

**YHDYSVALTAIN SOSIALISMIN
HISTORIA**

YHDYSVALTAIN SOSIALISMIN HISTORIA

KIRJOTTANUT
MORRIS HILLQUIT

”Sosialismi teoriana ja käytännössä”-
teoksen kirjottaja

V. 1910 ILMESTYNEESTÄ KORJATUSTA JA LISÄTYSTÄ
PAINOKSESTA SUOMENTANUT

A. B. MÄKELÄ

FITCHBURG, MASS., 1912
SUOM. SOS. KUSTANNUS-YHTIÖN KUSTANNUKSELLA

RAIVAAJAN KIRJAPAINO, FITCHBURG, MASS., 1912

KORJATUN PAINOKSEN ALKULAUSE.

Neljä painosta on tästä teoksesta ilmestynyt sitte lokakuun 1903, ollenkaan muuttamatta kirjan alkuperäistä sisältöä. Nyt viidennen painoksen lähtiessä maille en enää voinut jättää sitä perinpohjin korjailematta.

Sellaiseen korjailemiseen on juuri nyt ollut erikoista syytä. Viimeiset kuusi vuotta ovat olleet niin tavattoman tärkeätä ja vaiherikasta aikaa tämän maan sosialistiselle liikkeelle, että sen liikkeen historia olisi kovin vaillinainen, jos se ei sisältäisi edes lyhempää selostusta näiden vuosien tapahtumista. Esityksen ulottamiseksi nykyhetken tasalle, täytyi lisätä kokonaan uusi ja laajapuoleinen luku.

Tässä painoksessa on myös yritetty selvittää Amerikan sosialistisen liikkeen luonnetta ja arvailla sen todennäköistä tulevaisuutta. Silloin kun alkuaan kirjoitin "Yhdysvaltain Sosialismin Historian", alkoi sosialismi vasta saada jalansijaa tässä maassa, ja järjestynyt sosialistinen liike oli vain muodostumis-asteellaan. Sosialistipuolue, joka nyt edustaa Yhdysvaltojen melkein koko järjestynyttä sosialistista toimintaa, oli vasta kahden vuoden ikäinen. Sen jäsenmäärä oli vähäinen ja sen toimintaohjelma jonkunverran vakaantumaton. Viimeisten kuuden vuoden kuluessa on puolueen äänestäjien lukumäärä kasvanut lähes kaksinkertaiseksi ja jäsenluku kolminkertaiseksi. Se on suuresti laajentanut ja täydentänyt järjestöään sekä kehittänyt varmempia ja tehokkaampia toimintatapoja. V. 1901 tapahtuneesta perustamisestaan lähtien on se pitänyt kolme puoluekokousta ja ottanut osaa kahteen yleiseen valtiolliseen vaalitaisteluun. Sen tehtävä ja asema maan valtiollisessa elämässä on varmemmin vakaantunut. Ja sikäli kuin Amerikan sosia-

lismi vähitellen pääsee esiintymään ja ilmaisemaan luonnettaan, tarkoitusperiään ja toimintatapojaan, ansaitsee tuon liikkeen tulevaisuus ja sen todennäköinen vaikutus kansamme elämään ja kohtaloihin huolellista tutkimusta. Sillä Yhdysvaltain sosialismin historia ei toki vielä ole loppuun kirjotettu. Vaikka siinä jo on monta ihanaa lukua, on sitä kuitenkin kokonaisuudessaan pidettävä vain alkusoittona. Mitä on seuraava tämän salaperäisen alkusoitelman jälkeen? Tuleeko siitä sulosoituinen ooppera, ilveilypila vaiko murskyinen näytelmä? Tämä on jokaista amerikalaista likeltä koskeva kysymys, mutta eritoten kansan työtätekeviä joukkoja, joihin sosialismin sanoma ensikädessä kohdistuu. Olen koettanut vastata tähän kysymykseen tyynesti ja puolueettomasti, sen nojalla mitä sosialistisen liikkeen kehitys meillä ja muualla jo on saavuttanut.

Samalla kun olen lisännyt nuo uudet luvut, olen havainnut tarpeelliseksi tehdä useita pienempiä muutoksia ensi painoksen eri kohtiin. Koettaessani kirjottaa "Yhdysvaltain Sosialismin historiaa", läksin oikeastaan uudelle ja siihen asti raivaamattomalle alalle, joten kirjani oli päässyt noita tällaisissa uranavaaja-teoksissa yleensä tavattavia virheitä — useita epätarkkoja tiedonantoja ja joitakin tärkeitä aukkoja. Näitä olen yrittänyt korjata ja täydentää kirjani ensimmäisen painoksen osaksi tulleitten lukuisain ystävällisten ja hyödyllisten arvoste-lujen avulla sekä eräitten viime vuosina ilmestyneitten uusien ja arvokasten Amerikan sosialistisen ja työväenliikkeen eri vaiheita valaisevain teoksien johdolla.

Hyvin oivallan, ettei teokseni vielä ole likimainkaan täydellinen eikä edes valmis. Mutta aineen tärkeys ja kirjani ensimmäisen painoksen saavuttama suosio mielestäni oikeuttavat tämän korjatun painoksen julkaisemisen.

Morris Hillquit,

New Yorkissa marraskuulla 1909.

ENSIMÄISEN PAINOKSEN ALKULAUSE.

Kun John Humphrey Noyes v. 1870 julkaisi "Amerikan Sosialismin Historiansa", oli uuden aikainen sosialistinen liike tässä maassa miltei tuntematon. Noyesin esittämä "sosialismi" ei ole muuta kuin varhaisempain kommunististen oppikuntien kokeiluja. Enimmät näistä kokeista ovat sittemmin hävinneet olemattomiin, eikä niitä, mitä vielä on jälellä, voida pitää nykyaikaisen sosialismin piiriin kuuluvina. Nykyinen sosialismi on peräti erilainen liike kuin mitä oli Noyesin aikana. Noitten lukuisain eristettyjen yhdyskuntien ja heidän monenmoisten ja kaikenkarvaisten sosialismiensa tilalle on tullut yksi järjestynyt ja yhdenmukainen koko kansakunnan käsittävä sosialistinen liike.

Sosialistisen liikkeen kasvaminen Yhdysvalloissa on herättänyt kaikkien yhteiskuntakysymysten tutkijain mielenkiintoa. Nykyvuosina on monet kirjat kirjoitettu sosialismin opeista, mutta sen historiaan on kiinnitetty varsin vähän huomiota. V. 1890 A. Sartorius von Waltershausen julkaisi oppineen teoksen Yhdysvaltojen Nykyaikaisesta Sosialismista¹⁾, joka sisältää paljo tämän liikkeen historialle arvokkaita aineksia vuosien 1850 ja 1890 väliseltä aikajaksolta. Vuotta myöhemmin S. Cognetti de Martiis julkaisi jotenkin samannimisen kirjan.²⁾

---

1) "Der Moderne Sozialismus in der Vereinigten Staaten von Amerika."

2) "Il Socialismo Negli Stati Uniti."

Siinä selostetaan sosialistisen liikkeen sekä varhaisempia asteita että uudempia vaiheita, mutta vähän siinä on asiallisia lisätietoja. Kumpaakaan teosta ei nykyisin voi pitää täydellisenä Amerikan sosialistisen liikkeen historiana, ja molemmat ovat sitä paitsi ilmestyneet vieraalla kielellä, joten amerikkalaisten lukijain enemmistö ei voi niihin tutustua. Englanninkielisistä kirjailijoista on ainoastaan prof. R. T. Ely yrittänyt laatia täsmällistä ja järkipäristä Amerikan sosialismin historiaa¹⁾, mutta prof. Elyn teos on kirjoitettu jo v. 1886 ja tämä aine oli vain sivuasiana hänen teoksensa sisällyksessä.

Socialismin historian tunteminen on kuitenkin välttämätöntä voidaksemme järkevästi arvostella tätä liikettä. Ne seikat joista se on alkunsa saanut ja se tapa millä se on levinnyt, ovat ainoana luotettavana lähteenä sen nykyisen aseman ja merkityksen ymmärtämiseen ja sen vastaisen kehityksen suunnitteluun.

Teoksellani olen tarkottanut täyttää tällä kirjallisuuden alalla esiintyvää puutetta, ja tarjoan sen nyt yleisölle siinä toivossa, että se jossain määrin avustaisi oikein ymmärtämään liikettä, josta nopeasti paisuu tärkeä tekijä maamme yhteiskunnallisessa ja valtiollisessa elämässä.

---

1) "The Labor Movement in America" (Työväenliike Amerikassa).

Morris Hillquit.

New Yorkissa lokakuulla 1903.

SISÄLLYS

Yleinen johdanto. Yhdeksännentoista vuosisadan teollisuusvallankumous — Yhteiskunnalliset teoriat ja sosialismi — "Utopinen" sosialismi, sen luonne ja alkuperä — Uudenaikaisen sosialismin kehittyminen — „Utopisen" ja uudenaikaisen sosialismin eroavaisuudet	17
---	----

I OSA

VARHAISEMPI SOSIALISMI

Johdanto. Utopinen sosialismi ja kommunistiset kokeet. Kommunistiset kokeet "Utopisen" sosialismin muotona — Yhdysvallat kommunististen yhdyskuntien suosituimpana kokeilukenttänä — Amerikkalaisten yhdyskuntien lukumäärä, voimakkuus ja luokittelu .	25
--	----

I LUKU

LAHKOLAIS-YHDYSKUNNAT

I. Täriseijät. Lahkon synty ja leveneminen — Seurakunnallinen järjestö ja luokat — Uskonnolliset opit ja elintavat — Täriseijäin kommunismi	33
II. Sopusoinnun yhdyskunta. "Erkanijat" ja George Rapp — Sointulaisten paikanmuutot — "Kreivi de Leon" — Yhdyskunnan nykyinen tila ja kertyneet varat	37
III. Zoar. Lahkon siirtyminen Yhdysvaltoihin — Josef Bäumeler — Zoarin yhdyskunnan synty — Laillistuttaminen — Oikeusjuttuja — Hajotus	40
IV. Amanan yhdyskunta. "Totisen innotuksen seura" — Kristian Metz ja Barbara Heynemann — Ensimmäinen siirtola Buffalossa, N. Y. — Muutto Iowaan — Seitsemän Amanan kylää — Liikeasiain hoito — Tavat ja elämänlaatu	43
V. Bethel ja Aurora. Toht. Keilin vaiherikas entisyys — Yhdyskuntalaisten elämä ja teollisuuslaitokset — Höllä järjestömuoto — Hajaannus	47
VI. Oneidan yhdyskunta. John Humphrey Noyes ja "täyspuhtaus" oppi — Oneidan siirtolan perustaminen — Korkea sivistystaso — Uskonnolliset oppikappaleet — "Seka-avioliitot" — Koulut ja kirjallisuus — Eräs "keskinäisen arvostelun" näyte — Muodostuminen osakeyhtiöksi	49

II LUKU

OWENILAIS-KOKEET

I. Robert Owen. Owenin elämä — Hänen teoriansa ihmisluonteen muodostamisesta — New Lanarkin teol-
--

lisuuskylä — Owenin yhtiömiehet — Kääntymys kommunismiin — Yhteiskunnan uudistamisteorioita — Yhteiskunnallisia kokeita — Aatteenlevitystyö Englannissa ja Yhdysvalloissa — “Tasapuoliset työvaihtopankit” — “Kaikkien luokkien ja kansakuntien yhdistys” — Owenin kuolema — Robert Dale Owen — Kaksi Evansia — Ammattiyhdistysliikkeen alkua — Amerikkalaisia varhaissozialistisia kirjailijoita — Ensimmäinen valtiollinen työväenpuolue New Yorkissa	59
II. Uussointula. Siirtolan paikka ja ulkonäkö — Yhdyskunnan perustajat — Siirtolan asukkaat sekalaista seurakuntaa — Seitsemän “perustuslakia” perästyksen — Yhdyskunnan jako — Yrityksen epäonnistuminen	72
III. Keltalähteitten yhdyskunta. Cincinnatin Swedenborgilaiset — Toht. Roe — Siirtolaisten innostus — Lyhytikäinen koe	79
IV. Nashoba. Frances Wrightin elämä — Siirtolan tarkoitus ja hallinto — Kokeesta luovutaan	81
V. Muita Owenilaiskokeita, Haverstrawin yhdyskunta ja “järjen kirkko” — Cocksackien yhdyskunta perussääntöväittelyineen — Kovaonainen Kendalin yhdyskunta	83

III LUKU

FOURIERILAIS-KOKEET

I. Charles Fourierin elämä ja teoriat. Hänen opintonsa — Kirjallinen tuotantonsa — Yleinen sopusointu, intohimot, mieltymys, ryhmät ja sarjat — Falanki — Pienokaisparvet — Voitonjako — Mailmansyntyoppi — Fourierin kuolema	89
II. Fourierilaisuus Yhdysvalloissa. Albert Brisbane — “Ihmisen yhteiskunnallinen tarkotusperä” — Horace Greeley — “New York Tribune” ja fourierilaisuus — Parke Godwinin teokset — “The Phalax” — “The Harbinger” — George Ripley, Charles A. Dana, John S. Dwight ja William Channing — Luentomatkoja. — Fourierilaisia seuroja ja niiden edustajakokouksia	101
III. Fourierilais-falangit. Fourierilaiskokeitten luonne Yhdysvalloissa — Niiden epäonnistumisen syyt — Greeleyn, Brisbanen, Rippleyn, Danan ja Dwightin myöhemmät vaiheet	110
IV. Pohjois-Amerikan falanki. Siirtolan synty — Työalat — “Tasapuolinen” voitonjako — Falangin rapistuminen — Myllyn palo — Hajoaminen	116
V. Purolan tila. “Yliaistillis-klupi” — “The Dial” — Periaatteellinen ohjelma ja säännöt — Koulu ja opis-	

kelijat — Työ ja huvittelu — Kääntymys fourierilaisuuteen — Falankirakennuksen palo — Hajotus ..	120
VI. Wisconsinin falanki eli Ceresco. Warren Chase — Fourierilaiskunta — Aineellinen menestys — Yhteis- ja yksityiseläntö — Vapaaehtoinen hajaantuminen .	127
VII. Pennsylvanian ryhmä. Sylvania-yhdistys — Rauhaliiton siirtola — Yhteiskuntaudistuksen liitto — Leraysvillen falanki	129
VIII. New Yorkin ryhmä. Neljä falankia, joilla oli yhteinen alkuperä — Amerikan teollisuusliitto ..	131
IX. Ohion ryhmä. Trumbullin, Ohion, Clermontin, Integralin ja Columbian falangit	132
X. Muita fourierilaiskokeita	134

IV LUKU

IKARIALAIS-YHDYSKUNNAT

I. Ikarian alkuperä. Etienne Cabet — Vallankumouksellinen entisyys — Maanpako — “Matka Ikariaan” — Kommunistisen siirtolan suunnittelu — Ikarialaisliike — Maansaanti Teksasista — “Etujoukon” lähtö	139
II. Teksas. “Etujoukon” perilletula — Maakeinottelijain petos — Kuolema ja taudit ikarialaisten kimpussa — Paluu New Orleansiin — Cabetin ja hänen joukkonsa saapuminen	144
III. Nauvoo. Kaupunki ja sen mormoonilaisperustajat — Menestyksen aikakausi — Siirtolan hallinto — Riitaisuuksia — Cabetin karkotus ja kuolema	148
IV. Cheltenham. Vanhoilliset ja uudistusmiehet	151
V. Iowa. Nauvoon häviö — Muutto Iowaan — Uudisasukasten vaikeuksia — Vanhat ja nuoret — Tulisii kiistoja — Lupakirjan menetys — “Ikarialais-yhdyskunta” — “Icaria Speranza” — “Uusi ikarialaisyhdyskunta”	153
Huomautuksia ja päätelmiä. Lahkolaisyhdyskuntien menestys ja uskonnottomain yhdyskuntain epäonnistuminen — Kommunististen olosuhteiden vaikutus luonteen muodostumiseen — Yritteliäisyys ja kekseliäisyys — Työteliäisyys ja siveellisyys, terveys ja pitkäikäisyys, opetus ja valistus	158

II OSA

UUDENAIKAINEN SOSIALISMI

Johdanto. Uudenaikaisen sosialismin kehitys Yhdysvalloissa — Varhaisemman ja uudenaikaisen liikkeen välisiä yhdistysrenkaita—kummankin liikkeen erilainen luonne ja alkuperä — Yhteiskunnallisella ja teollisuusosalalla tapahtunut muutos Yhdysvalloissa — Teh-

dasjärjestelmän synty — Luokkien muodostuminen — Pääoman ja työn välisiä taisteluja — Esteitä sosialismin etenemiselle Yhdysvalloissa — Taloudellisia, historiallisia ja valtiollisia esteitä — Uudemman sosialismin historian jako Yhdysvalloissa 169

I LUKU

AIKA ENNEN SISÄLLISSOTAA

- I. **Liikkeen alkuajat.** Saksalaiset siirtolaiset — Kommunistiset klupit — "Germania" 179
- II. **Wilhelm Weitling ja Yleinen työväenliitto.** Wilhelm Weitling — Lapsuus ja nuoruus — "Sopusoinnun ja vapauden takeet" — Weitlingin filosofia — Ensimmäinen käynti Yhdysvalloissa — V. 1848 vallankumous — Palaus Amerikkaan — "Työmiesten tasavalta" — Saksalaisten ammatillinen keskuskomitea — Saksalaisten työläisten ensimmäinen yleinen kansalliskokous Amerikan manterella — Yleinen työväenliitto — Kommunismien koe Iowassa — Josef Weydemeyer — "Social Republic" — "The Revolution" 181
- III. **Voimisteluseurat.** Seurojen synty — "Henkistä voimistelua" — Voimisteluseurojen merkitys aikasempaan Amerikan sosialistiseen liikkeeseen 189
- IV. **Kommunistiklupi.** Jäsenistö — Klupin perussäännöt ja toiminta 191
- V. **Saksalaisten sosialistien osanotto sisällissotaan.** Saksalaiset turnaajain rykmentit — Weydemeyer, Willich ym. saksalaisia sosialisteja Pohjoisvaltioitten armeijassa 192

II LUKU

JÄRJESTYMISKAUSI

- I. **Kansainvälinen työväenyhdistys.** Silmäys taloudelliseen ja valtiolliseen asemaan "Kansainvälisen" perustamisaikana — Sen perustamisen lähin aihe — Ohjelma — Toimintamuoto — Yleiset kokoukset — Karl Marx ja Mikael Bakunin — "Kansainvälinen Sosialidemokraattinen liitto" — Pääneuvoston siirtäminen New Yorkiin. 197
- II. **"Kansainvälinen" ja Kansallinen työläisliitto.** Ammattiyhdistysliike sisällissodan jälkeen — Kansallisen työläisliiton muodostaminen — William H. Sylvis, hänen elämänsä ja toimintansa työväenliikkeessä — Hänen ja kansallisen työläisliiton suhteet Euroopan "Kansainvälisen kanssa — Saksalaiset sosialistit ja työläisliitto — Toht. A. Douai — Kansallisen työläisliiton rapistuminen — Ira Stewart — Kahdeksantuntin liitto — George E. McNeill 205

- III. "Kansainvälinen" Yhdysvalloissa. New Yorkin ja ympäristön yhteiskunnallinen puolue ja Yleinen saksalainen työväenyhdistys — "Kansainvälisen osastoja" New Yorkissa, Chicagossa ja San Franciscossa — Keskuskomitean muodostaminen — Järjestön nopea kasvu — Kiusallinen "12:s osasto" — Pohjois-Amerikan liittokunnan muodostaminen — F. A. Sorge — V. 1873 teollisuuspuola — Tompkinin torin mielenosotus — Työttömien katukulkueita — Illinoisin työväenpuolue ja Pohjois-Amerikan Sosialidemokraattinen työväenpuolue — Hajaannus Amerikan "Kansainvälisen" riveissä — "Kansainvälisen" loppu 221
- IV. Sosialistisen työläispuolueen perustaminen. Sosialidemokraattisen työväenpuolueen kasvaminen — Kansallisen työläisliiton viimeinen kokous — Sosialististen järjestöjen yhtymissopimus — Yhdysvaltain työväenpuolueen perustaminen — Nimen muutto Sosialistiseksi työläispuolueeksi 234

III LUKU

SOSIALISTINEN TYÖLÄISPUOLUE

- I. Sosialistisen työläispuolueen paikka sosialistisessa liikkeessä. Hankaluuksia puolueen edistymisen tiellä — Liikkeen "amerikkalaistuttamis"-yrityksiä — Välit ammattiliittojen kanssa — Valtiollinen toiminta ja poliittiset liittoutumiset — Puolueen hidas edistys — Taistelu anarkismia vastaan — Sisäisiä riitoja — Sosialistisen työläispuolueen ansiot 241
- II. Sosialistisen työläispuolueen vaiheet.
1. Aikaisemat voitot ja tappiot. V. 1877 rautatielakot — Kahakoita sotaväen kanssa — Rautateiden omaisuuden hävitystä — St. Louisin valtaaminen — Sosialismin levitys — Puolueen kasvaminen — Newarkin, N. J., ja Allegheny Cityn, Pa., yleiset puoluekokoukset — New Yorkin "Volkszeitungin" perustaminen — Valtiollisten pakolaisten saapuminen Saksasta — New Yorkin puoluekokous 248
  2. Taistelut anarkismia vastaan. Anarkismin teoria ja käytäntö — Sosialismin ja Anarkismin vastakkaisuudet — Anarkismi Euroopassa ja Yhdysvalloissa — "Vallankumouksellissosialistinen työläispuolue" — John Most — Pittsburgin kokous v. 1883 — Kansainvälinen työkansan yhdistys — "Pittsburgin julistus" — Anarkistisen liikkeen leviäminen — Sosialistien ja anarkistien välisiä kiistoja — Philip Van Pattenin poistuminen — Sosialistisen työläispuolueen yhdistämis-

- hankkeita Kansainväliseen työkansan yhdistykseen — Baltimoren puoluekokous v. 1883 — Mostin ja Grottkaan väittely — Sosialistien toiminnan virkistyminen 259
3. Chicagon murhenäytelmä. Teollisuuspuola v. 1884—1886 — Kahdeksantuntisen työpäivän liike — Anarkistien suhde tähän liikkeeseen — McCormickin lakko — Heinätorin kokous — Pommi — Yleinen suuttumus anarkismiin — Spies, Schwab, Fielden, Parsons, Fischer, Engel, Lingg ja Neebe vangitaan ja pannaan syytteeseen — Elämäkerrallisia tietoja syytetyistä — Chicagon anarkistien tuomio ja telotus 274
4. Puolueen uudistus. Sosialistisen liikkeen virkoaminen — Liebknechtin ja Aveling puolisojen luentomatka — Buffalon puoluekokous v. 1887 — Kansainvälinen työväenyhdistys — Sen historia, tarkoitusperät ja voimakkuus — Eripuraisuutta ja hajaannusta Sosialistisessa työläispuolueessa — Kilpailevat puoluekokoukset Chicagossa — Vakaata edistystä — New Yorkin puoluekokous v. 1896 — Puolue suurimmillaan 285
- III. Sosialistisen työläispuolueen valtiollinen toiminta.
1. Itsenäinen politiikka. Alkuperäinen kantata politiikkaan nähden — Aikasempia valtiollisia taisteluja — Ensi voitot Chicagossa — Californian Työväenpuolue — Ensimmäiset presidentti-ehdokkaat 293
2. Viheriäselkä-puolue. Liikkeen synty — Puolueen muodostaminen — Kasvun aika ja rapistuminen — Sosialistit Viheriäselkän puoluekokouksessa v. 1880 — Poliittisen toivottomuuden puuska — Liittoutumista toisten työläispuolueitten kanssa 300
3. Henry Georgen liike. Henry Georgen elämä — "Edistys ja köyhyys" — "Yks-vero" teoria — Työväen yhdyspuolue — V. 1886 taistelut New Yorkin pormestarin vaalissa — Sosialismin ja yks-vero-teorian eroavaisuudet — Sosialistit Georgen kannattajina — Syracusen puoluekokous v. 1887 308
4. Itsenäinen politiikka uudelleen. Työväen edistyspuolue — Sosialistien ehdokaslistat v. 1888 — Yhteishyvän puolue — New Yorkin valtion vaalitaisteluja — Sosialistisen työläispuolueen presidenttiehdokkaat v. 1892 ja 1896 — Puolueen äänimäärän kasvu 317
- IV. Sosialistisen työläispuolueen suhteet ammattiyhdistyksiin.
1. Paikallisjärjestöt. Ammattiyhdistykset suosiollisina sosialismille — Työväen keskusliitto ja Työväen keskusliittokunta New Yorkissa — Am-

mattiyhdistyksien keskustoimikuntia muissa kaupungeissa — Saksalaisten ammatillinen yhtymä — Juutalaisten ammatillinen yhtymä	322
2. Työn ritarit. Järjestön synty ja leveneminen — Toiminta ja salaisuuden verho — Periaatteellinen ohjelma — Sosialistit järjestössä	327
3. Amerikan Työväen liittokunta. Yhdysvaltain ja Kanadan Ammatti- ja sekatyöläisjärjestöjen liittokunta — Sen perustaminen ja vaiheet — Liittokunnan ja Ritarien välinen kilpailu — Kahdeksantunnin työpäivä — Amerikan Työväen liittokunta — Sen taistelut ja edistyminen — Sosialistisia päätöksiä sen vuosikokouksissa	333
4. Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma. Liittouman perustaminen — Sen tarkotusperät, toimintatapa ja vaiheet — Liittouman häviö	342

IV LUKU

SOSIALISTIPUOLUE

I. Viimeaikaisia sosialismin levenemisen edellytyksiä. Teollisuuden keskittyminen — Voimakkaat työväenjärjestöt — Homesteadin, Coeur d'Alenen, Buffalon ja Tennesseeen lakot — Pullmanin lakko — Sotaväki ja uhkatuomiot — Edward Bellamyn "Silmäys jällellepäin" — Kansallisten liike — Kansan puolue — Omahan puoluekokous ja puolueohjelma — Sosialistisen ajatustavan leviäminen	349
II. Sosialistisen työläispuolueen hajaantuminen. Sosialistisen liikkeen vaatimukset — Puolueen johtomiesten asettuminen vihamieliselle kannalle ammattiliittoja ja uudistuspyrinnöitä kohtaan — Kahnausta puolueen keskuudessa — Vihamieliset ryhmät — Lopullinen ero — Rochesterin puoluekokous v. 1899	367
III. Sosialistipuolue. Uudet sosialistiset ainekset — Amerikan Sosialidemokraatit — Chicagon puoluekokous v. 1898 — Siirtolasuunnitelmat — Sosialidemokraattinen puolue — Puolueen menestys — Indianapolin puoluekokous v. 1900 — Yhtymisaikeet Sosialistisen työläispuolueen Rochesterin ryhmään — Neuvottelujen raukeaminen — Kilpailevat puolueet — V. 1900 presidentin vaali — Indianapolin puoluekokous v. 1901 — Lopullinen yhtyminen — Sosialistipuolue	375

V LUKU

NYKYINEN SOSIALISMI

I. Levottomuutta ja uudistushankkeita. Yhdysvaltain myöhempi teollisuuskehitys — Pääoman ryhmittäminen
--

— Rahapula ja teollisuusahdinko — Paljastuksia raha- ja liikemiespiirien turmeluksesta — “Paljastuskirjallisuus” — Parannuspuuhia — Työläiset vaalitaiste- luissa — Kunnallisomistuskiihotus — Riippumatto- muusliitto	395
II. Ammatillisen liikkeen nykyinen asema. Työväen jär- jestöjen viimeaikainen kasvaminen — “Avoin työ- paikka”-liike — Yleinen teollisuudenharjottajain yh- distys — Yleinen kaupunkilaisliittokunta — Ameri- kan Työväen liittokunnan sekaantuminen politiikkaan — “Työn valituskirjelmä” — Buckin lämmitys- ja keittouuniyhtiön juttu — Liittokunta v. 1908 vaali- taistelussa	405
III. Mailman teollisuustyöläisten järjestö. Sen “julis- tus”, järjestyminen, edistys, jako ja nykyinen asema	415
IV. Moyer-Haywoodin juttu. Lännän Kaivosmiesliitto — Aikasempia taisteluita — Coloradon suuri kaivos- mieslakko — Ent. kuvernööri Steunenbergin surma — Moyer, Haywood ja Pettibone vangitaan ja luovute- taan — Kiihotus heidän pelastamiseksi — Oikeu- denkäynti ja vapautus	424
V. Sosialismin viimeaikainen edistys. V. 1906 kongressi- vaalit — V. 1908 presidentinvaali — Poliittinen ase- ma — Sosialistinen aatteenelvytys — “Punainen eri- koisjuna” — Yhdysvaltain sosialismin nykyinen po- liittinen voima — Sosialistipuolueen edistys — Sosia- listinen sanomalehdistö — Sosialistien vaikutus am- matilliseen liikkeeseen — Sosialismi ja maatilalliset — Opistojen välinen sosialistiseura — Amerikan kris- tillissosialistinen liitto	435
VI. Sosialismin vaikeudet ja tulevaisuuden toiveet Ameri- kassa. Sosialismin verraton hidas edistyminen Ame- rikassa — Esteitä liikkeen menestymiselle — Talou- dellinen tila — Valtiolliset laitokset — “Kahden puo- lueen” järjestelmä — Äänien “hukkaan heitto” — Valtioitten itsehallinto — Kansallisuusseikat — So- sialismin edistävä tekijät — Liikkeen yleismaailmal- lisuus — Yhdysvaltain taloudellinen kehitys — Muu- toksia ammatillisen liikkeen kannassa viimeaikoina — Joukkojen yleinen tyytymättömyys — Sosialismin käyttämätön poliittinen voima — Sosialistisen liik- keen saavutukset yleensä	446

LIITE

Sosialistipuolueen ohjelma	459
Hakemisto	471

YLEINEN JOHDANTO

Yhdeksännentoista vuosisadan merkillisyytenä oli teollisuus-vallankumous, jolla ei ole vertaistaan ihmiskunnan historiassa. Uudenaikaisen suurteollisuuden jättiläisjärjestelmä pyyhkäsi tieltään edellisten aikakausien pikuteollisuuden. Rautatiet, sananlennätin ja höyrylaivaliikenne mursivat maantieteelliset raja-aidat, yhdistäen koko sivistysmailman yhdeksi kansainväliseksi markkina-alueeksi, samalla kun höyry- ja sähkövoiman käyttöön perustuvat suurenmoiset koneet lisäsivät työn tuottavaisuuden sadoin verroin ja synnyttivät uskomattomia rikkauksia.

Mutta tämän muutoksen jäljissä seurasi joukko pulmallisia yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Verraten harvojen päästessä osallisiksi kaikista uudistuksen tuottamista eduista, ei kansan suuri enemmistö tuosta rikkaasta saaliista useinkaan saanut osakseen muuta kuin kärsimyksiä ja kurjuutta.

Uusien yhä täydellisempien koneitten keksiminen työnsi monta taitavaa ammattimiestä tavallisten sekatyöläisten riveihin, toisilta taas riisti työn ja ansion joko ainiaksi tahi kumminkin siksi ikävystyttävän pitkäksi ajaksi, kunnes he "sopeutuivat" uusiin oloihin.

Teollisuuspomojen päätön tuotantotapa ja hillitön kilpailu synnyttivät vuorotellen kuumeisen yritteliäisyyden,

kiireen työn aikoja sekä taas pakollisen joutilaisuuden puuskia, jotka tiheään uudistuvien teollisuuspuolien aikoina kävivät sängen arveluttaviksi.

Omistavien luokkien loisteliaan ylellisyyden ja hienon sivistyksen vastakohtana irtvisti työläisluokkien kurjuus, viheliäisyys ja tietämättömyys. Yhteiskunnalliset vastakkaisuudet kehittyivät räikeämmiksi kuin minään muuna historiallisena aikakautena.

Nämä uudenaikaisen sivistyksen varjopuolet herättivät viime vuosisadan vakavimpien yhteiskuntafilosoofien ja uudistusmiesten huomiota. Monilukuiset olivat ne parannuskeinot ja teoriat, joita he esittivät. Syvälle ulottuvimmin näistä — se teoria jonka mukaan kaikkien epäkohden perimmäisenä syynä on teollisuuskilpailu ja palkkatyö ja joka vaatii koko taloudellisen järjestelmämme muuttamista yhteistuotannon pohjalle — on saanut "Sosialismin" nimen.

Sosialismi, samoin kuin useammat muutkin teoriat ja liikkeet, on kulkenut monen kehitystason kautta, ennenkuin se nykyisen muotonsa saavutti. Ensi vaiheissaan se oli enemmän hyväntekeväisyys- kuin valtiollisuusluontoinen liike. Varhaisemmat sosialistit eivät ottaneet tutkiakseen tuota silloin uutta tuotantojärjestelmää eikä syventyäkseen sen merkitykseen ja kehityssuuntaan. Sen epäkohdat olivat heidän nähdäkseen mielivaltaisia poikkeamia "ijankaikkisista periaatteista" ja "luonnollisista laeista", oikeudesta ja järjellisydestä, ja itse yhteiskuntajärjestelmä oli heistä vain vallanpitäjien ilkeyden aikaansaama kömpelö tekele.

Uskollisesti pysyen siinä käsityksessään, että yhteiskunnallisia järjestelmiä rakennetaan ihmisten suunnittelemissa teoilla, he tavallisesti keksivät enemmän tai vähem-

män haaveellisia suunnitelmia yhteiskuntajärjestelmiksi, joiden oletettiin olevan vapaat uudenaikaisen sivistyksen väärinkäytöksistä, sekä tarjosivat niitä koko laajan ihmiskunnan omaksuttaviksi.

Enimmäkseen keksijä esitti suunnitelmansa kertomalla jostakin kuvitellusta maasta, jossa vallitsivat hänen oikeus- ja järkevyyshanteittensa mukaiset elintavat ja hallitusmuodot. Suosituin oli novellin muoto. Näin kuvaeltu onnen maa oli usein nimeltään Utopia (kreikkalainen sana, joka merkitsee "olematonta paikkaa"); siitä johtuu näitten kirjailijain nimittäminen "utopisteiksi".

Luonnollista ja johdonmukaista oli, että nämä teoriat käytäntöön pantuina tuontuostakin aiheuttivat yhteiskunnalliseksi kokeeksi perustamaan kommunistisia yhdyskuntia.

Utopiset sosialistit eivät arvelleet olevan mitään syytä, mikä estäisi heidän yhteiskuntasuunnitelmiansa onnistumasta rajotetummassa piirissä ihan yhtä hyvästi kuin koko kansan käsittävässä mittakaavassakin, ja sydämensä pohjasta he toivoivat vähitellen käännättävänsä koko maailman heidän järjestelmänsä mukaiseksi, käytännössä osottamalla, kuinka oivallisesti ja edukkaasti se pienoiskoossa toteutettuna vaikuttaa.

Utopinen sosialismi oli aivan yhdenmukainen Ranskan vallankumouksen ajoilta tunnetun Encyclopedistien ihanteellisen filosofian kanssa ja se kesti yhtä kauan kuin tuo filosofiakin pysyi vallitsevana.

Mutta viime vuosisadan keskipaikoilla tapahtui suuri muutos kaikilla inhimillisen ajatuksen aloilla. Järkeilemisen tilalle tuli asiallinen tutkimus, todellisuus tunkeutui jokaiselle tieteen alalle, säälimättä kukistaen vanhat

ihanteet ja perinjuurin mullistaen entiset ajatus- ja tutkimustavat.

Samaan aikaan rupesivat uudenaikaisen tuotantotavan mutkikkaat salaisuudet vähinerin tulemaan julki, ja nuoren yhteiskuntatieteen tutkijoille alkoi selvetä, että heidän teoriasa ja järjestelmänsä olivat perinpohjaisen uudistuksen tarpeessa.

Tämän suurtyön sai viime vuosisadan neljännen kymmenluvun lopulla suorittaneeksi etupäässä Karl Marx, uudenaikaisen sosialistisen ajatustavan varsinainen perustaja. Marx teki yhteiskuntatieteelle saman palveluksen kuin Darwin myöhemmin luonnonhistorialle: tempasi sen pois epävarman järkeilemisen alalta, asettaaksensa sen erittelevän tutkimuksen vankemmalle pohjalle, eli — käyttääksemme professori Sombartin sanoja¹⁾ — saattoi realismin yhteiskuntaopin alueelle.

Karl Marxin yhteiskunnalliset teoriat ja niihin nojautuva sosialistinen liike on saanut "uudenaikaisen" eli "tieteellisen" sosialismin nimen, vastakohtana utopiselle sosialismille.

Uudenaikaisen sosialismin lähtökohtana on se teoria, että yhteiskunnallinen ja valtiollinen rakenne jonakin aikana ja jossakin paikassa ei ole ihmisten vapaasti ja mielivaltaisesti määrättävissä, vaan että se on varman historiallisen kehityksen johdonmukainen tulos, ja että tuon rakenteen perustuksena kunakin aikana on se taloudellinen pohja mille yhteiskunta on järjestetty.

Johdonmukaiseksi päätelmäksi näistä väitteistä seuraa, ettei yhteiskuntamuotoa minään ajankohtana käymättä muuttaminen jollei yhteiskunnan taloudellinen kehitys

---

1) Werner Sombart, "Sosialismi ja sosialistinen liike yhdeksännellätoista vuosisadalla", 1898,

tys ole sitä tuohon muutokseen kypsyttänyt, ja että ihmissuvun yhteiskunnallista tulevaisuutta ei ole tähysteltävä nerokkaimmankaan yhteiskuntafilosoofin keksimistä suunnitelmista, vaan taloudellisen kehityksen suunnasta.

Siten nykyaikainen sosialismi monessa oleellisen tärkeässä kohdassa eroaa liikkeen varhaisemmasta eli utopisesta asteesta. Se ei toivoansa perusta yksistään ihmisten hyvään tahtoon ja järkevyyteen, vaan sen ohessa ja sangen suureksi osaksi myös niille uudenaikaisille pyrkimyksille, jotka tarkottavat teollisuusalojen valtaamista yhteiskunnan haltuun. Sillä ei ole tarjottavana mitään virheettömän yhteiskunta-rakenteen haaveellista suunnitelmaa, vaan se esittää tosi-oloihin perustuvan asteettaisen yhteiskunnallisen edistysteorian. Se ei kohdistakaan toimintaansa erotuksetta koko laajaan ihmiskuntaan, vaan vetoaa ensi kädessä työväen luokkaan, koska ehdotetusta yhteiskunta-muutoksesta olisi tälle luokalle suoranaisin hyöty. Se ei kokeile pienois-yhteiskunnilla, vaan työskentelee työtätekevän luokan ammatilliseksi ja valtiolliseksi järjestämiseksi, vähitellen saattaakseen heidät kykeneviksi ottamaan haltuunsa yhteiskunnan taloudellisten ja valtiollisten asiain johdon.

Kumpanenkin näistä sosialistisen liikkeen suunnista on ollut Yhdysvalloissa hyvin edustettuna, ja käsittelemme niitä erikseen, selostaen tämän teoksen ensi osassa utopista sosialismia ja kommunistisia kokeita sekä toisessa osassa uudenaikaisen sosialismin historiaa.

1:nen Osa

VARHAISEMPI SOSIALISMI

JOHDANTO

UTOPIINEN SOSIALISMI JA KOMMUNISTISET KOKEET

Yleisessä johdannossa mainitsimme, että utopisen sosialismin teorit tuontuostakin viehättivät kokeilemaan kommunistisilla siirtokunnilla, ja siihen voimme lisätä, että nuo teorit saavuttivat enemmän taikka vähemmän suosiota Yhdysvalloissa vain sikäli kuin niihin liittyi tällaisia kokeita. Niinpä ei Yhdysvalloissa herättänyt oikeastaan mitään vastakaikua suuren ranskalaisen utopistin Henri Saint-Simonin suunnitelma, jonka päätarkoituksena oli tieteellisellä pohjalla järjestää kansallinen ja kansainvälinen teollisuus, mutta joka oli yleismaailmallista filosofiaa eikä suvainnut kokeilua pienoiskoossa. Sen sijaan Robert Owenin filosofia, jossa yhdyskunnat eivät ole aivan välttämättömänä tekijänä, vaan tärkeänä valmistuskouluna kommunistista oloa varten, saavutti jommoistakin alaa Yhdysvalloissa, vaikkei se täällä päässyt sellaiseen voimaan eikä samassa määrässä vaikuttanut yhteiskunnallisiin ajatustapoihin kuin syntymämaassaan Englannissa. Toisaalta taas ranskalaisen utopistin Charles Fourierin järjestelmä, joka etupäässä perustui pienois-yhdyskuntiin, pääsi täällä parempaan vauhtiin kuin Ranskassa; samaten tuota luonteeltaan puhtaasti kokeilevaa Ikarialaisliikettä, vaikka Ranskasta kotoisin,

ei muualla ollenkaan tullut käytäntöön yritetyksi kuin Yhdysvalloissa.

Montakin syytä oli siihen vaikuttamassa, että meidän maamme muodostui eri kansallisuuksia olevain utopissosialistien kokeilujen päänäyttämöksi.

Yhteiskuntakokeilijat aina toivoivat, että heidän siirtolansa vähitellen kehittyisivät kokonaisiksi yhteiskunniksi, jotka olisivat korkeammalla sivistystasolla kuin muu mailma. Sitä saavuttaakseen he tarvitsivat laajat alat halpaa maata sellaisissa seuduissa, jotka olisivat kaukana uudenaikaisen elämän turmiollisten vaikutusten ulottuvilta; Amerikassa oli yhdeksännentoista vuosisadan alussa ja puolivälissä sellaisia maita runsaasti saatavana.

Kaikkien niitten kehitysmahdollisuuksien ohessa, mitä tämä nuori ja edistyvä maa tarjosi teollisuuden ja maanviljelyksen alalla, sen valtiollinen ja uskonnollinen vapaus vastustamattomasti viehätti uusien olojen esitaiselijoita.

Ei voi tarkalleen sanoa, kuinka monta kokonai- tai puolikommunistista siirtolaakaan kaikkiaan perustettiin maassamme yhdeksännentoista vuosisadan kuluessa. Noyes¹⁾ tekee v. 1869 selkoa noin kuudestakymmenestä yhdyskunnasta, joihin ei ole luettu Tärissijäin siirtoloita. V. 1875 Nordhoff²⁾ luettelee kahdeksantoista tärissijä-yhteiskuntaa, jotka käsittivät 58 eri "perhettä" eli yhdys-

---

1) "History of American Socialisms", kirj. John Humphrey Noyes.

2) "The Communistic Societies of the United States" (Yhdysvaltain kommunistiset yhteiskunnat), kirj. Charles Nordhoff.

kuntaa, sekä lisäksi kaksitoista, enimmäkseen uskonnollista, yhdyskuntaa, joista kuitenkin kolme sisältyy jo Noyesin luetteleemiin; kolmea vuotta myöhemmin Hinds¹⁾ tekee selvää kuudestatoista uudesta yhdyskunnasta, joista osa jo toimi ja osa oli vasta muodostumassa. V. 1884 Shaw²⁾ vakuutti tutkimuksiensa kestäessä tavanneensa vähintään viisikymmentä yhdyskuntaa, jotka olivat perustetut jälkeen vuoden 1870; ja v. 1901 Alexander Kent³⁾ kertoo viidestäkolmatta uudesta yhdys- ja veljeskunnasta, jotka olivat perustetut ihan meidän päivinämme.

Näiden tutkijain hajanaisten selostuksien nojalla voimme huoletta sanoa, että viime vuosisadan ajalla Yhdysvaltojen eri osissa toimineiden yhdyskuntien luku-

---

1) "American Communisties" (Amerikalaisia yhdyskuntia), kirj. William A. Hinds. Enempi puoli tätä ensi osaa oli jo kirjoitettu, kun toinen uusittu ja lisätty painos Hindsin teoksesta ilmestyi Chicagossa. Uusi painos sisältää selonteon Owenilais- ja Fourierilaiskokeista, joita ei teoksen ensimmäisessä painoksessa ollut kosketeltu; siinä kerrotaan tärkeimpien uskonnollisten yhdyskuntien historia, samoin myös Ikarialaissiirtoloitten, aina nykypäiviin asti, lisäten edellisten historioitsijain selostamiin yhdyskuntiin kolmattakymmentä uutta, ja on kokonaisuudessaan huolellisimmin toimitettu ja täydellisin teos mitä Amerikan yhdyskunnista nykyisin on olemassa.

2) "Icaria, a Chapter in the History of Communism", (Ikaria, palanen kommunismin historiaa), kirj. fil. toht. Albert Shaw.

3) "Cooperative Communities in the United States." (Yhteistoiminnallisia yhdyskuntia Yhdysvalloissa), kirj. past. Alexander Kent, julkastu Työministeristön tiedonannossa No. 35, Heinäkuulla 1901.

määrä nousi satoihin ja että näihin kokeihin eri aikoina osaa ottaneiden henkilöiden luku on laskettava sadoissa tuhansissa.

Noitten yhdyskuntien historia on yhtä vaihteleva kuin niiden alkuperän ja pyrkimysten erilaaisuuskin, mutta meidän käsiteltävänä olevalle alalle kuuluvat ainoastaan ne, jotka joko suoranaisesti tai välillisesti olivat johtuneet nimenomaan utopisen sosialismin aiheuttamasta yleisestä liikkeestä. Ne voimme jakaa seuraaviin neljään pääryhmään:

1. Lahkolais-yhdyskunnat.

Tämän ryhmän muodostavat Täriseijät, Täyspuhtailijat, ja eräät saksalaisten siirtolaisten perustamat yhdyskunnat. Heidän ensimmäisenä pyrintönänsä ilman poikkeuksetta oli erikoisen uskonto-muotonsa vapaa ja esteetön harjoitus. Kommunismi (yhteisomistus) oli heillä vain toisarvoisena piirteenä, joka joissakin tapauksissa kuului itse uskontojärjestelmään, toisissa taas oli keinona lahkon eheyden säilyttämiseksi ja sen jäsenten varjelemiseksi uskottoman mailman vaikutuksilta.

Heillä ei ollut mitään yleisiä yhteiskunnan uudistamisteorioita, he eivät työskennelleet kommunismin aatteen levittämiseksi, eivätkä perustaneet siirtoloitansa naapureille esikuvaksi, vaan itselleen turvapaikaksi. Tätä alaa koskettelevassa kirjallisuudessa niitä tavallisesti nimitetään "uskonnollisiksi" yhdyskunniksi, mutta mielestämme se nimitys ei ihan oikein ilmase niitten tarkotusta ja luonnetta. Muista yhdyskunnista heitä ei erota se seikka, että he olivat uskonnollisia, sillä sellaisia olivat useat toistenkin ryhmien yhdyskunnat, vaan se

asianhaara, että heidän uskonnolliset oppinsa ja menonsa olivat omituista ja lahkolaista laatua.

Ajan suhteen nämä yhdyskunnat ovat varhaisimmat sekä lukumääränsä puolesta voimakkaimmat, ja muutamia niistä on vielä eleillä. Mutta sosialistisen liikkeen historiaan niillä ei ollut suurtakaan vaikutusta, jonka tähden supistammekin selostuksemme niistä vain tärkeimpien ja luonnekuvaisimpien lyhyeksi esittelyksi.

2. *Owenilais-yhdyskunnat.*

Tähän ryhmään kuuluvat joko Owenin itsensä perustamat tahi hänen yllytyksestään syntyneet yhdyskunnat. Ne olivat tämän maan ensimmäiset yleisen yhteiskunnallisen teorian edistämiseksi ja sen levittämiskeinoksi perustetut yhdyskunnat. Ainoastaan kaksitoista tämän ryhmän yhdyskunnista on pelastunut unhotuksiin joutumasta, vaikka niitä epäilemättä on ollut paljoa enemmän. Näiden kokeitten aikakausi ulottuu vuodesta 1825 vuoteen 1830.

3. *Fourierilais-yhdyskunnat.*

Nämä yhdyskunnat olivat Charles Fourierin amerikkalaisten aatetoverien perustamat. Järjestösuunnitelmissaan he kokivat mahdollisimman tarkoin noudattaa Fourierin teollisuusyhdyskunnallista "falanki"-järjestelmää, ja useat niistä nimittivätkin itseään falangeiksi.

Fourierilaisuus se ensimmäisenä sosialistisena järjestelmänä saavutti kansallisen liikkeen arvon Yhdysvalloissa.

Liike kesti noin vuosikymmenen, 1840—1850, ja synnytti viidettäkymmentä yhteiskuntakoetta maan eri osissa.

4. *Ikarialais-yhdyskunnat.*

Ikarialaisten siirtolakokeitten sarja lähti ranskalaisen Etienne Cabetin alkamasta yrityksestä, ja vaikka niitä tapaamme viidessä eri valtiossa eri ajoilla ja eri nimisinä, ovat ne pidettävät samana yhdyskuntana.

Alkuperäinen "Ikaria"-yhdyskunta perustettiin v. 1848, ja siitä alituisten hajaannusten ja majanmuuttojen takia johtuneet vesat pitkittivät homman olemassaoloa lähes puolen vuosisataa.

Ikarialaisliike oli viime vuosisadan viiskymmenluvulla jommoisessakin voimassa, mutta myöhemmin sen merkitys oli vähäpätöinen. Vaikka tämä koe toimeenpantiin Amerikan maaperällä, rajottui se miltei yksinomaan ranskalaisten keskuuteen, eikä sillä ollut suurta vaikutusta sosialistiseen liikkeeseen.

ENSIMÄINEN LUKU
Lahkolais-yhdyskunnat

I. — Tärnsijät

Yhdysvaltain lahkolaisyhdyskunnista on Tärnsijäin (Shakers) yhteisö vanhimpia. Ensimmäinen tärnsijä-siirtola perustettiin v. 1776 Watervlietiin, New Yorkin valtiassa. Liikkeen perustaja ja yhdyskunnan ensimmäinen johtaja oli "äiti" Anna Lee, oppimaton englantilaisnainen, joka, välttääkseen kotimaansa uskonvainoja, saapui tälle mantereelle v. 1774, kourallinen uskovaisia mukanaan.

1784 Anna Lee kuoli, ja sittemmin olivat johtajina James Whittaker, Josef Meacham ja Lucy Wright, joiden aikana yhteisön sekä jäsenluku että varallisuus suuresti kasvoivat ja se haarausi monilukuisiksi yhdyskunniksi. Enemmän tätä liikettä vahvistivat kulkutaudin tapaiset herätykset kahleksannentoista vuosisadan lopulla ja yhdeksännentoista alussa, erittäinkin Kentuckyn valtiassa v. 1800 ilmennyt ja joitakuuta vuosia kestänyt uskonkiihko.

Tärnsijäyhdyskunnat näyttävät olleen parhaimmillaan viime vuosisadan toisella neljänneksellä, jolloin niiden jäsenluku yhteensä nousi kuudennelle tuhannelle. V. 1874 ilmottaa Nordhoff tärnsijälahkoon kuuluvaa väestöä maassamme olleen kaikkiaan 2,415; tästä lukumäärästä oli vuonna 1890 väenlaskutilaston mukaan jälellä 1,728. Nykyään heitä tuskin lienee enempää kuin 500.

Tärisijät ovat jaetut kolmeen luokkaan eli säätyyn:

1. *Alokkaat.* — He kuuluvat tärisijäin kirkkokuntaan, jonka virallisena nimenä on "Tuhatvuotisvaltakunnan kirkko", tahi "Uskovaisten yhteisseurakunta", mutta he elävät yhteisön ulkopuolella ja hoitavat maalliset asiansa itse.

2. *Nuoremmat.* — He ovat koejäseniä. He asuvat yhdyskunnan piirissä ja väliaikaisesti luovuttavat sille yksityisomaisuutensa, mutta he voivat milloin tahansa palata mailmaan ja saavat silloin omaisuutensa takaisin.

3. *Vanhemmat eli kirkkosääty.* — Tähän säätyyn kuuluvat ne, jotka ovat täydellisesti luopuneet omaisuudestaan ja elinijäkseen antautuneet tärisijäkirkon palvelukseen.

Tärisijäyhteisön järjestöyksikkönä on "perhe". Sen muodostavat yhdessäelävät miehet ja naiset, joiden lukumäärä saattaa olla joko aivan pieni tahi nousta toiselle sadallekin. Heillä on yhteinen talous, ja maanviljelyksen ohessa he tavallisesti harjottavat yhtä tai useampaa teollisuuselinkeinoa.

Perheen hengellisiä asioita hoitavat "vanhimmat" ja maallisia asioita "diakonit".

Useammat perheet, tavallisesti neljä, muodostavat "seurakunnan".

Keskushallintona on toimikunta, jolla on nimenä "papisto" tai "piispasto" ja johon kuuluu kaksi vanhempaa veljeä ja kaksi vanhempaa sisarta; toimikunnan esimiehen nimenä on "johtovanhin" tahi "johtohenkilö". Papisto nimittää diakonit sekä heidän avukseen "hoitajat" eli kunkin elinkeinohaaran työnjohtajat.

Kun jonkun papiston jäsenen paikka tulee avonaiseksi, on johtovanhimmalla oikeus kutsua uusi jäsen hänen sijaansa; hän myös itse määrää, kuka on hänen jäl-

keensä tuleva johtovanhimmaksi. Jokainen seurakunnan toimihenkilö, sekä hengellinen että maallinen, on lähimmän esimiehensä käskyvallan alainen, ja naiset ovat kaikilla hallinnon aloilla edustetut samalla tavoin kuin miehetkin.

Heidän omituisen uskonsa perusteena on se väite, että Jumala on kaksinainen olento, mies- ja naispuolinen; Jesus edustaa miehenpuolta ja Anna Lee naisenpuolta. Jumalan kuvaksi luotu ihminen oli samaten alussa kaksinainen. Sukupuolien erottaminen tapahtui silloin, kun Adam halusi toveria, ja Jumala, suostuen hänen pyyntöönsä, leikkasi Evan hänen ruumiistaan. Tämä oli ihmisen ensimmäinen synty. Tärissijät sentähden pitävät avioliittoa alhaisempaan elämänjärjestykseen kuuluvana ja noudattavat ankaraa pidättyväisyyttä.

Ihmiskunnan uskonnollisen historian he jakavat neljään jaksoon, joista jokaisella on eri taivaansa ja helvettinsä. Ensimmäinen jakso ulottuu Adamista Noaan, toinen käsittää juutalaiset Jesuksen aikaan saakka, kolmas sitä seuraavan ajan aina Anna Leehen asti. Neljäs eli "viimeisimmän ilmestyksen taivas" on parhaillaan tekeillä ja tulee sisältämään kaikki tärissijät.

He vakuuttavat olevansa yhteydessä henkimailman kanssa, ja julistaessaan hengiltä vastaanottamiaan ilmoituksia on heillä tapana rajusti väännellä ruumistaan. Tästä omituisuudestaan he ensin saivat "Tärissijä-kveekarien¹⁾ ja sittemmin "Tärissijäin" nimen.

---

1) Kveekarien (Shakers) eli Vapisijain kuuluisa lahko perusti Philadelphian kaupungin ja Pennsylvanian valtion. Nimensä ovat he saaneet siitä, että "pelvolla ja vapistuksella odottavat tuomiopäivää" ja tämän mielentilansa esittävät havainnollisestikin ulkonaisissa menoissaan

Tärisijät viettävät hyvinjärjestettyä ja terveellistä elämäntapaa. Menevät maata kello yhdeksältä ja nousevat viideltä. Aamiainen on kuudelta, päivällinen kahdeksatoista ja illallinen kuudelta. Ravinto on yksinkertainen, mutta riittävä. Heidän mieliruokinaan ovat kasvikset ja hedelmät; useat hylkäävät lihan tykkänään. He aterioivat yhteisissä ruokailusaleissa, miehet ja naiset eri pöydissä.

Heidän makuuhuoneensa, ruokailusalinsa ja työpaikansa ovat huolellisen puhtaat, ja mitä tarkin järjestys vallitsee kaikkialla.

Huvituksia heillä on vähän ja ne ovat varsin hiljaisista laatuja. Soitantoa ei suosita, lukeminen on rajotettu hyödyllisiin ja opettaviin kirjoihin. Tuontuostakin kokoonnutaan kokoushuoneeseen veisaamaan virsiä ja keskustelemaan, ja viime aikoina ovat he alkaneet harjottaa siivoa ulkoilmaurheilua, kuten kävelyretkiä, kroketti- ja tennis-pallosilla oloa.

Tärisijäin kommunismi sisältyy heidän uskonnolliseen järjestelmäänsä, mutta se ei ulotu perheen piiriä laajemmalle. Tärisijäseurakunnan omaisuus kokonaisuudessaan ei ole yhteinen, joku perhe saattaa olla hyvin varakas, kun taas toinen voi olla verraten köyhä.

Nykyään jakaantuvat tärisijät neljääntoista seurakuntaan, joita on Mainen, New Hampshiren, Massachusettsin, Connecticutin, New Yorkin, Ohion, Kentuckyn ja Floridan valtioissa, ja heidän yhteinen omaisuutensa nousee miljooniin; yksistään maaomaisuutta on heidän hallussaan toista sataa tuhatta eekkeriä¹).

---

1) Eekkeri (acre) on noin kaksi viidesosaa hehtaaria.
Suomentajan muist.

II. — Sopusoinnun yhdyskunta

Muutamien mailien¹⁾ päässä Pittsburgista, Pennsylvanian valtiossa, sijaitsee pieni kylä, jossa on noin sata asuinrakennusta. Aivan viime vuosiin asti kylän yhteisinä omistajina olivat muutamat tiukkajumalisia tapoja noudattavat vanhat äijät, jotka ankarasti valvoivat asujantea elintapoja.

Paikka oli nimeltään "Talous" (Economy), ja nuo muutamat kylävaltiaat olivat viimeiset jätteet aikoinaan riennokkaasta ja vauraasta yhdyskunnasta.

Yhdyskunnan virallisena nimenä oli "Sopusoinnun seura", mutta yleisemmin sitä sanottiin "Rappilaisyhdyskunnaksi", ja sen vaiherikas historia käsittää lähes täyden vuosisadan.

Sen perustaja George Rapp oli Wyrtenbergistä Saksasta, erään "Erkanijoiksi" (Separatisteiksi) nimitetyn uskonlahkon johtaja. Lahkon omituiset opinkappaleet aiheuttivat vainoja kirkon ja hallituksen taholta, ja v. 1804 Rapp noin kuudensadan jäykän kannattajansa kanssa lähti isänmaastaan; he saapuivat ensin Baltimoren kautta Philadelphiaan. Siirtolaisten pääjoukko oli maanviljelijöitä ja ammattityöläisiä, mutta heidän joukossaan oli myös sangen oppineita miehiä, joista eräs, George Rappin ottopoika Fredrik Reichert osotti omaavansa jommoisenkin taideaistin ja etevät hallinnolliset lahjat.

Heidän ensimmäiseksi perustamansa siirtola oli "Sointula" (Harmony) Lycomingin kauntissa (piirikunnassa) Pennsylvaniassa. Muutamain vuosien kuluessa he raken-

---

1) Maili (mile eli Englannin peninkulma on vähä päälle puolentoista kilometrin.

sivat joukon asuntoja, kirkon, kouluhuoneen, joitakuita myllyjä ja työpajoja sekä raivasivat eräitä satoja eekke-reitä maata.

Mutta ilmeisestä vaurastumisestaan huolimatta, he tulivat siihen päätökseen että siirtolan paikka ei ollut hyvästi valittu. V. 1814 he möivät maansa kaikkineen 100,000 dollarista ja muuttivat Poseyn kauntiin Indianaan, jossa ostivat 30,000 eekkerin suuruisen alueen.

Uuden paikkansa he ennen pitkää saivat viljelykseen ja rakennukseen, niin että siitä tuli lähiseudulle tärkeä liikekeskus. Heidän varallisuutensa ja vaikutusvaltansa kasvoi, suuret joukot lisäjäseniä saapui Saksasta, kunnes heidän yhdyskunnassaan v. 1824 sanottiin olleen noin tuhannen henkeä.

Viimemainittuna vuotena he jälleen muuttivat. Syystä että räme-kuumeet hätyyttivät heidän siirtolaansa, olivat he jonkun aikaa tarjoskelleet maataan myytäväksi, ja kun he vihdoin saivat sen kaupaksi Robert Owenille, ostivat he Talouden tienoon ja ottivat sen haltuunsa heti.

Kuinka nopeasti he panivat kuntoon uuden kylänsä, näkyy eräästä v. 1826 heitä katsomassa käyneen Saksi-Weimarin herttuan kertomuksesta, jossa ylenmäärin kehuaan kylän somuutta ja hyvää järjestystä, rakennusten kauneutta, työhuoneitten ja tehtaitten erinomaista järjestelyä sekä siirtolaisten ilmeistä hyvinvointia.

Ainoastaan kerran heidän rauhaisa elämänsä pahasti häiriintyi. V. 1831 saapui Talouteen "kreivi Maximilian de Leon" koreissa pukineissa, seurue mukanaan. Oli olevinaan samaa mieltä uskonasioista kuin siirtolaisetkin ja sanoi haluavansa liittyä heidän joukkoonsa.

Tuo vilpitön väki otti hänet vastaan mitä sydämellisimmällä ilolla ja päästi hänet yhdyskuntaansa, panematta

toimeen mitään tiedusteluja. "Kreivi de Leon" — huijari, jonka oikea nimi oli Bernhard Müller — alkoi pian järkytellä sointulaisten uskonkappaleita, puolustaen maallisia iloja. Liukkaudellaan onnistui hänen luikerrella useitten jäsenien suosioon; kun ero vihdoin havaittiin välttämättömäksi ja kummankin puolueen kannattajat laskettiin, nähtiin että 500 jäsentä oli jäänyt "isä" Rappille uskolliseksi, mutta 250 liittyi "kreiviin". Vähemmistö sai osingokseen yhteisestä omaisuudesta 105,000 dollaria, ja De Leon johtajanaan muuttivat Phillipsburgiin, jonne aikovat laittaa oman yhdyskuntansa. Mutta heidän johtajansa jätti heidät, livistäen heidän rahojensa kanssa Alexandriaan Red Riverin varrelle, missä kuoli koleraan v. 1833. Luopiojoukko silloin hajosi.

Talouseläiset sitävastoin taas hyvin nopeasti pääsivät entisiin varoihinsa. Sisällissodan alkaessa heillä oli käteistä rahaa noin puoli miljoonaa dollaria, jonka he varmuuden vuoksi kaivoivat pihoihinsa sodan ajaksi.

Alkuaan ei naimattomuus kuulunut sointulaisten ohjelmaan, mutta väkevän "uskonnollisen herätyksen" aikana v. 1807 miehet ja naiset yksimielisesti päättivät purkaa avioliittonsa, ja senjälkeen "ei enää avioliittoja solmittu Sointulassa eikä lapsia syntynyt".

Naimattomuutta lukuunottamatta sointulaiset eivät ensinkään olleet lihankiduttajia; he kyllä osasivat antaa arvoa hyvälle aterialle ja poimasivat lasillisen hyvää olutta; historiansa alkupäässä, kun jäsenistö oli lukuisampi ja nuorekkaampi, he viettivät reipasta ja hilpeätä elämää.

Heillä, samoin kuin täriseijöilläkin, yhteisomistus kuului uskontojärjestelmään, mutta rajottui heidän oman yhdys- ja kirkkokuntansa jäsenistöön. Kun heidän oma väestönsä oli suurilukuinen ja työalat vähempinä, eivät he

käyttäneet palkattua työväkeä, mutta kun heidän lukumääränsä hupeni vähiin ja teollisuuslaitoksensa laajenivat, oli heillä palkkatyöläisiä toisin ajoin kymmentä vertaa enemmän kuin jäseniä.

Nykyisen vuosisadan alkaessa yhdyskunta itse asiassa oli kehittynyt maita, öljylähteitä, rautatie-, pankki- ja kaivanto-osakkeita omistavaksi suljetuksi kapitalistien yhtiökumppanuudeksi. He eivät ottaneet uusia jäseniä eikä heillä ollut lapsia, jonka takia, kun alkuperäiset jäsenet vähitellen kuolivat, heidän yhdyskuntansa hävisi. V. 1904 se muodollisesti purettiin, ja omaisuus jaettiin harvalukuisten elossa olevien kesken.

III. — Zoar

Zoarin yhdyskunta oli, samoin kuin Taloudenkin, Wyrtembergistä lähteneiden eriuskolaisten perustama.

Useita vuosia olivat tämän lahkon perustajat käyneet sitkeää taistelua kotimaansa hallitusta vastaan, jonka vihoihin he olivat joutuneet lahkolais-oppiensa vuoksi, mutta etenkin sentähden että kieltäytyivät sotapalveluksesta ja panemasta lapsiaan yleisiin kouluihin. Heitä sakotettiin ja pidettiin vankilassa sekä ajettiin kylästä toiseen, kunnes he vihdoin päättivät pyrkiä Yhdysvaltojen vierasvaraisille rannoille, päästäkseen turvaan suvaitsemattoman isänmaansa vainoilta. Muutamain varakasten Englannin kveekarien jalomielisellä avustuksella he saivat matkansa maksetuksi, ja v. 1817 saapui yhdyskunnan ensimmäinen osasto, lukumäärältään noin 200, Philadelphiin; johtajakseen he olivat valinneet Josef Bäumelerin.

Heti tultuaan he ostivat muutamia tuhansia eekkeireitä maata Tuscarawasin kauntista, Ohion, sekä ryhtyi-

vät raivaamaan maata ja rakentamaan hirsihuoneita yhdyskunnan jäsenille, joista monet olivat jääneet töihin lähiseudun maanviljelijöille. Näin perustettu kylä sai nimekseen Zoar.

Maa-alue, josta ainoastaan vähän oli maksettu käsi-rahaksi, oli ostettu Josef Baumelerin nimiin, mutta sillä puheella, että siitä oli luovutettava kappale kullekin jäsenelle, joiden itsekunkin tuli raivata ja maksaa selväksi oma osuutensa.

Heillä ei ollut aikomusta perustaa kommunistista yhdyskuntaa. Mutta heidän joukossaan oli useampia vanhoja ja heikkoja jäseniä, jotka näkivät vaikeaksi tulla omin voiminsa toimeen tiluksillaan, ja ennen pitkää havaittiin, että jäsenten täytyisi hajaantua ja koko yritys joutuisi hunningolle, jos ei sitä järjestettäisi uusille pohjille.

Pohdittuaan asemaa perinpohjin, he Huhtikuussa 1819 päättivät ottaa käytäntöön yhteisomistuksen ja yhteistoiminnan. Ja siitä lähtien he menestyivät. He laittoivat sepän, salvomiehen ja puusepän työpajat, pitivät karjaa ja ansaitsivat vähin rahoja tekemällä töitä ympäristön maanviljelijöille.

Kanavan rakentaminen v. 1827 heidän alueensa halki oli heille erityinen onnenpotkaus. He saivat osan työtä suorittaakseen 21,000 dollarin urakkasummasta, ja samalla he saivat tuotteensa hyvästi kaupaksi. Lyhyessä ajassa he maksoivat kiinnitysvelkansa ja ostivat lisämaata.

Aikasemmasta menestyksestään saivat zoarilaiset epäilemättä paljon kiittää johtajansa Josef Baumelerin viisasta hallintoa. Baumeler (joka myöhemmällä ijällään kirjotti nimensä "Bimeler") ei ollut saanut paljoakaan opetusta, mutta hänellä oli etevät luonnonlahjat. Hän oli

yhdyskunnan sekä maallinen että hengellinen päämies. Hänen huolenaan oli yleinen liikeasiain hoito, hän välitti kaikki tekemiset ulkopuolisten kanssa ja sunnuntaisin hän piti zoarilaisille esitelmää joko uskonnon alalta tahi kaikenlaisista muista aineista. Joukko näitä esitelmää koottiin ja painatettiin hänen kuoltuaan. Niistä muodostui kolme kookasta ja paksua nidosta, joita hänen aatetoverinsa pitivät kalliina aarteenaan.

Ensimältä zoarilaisilla oli avioliittokiello, mutta kymmenen tai kahdentoista vuoden naimattomuuden jälkeen he tulivat siihen päätökseen, että ei ihmisen ole hyvä yksinänsä olla, ja peruuttivat kiellon.

Kerrotaan tämän avioliittoa kokevan katsantokannan muutoksen aiheutuneen siitä, että Josef Bimeler vanhemmalla puolen ikäänsä rakastui eräasen sievään neitoseen, jonka yhdyskunta oli määrännyt häntä palvelemaan. Miten lieneekin, tosiasia on vaan, että Zoarin johtaja oli ensimmäisiä käyttämään hyväkseen uutta etuoikeutta.

V. 1832 yhdyskunta Ohion lakien mukaisesti vahvistutti sääntönsä, ottaen nimekseen "Zoarin eriuskolaisseura".

Näiden sääntöjen mukaan tuli seuran asioita hoitamaan kolmehenkinen toimikunta, joka valitsi kullekin työalalle johtajansa sekä määräsi jokaisen jäsenen johonkin heidän taipumustensa ja kykyjensä mukaiseen työhön.

Heillä oli vakinainen viisihenkinen sovintolautakunta, jonka ratkaistavaksi lykättiin kaikki yhdyskunnan keskuudessa sattuvat riitaisuudet, ynnä vuotuiset kyläkunnan kokoukset, joissa kaikilla täysi-ikäisillä, niin miehillä kuin naisilla, oli äänioikeus.

Paraimmillaan näyttää siirtola olleen heti sääntöjen vahvistettua, jolloin jäsenluku nousi yli viidensadan.

V. 1874 heillä Nordhoffin tietojen mukaan vielä oli noin kolmesataa jäsentä ja omaisuutta enemmän kuin miljoonan dollarin arvosta.

Niinkauan kuin yhdyskunta oli köyhä ja sen täytyi ankarasti ponnistella pysyäkseen pystyssä, vallitsi jäsenten keskuudessa täydellinen sopu, mutta kun varallisuus kasvoi suuremmaksi, heräsi kiusaus; silloin tällöin tekivät tyytymättömät yrityksiä yhdyskunnan hajottamiseksi ja sen omaisuuden jakamiseksi. Niinpä v. 1851 ja taas 1862 oli Ohion oikeuslaitosten käsiteltävänä entisten jäsenien nostamia jakovaatimuksia, mutta jutut päättyivät yhdyskunnan voitoksi ja vaatimukset hyljättiin.

Yhdyskunnan hajottamisajatus kuitenkin jäi edelleen kytemään ja v. 1895 sitä alkoi voimakkaasti kannattaa Levi Bimeler, joka oli Zoarin kunniassapidetyn perustajan jälkeläisiä ja itsekin yhdyskunnan vaikutusvaltaisimpia jäseniä. Asiasta keskusteltiin kolme vuotta, väliin hyvinkin tuimasti ja katkerasti, kunnes vuoden 1895 kyläkokouksessa hajotusehdotus vihdoinkin pääsi voitolle.

Kaikkien suostumuksella valittiin kolme jäsentä tasajaon toimeenpanijoiksi. Kunkin jäsenen osalle tuli noin 1,500 dollaria.

IV. — Amanan yhdyskunta

Jäsenluvultaan on Amanan yhdyskunta voimakkain vielä eleilläolevista kommunistisista siintoloista. Sen perusti "Totisen innotuksen seuraksi" nimitetty uskonlahko, joka kahdeksannentoista vuosisadan alkupuolella oli syntynyt Saksassa. Heidän tärkeimpänä uskonkappaleenaan on, että Jumala vieläkin joskus innottaa eräitä henkilöitä, joista siten tulee erikoiset hänen tahtonsa välineet.

Vuosien 1820 ja 1840 välillä oli lukuisa joukko näitä uskovaisia kertynyt Armenburg (Köyhäinkaupunki) nimeeseen paikkaan Saksassa kahden etevimmän "välineensä" Kristian Metzin ja Barbara Heynemannin ympärille. He saivat työtä lähiseudun tehtaista, joten heidän aineellinen toimeentulonsa näytti hyvin turvatulta, mutta viranomaisten taholta yhä yltyvän vainon vuoksi heille kävi mahdottomaksi edelleen jäädä Saksaan.

Samaan aikaan sai Metz kaksi innotussanomaa perätysten: ensimmäinen käski hänen johdattaa koko seurakuntansa pois Saksasta ja toinen osotti Yhdysvallat innotettujen tulevaksi kotimaaksi.

Vuoden 1842 lopulla Metz neljän toverin kanssa saapui New Yorkiin ja osti Buffalon läheisyydestä noin 5,000 eekkeriä maata. Kahden seuraavan vuoden ajalla saapui Saksasta kokonaista 600 uskonveljeä, jotka Metz in ostamalle alueelle perustivat Ebenezer nimisen yhdyskunnan.

Alkuaan eivät he, enemmän kuin zoarilaisetkaan, aikoneet mitään kommunistista siirtolaa. Mutta jäsenten joukossa oli tehdastyöhön tottuneita, joita maatais-elanto ei miellyttänyt. Pitääkseen mukana nämäkin jäsenet, oli heidän rakennettava alueellensa teollisuuslaitoksia ja tehtaita, mutta sitä ei voitu toteuttaa muuten kuin yhteisillä ponnistuksilla ja varoilla.

"Silloin meidän innotus käski", kertoo eräs heikäläisistä, "lyömään kaikki varamme yhteen ja liittymään yhteiselantoon, ja pian tulimmekin huomaamaan, ettemme millään muulla tavoin olisi pysyneet koossa¹⁾).

---

1) Lainausta Nordhoffin "Kommunistisista yhdyskunnista."

Jäsenmäärä kasvoi niin nopeasti, että heidän maa-alueensa ennen pitkää kävi riittämättömäksi kasvavan yhdyskunnan tarpeisiin.

Näin ollen ei ole ihme, jos "innotus käski heidän lähteä länteen".

V. 1855 he ostivat noin 18,000 eekkeriä maata Davenportin tienoilta Iowan valtiosta ja siihen laittoivat Amanan yhdyskunnan, joka vieläkin on olemassa ja täyssissä voimissaan, koskapa väkiluku on alkuperäisestään lisääntynyt enemmän kuin puolella. Nykyään kuuluu yhdyskuntaan seitsemän eri kylää, joiden yhteinen asukasluku nousee 1,800 henkeen¹⁾).

Kylien nimet ovat: Amana, Itä-Amana, Keski-Amana, Mäki-Amana, Länsi-Amana, Etelä-Amana ja Kotikontu (Homestead). Ne ovat noin puolentoista mailin matkalla toisistaan, ja kussakin on eri koulurakennuksensa, puotinsa, ravintolansa, työpajansa ja teollisuuslaitoksensa. Kukin kylä hoitaa itse omat asiansa ja tilityksensä, mutta tilit lähetetään vuosittain Amanassa olevaan päämajaan tarkastettaviksi. Kyläkunnan työnjohtajat ja vanhimmat kokoontuvat joka päivä neuvottelemaan, suunnittelevat seuraavan päivän työt ja määräävät jäseniä eri työaloille vuodenajan vaatimusten mukaan. Yhdyskunnan keskushallintona on kolmetoistamiehinen johtokunta, jonka yhdyskunnan miespuoliset jäsenet vuosittain yleisäänestyksellä valitsevat. Johtokunta valitsee esimiehen.

Kukin perhe asuu eri talossaan. Mutta heillä on yh-

---

1) "Amana, uskonnollis-kommunistinen tutkielma", kirj. Richard T. Ely, julkastu Harper's Monthly-lehden Lokakuun n:ossa 1902. "Amana, the Community of True Inspiration" (Amana, totisen innotuksen yhdyskunta), kirj. Bertha M. H. Shambaugh, 1908.

teiset ruokailuhuoneet, tavallisesti useampia joka kylässä; niissä miehet ja naiset aterioivat eri pöytäkunnissa, "tyhmien puheitten ja kevytmielisen käytöksen välttämiseksi".

Vaatetukseen myönnetään jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle erityinen määräraha. Aikuiset miehet saavat neljästäkymmenestä sataan dollariin vuodessa, sen mukaan kuinka heidän eri asemansa ja ammattinsa vaativat pukeutumaan; täysikasvuisten naisten määräraha on 25—30 dollaria vuodessa ja lapsien 5:stä 10:een dollariin.

Amanalaisten kyläpuodeista jäsenet saavat kaikki tavaran mitä tarvitsevat; hinta viedään itsekunkin tilille, kunnes määräraha on käytetty. Jos jonkun jäsenen otot eivät nouse täyteen määrään, siirretään jäännös hänen hyväkseen seuraavalle vuodelle.

Heidän kouluissaan annetaan käsitöiden harjoitukselle yhtä suuri arvo kuin muillekin tavalliseen alkeisopetukseen kuuluville oppiaineille. Seitsemästä neljääntoista vuoteen lapset käyvät koulua vuodet umpeen; neljästätoista kahteenkymmeneen ikävuoteen ainoastaan talven ajan. Heidän vaatetuksensa ja elantonsa on yksinkertaista, mutta vankkaa, syövät viisi kelpo ateriala päivässä. Töissään he eivät ollenkaan pidä kiiruttia; elonkorjuu-aikana käyttävät paljon palkkaväkeä.

Avioliitto ei ole kielletty, mutta sitä ei erityisesti suositakaan. Mainitaanpa heidän kerran karkottaneenkin yhteydestään suuren pyhän "innotusvälineensä" Barbara Heynemannin, "koska hänellä oli liian hellä silmä nuoriin miehiin".

Avioliittoon vaaditaan johtokunnan suostumus, ja sulhasen tulee olla täyttänyt 24 vuotta. Häämenot heillä ovat sangen jurot, jotensakin hautajaisten kaltaiset.

V. — Bethel ja Aurora

Bethelin kylä Shelbyn kauntissa Missourissa ja Auroran kylä Portlandin luona Oregonissa olivat sisarussiirtoloita, toht. Keilin toimesta syntyneet kumpanenkin. Keilin menneisyys oli kirjavan puoleinen. Hän oli syntynyt Preussissa v. 1812 ja pitänyt korutavarakauppaa, kunnes siirtyi Yhdysvaltoihin. Oltuaan vähän aikaa New Yorkissa hän muutti Pittsburgiin, jossa ilmotteli itseään lääke-riksi, käytellen "magneettisia parannuskeinoja" ja kehu- en hallussaan olevan ihmeellisen kirjan, johon lääkemää- räykset oli kirjoitettu ihmisverellä. Kolmekymmenvuoti- aana hänessä tapahtui äkkimuutos: rupesi uskonnollisek- si, poltti ihmekirjansa ja liittyi metodistiseen kirkkokun- taan, josta kuitenkin pian erkani ja perusti oman lah- konsa.

Hän sai kootuksi ympärilleen sievosen joukon yksin- kertaista rahvasta, enimmäkseen saksalaisia sekä "Penn- sylvanian hollantilaisia", ja v. 1844 häneen yhtyi osa sitä Taloudesta eronnutta joukkoa, jonka tuo kavaltaja "krei- vi de Leon" oli jättänyt.

Vasta silloin Keil ja hänen toverinsa alkoivat ajatella kommunistisen siirtolan perustamista. Siinä tarkotukses- sa he ostivat noin 2,500 eekkeriä maata Shelbyn kaun- tista Missourista. Niin syntyi Bethelin yhdyskunta. Siir- tolaisilla näyttää olleen perin vähän varoja, mutta sitä enemmän uutteruutta ja kestävyyttä. Muutamain vuosi- en kuluttua olivat he saaneet enemmän kuin puolet maastansa viljelykseen, rakentaneet villatehtaan, jauho- myllyn, sahan, eräitä käsityölaitoksia, kirkon ja hankki- neet sekatavara-kauppavaraston. Ostettuaan vielä yli

1,500 eekkeriä lisämaata, saivat he hallituksen laittamaan heille postitoimiston, ja kymmenessä vuodessa kasvoi heidän siirtolansa kauppalaksi, jossa oli noin 650 asukasta.

Mutta Keiliä levoton henkensä ajoi uusiin yrityksiin. V. 1855 tapasimme hänet noin kahdeksankymmenen betheliläisen etunenässä, jotka olivat lähteneet Tyynenmeren rannikkoa kohden, etsimään halpaa ja hedelmällistä maata. Seuraavana vuonna he perustivat Auroran yhdyskunnan Oregonin valtioon. Uuden siirtolan väestön muodostivat osaksi ulkopuolelta yhtyneet, osaksi Bethelistä siirtyneet ja nousi heidän lukumääränsä ennen pitkää noin neljään sataan. Heillä oli hallussaan yli 18,000 eekkeriä maata useammassa Oregonin kaunteissa; kohta olivat he täälläkin saaneet käyntiin melkein kaikki ne teollisuusalat mitä heillä Bethelissäkin oli, ja lisäksi harjottivat suuressa määrin hedelmän viljelystä ja kuivatusta.

Kummankin siirtolan hallinto ja elämänlaatu olivat miltei yhtäläiset. Keil oli molempien esimies, ja hänen apunaan oli kummassakin kylässä oma johtokuntansa. Aina vuoteen 1872 oli kaikki niin Bethelin kuin Auroran omaisuus toht. Keilin yksityisnimessä, mutta sanottuna vuonna hän jakoi maat ja antoi kullekin täysi-ikäiselle jäsenelle omistuskirjan omaan palstaansa. Tämä jako oli kuitenkin vain muotoasia, sillä siirtolat jäivät edelleen yhtä puhtaasti kommunistiselle kannalle kuin ennenkin.

Jäsenet saivat itse valita työalansa ja vaihtaa sitä mielinmäärin. Heillä ei ollut määrättyjä työaikoja eikä varsinaista työnvalvontaa; työnjohtajat ja päällysmiehet kehittyivät vain jonkunmoisen luonnollisen valinnan perusteella.

Yhdyskunta ei ainoastaan suvainnut, vaan suosikin avioliittoa ja piti voimassa tarkkaa perhe-elämää. Kullakin perheellä oli erityinen asuntonsa sekä sen tarpeihin riittävä määrä porsaita ja lehmiä. Jauhoja ja muita elantotarpeita jäsenet saivat yhdyskunnalta minkä halusivat. Kaikkea muuta yhteisvarastossa löytyvää puotitavaraa lähetettiin jäsenille tilauksen mukaan. Tiliä pidettiin ainoastaan ulkopuolelaisten kanssa asioitaessa, mutta jäsenten ja yhdyskunnan keskeisistä väleistä ei mitään muistiinpanoja tehty.

Heidän elämänsä oli erinomaisen rauhallinen eikä heidän historiassaan ole mainittavana mitään häiriöitä. Ulkopuolelaisia heihin ei paljon liittynyt, mutta omat jäsenensä he hoitivat aika hyvin. Jolloinkin joku jäsen ilmoitti haluavansa erota yhdyskunnasta; hänelle annettiin kohtuullinen osansa joko rahassa tai muuna omaisuutena, ja hän sai lähteä.

Kaikista lahkolaisyhdyskunnista oli Bethelin ja Auroran järjestömuoto höllin; niitä piti pääasiallisesti koossa vain perustajansa henkilöllinen vaikutus. Hänen kuoltuaan ne pian hajosivat. Toht. Keil kuoli v. 1877. Bethel hajosi v. 1880 ja Aurora v. 1881.

VI. — *Oneidan yhdyskunta*

Yhdysvaltain kommunismin ensimmäisen historian kirjottaja oli itse perustanut mitä suurinta huomiota ansaitsevan kommunistisen yhdyskunnan. Oneidan yhdyskunta oli John Humphrey Noyesin luomus.

Noyes oli syntynyt Brattleborossa, Vermontissa v. 1811. Käytyään Dartmouthin korkeakoulun hän ryhtyi harjottamaan lainopillisia opintoja, mutta ennen pitkää

kääntyikin jumaluusopin alalle, opiskellen Andoverin ja Yalen yliopistoissa. Jumaluusopillisten lukujensa aikana hän kehitti sen uskonsuunnan, joka myöhemmin sai täyspuhtauden (perfektsionismin) nimen.

V. 1834 hän palasi Putneyhin, Vermontissa, jossa vanhempansa silloin asuivat, ja vähitellen keräsi ympärilleen pienen uskolaispiirin. Hänen ensimmäiset pysyvät kannattajansa olivat hänen äitinsä, kaksi sisartaan ja yksi veli; sittemmin tulivat lisäksi hänen ja veljensä vaimot sekä sisariensa miehet ynnä eräitä muita, niin että heitä v. 1847 oli nelisenkymmentä.

Liike oli ensin pelkästään uskonnollinen, mutta sen opinkappaleet, joihin lie vaikuttanut myös *Harbingerin* ja muiden Fourierilais-julkaisujen lukeminen, johtivat vähitellen kommunismiin, ja v. 1848 Noyes perusti kommunistisen siirtolan Oneidaan, New Yorkin valtiossa.

Alkuvuosina oli yrityksellä suuria vaikeuksia voitettavana ja se menestyi huonosti. Noyes ja hänen toverinsa, joista enimmät näyttävät olleen varakkaita, olivat Tammikuun 1 päivään 1857 kiinnittäneet hankkeeseen yli 107,000 dollaria. Mainittuna päivänä tehty yhdyskunnan ensimmäinen kalustoluettelo osotti varoja olevan yhteensä hiukan enemmän kuin 67,000 dollarin arvosta, siis selvää häviötä noin 40,000 dollaria.

Mutta samalla he olivat saavuttaneet arvokasta kokemusta sekä saaneet teollisuutensa järjestetyksi kelvolliselle ja tuottavalle pohjalle. He valmistivat terässatimia, matka- ja käsilaukkuja, hedelmäsäilykkeitä ja silkkiteoksia. Kaiken, mihin he ryhtyivät, he tekivät huolellisesti ja kunnollisesti, joten heidän valmisteensa ennen pitkää tulivat hyvään maineesen kauppamarkkinoilla.

Jo vuoden 1857 tilinpäätös osotti pientä voittoa, ja seuraavien kymmenen vuoden kuluessa he ansaitsivat puhdasta voittoa yli 180,000 dollaria. Sillä välin he olivat ostaneet maata lisää ja saaneet uusia jäseniä. V. 1874 heillä oli noin 900 eekkeriä maata ja noin kolmesataa jäsentä.

Aluksi heillä oli ollut useampia yhdyskuntia, mutta v. 1857 he kokosivat kaikki jäsenensä jo mainittuun Oneidaan sekä Wallingfordiin, Connecticutissa.

Oneidan yhdyskunta on ainoa huomattavampi puhtaasti amerikkalaisperäinen lahkolaisyhdykskunta maassamme. Sen jäsenten enemmistö oli Uuden Englannin valtioitten maanviljelijöitä ja ammattityöläisiä, mutta oli niissä iso joukko virka-ammattilaisiakin, kuten lääkäreitä, lakimiehiä, pappeja, opettajia jne. Heidän sivistystasonsa oli tuntuvasti yläpuolella keskimäärän.

Liikeasiain hoitoa varten heillä oli 21 vakinaista toimikuntaa ja erinimisiä työosastojen hoitokuntia oli 48. Niin monipäiseltä kuin tämä järjestelmä näyttääkin, oli heidän hallintonsa puhtaasti kansanvaltainen ja hyvin käytännöllinen.

Täyspuhtailijain silmäänpistävimmit omittaisuudet olivat heidän uskonnolliset opinkappaleensa, avioliittokäsityksensä, kirjallisuutensa ja "keskinäinen arvostelunsa". He väittivät, että Kristuksen toinen tuleminen tapahtui Jerusalemin hävityksen aikana, jolloin myös oli ensimmäinen kuolleitten ylösnousemus ja tuomio henkimailmassa; että lopullinen Jumalan valtakunta samaan aikaan alkoi taivaissa, ja että tämän valtakunnan ilmestyminen näkyväisessä mailmassa on jo lähellä; että maanpäällä olevan kirkon on noustava vastaanottamaan lähestyvää taivaallista valtakuntaa; että näiden kahden kirkon välisenä yh-

dyssiteenä on innotus eli yhteys Jumalan kanssa, josta seuraa täydellinen pyhyys — täysi pelastus synnistä. Siitä johtuu lahkon nimittäminen täyspuhtailijoiksi. Nordhoff kertoo erään uskovaisen lausuneen seuraavan määritelmän täyspuhtaudesta:

“Niinkuin raittius-aate on täydellistä pidättymistä väkijuomista ja niinkuin orjainvapautus-aate on kahleorjuuden tykkänään lakkauttamista, niin on täyspuhtauden aate synnin tykkänään lopettamista yhdellä iskulla.”

Heidän kommunistiset teoriansa ulottuivat henkilöön yhtä likeisesti kuin omaisuuteenkin; he hylkäsivät yksivaimoisen avioliiton yhtä pontevasti kuin yksilöllisen omistusoikeudenkin. Heidän avioliittojärjestelmänsä oli monivaimoisuuden ja monimiehisyyden yhdistelmä. He väittävät asettaneensa lasten sikiämisen tieteelliselle pohjalle, etupäässä yhdyttämällä toisen sukupuolen nuoret toisen sukupuolen iäkkäämpiin. Sitä he sanoivat “seka-avioliittojärjestelmäksi”. Irtaussyytökset he jyrkästi torjuivat, vakuuttaen vaativansa “sydämen pyhyyttä” ennenkuin “rakkauden vapaus” on sallittua.

Lapset olivat äitinsä hoidossa vierotukseen asti, jolloin ne pantiin yleiseen lastenkotiin erityisten hoitajattarien haltuun. Sivulliset kävijät kehuvat lasten siellä olleen terveen ja iloisen näköisiä.

Heillä oli oivalliset koulut, ja useita nuorukaisiaan he lähettivät yliopistoon, valmistumaan yhdyskunnassa tarvittaviin virka-ammatteihin kykeneviksi.

Aatteittensa levittämistä varten he julkasivat useita kirjoja ja aikakauslehtiä, joista *Oneida Circular* (Oneidan kiertävä) oli suosituin. Se oli kerran viikossa ilmestyvä hyvin toimitettu ja ulkoasultaan siisti vihkonen, jonka eriskummaiset tilausehdot näkyvät seuraavasta otsikkoilmoituksesta:

“Circular lähetetään kaikille haluaville, maksoivatpa he siitä taikka olivat maksamatta. Sen hinta ja arvo on vähintään kaksi dollaria vuosikerralta. Ne jotka sitä haluavat ja ansaitsevat sen saada, voidaan jakaa kolmeen luokkaan, nimittäin: 1) niihin jotka eivät pysty maksamaan kahta dollaria; 2) niihin jotka pystyvät maksamaan ainoastaan kaksi dollaria; ja 3) niihin jotka pystyvät maksamaan enemmän kuin kaksi dollaria. Ensimmäisen luokan tulee saada se ilmaseksi; toisen luokan tulee maksaa siitä sen hinta; ja kolmannen luokan velvollisuus on maksaa senverran enemmän kuin tämä hinta on, että ensimmäisen luokan aiheuttama vajaus tulee korvatuksi. Se on kommunismin laki.”

“Keskinäinen arvostelu” sanotaan olleen Noyesin ylioppilas-aikaisia keksinnöitä, ja se tuli Oneidan yhdyskunnassa alun alkain mitä tärkeimmäksi laitteeksi. Se teki käräjöimiset ja rangaistukset tarpeettomiksi; täyspuhtailijat pitivät sitä ei ainoastaan kaikkien siveydellisten rikkomusten tehokkaana ehkäisijänä, vaan myös useitten ruumiillisten sairaloisuuksien parannuskeinona.

Arvostelun alaiseksi saattoi jäsen joskus joutua pyytämättäänkin, mutta useammin omasta alotteestaan. Välistä suoritti arvostelun yhdyskunta kokonaisuudessaan, välistä taas arvosteltavan parhaista tuttavista valittu komitea.

Koruttomasti puhuen tämä toimitus ei ollut muuta kuin että itsekukin komitean jäsen antoi arvosteltavalle henkilölle “koirannuuskaa” — tavallisesti aika runsaan annoksen — ja “keskinäisen arvostelun” terveellinen vaikutus piti olla siinä, että salatut viat ja paheet siten paljastettua korjautuivat.

Nordhoff, jonka oli onnistunut päästä saapuville sellaiseen arvostelutilaisuuteen, antaa siitä pääpiirteissään seuraavan hauskan kuvauksen:

Eräänä sunnuntai-iltapuolena muuan nuori mies, jota voimme nimittää Kalleksi, tarjoutui arvosteltavaksi. Viistoistahenkinen komitea, Noyes itse mukana, kokoontui erääseen huoneeseen. Aluksi Noyes kysyi, oliko Kallella mitään sanottavana. Kalle kertoi viimeaikoina joutuneensa epäilemään uskonsa alkavan heikontua ja saaneensa kovin taistella itsessään asuvaa pahaa henkeä vastaan. Sitte komitean jäsenet saivat puheenvuoron. Eräs miehistä arveli Kallen menneen pilalle hyvän onnensa takia, koskapa hän oli jotenkin itserakas; toinen lisäsi, ettei Kalle välittänyt säädylisistä tavoista, koska oli äskettäin kuullut hänen jurnottavan häränpaistin sitkeyttä ja muutenkin alkavan käyttää raakaa puhetapaa. Sen jälkeen ryhtyivät naisjäsenet arvosteluun. Yksi huomautti Kallen olevan ylpeä ja suurellinen; toinen lisäsi, että hän oli "henkilöitten suosija" sekä liian selvästi osotti mieltymystään joihinkin yksilöihin, puhutellen heitä lempinimillä kaikkein kuullen; kolmas arvosteli hänen käyttäytymistään ruokapöydässä. Arvostelun jatkuessa karttui yhä enemmän syytöksiä. Kallen väitettiin osottaneen jumalattomuuden ja vilpillisyyden oireita, ja yleisenä toivomuksena lausuttiin, että hän tulisi tuntemaan virheensä ja korjaisi ne. Tämän yli puolentuntia kestäneen koetuksen ajan Kalle istui ääneti, mutta kuta enemmän syytöksiä satoi, sitä kalpeammaksi hän kävi, ja suuret hikikarpalot nousivat hänen otsalleen. Ilmeisesti oli toverienv arvostelu häneen syvästi vaikuttanut.

Tällainen avomielisyys ei näy jäsenien keskuudessa herättäneen minkäänlaista mielikarvautta. Oneidan historiassa ei ilmene mitään epäsointuja; kaikkina aikoina vallitsi täydellinen söpu, ja ainoastaan yksi jäsen koko ajalla erotettiin.

Yhdyskunta pysyi kukoistavalla kannalla neljätkymmentä vuotta, mutta lähitienoon pappien kiihottama yleinen mielipide alkoi lopulta käydä niin uhkaavaksi "seka-avioliitto"-järjestelmää vastaan, että täyspuhtailijat harkitsivat viisaimmaksi luopua tuosta tavasta.

Mutta samalla se teki lopun Oneidan kommunistisena yhteiskuntana olost. Noyes itse, muutamain uskollistensa seuraamana muutti Kanadaan, jossa hän kuoli v. 1886. Jällelääneet muodostuivat v. 1880 laillistetuksi osakeyhtiöksi, nimellä "Oneida Community, Limited" (Oneidan yhdyskunta, Osakeyhtiö.)

Yhtiö on nykyisin hyvin varakas. Kaikki entiset teollisuusalat on säilytetty. Jäsenten osallisuutta yhteiseen omaisuuteen vastaa heidän omistamiensa osakkeiden lukumäärä. Yhteinen kirjasto, lukusali, pesulaitos ja urheilukentät ovat vanhan kommunistisen ajan ainoat jätteet.

TOINEN LUKU
Owenilaiset kokeet

I. — Robert Owen

Robert Owenin yhteiskunnalliset kokeet ja opetukset vaikuttivat niin tuntuvasti Amerikan sosialismin varhaisempaan historiaan, että tuon kehityskauden oikein ymmärtämiseksi on tarpeen luoda pikainen silmäys hänen elämäänsä ja teorioihinsa.

Robert Owen oli syntynyt Toukokuun 14 päivänä 1771 Newtownin welssiläiskylässä. Hän oli arvossapidetty vain köyhtyneen perheen seitsemäs lapsi. Sai jotenkin keskeneräisen kansakoulu-opetuksen, joutuen jo yhdeksäntoista vuoden ikäisenä erään Lontoon kauppiaan puotijaksi. Jo poikasena hänessä huomattavan voimakkaasti esiintyivät ne ominaisuudet, jotka myöhemmällä iällä hänestä tekivät johtaja-miehen kahdessa maanosassa: harvinainen järjestämiskyky, väsymätön uutteruus, terävä tutkimushalu, suurisuuntainen ihmisrakkaus, mainio ihmisluonnon tuntemus, pettämätön rohkeus ja kaikissa vaiheissa aina yhtä ystävällinen käytöstapa.

Liikeuralla hänellä oli ihmeellinen menestys. Vaattomasta puotilaisasemastaan Lontoossa hän muutamissa vuosissa oli kiivennyt varsin vastuunalaiselle paikalle yhden Manchesterin etevimpäin kauppaliikkeitten palveluksessa. Yhdeksäntoista vuotisenä eräs Drinkwater asetti hänet Manchesterissa olevan kehrutehtaansa ylihoitajaksi; tehtaassa oli noin 500 työntekijää. Se tapa, millä

hän erkani tästä palveluspaikastaan, on miestämme hyvin kuvaava. Lyhyen koetusajan jälkeen oli Drinkwater tehnyt Owenin kanssa kirjallisen sopimuksen, jonka mukaan tämän, kolme vuotta palveltuaan, piti päästä yhtiömieheksi liikkeeseen.

Mutta sillä välin oli eräs rikas ja vaikutusvaltainen kauppias hyvin edullisilla ehdoilla tarjoutunut liiketoveriksi tuolle Manchesterin tehtailijalle. Owenin hallussa oleva sopimus oli tämän hankkeen ainoana esteenä, ja Drinkwater päätti pyrkiä erilleen siitä vaikka millä hinnalla. Kutsui Owenin konttoriinsa ja selitettään asianlaidan nuorelle ylihoitajalleen, kysyi millä ehdoilla tämä suostuisi vapauttamaan hänet sitoumuksestaan, samalla tarjoten hänelle paikkaa uuden isännistön palveluksessa miten korkealla palkalla vaan hän itse haluaisi. Owen, joka oli edeltäkäs in aavistanut kutsun tarkoituksen ja ottanut sopimuskirjan mukaansa, muitta mutkitta pisti sen tuleen; tynesti katsellen kalliin asiapaperinsa muuttumista tuhkaksi, hän virkkoi ei haluavansa väkisin tunkeutua Drinkwaterin toveruuteen eikä voivansa jäädä hänen palvelukseensa millään ehdoilla. Heti tämän kohtauksen jälestä hän tuli Charltonin kertauslanka-yhtiön osakkaaksi, ja hänen toimenpiteittensä johdosta tämä yhtiö menestyi erinomaisesti.

Liiketoimintansa ohessa oli Owen kaiken aikaa tutkinut yhteiskunnallisia ilmiöitä. Sinä aikana, mihin nyt olemme häntä seuranneet, oli hänet jo vallannut se vakaumus, joka vast'edes tuli hänen kaiken toimintansa ohjeksi ja itse teossa ratkaisi koko hänen elämänsä suunnan — se vakaumus, että ihminen on häntä ympäröivien olosuhteiden tuote, ettei ihminen itse muodosta luonnetaan, vaan että se hänelle muodostuu.

“Ihmisestä tulee joko villi, verenhimoinen raakalainen, ihmissyöjä, taikka korkeasti sivistynyt ja lempeä olento, niiden olosuhteitten mukaan joihinka hän syntymästään joutuu.” Tästä ajatuksesta hän johti sen päätelmän, että ainoa keino ihmisten luonteen ja tapojen parantamiseksi on niiden olosuhteiden parantaminen, joissa he elävät.

Teoriansa käytäntöön soveltamista hän jo alotteli noiden haltuunsa uskottujen viidensadan Manchesterin kehruutyöläisen kohtelussa, mutta hänen äkkipikainen lähtönsä Drinkwaterin palveluksesta katkasi ne kokeilut, ennenkuin niistä ennätti tulla näkyviin mitään varmoja tuloksia.

Owen nyt ikävöitsi laajempaa toimialaa ja saikin vuoden 1800 alussa siksi New Lanarkin kylän Skotlannissa. Tänne Clyde-virran koskille olivat v. 1784 David Dale ja kuuluisa keksijä Sir Richard Arkwright perustaneet pumpulitehtaan. V. 1799 oli kylässä noin 2,500 tehtaalaista, ja Dale omisti sen yksinään. Se oli kaikin puolin senaikaisen teollisuus-asutuksen luonnekuva. Noin 500 näistä työläisistä oli Edinburghin armeliaisuuslaitoksista tuotettuja lapsia, joiden ruokinta- ja majotuspaikaksi oli rakennettu erityinen iso kasarmi. Usein lapset jo kuusivuotisesta lähetettiin tehtaaseen; heidän työpäivänsä kesti kuudesta aamulla seitsemään iltaan, ja ketkä heistä eloon jäivät, niistä kasvoi sekä ruumiillisesti että älynsä ja siveellisyytensä puolesta surkastuneita raiskioita. Työ oli siksi kovaa ja palkat niin pienet, että täysikasvuisista ainoastaan alin kerros antautui tälle työalalle. Kylä oli likainen, sen asujanten keskuudessa vallitsi raakuus, juoppous, varastelu ja sukupuoli-siveettömyys. Useimmat olivat korviaan myöten velassa kylän pikku koronkiskureille, kapakoitsijoille ja kauppiaille.

Sellainen oli New Lanark, silloin kun Owen muutamain yhtiötoverien kanssa osti Dalelta tehdaslaitokset, kyliseen kaikkineen, 60,000 punnasta.¹⁾

Paikalla asuvana toimitusjohtajana Owen oli valtuutettu toimeenpanemaan sellaisia uudistuksia mitä näki tarpeellisiksi. Heti hän ryhtyi tuohon jättiläistehtävään, kylän uudestajärjestämiseen. Ensi töikseen hän ajoi tiensä kylän kauppiaat, jotka olivat pitäneet tapoinaan myydä tehtaalaisille ala-arvoista tavaraa ylettömillä hinnoilla, ja laittoi tilalle paremmat kaupat, joissa kaikki tarpeet myytiin omia kustannuksia vastaavaan hintaan. Viinatehtaat ja kapakat karkotettiin laitakylälle, kadut puhdistettiin ja vanhain hökkelien sijaan rakennettiin mukavat asunnot.

Hän päätti lopettaa köyhäin lasten ottamisen tehtaasen ja lakkautti Dalen aikaiset välipuheet köyhäinholitolaitoksen kanssa. Työväkensä lapsille hän laittoi mallipikkukoulun sekä järjesti opiskelutilaisuuksia kaiken ikäisille.

Hän poisti kaikki työntekijäin rikkomuksista käytetyt rangaistuskeinot, koettaen ystävällisellä varotuksella saada heidät korjaamaan virheensä, ja kaiken päälliseksi hän vapaaehtoisesti lyhensi työpäivää ja lisäsi palkkoja.

Näissä uudistuksissa hän joka askeleella kohtasi vastarintaa; työnjohtajansa pitivät häntä vaarallisena kummailijana ja ehkäisivät hänen suunnittelujaan minkä suinkin voivat. Vielä pahempi oli, että työväki ei ollenkaan suosinut hänen uudistuspuuhiaan. Menneitten vuosien armoton riistojärjestelmä oli saattanut heidät epäluuloisiksi. Jokaisen hänen yrityksensä takana he varoivat piilevän jotain vihamielistä aijetta.

---

1) Englannin punta on lähes 5 dollaria eli noin 25 Suomen markkaa. Suomentajan muist.

V. 1806 syntyi liikepula Englannin pumpuliteollisuuden alalla, sen johdosta että Yhdysvallat kielsivät raakapumpulin viennin. Kaikki pumpulitehtaat koko Englannin valtakunnassa keskeyttivät työnsä. Tuhannet työttömiksi joutuneet työmiehet näkivät nälkää. Owen piti kaiken työväkensä, ja vaikka työtä ei tehty neljään kuukauteen, maksoi täyden palkan, yhteensä noin 7,000 puntaa. Tämä suurenmoinen teko vihdoinkin sai tehtaalaiset vakuutetuiksi hänen tarkoituksiensa vilpittömyydestä. Siitä alkaen he täydellisesti luottivat työnantajansa ja innokkaasti avustivat kaikkia hänen uudistushankkeitaan.

Mutta nyt ilmestyi vaikeuksia toiselta taholta. Niinkauan kuin Owenin parannuspuuhat eivät uhanneet vähentää liikevoittoa, eivät yhtiötoverit sekaantuneet hänen hommiinsa, mutta kun hän ehdotti yhä perusteellisempia uutuuksia, niiden joukossa suuria kustannuksia vaativan koulun ja lastentarhan rakentamista ja ylläpitoa, nostivat he kapinan ja sanoivat suoraan, että olivat ruvenneet hänen yhtiömiehikseen liike- eikä hyväntekeväisyysasioissa.

Näiden erimielisyyksien johdosta Owenin täytyi kahdesti vaihtaa yhtiötovereita, ja v. 1813 oli täpärällä, ettei osakasten enemmistö erottanut häntä New Lanarkin isännyydestä.

Neuvokas hyväntekeväisyystehtailijamme sittenkin osasi pysyä aseman vallitsijana. Laati selostuksen New Lanarkin tehtaan tilasta, omista ihmisystävällisistä suunnitelmistaan siellä ja yhtiömiestensä puolelta kohdanneesta vastarinnasta. Painatti sitä rajotetun määrän kiertämään hyväntahtoisten kapitalistien keskuudessa, ja vähälle aikaa seitsemän varakasta miestä, niiden joukossa maineikas asianajaja Jeremy Bentham, suostui kiinnittä-

mään suuret määrät rahaa New Lanarkin tehdasyritykseen, luovuttaen kaiken voiton, mikä nousee yli viiden prosentin tästä rahasta, työntekijäin aseman parantamiseen.

Näin hankkimallaan rahastolla Owen maksoi yhtiömiehensä eroon, ja nyt hänellä oli täysin vapaat kädet toteuttaa mieliaikeensa. Yhden sukupolven ajalla New Lanark oli niin muuttunut, ettei sitä enää voinut tuntea vanhalta muistilta. Tuosta viheliäisestä kylästä ja sen rappeutuneesta väestöstä oli muodostunut malliyhdyskunta, terveine, virkeine, iloisine asukkaineen; tuhansia matkailijoita kävi vuosittain sitä ihmettelemässä.

Owenin saavutuksista levisi maine kaikkiin sivistysmaihin. Hänen ihailijoinaan oli hallitsijoita, ruhtinaita, valtiomiehiä ja mainemiehiä joka alalta. Yhteen aikaan hän oli Europan tunnetuimpia henkilöitä.

Mutta Owen ei tyytynyt näihin saavutuksiin. New Lanarkissa nähtävät loistavat tulokset yhä vahvistivat hänen vakaumustaan, että ihminen on ympäröivien olosuhteiden tuote. Nyt hän eteni aatteensa äärimmäiseen ja johdonmukaiseen päätelmään — että yhtäläisen siveellisyys- ja onnellisuus-asteen saavuttamiseksi vaaditaan kaikkien aineellisten elämänehtojen yhtäläisyys. Pelkän ihmisystävän kannaltaan hän oli kehittynyt täysveriseksi kommunistiksi.

Tästä katsantotavan muutoksesta aiheutui laveamman toimintapiirin tarve. New Lanark oli käynyt hänelle liian ahtaaksi; hän halusi auttaa työväenluokkaa kokonaisuudessaan, ja lopun elinajastaan hän uhraisi aatteittensa levittämiseksi kaikilla ajateltavilla keinoilla.

Aikaseen hän jo oivalsi tehdaslainsäädännön tärkeyden ja suunnitteli useita ehdotuksia tehdastyöläisten auttamista ja suojelusta tarkottaviksi toimenpiteiksi, joista hänen onnistui muutamille hankkia parlamentin vahvistus.

V. 1817 oli "Köyhien käsi- ja sekatyöläisten avustuseuran toimikunta" pyytänyt Owenin lausuntoa siitä, mikä on syynä köyhyyden lisääntymiseen ja mitä olisi tehtävä asian auttamiseksi. Lausunnossaan Owen tuo esille sen käsityksen, että vapaakilpailujärjestelmän vallitessa työn yhä kasvava tuottavaisuus välttämättömästi johtaa työväenluokan aseman huonontumiseen. Kehittyneiden koneiden käytäntöön ottaminen ajoi tuhansia työmiehiä työttömyyteen ja synnytti heidän kesken epätoivoisen kilvottelun elintarpeista, siten yhä alemmaksi alentaen työväen elämätasoa. Mitkään tilapäiset toimenpiteet eivät voi poistaa tätä uudenaikaisen teollisuuskehityksen surkuteltavaa mutta välttämätöntä seuralaista.

Tämän pulman ratkaisemiseksi Owen ehdotti keskinäisen yhteistoiminnan kannalle järjestettyjen teollisuussiirtolain perustamista. Kuhunkin siirtolaan kuuluisi viidestä sadasta tuhanteen-viiteensataan henkeen, jotka omalla tuotannollaan hankkisivat kaikki elintarpeensa. Jäsenille olisi rakennettava miellyttävät asunnot, joita puutarhat ympäröisivät. Miesten työskentely olisi järjestettävä suurtuotannoksi, naiset taas suorittaisivat talousaskareet ja hoitaisivat lasten kasvatuksen.

Toimikunta hylkäsi suunnitelman liian pitkälle menevänä, mutta Owen ei siitä säikähtänyt, vaan jatkoi aatteen levittämistä sekä julkisissa kokouksissa että yksityispiireissä.

Oikeana utopistina hän vetosi rikkaitten ja mahtavien hyväntahtoisuuteen, alistipa suunnitelmansa Venäjän tsaarin Nikolai I:n tarkastettavaksi ja lähetti sen Aachenissa pidettyyn hallitsijain kokoukseenkin. Tietysti ei hänellä siellä ollut parempaa menestystä kuin yllämainitussa toimikunnassakaan.

Owen silloin päätti omin neuvoin ryhtyä kokeeseen ja kiihkeästi vartosi sopivaa tilaisuutta. Saatuaan v. 1824 kuulla, että rappilaissiirtola Indianassa oli myytävänä, hän pian teki päätöksensä. Osti siirtolan täysineen ja matkusti Amerikkaan, ollakseen itse johtamassa kokeen toimeenpanoa.

Owenin ja hänen aatetoveriensa perustamista yhdyskunnista kerromme tarkemmin vähä tuonnempana. Nuo kokeet ovat siinä määrin kiinnittäneet yleisen huomion, että toinen puoli Owenin työskentelystä tässä maassa — hänen suullinen kiihotustyönsä kommunismin aatteitten levittämiseksi — on liiaksikin jäänyt huomioonottamatta. Tällä kiihotuksella on kuitenkin ollut voimakas vaikutus moneen hänen aikalaiseensa.

Ensi kertaa Yhdysvaltoihin tultuaan hän näytteli taiten tehtyjä uusia siirtolamallejaan ja luennoi lempiaineestaan useissa Amerikan suurkaupungeissa. Hänellä oli lukuisat ja tarkkaavat kuulijakunnat maan parasta älyväkeä.

Washingtonissa hän piti muutamia esitelmää Edustajasalissa, kuulijoinaan sekä silloinen että tämän seuraajaksi valittu presidentti, kaikki Yhdysvaltain ylimmän oikeuden tuomarit, ynnä suuri joukko senaattoreja ja kongressimiehiä.

“Uussointulan” häviön jälestä Owen vielä kolmasti kävi Yhdysvalloissa. Kullakin kerralla oli aatteen levi-

tys hänen matkansa tarkoituksena. V. 1845 hän kutsui New Yorkiin kansainvälisen sosialistikokouksen, mutta se homma supistui jotenkin vähäpätöiseksi. V. 1846 tapamme hänet Albanyssa, New Yorkin valtion perustuslain-sääätäjäkunnalle selittämässä ihmisluonteen muodostusteoriaansa.

Eräitä owenilaisyhdyskuntia perustettiin eri paikkoihin Englannissa, Skotlannissa ja Irlannissa viime vuosisadan kolmannella ja neljännellä kymmenluvulla, mutta ne eivät menestyneet paremmin kuin Amerikassakaan yritetyt.

Kommunististen kokeitten epäonnistuminen ei masentanut tämän uupumattoman uudistusmiehen rohkeutta. V. 1832 hän oli innokkaasti puuhaamassa uutta yritystä, "Tasapuolisia työnvaihtopankkeja."

"Itsekunkin tarvetavaran arvon määrääjänä on sen aikaansaamiseksi keskimäärin käytetyn ihmis-työn paljous," päätteli Owen; "siis, jos tuottajat saavat vaihdetuksi kaikki tarvetavaransa tämän säännön pohjalla, ei kapitalistille jää sijaa teollisuuden eikä kaupan alalla, ja työmies tulee nauttimaan täyden tuloksen työstään."

Tämän aatteen toteuttamista varten perustettiin Lontooseen "Tasapuolinen työnvaihtopankki", seuraavan suunnitelman mukaan: Jokainen tarpeellisen tavaran tuottaja voi kulettaa tavaransa pankin yhteydessä olevaan "basaariin"; pankki antoi hänelle maksuksi hänen tavaransa tuotanto-kustannuksia vastaavan määrän työtuntilappuja; niillä sai ostaa toisia basaarissa löytyviä tavaroita, joiden hinta oli samaten arvioitu niiden tuotantoon käytetyn työmäärän perusteella.

Suunnitelman heikko kohta oli siinä, että pankki rajoitti toimintansa yksinomaan tavarain vaihtoon eikä ol-

lenkaan koettanut järjestellä niiden tuotantoa. Kaikki mitä basaariin tarjottiin, oli otettava vastaan, huolimatta siitä oliko niillä ollenkaan menekkiä. Seuraus oli, että kaikki tarpeelliset tavarat ennen pitkää olivat kadonneet jäljettömiin, ja basaarit olivat täynnä tavaroita, joita ei kukaan halunnut. "Tasapuolinen työnvaihtopankki" lakautti liikkeensä, ja sen perustaja menetti sievosen omaisuuden.

Owen oli sinä aikana yli kuudenkymmenen ijässä, mutta vielä monet vuodet hän työskenteli työväenluokan hyväksi. Hänen toimestaan syntyi "Kaikkien luokkien ja kansakuntien yhdistys", jolla aikoinaan oli mahtava vaikutus Englannin politiikkaan ja jonka jäsenet vuodesta 1839 alkaen sanoivat itseään "sosialisteiksi". Hän myös oli puheenjohtajana Englannin ammattiliittojen ensimmäisessä yleisessä kokouksessa.

Owen kuoli Marraskuun 17 p. 1858, saavutettuaan 87 vuoden iän. Harvan miehen elämä on ollut niin hyödyllinen kuin hänen. Monet olivat hänen pettymyksensä, mutta hänen saavutuksensa olivat suuret; hän oli pikkulasten koulujen ensimmäinen alkuunpanija; hän oli tehdaslainsäädännön isä sekä ensimmäisiä yhteistoiminta-aatteen kannattajia, ja hän jo vainusi eräitä uudenaikaisen sosialistisen liikkeen teorioita ja pääpiirteitä.

Owenilta jäi neljä poikaa, joista kaikista tuli Amerikan kansalaisia. Jokainen heistä kunnostautui omalla toimialallaan. Robert Dale Owen oli yhteen aikaan isänsä aatteiden etevin levittäjä tässä maassa. Yhdessä Frances Wrightin kanssa hän viime vuosisadan kaksikymmenluvun lopulla julkasi *Free Enquirer* (Vapaatutkistelija) nimistä aikakauslehteä ja johti New Yorkissa avattua "Tiedesalia", jossa luennoitiin kaikista yhteiskuntaudistuksen

alalle kuuluvista aineista. Robert Dale Owenin ja Frances Wrightin henkiheimolaisia olivat nuoret George Henry ja Fredrik W. Evans-veljekset, jotka v. 1820 saapuivat Englannista New Yorkiin. He julkasivat jäletysten *Working Man's Advocate* (Työmiehen asianajaja), *Daily Sentinel* (Jokapäiväinen vartija) ja *Young America* (Nuori Amerikka) nimisiä lehtiä, joista viimeksimainittu jonkun aikaa oli hyvinkin suosittu. *Young America* oli otsikkoonsa painattanut kaksitoista vaatimusta, joista yhdeksäs: "Naisille samat oikeudet kuin miehillekin joka suhteessa," ja kymmenes: "Niin kahle- kuin palkka-orjuudenkin poistaminen", ovat erityisesti mieltäkiinnittävät nähdä nykyaikana. Näiden vaatimusten kannattajana sanotaan olleen kokonaista 600 sanomalehteä Yhdysvaltojen eri osissa.

Myöhemmin Robert Dale Owen tuli hyvin huomatuksi henkilöksi Amerikan valtiollisessa elämässä. Hänet valittiin kahdesti kongressin jäseneksi, ja hän suunnitteli sen asetuksen, jolla Smithsonianin laitos Washingtoniin perustettiin. Indianan valtion perustuslainsäätäjäkunnan jäsenenä hän pääasiallisesti sai aikaan naisen oikeuksia koskevat vapaamieliset säädökset sekä vapaakoulu-järjestelmän siinä valtiossa. Hän oli kuusi vuotta maamme valtiollisena edustajana Neapelissa ja oli aikakautensa kykenevimpiä ja jaloimpia valtiomiehiämme. Hänen kirjelmänsä presidentti Lincolnille sanotaan paljo vaikuttaneen kahle-orjuuden lakkautus-julistuksen syntymiseen. Elämänsä lopulla hän, samoin kuin isänsäkin, kääntyi spiritualismiin (henkien uskojaksi). Hän kuoli v. 1877.

George Henry Evans toimi yhteiskunnallisten uudistusten hyväksi kuolemaansa asti v. 1870; Fredrik W. Evans liittyi v. 1831 täriseijöihin ja tuli Libanoni-vuoren

(Mount Lebanon) yhdyskunnan johtomieheksi, ollen väkensä kesken tunnettu Fredrik-vanhimman nimellä.

Nyt käsiteltävänäme oleva aikajakso, joka ulottuu noin vuodesta 1825 vuoden 1837 teollisuuspulan alkuun, on siitä merkittävä, että silloin tavataan uudenaikaisen ammatillisen liikkeen ensi alkua tässä maassa. Useita ammatillisia järjestöjä muodostui Uuden Englannin valtioitten eri kaupungeissa; monet niistä kävivät voitokkaita lakkotaisteluita palkkojensa parantamiseksi, mutta useammin työpäivän lyhentämiseksi. V. 1827 syntyi Amerikan ensimmäinen työväen paikallisjärjestöjen keskusliittouma: Philadelphian "Käsityöläisten ammattiyhdistyksien liitto." Kuutta vuotta myöhemmin syntyi New Yorkissa samanlainen liittouma: "Yleinen ammattiliitto", ja v. 1834 muodostettiin Amerikan ensimmäinen koko maan ammattiliitot käsittävä "Kansallinen ammattien liitto." Tämä järjestö oli olemassa neljä vuotta ja piti kolme yleistä kokousta.

Osaksi tämän varhaisemman työväenliikkeen, osaksi Owenin opetuksien vaikutuksesta syntyi samaan aikaan huomattavan selväkäsitteinen ja ponteva sosialistinen liike. Ilmestyi sellaisia teräviä ja voimakkaita kynäilijöitä taloudellisten kysymysten alalla kuin L. Byllesby, jonka pääteos "Epätasaisen varallisuuden syyt ja seuraukset" julkastiin New Yorkissa v. 1826, ja Thomas Skidmore, jonka teos "Ihmisen oikeudet omaisuuteen" ilmestyi v. 1829. He ovat tosin kumpanenkin luettavat "utopisiin" sosialisteihin, mutta se terävyys, millä he pitelevät uudenaikaista tuotantojärjestelmää ja sen vaikutuksia työväestöön, tuontuostakin lähentelee nykyaikaisen sosialismin käsityksen selvyyttä.

Muista tähän liikkeeseen huomattavammin vaikuttaneista henkilöistä ovat manittavat: toht. Orestes Augus-

tus Brownson, hyvin tunnettu kynäilijä, joka ensin toimi Bostonissa ilmestyvää neljännesvuosittain ilmestyvää *Quarterly Review* ja sittemmin *Brownson's Quarterly Review* nimistä julkaisua; Stephen Simpson ja Samuel Whitcomb nuorempi, hekin huomattuja kynämiehiä, sekä Seth Luther, joka lahjakas ja sulokielinen käsityöläinen piti monta työväen kärsimyksiä kuvaavaa puhetta Massachusettsin, New Hampshiren ja Mainen valtioissa. Perustettiinpa samalla poliittinen New Yorkin valtion Työväenpuolue, jonka ohjelmassa muiden vaatimusten ohessa oli: "orjien vapautus, valkosten ja mustain." Puolue piti valtiokokouksen Syracusessa v. 1830 ja asetti Ezekiel Williamsin kuvernööri-ehdokkaakseen. Williams ei saanut varsin täyttä kolmeatuhatta ääntä koko valtiosta, mutta New Yorkin kaupungissa, jossa työväenpuolue yhtyi Whigeihin (vapaamielisiin), sen onnistui saada lainlaati-jakuntaan neljä ehdokastaan: Silas M. Stilwell, Gideon Tucker, Ebenezer Ford ja George Curtis. Seuraavina neljänä vuotena työväenpuolue joko ei ottanut osaa käytännölliseen politiikkaan tahi epäonnistui vaaleissa. Sen jälkeläinen, Tasaisten oikeuksien puolue, sai v. 1835 kaksi ehdokastaan, Thomas Hertellin ja Job Haskellin valituksi lainlaatijakuntaan.

Samanlainen työväenpuolue kuin New Yorkin valtiossakin perustettiin v. 1831 Massachusettsissa; seuraavana vuonna se otti nimekseen "Uuden Englannin maanviljelijäin, käsityöläisten ja muun työväen yhdistys."¹⁾

---

1) Tarkempia tietoja tästä mieltäkiinnittävästä ajanvaiheesta sisältää Charles Sotheranin New Yorkissa v. 1892 painettu teos "Horace Greeley and other Pioneers of American Socialism" (H. Greeley y. m. Amerikan sosialismin tienraivaajia).

II. — Uussointula

Ensimmäinen owenilaiskoe Amerikassa suoritettiin Wabash-joen varsilla Indianan valtiossa. Paikka oli alaltaan noin 30,000 eekkeriä, ollut kokonaan erämaana aina vuoteen 1814, jolloin rappilaiset sinne asettuivat. Näiden lahkolaiskommunistien ihmeteltävä ahkeruus ja erinomainen aisti muutamissa vuosissa muuttivat erämaan kukoistavaksi siirtolaksi.

V. 1825 "Sointula" ("Harmonie", joksi rappilaiset yhdyskuntansa ristivät) oli säännöllisesti suunniteltu kylä, suorakulmaisesti toisiaan leikkaavine katuineen, julkinen puistikko keskellä, ja oli kylässä useampia tiilirakennuksia sekä asuintaloja, tehdas- ja teollisuuslaitoksia. Owen sai sen 150,000 dollarilla.

Paremmilla edellytyksillä ei ikinä ole mihinkään kommunistiseen yritykseen ryhdytty: Owenin siirtolaisilla oli jo tullessaan valmiit kodit, kolmisen tuhatta eekkeriä maata viljelyksessä, yhdeksääntoista eri maatilaan jaettuna, useita kauniita hedelmäpuistoja ja viiniviljelyksiä, kaikki erinomaisessa kunnossa. Edeltäjät olivat jo voittajina suoriutuneet niistä vaikeuksista, joita uudisasukkaan tavallisesti on ensi vuosina kestettävä, eikä mitään velkaa ollut tätä omaisuutta rasittamassa.

Owenin toverina tässä yrityksessä oli William Mac-lure, sangen varakas tiedemies ja ihmisystävä Philadelphista. Hän oli aikanaan Amerikan etevin geologi (maamuodostumis-opin tutkija) ja oli tunnettu "Amerikan geologian isän" nimellä; hän oli myös Philadelphian Luonnontieteitten akatemian pääperustaja ja lähes neljännesvuosisadan johtajana tässä laitoksessa. Tieteellis-

ten harrastuksiensa ohessa Maclure oli erityisesti innostunut kasvatusopillisiin kysymyksiin. Hän ensimmäiseksi otti käytäntöön Pestalozzin havainto-opetusjärjestelmän Yhdysvalloissa ja oli varhaisimpia ammattikoulu-aatteen ajajia. Macluren piti ottaa haltuunsa Uussointulan koulut ja opetuslaitokset, ja hän toi muassaan valiojoukon mainioita tiedemiehiä sekä opettajia. Edellisiä oli Thomas Say, aikansa suurin amerikkalainen eläintieteilijä; Charles Alexander Lesneur, kuulu kalaintutkija ja lahjakas taidemaalari; ja toht. Gerard Troost, josta sittemmin tuli geologian professori Nashvillen yliopistoon. Ammattiopettajia oli professori Neef, joka oli ollut Pestalozzin apuna hänen koulussaan Sveitsissä; sekä samaan opetusopilliseen suuntaan kuuluva opettajatar Marie D. Frostageot ja opettaja Phiquepal d' Arusmont.¹⁾ Frances Wright oli innokkaana osanottajana Uussointulaa perustettaissa, samoin Robert Owenin neljä poikaa.

Eipä ihme, jos yhdyskunnan tulevaisuus Owenista näytti valoisalta. Varmuudella hän ennusti, että uusi siirtola tulisi hyvin pian osottamaan hänen periaatteittensa totuuden ja kommunismin siunaukset sekä leviämään "yhdyskunnasta yhdyskuntaan, valtiosta valtioon, maanosasta toiseen, vihdoin vallaten koko maan ja vuodattaen valoa, tuoksua ja runsautta, tietoa ja onnea ihmisten lapsille"; luontaisellaan auliudella hän ihastuksissaan kutsui "työtätekevät ja hyvää-harrastavat kaikista kansoista" tulemaan "Uussointulaan" (New Harmony), joksi hän muutti siirtolan nimen.

---

1) Yksityiskohtaisia tietoja tästä Owenin kokeesta sisältää "The New Harmony Communities" (Uussointula-yhdyskunta), kirj. George Browing Lockwood, Marion, Ind., 1902.

Ja joukottain niitä tuli, kaikkia kansallisuuksia, hyvä-harrastavia, jos muitakin; tosiaan, kokonaista kahdeksansataa jo ensimmäisten kuuden viikon kuluessa ja sata lisää hiukan myöhemmin. Se oli kirjavinta ja mihinkään yhteisyrytykseen sopimattominta joukkoa mitä olla voi. Epäilemättä oli heissä miehiä ja naisia, joilla oli puhtaat ja ylevät vaikuttimet ja jotka rehellisesti tarkottivat työskennellä tämän kommunistisen yrityksen edesauttamiseksi, mutta oli heissä niitäkin, jotka eivät yhtään ymmärtäneet eikä suosineet Owenin ihanteita, vaan pitivät hänen yritystään rikkaan viiriöpään hullutteluna sekä koettivat käyttää hyväkseen hänen anteliaisuuttaan niin kauan kuin sitä riitti. Oli miestä ja naista kaiken säätyistä ja jos joltakin elämän uralta, erilaisia tavoiltaan ja katsomuksiltaan, oli ammattilaista joka alalta, käsityöläistä ja kovan työn tekijää sekä tyhjäntoimittajia ja seikkailijoita.

Mitään kelpoisuusehtoja ei heiltä vaadittu eikä tiedusteltu heidän tulonsa syitä. Tämä jäsenien seulomatta vastaanottaminen jo alun pitäen saattoi siirtolalle sen eripuraisuuden ja sekasortoisuuden leiman, joka lopulta aiheutti sen häviön.

Niiden kahden vuoden ajalla, mitkä Uussointula yhdyskuntana säilyi, sillä oli yksin lukien seitsemän erilaista hallitusmuotoa eli "perustuslakia." Owenin aikomus ei alkuaan ollut alottaa siirtolaa ihan kommunistisella pohjalla. "Järjettömän yhteiskuntajärjestelmän piirissä kasvaneet ihmiset", hän päätteli, "eivät ilman mitään valmistusta voi siirtyä järjenmukaiseen järjestelmään". Siksi olikin hänen ensimmäisessä perustuslaissaan säädetty tulokkaille kolmen vuoden koetusaika "Valmistavan valiokunnan" valvonnan alaisina, joten he olisivat tulleet

pääsemään täydellisiksi jäseniksi vasta sitte kun olivat kunnollisesti palvelleet tämän koetusajan.

Kolmen vuoden aika lienee kuitenkin uussointulaisista tuntunut liian pitkältä, koskapa Tammikuulla 1826 näemme heidän hyväksyneen uuden perustuslain, jolla siirtola muutettiin täydelleen kommunismin pohjalle; korkein päätösvalta tuli yleiselle kokoukselle ja toimeenpanevaksi mahdiksi kuuden hengen neuvoskunta.

Uusi suunnitelma ei vedellytkään, jonka tähden jäsenet yksimielisesti pyysivät Owenin ottamaan yhdyskunnan hallittavakseen rajottamattomalla vallalla. Tämän hallitusmuodon — kolmannen järjestyksessä — aikana siirtola näyttää olleen hyvällä menestymisen alulla. Yleinen sekasorto saatiin edes vähän järjestymään; tyhjäntoimittajat katosivat, työpajoissa ja viljelysmailla vallitsi tavaton uutteruus.

Mutta Huhtikuulla 1826 jotkut jäsenet, kyllästyneinä vakavaan ja säännölliseen työntekoon, vaativat kylän jakamista useammiksi itsenäisiksi yhdyskunniksi. Siihen Owen ei suostunut, mutta tätä asiata koskevan keskustelun johdosta hän siirtokunnalle lahjotti neljännen perustuslain. Siinä jäsenet jaettiin kolmeen eri arvoasteeseen: "ehdonalaiset jäsenet," "koejäsenet" ja "koetteilla olevat henkilöt", sekä määrättiin asetettavaksi 25-jäseninen valiokunta — "sydän" — jolla oli täysi valta hyväksyä jäseniksi pyrkijät.

Owen pidätti itselleen oikeuden hyljätä kenen tahansa uuden jäsentarjokkaan; hänellä yksinään tuli myös olemaan käsissään siirtolan ylin johto yhden vuoden ajan ja siitä edespäin niinkauan kuin vähintään kolmasosa jäsenistä katsoi yhdyskunnan kykenemättömäksi itse hoitamaan asioitaan.

Mutta jaon huuto ei siitäan vaiennut, ja Toukokuun lopulla Owen, taipuen yleiseen vaatimukseen, suostui muodostamaan Uussointulan jäsenistön neljäksi eri yhdyskunnaksi, joilla kullakin oli oma itsenäinen hallintonsa.

Se oli Uussointulan viides perustuslaki, ja taas kolmen kuukauden kuluttua siirtokunta hyväksyi kuudennen, jolla poistettiin kaikki entiset toimitsijat ja niiden tilalle asetettiin rajattomalla vallalla varustettu kolmen miehen valiokunta.

Seitsemännen ja viimeisen perustuslakinsa hyväksyivät kaikkien Uussointulan yhdyskuntien jäsenet yhteisessä kokouksessaan Syyskuun 17 p. 1826. Sen mukaan tuli koko hallinto Owenin ja neljän muun jäsenen käsien, jotka hän vuosittain nimitti.

Tämäkään hallitusmuodon alituinen muutteleminen ei pelastanut Uussointulaa sisäisiltä erimielisyyksiltä ja hajaannuksilta. "Uskonto", kertoo Owenin elämäkerran kirjottaja Sargant,¹⁾ "oli ensimmäinen eripuraisuuden aihe, jota vielä näyttää kiihdyttäneen kulkusaarnaajain käynnit, vaikkapa heidän sekaantumisestaan sitte tehtiin loppu kylläkin kuvaavalla tavalla. Ilmotettiin oltavan ei ainoastaan suvaitsevia vaan halukkaitakin vapaasti keskustelemaan sekä uskonnosta että kaikista muista opettavista aineista; sentähden tarjottiin kaikille papeille, jotka tahtoivat täällä saarnata, vapaa elanto kylän ravintolassa, kuitenkin sillä nimenomaisella ehdolla, että saarnan loputtua jokainen kuulijoista sai esittää hänen vastattavakseen mitä kysymyksiä vain halusi. Tästä kyselystä asianomai-

---

1) "Robert Owen and His Social Philosophy" (R. Owen ja hänen yhteiskuntafilosofiansa), kirj. William Lucas Sargant,

set eivät ensinkään pitäneet, niin että Uussointulassa ei kuukausimääriin käynyt ainoatakaan saarnamiestä.”

Mutta kuljeksivain saarnamiesten häviäminen ei näytä saaneen riitoja loppumaan. Väittelyt uskonnosta ja sen lisäksi sopivimmasta hallintotavasta edelleen häiritsivät siirtolan rauhaa, välistä hyvinkin arveluttavasti.

Jokainen uusi uskonkiista ja itsekukin perustuslaki-muutos aiheutti joittenkin tyytymättömien jäsenten erkanemisen, niin että vihdoin kaksi ryhmää erosi emäjärjestöstä ja muodosti omat riippumattomat yhdyskuntansa Uussointulan alueelle.

Toinen niistä otti nimekseen “Macluria”, William Macluren kunniaksi. Siihen asettui noin 150 vanhoillisinta ja tarkkauskoisinta Uussointulan jäsentä, jotka eniten huolehtivat nuorison opetuksesta eivätkä suurin välittäneet maanviljelyksestä ja muista elinkeinoista.

Toisen yhdyskunnan nimi oli “Feiba Peven”, jonka nimen jollakin salaperäisellä tavalla piti ilmaista paikan leveys- ja pituus-astetta. Feiba Pevenin asukkaat olivat enimmäkseen englantilaisia maanviljelijöitä, joiden sanotaan olleen varsin taitavia alallaan, mutta vähän liiaksi viinaan meneviä.

Molemmat nämä yhdyskunnat olivat ystävällisissä välissä Uussointulan kanssa ja, kuten jo mainitsimme, yhtyivät siihen uudelleen seitsemännen perustuslain hyväksymällä.

Aineksiensa sekalaisuuden ja yhtenäisen suunnitelman puutteen vuoksi ei ole kumma, jos Uussointulan yhdyskunta ei tullut pitkäaikaiseksi.

Alussa näytti elämä siirtolassa viehättävältä ja onnelliselta. “Vapaa opetus oli tarjona kaikille lapsille, kauppavarastosta saivat siirtolaiset kaikki tarpeensa ja

luotettava apteekkari jakeli lääkkeitä maksuttomasti”, kertoo A. J. McDonald, kokeen ensimmäinen historioitsija,¹⁾ joka kuitenkin jättää mainitsematta, suoritettiinko kustannukset siirtolaisten tienoilla vaiko — niinkuin luultavammalta näyttää — Owenin taskusta.

Kohta yhdyskunnan perustettua Owen lähti Englantiin ja jätti yrityksen nuoren poikansa Williamin haltuun; palatessaan alkuvuodesta 1826 hänestä Uussointula vielä näytti olevan mainiossa kunnossa. Sen vuoden Heinäkuun 4 päivänä, jolloin vietettiin Itsenäisyysjulistuksen viiskymmenvuotisjuhlaa, Owen piti tovereilleen puheen, joka on tullut kuuluisaksi kaunopuheisuudestaan ja rohkeudestaan ja josta lainaamme seuraavan kohdan:

“Minä nyt julistan teille ja mailmalle, että ihminen tähän hetkeen asti on kaikissa mailman äärissä ollut orjana — orjana hirveimmän pahuuksien kolmeyhteyden mitä ikinä on yhteenliittynyt koko ihmissuvun henkistä ja ruumiillista turmiota aikaansaadakseen. Tarkotan yksityistä eli yksilöllistä omistusoikeutta, mielettömiä ja järjettömiä uskontojärjestelmiä sekä yksilölliseen omistusoikeuteen ja eräihin noihin järjettömiin uskontojärjestelmiin perustuvaa avioliittoa.”

Hänen puheensa on koko sävyltään vielä hyvin toiveikas; hän yhä odottaa siirtokuntansa tulevan voimakkaaksi tekijäksi tuon kauhistavan pahuuksien kolminaisuuden kukistamisessa.

Mutta muutamia kuukausia myöhemmin tapaamme hänet ensi kerran vähä epäilevällä ja arvostelevalla tuulella. “Kahdeksantoista kuukauden kokemus”, hän huomauttaa *Gazette* lehdessään, “on meille osottanut, että

---

1) Kerrottu Noyesin Amerikan sosialismin historiassa.

yhteisomistuksen pohjalla olevan yhdyskunnan pysyväiseltä jäseneltä vaadittavat ominaisuudet ovat: 1) vilpitön tarkoitus; 2) raittius; 3) työteliäisyys; 4) huolellisuus; 5) siisteys; 6) tiedonhalu; 7) vakaumus siitä tosiasiaista, että ihminen ei muodosta luonnettaan, vaan se hänelle muodostuu.”

Tämä havainto tehtiin liian myöhään. Uussointulaan kerääntynyt monilaatuinen joukko oli jo hajoamassa. Jäsen toisensa perään lähti siirtolasta, eikä Owen kyennyt tätä pakovirtaa tukkimaan.

Osa eroavista liittyi pikku yhdyskunniksi, joille Owen luovutti maapalstoja Uussointulan liepeiltä. Maa vuokrattiin heille 10,000 vuodeksi, nimellisenä vuokrana 50 senttiä eekkeriltä vuodessa, ja sillä ehdolla että vuokrasopimus loppuu heti, jos maata ruvettaisiin käyttämään muuhun kuin kommunistisiin tarkoituksiin. Nämä yhdyskunnat olivat lyhyt-ikäiset. Pääkylässä luovuttiin kommunismista tykkänään. Yhteisten sijaan tuli yksityiskaupat ja työliikkeet, voittoisana kohosi sinne viinapolttimo, kiero kilpailu ja kitsas tingiskely vallitsivat paikassa, jota Owen oli aikonut kaikkien ihmisten lapsien veljestymisen lähtökohdaksi.

III. — Keltalähteitten yhdyskunta

Vuoden 1824 lopulla Owen saapui Cincinnatiin, jossa viipyi jonkun aikaa, luennoiden ja näytellen malliyhteiskunta-suunnitelmiaan. Hän sai monta käännytetyksi aatteittensa puolelle, ensinnä Daniel Roe nimisen “Uuden Jerusalemin” eli Swedenborgilais-kirkkokunnan papin. Tähän kirkkoon kuului sivistynyttä, hienoa ja varakasta väkeä; Owenin hehkuvat esitykset yhteiselannon siunauk-

sista hurmasivat monta heistä ryhtymään sellaiseen yritykseen.

Noin seitsemänkymmentäviisi tai sata perhettä järjestäytyi sitä varten; huolellisten neuvottelujen ja tiedustelujen jälkeen he ostivat maata Keltalähteiltä (Yellow Springs), noin 75 mailia Cincinnatin pohjoispuolella.

Ostajat pitivät omaisuuden koko siirtokunnan yhteisenä; kouluja järkiperaisine opetustapoineen laitettiin, julkisia esitelmiä pidettiin, tanssia ja musiikkia harjoitettiin.

“Ensi viikkoina”, kertoo eräs yhdyskunnan jäsen, “kaikki mukautuivat uusiin oloihin mielihalulla. Palvelus oli päivän tunnussana. Miehet jotka harvoin tahi ei koskaan olivat kättään työhön satuttaneet, antautuivat maanviljelys- ja käsitöihin innolla, joka ainakin oli kiitettävä, vaikka vastaavata taitoa joskus puuttuikin. Evankeliumin julistajat ohjasivat auraa ja kutsuivat sikoja kaukalolle niinkuin ennen syntisiä parannukseen. Kauppiat vaihtoivat kyynärpuunsa haravaan ja heinähankoon. Kaikki näyttivät riemumielin työskentelevän yhteiseksi hyväksi. Naisten kesken oli uhrautuvaisuus vielä ilmeisempi. Rouvat jotka harvoin olivat nähneet omaa keittiötään sisäpuolelta, häärasivät yhteisruokalan keittiössä patojen ja kattilain kimpussa. Hienot nuoret neitokset, jotka kaiken ikänsä olivat olleet palveltavia, toimittivat nyt pöytäpalvelusta muille.”

Keltalähteitten yhdyskunnan, samaten kuin myöhemmin Purolan, jäsenet olivat enimmäkseen “valiosieluja” — joukossa oli ainoastaan muutamia maanviljelys- ja sekatyöläisiä. He eivät yritykseensä ryhtyneet taloudellisista syistä eikä aineellista etua tavoitellakseen, vaan henkisistä ja aatteellisista vaikuttimista. Tätä hommaansa he

pitivät jonkunlaisena pitempiaikaisena huviretkenä. Lumousta kesti noin puolen vuotta. Sitte alkoi tällä kommunistisella vallasväellä päät selvetä. Papit havaitsivat, että syntisiä sentään on helpompi ja hauskempi hoidella kuin sikoja; kauppiaat näkivät, ettei heinähanko ole likimainkaan niin tuottava kuin kyynärpuu; ja hienot naiset alkoivat kaivata vähemmän jykeätä seuraa kuin padat ja kattilat. Yksitellen he palasivat vanhaan kotiinsa ja entiseen toimeensa; Keltalähteitten siirtola oli ihana, mutta haihtunut unelma.

IV. — *Nashoba*

Omantakeisin, joskaan ei tärkein, owenilaispiiriin kuuluva yhdyskunta oli Nashoba, jonka Frances Wright perusti syksyllä v. 1825. Siirtolalla oli 2,000 eekkerin ala maata kahden puolen Susijoen (Wolf River), noin kolmentoista mailin päässä Memphistä, Tennesseeen valtiossa.

Neiti Frances Wright oli owenilaisliikkeen etevimpiä henkilöitä. Hän oli Skotlannista syntyisin ja jo varhain tullut tunnetuksi hyväntekeväisyydestään, voimakkaasta älystään ja kaikkien senaikaisten edistysharrastuksien suosimisesta. Hän matkusti laajalti Yhdysvalloissa, varsinkin etelässä, jossa tutki neekerien olosuhteita. Kävi myös rappilaisten, täriseijäin ja muitten lahkolaisten siirtoloissa ja oli perin ihastunut heidän yhteiskunnallisiin teorioihinsa ja elämäntapaansa. Hän oli varhaisemman orjainvapautus-kiihotuksen johtajia sekä naisen oikeuksien ensimmäisiä ja voimakkaimpia asianajajia.

Nashoban yhdyskuntaa perustaissaan hänellä oli pää-tarkotuksena kasvattaa neekeriorjia yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen tasa-arvoisuuteen valkosten kanssa. Siinä

mielessä hän osti muutamia neekeriperheitä ja hankki suurviljelijöiltä lisää orjia lainaksi yritystään varten. Näillä ja eri toimialoilta tulleilla valkosilla hän alotti yhdyskuntansa.

Ohjelmana oli laittaa valkosten ja mustien lapsille malliyhteiskoulu sekä teettää siirtolan neekereillä työtä, jonka tuloksista puolet käytettäisiin heidän ylläpidokseen ja toisesta puolesta koottaisiin rahasto heidän vapaaksi-ostoaan varten.

Yhdyskunnan hallintona oli joitakin yrityksen perustamiseen osaaottaneita ihmisystäviä. Ensi kuukausina koe onnistui sangen tyydyttävästi; neiti Wrightin älykkäällä ja tarmokkaalla johdolla saavutetut tulokset olivat hyvin lupaavat. Mutta juuri silloin kun hänen paikallaoloaan olisi kipeimmästi tarvittu, neiti Wright sairastui ja hänen täytyi matkustaa Eurooppaan parannuksille.

Joulukuussa 1826 hän luovutti maan orjineen ja irtaimistoineen seuraaville henkilöille: Kenraali Lafaytte, William Maclure, Robert Owen, Robert Dale Owen, C. Colden, R. Whitby, R. Jennings, G. Flower, J. Richardson ja Camilla Wright, "heidän ynnä heidän toveriensa ja seuraajiensa ainaisesti hoidettavaksi neekerirodun hyväksi." Näiden luottohenkilöiden hoidossa yhdyskunta oli vähän toista vuotta. Neiti Wrightin ottama suurenmoinen tehtävä osoittautui liian raskaaksi hänen seuraajilleen ja vaikka neiti Wright sitte palasikin Europasta, ei hän enää saanut estetyksi siirtolan varmaa hajoamista. Maaliskuussa 1828 Nashoban johtokunta ilmotti toistaiseksi lupuneensa yrittämästä yhteistyön pohjalle rakettua yhdyskuntaa ja aikovansa tehdä siitä vaan "Valmistavan yhteiskunnan". Kolmea kuukautta myöhemmin koko yritys jätettiin sikseen. Orjat päästettiin vapaiksi ja siirrettiin Haitiin.

Frances Wrightin toiminta ei loppunut Nashoban yritykseen. Edelleen hän ajoi kommunismin, orjainvapautuksen ja naisten oikeuksien asiaa *New Harmony Gazette* ja *The Free Enquirer* lehtien palstoilla. Yhteen aikaan hän herätti suurta huomiota kaikissa Yhdysvaltain tärkeimmissä kaupungeissa näitten lempiaatteittensa levittämiseksi pitämillään julkisilla puheilla. Hän kuoli Joulukuun 14 p. 1852 Cincinnatiassa, Ohiossa, 57 vuotia ikäisenä.

V. — Muita Owenilaiskokeita

Muista owenilais-yhdyskunnista on yksi erikseen mainittava monivaiheisten kohtaloittensa ja jäsentensä sitkeyden vuoksi. Owenilaisuuden aikana tämä yhdyskunta esiintyy kolmasti, eri paikoissa ja eri nimillä, mutta todellisuudessa se oli yhtä samaa yritystä, joka alkoi Haverstrawista, New Yorkin valtiossa, ja päättyi Kendaliin, Ohioon.

Haverstrawin yhdyskunnan perustivat v. 1826 New Yorkilainen lakimies Fay sekä eräät muut New Yorkin ja Philadelphian sivistyneet ja varakkaat. He hankkivat 120 eekkeriä maata Hudson-joen varrelta, noin kolmenkymmenen mailin matkalla New Yorkista. Jäsenten lukumäärä ennen pitkää nousi kahdeksaankymmeneen. Heissä oli monta taitavaa miestä eri toimi- ja ammattialoilta, joitakuuta virkasivistyksenkin saaneita, ja siirtolan aineellinen menestys oli kaikkina aikoina hyvä.

Siirtolan omituisuuksia oli "järjen kirkko", jossa jäsenet sunnuntaisin kävivät kuulemassa esitelmiä siveysopin, filosofian ja tieteen eri aloilta. Nämä kokoukset olivat kirkonmenojen ja hartaudenharjoitusten tilalla. Yh-

dyskunta loppui hyvin lyhyeen. Sen häviön syynä sanotaan olleen epärehellinen asiain hoito.

Haverstrawin yhdyskunnan hajottua sen jäsenten enemmistö liittyi Cocksackien yhdyskunnaksi, entisillä perusteilla. Cocksackien alue oli myös New Yorkin valtiossa, Hudsonin ylälaaksossa, noin seitsemän mailin päässä joelta. Se ei kestänyt täyttä vuotta, ja mikäli siitä on tietoja säilynyt, jäsenet käyttivät enemmän osan aikaansa perussääntöehdotusta koskeviin väittelyihin.

Useita sen jäseniä tapaamme taas Kendalin yhdyskunnassa, lähellä Cantonia, Ohiossa. Se oli perustettu v. 1826, ja alku näytti hyvin lupaavalta.

Jäsenet, noin 150 luvultaan, olivat maanviljelijöitä, käsityöläisiä ja noita aina välttämättömiä "valiosieluja". Heillä oli villatehdas käynnissä, joukko asuinrakennuksia valmiina ja avara kokoussali, 170 jalkaa pitkä ja 33 jalkaa leveä, tekeillä.

Sopusointuinen mieliala vallitsi heidän keskuudessaan, ja riemuiten he vakuuttivat kaikkien vastaväitteitten uhallakin todistaneensa yhteiskuntajärjestelmänsä pätevyyden. Seuraava kohta yhdyskunnan jäsenenä olleen John Hannonin kirjeessä¹⁾ selittää kokeen pikaisen loppumisen syyn:

"Yhdyskuntamme edistyi hyvässä sovussa ja vaurastui, niinkauan kuin jäsenet pysyivät terveydessään ja meillä oli toivoa saada omistuksemme maksetuiksi. Mutta eräänä suvena kuumetauti hyökkäsi kimppuumme; seitsemän perheenpäättä kaatui, niissä eräitä enemmän pidettyjä ja kelvollisimpia jäseniämme. Samaan aikaan ne pohatat, joilta olimme maamme ostaneet, vaativat maksua;

---

1) Otettu Noyesin Amerikan sosialismin historiaan.

me emme voineet myydä mitään osaa omaisuudesta velan suoritukseksi, sillä yhtiömme ei ollut laillistettu. Niin meidän täytyi se heittää ja hajaantua, menetettyämme mitä olimme jo maksaneet, noin 7,000 dollaria. Mutta me solmimme siellä pysyväisiä ystävyysuhteita, eikä tämä häviö hetkeksikään heikentänyt uskoani kommunismin arvoon.”

Noyes vielä mainitsee neljä owenilaisyhdyskuntaa, joista kaksi oli Indianan, yksi Pennsylvanian ja yksi New Yorkin valtiossa. Mutta ne näyttävät olleen vähäpätöisiä ja lyhytaikaisia, eikä niiden historiaa tunneta.

KOLMAS LUKU
Fourierilais-kokeet

I. — Charles Fourierin elämä ja teoriat

Charles Fourier oli syntynyt Ranskassa Helmikuun 7 p. 1772.

Hyvin varhaisella ijällä hänessä jo ilmeni voimakas havaitsemis- ja tutkimishalu; hänen lempiaineensa olivat maantiede, tähtitiede, kemia ja fysiikka.

Varakkaan kauppiaan poika kun oli, aijottiin häntäkin kauppialalle. Mutta poikaa se ura ei yhtään miellyttänyt. Liikemenettelyt kaikkine kepposineen inhottivat hänen luontaista rehellisyyttään; hän edistyi huonosti "jalossa valehtelemisen taiteessa eli myyntitaidossa", kuten hän sanansa sovitti, ja vaikka hän aikasemmassa nuoruudessaan palveli useammassakin paikassa, oli isäntien lausunto hänestä aina sama: "rehti nuori mies, mutta ei sovi liikealalle". Kahdeksantoista vuotiaana Fourier teki pitkän kiertomatkan Ranskassa, Saksassa, Hollannissa ja Belgiassa, isäntiensä asioilla, mutta hän käytti tilaisuutta tutkiakseen näiden maiden politiikkaa, niiden tärkeimpäin kaupunkien rakennustaidetta ja etenkin niiden elinkeinoja, yhteiskuntaoloja sekä asujanten elämäntapoja ja luonnetta.

V. 1781 isä Fourier kuoli, jättäen jälkeensä noin 200,000 frangin (= markan) omaisuuden, josta Charles

sai kaksi viidesosaa. Vasta tuon vaiteliaan filosoofin kuoltua hänen ystävänsä saivat selville, että hän oli menettänyt koko tämän perintönsä Lyonin piirityksessä v. 1793.

V. 1812 hän äitinsä jälkeen sai pienen perinnön, josta oli 900 frangin vuotuinen tulo; ansaiten sen lisäksi silloin tällöin jonkun verran katureunuskivien hankkijana hän erosi kauppahommista ja antautui kokonaan yhteiskunnallisten pulmien tutkimiseen.

Ensimmäinen tunnetuksi tullut hänen kynänsä tuote oli v. 1803 *Bulletin de Lyon* lehdessä julkaistu kirjoitus: "Mannervaltain kolmiliitto ja ikuinen rauha kolmessakymmenessä vuodessa". Fourier siinä esittää sellaisen ajatuksen, että pysyväisen rauhan aikaansaamiseksi olisi perustettava yleiseuroppalainen valtakunta. Sen suunnittelussa lukuunotettavia valtoja ovat hänen mielestään: Ranska, Venäjä, Itävalta ja Preussi, joista kuitenkin viimeksi mainittu olisi kukistettu yhdellä ainoalla tappelulla. Sitte olisi kolmiliitto ja rauhan pysyväisyys mahdollinen, mutta jos noiden kolmen vallan sopu rikkaantuisi, niin Itävalta olisi pian anastettu, ja yleisvaltiudesta jäisivät ottelemaan Ranska ja Venäjä, joista jälkimäisellä olisi suuremmat voiton toiveet. Kerrotaan tämän kirjoituksen tulleen Napoleonin tietoon, ja oli hän varottanut lehden toimitusta vastedes julkaisemasta samanlaatuisia mielelmiä.

V. 1808 Fourier julkasi ensimmäisen laajan teoksensa "Neljän liikunnan ja yleisten tarkotusperien teoria", jota seurasi v. 1822 "Esitys perhe- ja maanviljelys-yhdynnästä eli yleismaailmallisen sopusoinnun teoria", v. 1829 "Uusi teollisuusmailma" sekä vuosina 1835 ja 1836 kaksiosainen teos "Väärä työntekotapa ja sen parannuskeino: luonnon-

mukainen, miellyttävä työskentely". Ensimmäinen näistä teoksista sisälsi hänen yhteiskuntasuunnitelmansa yleispiirteet; seuraavissa rakenteen yksityiskohtia lujitetaan.

Fourierin yhteiskuntajärjestelmä on kaikista utopistikkynäilijäin esittämistä nerokkain ja huolellisimmin laadittu; sen molemmissa maanosissa aiheuttamaa liikettä ei voi arvostella tuntematta sen johtavia aatteita.

Fourier on yhteiskunnallisen sopusoinnun apostoli. Nykyistä asiaintilaa arvostellessaan hänellä ei ole, niinkuin useimmilla toisilla utopisteilla, lähtökohtana yhteiskunnan omaisuuden väärä jako eikä köyhien kärsimykset, vaan uudenaikaisen tuotannon epäjärjestys ja tuhlaus sekä työolojen epämiellyttävyys. Hän ei vetoa ihmisten tunteisiin, vaan heidän aineellisiin etuihinsa. Hänen sotahuutonaan ei ole "Oikeus", vaan "Järjestys". Ihmiskunnan yleinen varallisuus ja onnellisuus on vain hänen mailmankaikkeuden sopusointujärjestelmänsä kuuluvana osana, ei sen peruspyrkimyksenä.

Jumala on luonut mailmankaikkeuden yhtenäisen ja sopusointuisen suunnitelman mukaisesti, väittää Fourier; sentähden vallitsee sopusointuinen yhteys kaiken olevaisen kesken: elimellisen ja elimettömän aineen, ihmisen ja Jumalan, ihmisen ja maapallon, maapallon ja avaruuden välillä. Antaessaan ihmiselle erinäisiä vaistoja ja intohimoja Jumala tarkoitti, että näitä vaistoja ja intohimoja on vapaasti ja täysin määrin käytettävä eikä niitä tukahutettava. Siksi ovat kaikki inhimilliset intohimot luvalliset ja tarpeelliset; ihanteellinen yhteiskuntatila on sellainen, missä jäsenet voivat niitä täysin tyydyttää.

Fourier sitte ryhtyy erittelemään inhimillisiä intohimoja ja keksii niitä kaikkiaan kaksitoista, niinkuin näkyy

seuraavasta, Brisbanen "Yhteiskunnallisessa tarkotuspe-
rässä" olevasta luettelosta:¹⁾

Viisi aistamus- intohimoa	{	Näkö Kuulo Haju Maku Tunto	}	Sireus, rikkaus ja aineelliset soinnut	}	Kokeamispyrintö
Neljä vaikutin- intohimoa	{	Ystävyys Rakkaus Kunnianhalu Isävaisto	}	Ryhmät ja intohimo- soinnut	}	Ykseyspyrintö, pyrkimys yleismaailmalliseen yhteyteen
Kolme jaottelevaa eli järjestävää intohimoa	{	Kilvottelu Vuorottelu Yhdistely	}	Sarjat ja joukko- yhtymät	}	

Näistä viisi ensimmäistä oikein käytettyinä johtavat si-
routeen, hienouteen, kaikkien kaunotaiteiden viljelykseen
sekä ruumiilliseen terveyteen ja nautintoon. Toiseen ryh-
mään kuuluvat neljä "intohimoa" tähtäävät ihmisten kes-
kinäisten seurustelusuhteiden tasapainon ja sopusoinnun
aikaansaamista ja ovat senvuoksi määriteltävät yhteiskun-
nallisiksi intohimoiksi.

Viimeisen ryhmän kolme intohimoa ovat Fourierin
omaa keksintöä, ja niitä täytyy hiukan selittää. Kymme-
nes eli "kilvottelu", Fourierin kielellä *Cabaliste*, on puo-
lueellisuuden, vehkeilyn eli kilpailun henki. Oikealla ta-
valla käytettynä, kuten esim. ryhmien kilpaillessa tuotteit-
tensa paremmuudesta, se synnyttää suuria parannuksia ja
keksinnöitä teollisuustuotannon alalla. Yhdestoista eli
"vuorottelun" intohimo, Fourierin *Papillione*, on kaikilla

---

1) "Social Destiny of Man, or Association and Reor-
ganization of Industry" (Ihmisen yhteiskunnallinen tarkotus-
perä eli teollisuustuotannon yhteenliittäminen ja uudestajär-
jestäminen), kirj. Albert Brisbane, 1840.

toimialoilla ilmenevä muutoksen ja vaihtelun halu. Teollisuustuotantoon sovellettuina se poistaisi nykyisten työtapojen yksitoikkoisuuden ja tekisi työn miellyttäväksi ja viehättäväksi. Kahdestoista eli "yhdistelyn" intohimo on kahden eri ryhmään kuuluvan intohimon yhdistäminen, esim. erinomaisen musiikin kuunteleminen rakkaitten ystävien seurassa, jolloin sekä kuulon että ystävyyden vaisot saavat tyydytystä. Teollisuustuotannossa se merkitsee yhdenlaatuisten henkilöitten liittymistä miellyttävään ja viehättävään työskentelyyn.

Milloin nämä intohimot saavat vapaasti vaikuttaa, muodostavat ne ryhmiä ja sarjoja. Ryhmä on "jotakin tarkotusta, joko liikeyritystä tahi huvittelua, varten vapaasti ja itsestään yhteenliittyneitten kolmen, seitsemän, kahdentoista tai useamman henkilön kokoomus. Puhtaan teorian kannalta katsoen me ryhmällä tarkotamme samanlaisen mieliteon yhdistämää joukkuetta jonkun teollisuus-, tiede- tai taidehaaran harjottamista varten."¹⁾

Täyteen ryhmään tarvitaan vähintään seitsemän henkilöä, voidakseen muodostaa kolme alaryhmää, kolme henkeä keskustassa ja kaksi kummassakin siivessä. Kunkin ryhmän kaksi siipeä edustavat mielitekojen ja pyrkimyksien kahta vastakkaista äärimmäisyyttä; keskus ylläpitää tasapainoa, jonkatähden sen tulee olla suurlukuisin.

Useammat ryhmät, vähintään viisi, yhtyvät sarjaksi. Sarja syntyy ryhmistä samalla lailla kuin ryhmä yksilöistä. Esim. karjankasvatus-sarja jakautuu niin moneen ryhmään, kuinka monta eri elukkalajia se ottaa kasvatukseen; kukin ryhmä taas muodostaa alaryhmän jokaista

---

1) Tämä määritelmä on Brisbanen teoksesta lainattu.

siihen elukkalajiin kuuluvaa eri rotua varten mitä kasvatettavaksi otetaan.

On huomattava, että sarjat ja ryhmät eivät ole minikään valvonta- tai johtohenkilön mielivaltaisesti muodostettavia, vaan niiden tulee syntyä jäsenten oman vapaan valinnan perusteella, joten ne myös eivät ole mitenkään puolin suljettuja järjestöjä, vaan jokainen jäsen saa muuttaa ryhmästä ryhmään, sarjasta toiseen, niinkuin halu vetää.

Fourierin mielestä ovat tällaisen työntekotavan suurina etuina; toimialojen valinta ja vaihtelu sekä niiden itsekunkin lyhyt-aikaisuus; samanmielisten työtoverien valinta; työnjako sekä eri ryhmien ja sarjojen välinen kilpailu.

Näiden luontaisten etujen lisäksi Fourierilla on keinoitekoisiakin viehäkkeitä, sellaisia kuin kaikkien työntöön yhteyteen kuuluvain esineitten sirotekoisuus ja kauneus; kunnianosotukset, kuten arvoluokat, arvonimet ja kunniamerkit; musiikin, virkapukujen ja tunnusmerkkien elähyttävä vaikutus.

Että itsekullakin olisi riittävästi liikunta-alaa erilaisen taipumuksiensa hyödylliseksi käyttämiseksi ryhmäin ja sarjain välityksellä, täytyy ison joukon — mieluimmin noin 1,800 tai 2,000 yksilöä — liittyä yhteen.

Tällainen yhtymä, nimeltään Falanki¹⁾ on Fourierin järjestelmässä yhteiskunta-yksikkönä; se on hänen teoriansa kulmakivi, ja sen toiminnan hän hyvin seikka-peräisesti suunnittelee. Falangin alaksi tarvitaan noin kolme neliömailia maata, ja sen päärakennus on "palat-

---

1) Falanki (Phalanx) oli vanhain kreikkalaisten voitokkaista sotaretkistä kuuluisaksi tullut raskas-aseisen jalkaväen taaja neliskulmajärjestö. Suoment. muist.

si,” jonka muodostaa kaksoisrivi yhtäjaksoista kolmekerrosista rakennusta, pituudeltaan noin 2,200 jalkaa; samoin kuin ryhmät ja sarjat, sekin jaetaan keskukseen ja kahteen siipeen. Keskus on hiljaisia toimia varten, siinä ovat ruokailusalit, neuvotteluhuoneet, kirjasto j. n. e.; toiseen siipeen sijoitetaan kaikki pauketta ja melua aiheuttavat työpajat. Toisessa siivessä on hotelli yksityissuojineen ja vierashuoneineen. Varastohuoneet, vilja-aitat ja elukkainpitosuojat ovat palatsin vastapäätä; välille jää iso piha-aukio marssimis- ja juhlimiskentäksi. Koko rakennusryhmän halki kiertää tilava pylväskäytävä, jonka voisi sanoa falangin valtakaduksi. Se on komea katettu kuja, josta porraskäytävät johtavat kaikkiin rakennuksen eri osiin. “Palatsin asukkaat,” huudahtaa Fourier ihastuksissaan”, voivat talvisydännä kulkea työpajoissa, navetoissa, kauppavarastoissa ja hyppyhuoneissa, tietämättä sataako vai tuulee, onko lämmin vai kylmä.”

Palatsin takana ovat falangin puutarhat ja vainiot, sovitettuina maanlaadun ja kauneus-aistin vaatimuksien mukaan.

Falangissa ei ole mitään sellaisia loiseläjiä kuin palkollisia, sotaväkeä, kruununmiehiä, vetelehtijöitä j. n. e. Naiset vapautuvat yksitoikkoisista ja tylsistyttävistä talousaskareista ja pääsevät monenlaisiin hyödyllisiin töihin, joihin he erinomaisesti soveltuvat.

Kaikki jäsenet tekevät työtä, ja kun kaikki työ käy yhteistoiminnallisen suunnitelman mukaan, johtuu siitä ääretön säästö ja falankien suuri varallisuus. Olettakaamme falangissa olevan neljäsataa perhettä. Erikseen eläen pitäisi joka perheellä olla oma ruokahoitonsa. Tähän kuluisi neljänsadan perheen-emännän melkein kaikki ai-

ka, ja keitokset tulisivat enimmäkseen jotensakin keskenker-
taisia. Falangissa kaikki keittäminen suoritetaan yhdessä
ainoassa tilavassa keittiössä; kolmen tai neljän lieden
ääressä valmistetaan erihintaiset ruuat eri pöytäkuntia
varten; kymmenen taitavaa kokkia tekee koko työn, ja
ruuat tulevat verrattomasti parempia. Sama on seikka
kaikkien muiden niin talousaskareitten kuin maanvil-
jelys- ja teollisuustöitten suhteen. Sensijaan että sata
maidonviejää menettää sata työpäivää kaupunkimatalla,
yksi tai kaksi miestä, sopivilla ajoneuvoilla varustettuina,
tekevät saman työn; sadan pikkutalon sijasta viljellään
yhtä suurtilaa taidolla ja tieteellisillä perusteilla; yksi iso
viljansäilytyskuone kuivalla, tuulenkäyvällä ja kaikin puo-
lin edullisella paikalla ajaa satojen aittaröttelöitten asi-
an, j. n. e.

Lastenkasvatus on falangissa mitä huolellisin. Kai-
kille lapsille annetaan yhtä hyvä kasvatus- ja opetus yh-
teisissä lastenseimissä ja kouluissa. Kun kerran kaikki
inhimilliset intohimot on käsitettävä hyödyllisiksi, on fa-
langissa opettajien päätehtävänä ottaa selko lapsen kai-
kista taipumuksista ja pyrinnoista, voidakseen niitä ke-
hittää ja ohjata oikeaan.

Lasten luokittelu heidän luonteensa ja mieliteko-
jensa mukaan alkaa ihan syntymästä. Rintalapset jae-
taan kolmeen luokkaan: hiljaiset eli hyvänjuoniset; le-
vottomat eli äänekkäät, ja rajut eli hillittömät; kullakin
luokalla on eri huoneensa. Lastenseimelle on varattu
isot, kauniit huoneet, ja hoitajattarina on naisia, joilla
on siihen erityinen taipumus. Äidit saavat itsekin hoitaa
omia lapsiaan, jos haluavat.

Sitte lapset iän perusteella jaetaan seitsemään eri
opetuskuntaan, joiden opetuksessa ja työskentelyssä nou-
datetaan itsekullakin ikäkaudella vallitsevia taipumuksia.

Kolmevuotisesta lapsia aletaan johdatella helppoon ja miellyttävään työskentelyyn, sellaiseen kuin avustamaan keittiössä, joten falanki tulee käyttämään hyödyksi senkin toimintahalun, mikä lapsilta tavallisesti tuhlaantuu leikkeihin ja vallattomuuteen, samalla kun lapsi jo pienestä taipuu työteliääksi.

Sikäli kuin lapselle ikää karttuu ja hänen ruumiillinen sekä älyllinen kehityksensä edistyy, sitä laajemmalla alalla tulee hänen toimeliaisuutensa hyödyllisesti käytetyksi. Varsinkin on tässä suhteessa huomiota ansaitseva "Pienokaisparvien" järjestely.

Pienokaisparvia muodostavat ne kymmenen ja kahdentoista vuoden vaiheilla olevat lapset, jotka ottavat suorittaakseen kaikki likaiset ja vastenmieliset työt, niinkuin likasäiliöiden ja lokaviemärien puhdistuksen, lanta-aineiden käsittelyn j. n. e.

Syynä siihen miksi Fourier sen ikäisille lapsille asettaa tuollaiset työt, hän sanoo olevan sen, että niillä sillä iällä on ilmeinen likaisuuden intohimo; se himo, jos mikä, on annettu hyödyllistä tarkotusta varten, ja tämä saavutetaan parhaiten "pienokaisparvia" muodostamalla. Teollisuustuotannollisen yhdynnän palveluksessa pienokaisparvilla on "Jumalan sotajoukon" arvonimi; juhla-marsseilla on heillä ensimmäinen sija ja heitä tervehditään korkeimmalla kunniatervehdyksellä.

Kaikesta tästä huolimatta falanki kuitenkin ei ole kommunistinen järjestö. Jäsenistä on seitsemän kahdeksas-osaa maanviljelys- ja käsityöläisväestöä, loput ovat kapitalisteja, tiedemiehiä ja taiteilijoita. Falangin omaisuus on laskettu osakepääomaksi, mutta joka jäsenen ei ole pakko omistaa osakkeita, eikä taas jokaisen osakkeenomistajan tarvitse olla jäsen. Falangilla on tili joka jä-

senen kanssa; hänen hyväkseen merkitään hänen tekemänsä palvelukset neuvoston laatiman taksan mukaan, tarkoin ottamalla huomioon hänen ahkeruutensa ja työnsä laatu. Vuoden lopussa tehdään tilinpäätös ja voitto jaetaan seuraavasti:

Viisi kahdestoista-osaa työlle.

Neljä kahdestoista-osaa pääomalle.

Kolme kahdestoista-osaa taidolle eli kyvyille.

Voiton jaosta ei silti synny mitään kateutta eikä riitoja, koska falangissa ei ole mitään määrättyjä luokkajoukkoja. Sama jäsen omistaa yhden tai useampia falangin osia, työskentelee yhdessä tai useammassa ryhmässä, osoittaa erityistä taitoa tai kykyä yhdellä tai useammalla työalalla ja sillä tavoin on voitto-osakkaana kaikissa kolmessa luokassa. Kapitalisti puolestaan joko tyytyvänsä rahansa tuottamaan osinkoon tai hankkii lisätuloa, käyttämällä työkykyään tai lahjojaan johonkin hyödylliseen tarkoitukseen, kun taas köyhä työllään ansaitsee enemmän taitoa vähemmän sen mukaan missä määrin hänellä on enemmän työn taitoa nautinnon haluja.

Falangissa on sekä ylellisiä että vaatimattomia asuntohuoneistoja; siinä tarjotaan sekä herkullisia että yksinkertaisia aterioita; vaatetuksen ja huvittelujen suhteen ei ole mitään rajoituksia; jokainen jäsen saa elellä varojensa ja taipumustensa mukaisesti.

Tällainen, suurin piirtein, on Fourierin järjestelmän rakenne-puoli. Sen laatija toivoi järjestelmänsä vähitellen tunkeutuvan nykyisen asiantilan sijalle. Ensimmäisen falangin muodostettua, uusia nopeasti syntyisi, kunnes ne täyttäisivät koko maapallon; tavallisella matemaattisella tarkkuudellaan Fourier laskee pallolle mahtuvan ummelleen kaksi miljoonaa falankia.

Sitte Fourier, samaten kuin useat toisetkin utopistit ennen ja jälkeen hänen, lähtee yhteiskuntateoriansa ihain mahdollisuuksien pohjalle suunnittelemaan järjestelmänsä huipuksi haaveellisia päällysrakennuksia. Falankijärjestelmä, vakuuttaa hän, tulee vihdoin liittämään koko ihmis-suvun veljeskunnaksi, jolla on yhtäläinen sivistys ja yksi mailmankieli. Konstantinopelistä tulee pallon pääkaupunki, jossa maan korkein valtias "Omniarkki" (kaikenpää) pitää asuntoa. Omniarkin apuna mailman hallinnossa on 3 augustusta, 12 keisaria, 48 keisarinnaa, 144 kaliifia, 576 sulttaania j. n. e., vaikka hän ei missään selitä, mitä hyödyllistä tehtävää tällä hallitsijalau-malla tulisi olemaan.

Fourierin järjestelmän haaveellisin osa on kuitenkin hänen mailmansynty-teoriansa. Kullakin kiertotähdellä on hänen väitteensä mukaan nuoruuden, kypsyyden, rapistumisen ja kuoleman aikakautensa samaan tapaan kuin ihmiselläkin. Kiertotähden keskimääräinen ikä on 80,000 vuotta, josta 5,000 vuotta on lapsuuden aikaa, sitte ylenevän ja alenevan kehityksen aikaa kumpaakin 35,000 vuotta ja vanhuutta 5,000 vuotta. Tämän aikakauden kuluessa ihmiskunta suorittaa kolmekymmentäkaksi kehitysjaksosa. Me olemme nyt viidennessä eli sivistyksen kehitysjaksossa. Kahdeksas eli sopusoinnun jakso tuo tullessaan yleisen onnellisuuden tilan. Silloin syntyy "pohjan kruunu" (*couronne boreal*), joka mullistaa koko pallomme lunnonsuhteet; maapallon ilmasto tasautuu yhtäläiseksi, petoeläimet häviävät ja niiden tilalle tulee uusia, ihmiselle hyödyllisiä elukoita; valtameret maistuvat limonadilta ja maa on yhtenä suurena paratiisina.

Niinkuin edellä mainitsimme, Fourier ei ollut kommunisti. "Omaisuu-den yhteisyyttä ei voi falangissa olla,"

hän nimenomaan selittää, vakuuttaen vakuuttamasta päästyäänkin, että varallisuuden ja nautintojen erilaisuus on yleismaailmallisen sopusoinnun välttämätön ehto. Aikalaisestansa Owenista Fourier usein puhui halveksien, koska tämä muka ei käsittänyt yhteenliittymisen perusteita. Fourierin järjestelmä oli sovittelua, suunnitelma pääoman ja työn yhteensoinnuttamiseksi.

Itse pitää Fourier järjestelmänsä aivan pettämättömänä, verraten "yhteiskunnallisten vetovoimien" keksintöänsä Newtonin fysikaalisen vetovoiman keksimiseen. Hän riippuu jokaisessa järjestelmänsä yksityiskohdassa profeetan lujuudella, uskolla ja ihastuksella — käyttäkösemme Bebelin sattuvaa vertausta Fourierin elämästä ja teorioista kirjottamassaan selkeässä tutkielmassa.¹⁾

Syynä siihen, miksi tuota keksintöä ei oltu tehty ennen Fourieria, oli vain se pienonen juttu, että kaikki edellinen tiede, kaikki siihenastinen sivistys kulki vääriä la-
tuja.

Fourierin usko suunnitelmansa lopulliseen toteutumiseen oli vallan järkähtämätön; kymmenille ruhtinaille ja rahamiehille hän esitti mallifalangin pohjapiirroksensa, vähääkään välittämättä heidän epäilyksistään tai ivastaan. Eräässä viimeisemmässä teoksessaan hän vetoaa rahamiehiin saadakseen koefalankia varten tarvittavat varat, ja elämänsä kymmenen viimeistä vuotta hän säännöllisesti kuin kellonratas joka päivä kahdentoista lyömälle meni kotiinsa, odottamaan jonkun ihmisystävällisen miljoneerin, hänen kehotustaan noudattaen saapuvan.

Fourier ei itse ehtinyt näkemään teoriainsa lyhyttä loisto-aikaa. Lokakuun 10 p. 1837 hän kuoli Pariisissa,

---

1) "Charles Fourier, Sein Leben und Seine Theorien", kirj. A. Bebel, Stuttgart, 1890.

varsin pienen ihailija- ja oppilaspiirin ympäröimänä. Hänen hautakivessään on kirjotus:

“Tässä lepää Charles Fourierin jäännökset. Sarjat jakelevat sointuja. Mieltymykset tähtäävät tarkotusperiä kohden.”

II. — *Fourierilaisuus Yhdysvalloissa*

Fourierilaisuuden toi Yhdysvaltoihin Albert Brisbane. Hän oli hyvin toimeentulevan maanomistajan ainoa poika, syntynyt v. 1809 Bataviassa, New Yorkin valtiossa. Saa- nut perinpohjaisen ja monipuolisen kasvatuksen ja varhaisemman miehuusaikansa matkustellut Europan ja Aasian tärkeimmissä maissa. Opiskeli filosofiaa Pariisissa Cousinin ja Berlinissä Hegelin johdolla sekä molemmissa näissä pääkaupungeissa pääsi poliitisten ja kirjallisten piirien mainemiesten ja -naisten tuttavuuteen.

Hänen luonteensa ja mielipiteittänsä muodostumiseen näyttää suuresti vaikuttaneen se valiojoukko Berlinin äly-ylimystöä, joka tapasi kokoontua nerokkaan rouva Varnhagen von Ensen vastaanottohuoneissa.

Hyvin tutkimushaluinen ja ihmisrakas kun oli mielenlaadultaan, häntä jo aikasin viehättivät sen ajan utopissosialistien ihmisystävälliset suunnitelmat. Ensin hän liittyi saint-simonilaiseen koulukuntaan, käyttäen paljo aikaansa ja varojaan sen aatteiden levittämiseen. Mutta tuon suuren ranskalaisen utopistin monessa suhteessa liian huimat teoriat eivät häntä pitkään tyydyttäneet, ja kun tuo liike, Enfantinin ja Bazardin kilpaillessa johtaja- asemasta hajaantui, erkani Brisbane siitä.

Kohta senjällestä sattui hän saamaan käsiinsä vastailmestyneen Fourierin teoksen: “Esitys perhe- ja maan-

viljelys-yhdynnästä eli yleismaailmallisen sopusoinnun teoria.” Tuo kirja vaikutti nuoreen mieheen kuin taika. Hän luki sen yhä uudelleen ja uudelleen, ja kuta enemmän hän sitä tutki, sitä korkeammalle nousi hänen ihailunsa.

“Ensi kerran elämässäni,” kertoo Brisbane¹⁾, “koh-tasin aatoksen, jota en ollut konsaan ennen tavannut — *korottaa arvoon ja tehdä miellyttäväksi* ihmisen ruumiil-linen työ; työtä kun tähänasti on käsitetty jumalalliseksi rangaistukseksi ihmissuvulle. Loihtea viehätys tuohon arkipäiväiseen, alentavaan uurastuksen ilmapiiriin, jouk-kojen kolkkoon kohtaloon, joka näytti murjovan ihmisen ilottomalla, turruttavalla, tappavalla vaikutuksellaan; ylen-tää nämä tällaiset työt ja asettaa ne kunniaan — se to-siaan oli mahtava vallankumous!”

V. 1832 Brisbane matkusti Pariisiin, jossa viipyi kak-si vuotta, tutkien Fourierin järjestelmän vaikeampia sok-keleita, osittain mestarin omalla ohjauksella, sekä toi-mien juuri alkavan fourierilaisliikkeen levittämiseksi. Yh-dysvaltoihin palattuaan Brisbane hiljalleen levitteli yh-teiskunnallisia aatteitansa, kunnes v. 1840 julkasi “Ih-misen yhteiskunnallisen tarkotusperän”. Teos on sup-pea esitys Fourierin järjestelmästä. Noin puoli sen si-sällöstä on otteita Fourierin teoksista; toinen puoli on tekijän selityksiä ja Amerikan oloihin sovitettuja viitta-uksia. Kirjotustapa on helppotajuinen, esitys järkeen menevää, ja kirjalla oli suunnaton menestys ihan itses-tään. Sen lukivat kaikkiin luokkiin kuuluvat yhteiskun-

---

1) “Albert Brisbane, A Mental Biography” (A. Bris-bane, henkinen elämäkerta), kirj. hänen vaimonsa Redelia Brisbane, Boston, 1893.

nallisten kysymyksien harrastajat ja sen voi sanoa perustaneen fourierilaisliikkeen tässä maassa.

Tämä kirja se myös käännutti fourierilaiseksi miehen, josta myöhemmin tuli sen puhetaitoisin ja vaikuttavin apostoli — Horace Greeleyn. Siitä mieltä kiinnostävästä tapahtumasta Brisbane kertoo seuraavalla hausalla tavalla:

“Olin palkannut Park Benjaminin tarkastamaan ‘Ihmisen yhteiskunnallisen tarkotusperän’ korjausluku-vedokset, hän kun oli hyvin tottunut käytännöllinen sanomalehtimies. Puhellessamme kerran asiasta ja minkä vaikutuksen kirjani mahdollisesti tekisi yleisöön, hän yhtäkkiä tokasi: ‘Ei! — mutta Horace Greeleylle, sille vietävän hullulle kyllä voitte syöttää tuollaista pötyä! ‘Kuka se Greeley on?’ kysyin. ‘Ompahan nuori mies, joka tuolla yläkerrassa toimittaa *New Yorkeria*.’ Otin kirjan kainalooni ja läksin Greeleyn puheille. Huoneeseen päästyäni kysyin: ‘Tekö olette herra Greeley?’ ‘Kyllä’. ‘Mulla olisi tässä kirja, jota pyytäisin teidän lukemaan.’ ‘Empä taida joutaa’, hän vastasi; ‘mulla on kovin kiire’. ‘Pitäisi teidän se lukea,’ kehotin; ‘siinä tarkotuksessa jätän sen tänne’. ‘Hyvä on’, hän virkkoi, lähden tänä iltana Bostoniin ja otan sen mukaani; ehkä matkalla tulee luetuksi’. Greeley otti kirjan mukaansa ja luki, ja takasin tullessaan hän oli teollistuotannollisen yhdyntä-aatteen innokas kannattaja.”

Tuon uuden vallotuksen tärkeys fourierilaisuuden asialle tässä maassa tuli pian näkyviin. Kaksi vuotta yllä kuvatun kohtauksen jälkeen *Tribune* (Kansanpuoltaja) lehti, minkä Greeley sillä välin oli perustanut, oli kohonnut suosituksi ja vaikutusvoimaiseksi pääkaupungin lehdeksi, leviten päivittäin yli 20,000 painoksena, joka sen-

aikuiseksi oli hyvin suuri, ja toimitus avasi lehden palstat Brisbanen käytettäväksi.

Asia järjestettiin jotenkin omituisella tavalla. Muutamana kevätaamuna v. 1842 *Tribunen* etusivulla oli erään palstan yläpäässä huomiota herättävästi painettu otsake:

“*Yhteenliittyminen, eli oikean yhteiskunnallisen järjestyksen periaatteet*”.

“Tämän palstan ovat yhteenliittymisen asianajajat ostaneet, esittääkseen ajatuksiaan yleisölle. Sen toimitus on tykkänään toinen kuin *Tribunen*.”

Sopimuksesta oli molemminpuolista hyötyä: Brisbane sai joka päivä aatteilleen laajan lukijakunnan ja *Tribune* sai uusia tilaajia yhteiskuntakysymyksiä harrastavista piireistä. Brisbane toimitti palstan parhaansa mukaan, kunnes kesällä v. 1844 jälleen meni Eurooppaan. Päivittäin Brisbanen palsta sisälsi aatteellisia kyhäelmiä fourierilaisuudesta, käytännöllisiä ohjeita yhteisöjen perustamisesta, kiihkeitä kehotuksia lukijoille, vastaväitteitä ja kokousselostuksia

“Ensimmältä,” kertoo Parton¹⁾, “nuo kirjoitukset näyttävät herättäneen vain vähän huomiota, vielä vähemmän vastarintaa. Mikäli nuoruusajoiltani muistan, niitä pidettiin sellaisena tavarana, jota ei tarvinnut lukea, ja useimmat *Tribunen* kaupunkilaislukijat antoiva niiden mennä menojaan, ihan säännöllisesti ja luonnollisena asiana. Mutta jolloinkin mainittiin samoista aineista toimituksen osastossa ja ne lausunnot olivat senlaatuisia että ne aina luettiin. Vähitellen fourierilaisuus pääsi päivän-

---

1) J. Parton, “Life of Horace Greeley” (H. Greeleyn elämä), Boston, 1869.

kysymysten joukkoon. Vähitellen eräät lehden toimittajat hoksasivat, että fourierilaisuus oli epäkristillistä. Vähitellen nousi 'hullun koiran' huuto. Samalla alkoivat Brisbanen kirjutukset tehotta ihmisiin."

Horace Greeleyn fourierilaisuuden hyväksi tekemät palvelukset eivät pysähtyneet siihen, että hän sille antoi tilaa lehdessään. Hän kirjotti ja puhui yhteenliittymisen asiasta milloin ja missä vain tilaisuutta oli; fourierilaiskokouksissa hän oli toimivana ja johtavana osanottajana, samoin falankien perustamisessa heidän teoriainsa käyttäntöön saattamiseksi.

Pysyväinen arvonsa on sillä kuuluisaksi tulleella fourierilaisuutta koskevalla väittelyllä, joka Horace Greeleyllä oli Henry J. Raymondin kanssa *Tribunen* ja *New York Courier and Enquirer* lehden palstoilla. Molemmiin puolin esiintyi suurta henkevyyttä ja kykyä, ja myöhemmin julkastiin väittely eri kirjaseina.

Brisbanea ja Greeleytä lähinnä tärkein henkilö liikkeelle oli Parke Godwin, *Evening Postin* aputoimittaja, lehden päätoimittajan runoilija William Cullen Bryantin vävy. Hänen lentokirjasensa "Kansanvalta, rakentava ja rauhallinen", joka ilmestyi v. 1843, tuli fourierilaiskirjallisuuden mitä tehokkaimmaksi aseeksi. Kirjasessa on vain kuudettakymmentä sivua, mutta sen loistava esitystapa, voimakas todistelu ja terveet mielipiteet voittavat kaiken muun mitä tässä maassa on fourierilaisuuden puolestukseksi kirjoitettu. Parke Godwin oli ensimmäisiä Amerikan sosialisteja, joka aavisti mihin kapitalistinen tuotantotapa vie, ja johtui hyvin lähelle uudenaikaisen sosialismin luokkataistelu-käsitettä. Hän vetoaakin etupäässä tvöväkeen. Godwin on myös julkaissut kirjasein:

“Kansantajuinen katsaus Charles Fourierin opetukseen” sekä “Charles Fourierin elämän.”

Yhtä tärkeitä kuin nämä fourierilaisuuden johteokset, olivat aatteen ajamista varten perustetut aikakauslehdet. Lokakuussa 1843 Brisbane alotti *Phalanx* nimisen kuukausilehden, jota hän kyvykkään Osborne Macdanielin avustamana toimitti. Kun Purolan siirtola liittyi fourierilaisuuteen, lakkautettiin *Phalanx* ja sen sijalle astui *Harbinger* (Airut), joka ilmestyi kerran viikossa, ensin Purolassa, mutta muutettiin siirtolan hajoamisen jälestä New Yorkiin.

Purolaisista sai fourierilaisuus uuden sikermän mainioita kynämiehiä. Etevimpiä niistä oli siirtolan perustaja George Ripley, perin oppinut ja sekä hengen että sydämen lahjoiltaan harvinainen mies. Oli ollut unitaari- (kolminaisuuden kieltäjän) lahkon pappina, kun neljätoista vuotta saarnavirassa oltuaan tuli siihen vakaumukseen, ettei tämä toimi soveltunut hänen yhteiskunnallisiin ja siveysopillisiin mielipiteisiinsä, ja luopui papinvirasta. Fourierilaiseksi käännyttyään hän kokonaan antautui sille aatteelle. Niinä neljänä vuonna kuin *Harbinger* ilmestyi, oli siinä 315 hänen kynästään lähtenyt kirjotusta. Toinen huomattava kyky oli Charles A. Dana, aivan nuori mies siihen aikaan, mutta tyyni ja vakaakaan kaikessa mihin ryhtyi. Perusteellisuudestaan ja sääntöperäisistä tavoistaan hän tovereiltaan sai “professorin” liikanimen. Danan kirjotuksia oli *Harbingerissa* 248.

Tuotteliain *Harbingerin* toimittajista oli kuitenkin John S. Dwight, jolta oli 324 kirjotusta. Samaten kuin Ripley, oli myös Dwight lukenut papiksi, mutta vapaaehtoisesti luopunut saarnavirasta hänkin; hän oli runoilija,

musiikin harrastaja sekä miehekseen erittäin herkkä kaikille inhimillisten kärsimyksien avunhuudoille.

Senaikaisen fourierilaisliikkeen eteviä kannattajia oli myös William Henry Channing, puhetaidostaan kuulu unitaaripappi.

Yleisen maineen saavuttaneita samaisen aatteen kannattajia maassamme olivat vielä Theodore Parker, T. W. Higginson, Henry James, James Russell Lowell, Francis G. Shaw ja Margareta Fuller, joista kaikki muut paitsi Parker kirjittelivat *Harbingeriin*.

Vaikka *Phalanx* ja *Harbinger* olivat fourierilaisuuden varsinaiset äänenkannattajat, eivät ne kuitenkaan olleet sen ainoat edustajat sanomalehdistössä. Edellä viitatussa Brisbanen elämäkerrassa mainitaan eräs viikkolehti, jota hän Greeleyn kanssa julkaisi ennen *Tribunen* perustamista. Se ilmestyi kahden kuukauden ajan. Joksikin aikaa Brisbanen onnistui saada toimitettavakseen John Mooren New Yorkissa julkasema pieni päivälehti *Chronicle* sekä John O'Sullivanin kuukausilehti *Democrat*. Molemmista hän teki fourierilaisuuden ankarat asianajat. Wisconsinin fourierilaiset julkasivat *Gleaner* (Poi-mija) lehteä, Michiganissa heillä oli *Future* (Tulevaisuus) ja William Henry Channing julkasi *Present* (Nykyisyys) lehteä.

Tehokkaana fourierilaisten oppien levittämiskeinona maassamme olivat vielä julkiset luennot, joita liikkeen esitaistelijat hyvin ahkeraan pitivät. Brisbane, Greeley, Channing, Godwin, Dana ja joukko vähemmän mainehikkaita puhujia olivat aina valmiina pitämään ylistyspuheita yhteenliittymisen ihanuuksista minkä suuruiselle kuulijakunnalle hyvänsä ja missä vain saivat tilaisuutta.

Sotheran¹⁾ julkaisee näytteeksi erään sellaisen *Tribunessa* olleen kokousilmoituksen:

“T. W. Whitley ja H. Greeley tulevat puhumaan niille Newarkin kansalaisille, jotka haluavat heitä kuulla, ‘Yhteenliittymisen’ asiasta tänä iltana kello 7:30 Avustussalissa, J. M. Quimbyn varastohuoneen pihanperä-rakennuksessa.”

Lisäksi tekivät fourierilaisjohtajat laajoja luentomatkoja, etenkin John Allen, John Orvis ja Charles A. Dana. Enimmäkseen näissä puhe- ja luentotilaisuuksissa oli joukottain hartaita kuulijoita.

Aika olikin tavattoman otollinen heidän aatteillensa. Maassa riehui parast’aikaa yksi noita ajottain palautuvia liikepulia, jotka pahimmillaan ollessa aina näyttävät uhkaavan itse talous- ja teollisuusjärjestelmämme perusteita. Tuotanto oli miltei tauonnut, laumottain työväkeä työttömänä, väestön kurjuus, varsinkin pohjois-idän teollisuuskaupungeissa, oli kauhistuttava, kulkurijoukkoja kasvoi pelottavalla vauhdilla.

Armeliaisuuslaitokset sekä erinäisten kuntien ja valtioiden vartavasten asettamat viralliset toimikunnat pönistelivät turhaan; asema oli heille ylivoimainen. Hämentyneenä ja neuvotonna kansamme katseli taloudellisten voimien ilkeästä leiskettä. Tuhansien mieleväin miesten ja naisten yhteiskunnallinen kotitarve-filosofia meni mullinmallin noita pulan aiheuttamia ilmiöitä nähdessä; kymmenet uudet yhteiskunnalliset ongelmat vaativat heidän huomiotaansa.

Samaan liittoon alkoi orjainvapautus-kiihotus päästä arveluttavaan vauhtiin ja, niinkuin melkein jokaisessa

---

1) Ennen mainittu teos,

vapausliikkeessä on käynyt, ennen pitkää murtautui ulommaksi alkuperäisten tarkotuksiensa rajoista. Kahleorjuuden kiroaminen johdonmukaisesti vei arvostelevaan kaikkia muitakin yhteiskunnallisia riippuvaisuussuhteita. "Kahle- ja palkkaorjuuden poistaminen" oli orjainvapautusliikkeen jyrkemmän suunnan tunnuslauseita. Se oli perussävelenä Wendell Phillipsin ja monen muun sen ajan tunnetun kaunopuhujan kiihotuspuheissa.

Tähän hätään nyt fourierilaisuus saapui Yhdysvaltoihin, luvaten ikuista järjestystä ja sopusointua teollistutannon alalla sekä keskinäistä riippumattomuutta ihmisten yhteiskunnallisissa suhteissa. Sen tarjoamat edut näyttivät ilmiselviltä ja houkuttelevilta, kun maan sulokielisimmät puhujat niitä kuvailivat. Eipä ihme, että tämä liike maassamme levisi nopeasti.

Lukuisia fourierilaisseuroja syntyi Massachusettsin, New Yorkin, New Jerseyyn, Pennsylvanian, Ohion, Illinoisin, Indianan, Wisconsinin ja Michiganin valtioissa. Tuontuostakin pidettiin kussakin näissä valtioissa yhteisiä kokouksia ja Huhtikuun 4 p. 1844 pidettiin yleinen edustajakokous New Yorkin Clinton-Salissa. Kokouksen osanottajat olivat mitä huomattavimpia ja asiaan innostuneimpia henkilöitä. George Ripley valittiin puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajia olivat: Horace Greeley, Albert Brisbane, Parke Godwin ja Charles A. Dana.

Myötätuntoisuus- ja rohkasukirjeitä saapui kaikkialta maasta. Useita päätöksiä tehtiin, enimmäkseen niistä yhdyskuntain perustamista koskevia. Fourierin falankien mukaiset yhdynät julistettiin kaikkien yhteiskunnallisten epäkohtien yleiseksi parannuskeinoksi, mutta samalla varotettiin aatteenkannattajia ryhtymästä kokeisiin liian pienessä mitassa tahi riittämättömällä valmistuksilla.

Kokous päätti muodostaa vakituisen yhdyskuntain kansallisliiton, jonka äänenkannattajana *Phalanx* tulisi olemaan, ja sille pysyväisen kahdeksantoista-jäsenisen toimikunnan. Myös lausuttiin suotavaksi yhdyntäaateen harrastajien kesken ryhtyä kansainväliseen yhteistoimintaan ja Albert Brisbanen tehtäväksi annettiin neuvotella Europan fourierilaisten kanssa, miten tämä yhteistoiminta olisi parhaiten järjestettävä.

Juuri tämän edustajakokouksen edellä ja jälestä fourierilaisuuden voi sanoa olleen menestyksensä kukkulalla maassamme. Seuraavassa näemme aallon jo alenevan.

III. — *Fourierilais-falangit*

Aikaseen Fourier aavisti malttamattomain kokeilujen vaarallisuuden. Selitti, että falanki ei voi ilmituoda etuisuuksiaan eikä saata pysyä pystyssäkään, ellei siinä ole noin 1,500 tai 2,000 henkeen nouseva jäsenmäärä ja noin yhden miljoonan frangin pääoma. Elämänsä loppuun saakka hän pontevasti epäsi kaikista pienoisyrittäisistä.

Brisbane lievensi mestarin suuria vaatimuksia alentamalla falangin perustamiseen tarvittavan jäsenluvun neljäänsataan. "Helpoin keino yhdyskunnan muodostamiseen olisi", hän kirjotti, "saada 400 henkilöä ostamaan osakkeita 1,000 dollarin arvosta mieheen; siitä syntyisi 400,000 dollarin pääoma. Osakkaille luovutettaisiin neljäsosa koko yhdyskunnan tuotannosta eli voitosta; jos he haluavat, voitaisiin heille suorittaa varma 8 prosentin vuotuinen korko. Tuhannen dollarin osuudesta tulisi siis 80 dollaria vuodessa korkoa. Sen maksamisen sijasta pitäisi yhdyskunnan voida taata osakkaalle asunto ja ruoka; ja sen se saisikin toimeen. Rakennuksen saisi pys-

tyyn 150,000 dollarilla, jonka vuotuinen korko kymmenen prosentin mukaan on 15,000 dollaria. Jos tämä summa jaetaan oletettujen vuokralaisten luvulla 400:lla, saadaan 37 dollaria 50 senttiä vuoden vuokraksi kutakin osakasta kohden. Osa asunnoista olisi useampihuoneisia, joista laskettaisiin noin sadan dollarin vuokra, niin että jotensakin puolet huoneista voitaisiin vuokrata noin 20 dollarista vuodessa. Halvimman taksan mukaan eläjälle jäisi siis 60 dollaria yli vuokran. Kun yhdyskunta itse kasvattaa kaikki hedelmät, viljan, kasvikset, karjan jne. sekä suunnattomasti säästää lämmityksessä, keittokustannuksissa ja kaikessa muussa, voitaisiin halpahintaisin täyshoito tarjota 60 dollarilla vuodessa. Näin tuhannen dollarin osakkaalla olisi mukava huone ja täyshoito vakuutena korostaan, edellyttämällä että hän elää säästeliäästi. Lisäksi hän saisi mitä ikinä hänen työnsä tuottaa. Sen ohessa hän eleskelisi sirossa rakennuksessa, jota kauniit pellot ja puutarhat ympäröisivät.”

Brisbane itse, samaten kuin muut johtavat fourierilaiset, ei koskaan hellittänyt tästä laajan ja varakkaan yhdyskunnan ihanteesta, vaan usein julkisuudessa varotti huimapäitä ryhtymästä kokeiluihin hätiköimällä, liian vähällä pääomalla ja jäsenluvulla.

Mutta kovin vähän näistä varotuksista oli apua. Yhteenniittymis-aatteen etevät ja uutterat levittäjät olivat nostattaneet kansallisen innostuksen, joka ei kohta enää ollutkaan johtajien hallittavissa. Fourierilaisuus oli iskenyt juurensa kansan syviin riveihin, ja nepä joukot ne olivat kiihkoissaan hetipaikalla toteuttaa uuden yhteiskuntaevankeliumin loistavat lupaukset.

Falankeja syntyi kuin itsestään. Niihin yhtyi jäseniä miten milloinkin, paljo tai vähä, ja pääomaa oli miten sat-

tui, taikka ei ollut ollenkaan, mutta ennen pitkää ne verkkona peittivät ne valtiot, joissa fourierilaisuus oli koetunut.

Näiden kokeiden historia on ikävystyttävän yhtenäistä epäonnistumista. Fourierin suunnitelman perusvirhe tuli näkyviin heti kun sen pohjalle ruvettiin käytännössä yhteisjärjestöä kyhäämään. Suunnitelman oletettu voimakohda — pääoman ja työn, yhteistoiminnan ja riiston etujen yhteensovitus — osottautui todellisuudessa järjestelmän heikkoudeksi. Se ryösti falangeilta, tahi ainakin niiltä mitkä koetettiin järjestää oikealle fourierilaispohjalle, tuon etujen ja harrastuksien yhtyyden, joka on kerassaan välttämätön ehto tämänlaatuisten yhteiskuntakokkeitten menestymiselle ja jota onnistuneet yhdyskunnat yksinomaan saavat kiittää pystyssäpysymisestään alkuvaikeuksien kanssa kamppailtaessa.

Mutta antaaksemme fourierilaisuudelle täyden oikeutensa, on myönnettävä, että vain aniharvoissa tapauksissa näihin yrityksiin ryhdyttiin Fourierin tai Brisbanen ohjeitten mukaan. Enempi epäonnistumisia johtui ulkopuolisista syistä kuin fourierilaisuuden sisäisistä virheistä.

Useasti näiden yrityksien alkuunpanijoilta, Greeleyn lausunnon mukaan, "puuttui kykyä, yleistä luottamusta, tarmoa ja varoja," — erittäinkin varoja.

400,000 dollarin pääoman asemesta tavallisesti saatiin tuhatkunta dollaria kokoonhaalituksi Yhdyskuntaa alettaessa. Senvertaisella rahalla tietysti ei ollut ajattelemtakaan ostaa viljavia ja kauniita "aluskuntia" väkirikkaan kaupungin läheisyydestä, niinkuin falankien keksijä oli neuvonut.

Kokeilijain täytyi enimmäkseen tyytyä pieneen palaseen karua erämaata, sekin ankarasti velasta kiinnitettynä.

Kaupungin etäisyys ja varojen niukkuus pakottivat uudisasukkaat turvautumaan yksistään maanviljelykseen, vaikka aniharvat heistä olivat siihen ennestään perehtyneitä. Yksi tai useampi viheliäinen hirsihökkeli sai tehdä komean yhteiskunta-“palatsin” virkaa, ja “miellyttäväksi työskentelykseen” täytyi tuon tottumattoman ja saamattoman väen ihan nääntyäkseen puskea hedelmättömän ja laihan maaperän uppiniskaisuutta vastaan. Tätä puskemista kesti säännöllisesti siihen saakka kunnes ensimmäinen maksu kiinnitysvelasta lankesi suoritettavaksi, ja kun kiinnityksen haltija ei milloinkaan tyytynyt Fourierin suunnittelemaan neljään kahdestoista-osaan saadusta voitosta, oli koko alue melkein aina mennyttä kalua. Ainoat falangit, jotka ansaitsivat huomiota ja aikanaan näyttivät lupaavan pysyväisesti menestyä, olivat Pohjois-Amerikan falanki New Jerseyssä, Purolan tilan falanki ja Ceresco eli Wisconsinin falanki. Ensinmainittu näistä pysyi pystyssä kaksitoista vuotta, toinen kuudetta ja kolmas seitsemättä vuotta. Kaikkien muiden tietoomme tulleiden falankien keskimääräinen ikä oli viisitoista kuukautta. Noiden kolmen kestävämmän falangin historian kerromme hiukan tuonnempana.

Fourierilaisuudelle olivat falangit paljoka tärkeämmästä arvosta kuin mitä yhteiskuntakokeilut olivat muiden utopistikoulujen järjestelmille. Sillä kaikki toiset utopistit suunnittelivat yhteiskunnallista järjestöänsä toteutettavaksi koko kansan käsittävässä mittakaavassa ja pitivät yhdyskuntiansa vain tulevaisuudenvaltion pienoiskuvina eli malleina, mutta fourierilaisten falangit jo olivat tuona lopullisena valtiomuotona; ne eivät olleet perustajoilleen ainoastaan aatteenlevittämisvälineinä, vaan itse heidän oppiensa toteumus. Fourierilais-suunnitelman

erikoisuutena on, että se muodostaa yhteiskunnallisen onnen ja tasapainon tilan pala palalta. Falanki on palanen sitä yhteiskuntatilaa, toteutettuna ja omassa piirissään valmiina sekä aivan riippumattomana muusta mailmasta. Falangeista siten luonnostaan tuli fourierilaisuuden koe-tuskivi; niiden häviöön liike sammui.

Turhaan raukesivat amerikkalaisten fourierilaisuuden apostolien vastaväitteet, ettei nämä vielä olleet mitään kelpo kokeita heidän mestarinsa oppien pätevyydestä ja ettei nuo opit vähimmäskään määrässä olleet syynä niitten monien yhteiskuntayrityksien perikatoon, joihin oli ryhdytty häthätää ja ihan vastoin fourierilaisuuden teorioita. Heidän vastalauseitaan ei otettu kuulevaan korvaan. Yleisessä käsityksessä *fourierilaisuus* oli samaa kuin *falanki*, ja falangin epäonnistuminen oli todistuksena fourierilaisuuden mahdottomuudesta käytännössä toteutettavaksi. Lisäksi oli se teollisuuspula, joka suuresti oli tätä liikettä sen alkuaikana avittanut, mennyt ohi ja sen mukana jyrkkäin yhteiskunnallisten uudistuksien harastus.

Teoriana fourierilaisuus vielä jonkun aikaa säilytti arvonsa muutamien valioälyjen keskuudessa, mutta kansallisliikkeenä se sammui samalla vuosikymmenellä kuin syttyikin ja, niin ihmeesen vauhtiin riehahti, nimittäin kymmenluvulla 1840—1850.

Sen uranavaajien ja esitaistelijain myöhempi kehitys oli jotenkin vaihtelevaa. Horace Greeley edelleen ponnesteisesti työskenteli julkisen elämän alalla. Hänen *Tribunensa* oli orjainvapautusliikkeen voimakkaana ja väsymättömänä taistelijana alusta alkain lopulliseen voittoon saakka. V. 1848 hänet valittiin kongressin jäseneksi ja v. 1872 "Vapaamielinen tasavaltalaispuolue"

asetti hänet presidentin ehdokkaaksi, jona hän sai Kansanvaltapuolueen kannatuksen. Kohta vaalitappionsa jälkeen hän kuoli, Marraskuun 29 p. 1872. Tuhannet rahvaan miehet Yhdysvaltain kaikilla äärillä murehtivat hänessä vilpittömyyttä ja harrasta ystäväänsä. Hänen hautajaisensa New Yorkin kaupungissa muodostuivat jättäjämielenosotukseksi. Greeley pysyi nuoruutensa ihan-teille uskollisena loppuun asti.

Albert Brisbane eli vuoteen 1890. Hän oleskeli paljon Euroopassa ja käytti lopun ikänsä tieteellisiin ja taiteellisiin harrastuksiin. Fourierilaisuus oli niin vallannut koko hänen olemuksensa, että se haihtuessaan näytti vie-neen mennessään kaiken hänen elinvoimansa ja innos-tuksensa. Hänen julkinen toimintansa loppui, ja vaikka hän sai nähdä uudenaikaisen sosialismin nousun sekä koti-maassaan että muualla, hän pysyi sen edistymisen toi-metonna vaikka suopeanlaisena katselijana. Hänen poi-kansa on New Yorkin *Evening Journalin* etevä toimittaja Arthur Brisbane.

George Ripley käytti loppuikänsä kirjallisiin toimiin. Hän oli *Tribunen* vakinainen avustaja ja toimitti yhdessä Charles A. Danan kanssa "Amerikkalaisen Encyclopedi-an" (Tietosanakirjan). Hän kuoli Heinäkuun 4 p. 1880.

Dana myös liittyi *Tribunen* toimitukseen v. 1847. Sisällissodan aikana hän oli Stantonin apulaissotasihteerinä ja v. 1868 osti *New York Sun* lehden. Hänen yhteis-kunnallisten mielipiteittensä jyrkkyys loppui melkein heti kuin fourierilaisliikekin; myöhemmällä ijällään hän ja hänen lehtensä johdonmukaisesti ja kyvykkäästi joka kohdassa puolusti vanhoillisuutta ja taantumuspolitiikkaa. Hän kuoli v. 1897.

John S. Dwight rupesi musiikkiarvostelijaksi ja julkasi *Dwight's Journal of Music* lehteä vuodesta 1852 vuoteen 1881. Kahdeksankymmenen ikäisenä tämä lempeä ja ylevämielinen, innokas vanhus v. 1893 kuoli, rakastettuna laajassa ystäväpiirissään.

Viimeisimmäksi tästä nerokkaasta parvesta eli Parke Godwin. Hän kuoli v. 1904, ehdittyään 88 vuoden ikään.

IV. — Pohjois-Amerikan falanki

Kaikista maassamme toimeenpannuista fourierilaiskokeista Pohjois-Amerikan falanki luullaksemme lähimin vastasi "falanki"-ihannetta. Sen perustivat muutama vakavamieliset ja valistuneet New Yorkin ja Albanyn asukkaat "tutkiakseen Fourierin yhteiskuntauudistusteoriaa Albert Brisbanen kehittämässä muodossa."

Ennenkuin yritykseen ryhdyttiin, neuvoteltiin Greeleyn, Brisbanen, Godwinin, Channingin ja Rippleyn kanssa. ja Brisbane oli mukana siirtolan paikkaa valitsemassa. Lopuksi hyväksyttiin Punatöyräs (Red Bank) niminen paikka Monmouthin kauntissa New Jerseyssä. Syyskuussa 1843 joitakuuta perheitä asettui alueelle ja heti käytiin väliaikaista asuinhuoneustoa rakentamaan. Seuraavan vuoden ajalla varsinaisten siirtolaisten lukumäärä nousi noin yhdeksäänkymmeneen.

Väliaikaisen asuinhuoneuston tilalle kohosi kohta kolmekerroksinen kartano, jonka etupuoli oli 150 jalkaa pitkä. Eräasen alueella juoksevaan virtaan laitettiin jauhomylly ja muutakin teollisuutta harjotettiin pienessä määrässä. Yhdyskunnan pääelinkeinona oli maanviljelys. Siirtolaiset perustivat kaksi suurenmoista puutarhaa, yhteensä noin seitsemänkymmentä eekkeriä, kaikenlaisten

valittujen hedelmän viljelyä varten; heidän vainionsa ja tiluksensa olivat paremmassa kunnossa ja tuottivat parempia satoja kuin naapuriston. Siirtola aloitettiin 8,000 dollarin pääomalla; ensi vuoden 1844 tilinpäätös osotti omaisuutta 28,000 dollaria ja v. 1852 nousi omaisuus suunnilleen 80,000 dollariin.

Kun yhdyskunnan teollisuus- ja viljelyshommat olivat kehittyneet kyllin monipuolisiksi, järjestettiin tuotannolliset ryhmät ja sarjat, ja voitonjaossa otettiin käyttöön Fourierin "tasapuoliset suhdeluvut".

Korkein palkka maksettiin välttämättömästä, mutta vastenmielisestä tai uuvuttavasta työstä; pienempi oli palkka hyödyllisestä, mutta vähemmän vastenmielisestä työstä, ja kaikkein pienintä palkkaa maksettiin miellyttävästä työskentelystä.

Siten saivat tiilentekijät kymmenen senttiä tunnilta, maanviljelystyöläiset noin kahdeksan senttiä, tarjoilijat ja falangin lääkärit kuusi ja yhden neljäsosan senttiä. Näiden työpalkkojen lisäksi maksettiin eri palkkiot jollakin työalalla tai yhdyskunnan asioitten hoidossa osotetusta taidosta ja kyvystä. Niinpä sai rakennusmiesten johtaja, jonka huolena oli päivittäisten työsuunnitelmain teko ja työn ylivalvonta, säännöllisten ansioittensa lisäksi viisi senttiä päivältä ylimääräistä. Jäsenten näin mutkikkailla perusteilla lasketut palkat vaihtelivat kuudesta kymmeneen senttiin tunnilta; kymmenen senttiä pidettiin ylimpänä palkkarajana.

Jäsenillä oli täysi vapaus valita sellainen toimi kuin kukin halusi ja tehdä työtä niin paljon taikka vähän kuin tahtoivat. Joka päivä vietiin kirjoihin, miten paljo ja mitä työtä he olivat tehneet; palkat maksettiin suoriksi kuukausittain, mutta voitot jaettiin vasta kunkin vuoden lo-

pussa. Fourierilaisperusteella jakaen tuli itsekunkin työntekijän osalle keskimäärin noin 13 dollaria vuoden voitosta ja yritykseen sijoitetulle pääomalle noin viiden prosentin korko. Niinkuin tästä näkyy, eivät jäsenten tieniot nousseet suureen, mutta elantokustannukset falangissa olivat myöskin suhteellisesti halvat. Sangen tilavan, mukavan huoneen vuokra päärakennuksessa oli 12 dollaria vuodessa.

Ruoka-ateriat tarjottiin myöhempinä vuosina ruokailijan mukaan; kahvikuppi kermoineen oli puoli senttiä; voi-annos puoli senttiä; liha kaksi senttiä; piirakka kaksi senttiä, muut ruokalajit sen mukaan. Sen lisäksi kukin jäsen maksoi 36 ja puoli senttiä viikolta ruokailuhuoneen vuokraa sekä suhteellisen osansa tarjoilijain palkasta ja huoneen valaistuksesta. Tarjoilijat merkitsivät joka aterian hinnan jäsenten vastakirjaan ja tilit selvitettiin kukin kuun lopussa.

Yhdyskunnan jäsenien enemmistö oli valistunutta ja sivistynyttä väkeä. Elämä falangissa oli erinomaisen miellyttävää, päättäen siellä tuontuostakin pistäytyneiden eteväin fourierilaisten ihastuneista kertomuksista. Siellä oli pienenen lukusali ja kirjasto sekä eräitä soittokoneita; laulu, tanssi ja huvittelu olivat päiväjärjestyksessä heti kun työt pelloilla ja muissa työpaikoissa olivat päättyneet.

“Olen usein kuullut vierasten mainitsevan siitä hilpeydestä ja hengen joustavuudesta, mikä pisti heidän silmänsä Purolan tilalla”, kirjottaa Ripley, “ja Pohjois-Amerikan yhdyskunnassa olen nähnyt saman seikan voimakkaasti esiintyvän”. Neidhart, puhuessaan jäsenien ulkonäöstä, huomauttaa: “Kaikista loistaa tyyni, vakaa rakkaus, heijastaa päättäväisyys omalta osaltaan vastata

sen suuren kokeen onnistumisesta, johon olivat antautuneet. Naisten iloinen parvi näytti onnelliselta ja hymyilevältä, terveeltä ja henkevältä. Silmiä niin syviä ja vakavia en mielestäni ollut ikinä ennen katsellut.”

Lastenkasvatus oli yhdyskunnan ensimmäisiä harrastuksia; yhtä suurta huolta pidettiin heidän ruumiillisesta kuin älyllisestäkin kehityksestään.

Pohjois-Amerikan falanki pysyi pystyssä kaksitoista vuotta. Se perustettiin, kun fourierilaisuus vasta oli alussa, se näki tuon liikkeen kohoavan korkeimmilleen ja laskeutuvan; näki kaikki toiset falangit kaatuvan ympäriltään ja vihdoin jäi yksin, paljon luvanneen ja niin pian haihtuneen liikkeen yksinäiseksi muistomeriksi.

Noin eristettyä asemaa ei voitu kovin kauan kestää. Yhdyskunnan aineelliset saavutukset olivat varsin vähäiset. Ensi vuosina sitä suureksi osaksi piti koossa sen tukena olevan laajan ja eloisan kansanliikkeen innostus. Tämän innostuksen mentyä menetti yhdyskuntakin varsinaisen sielunsa. Ulkonaisesti falanki edelleen kaikin puolin entisellä säännöllisyydellä jatkoi olemistaan, mutta pintaa syvemmällä jo työskentelivät hajottavat voimat. Syntyi erimielisyyksiä hallintoasioista, toisinaan ilmeni tyytymättömyyttä niukkoihin ansioihin ja epäilystä yhdyskunnan tulevaisuuteen nähden, niin että hajoaminen oli ainoastaan ajan kysymys.

Yhdyskunnan hajotusta joudutti tapaturma. Syyskuulla 1854 tulipalo hävitti heidän myllynsä, joka oli maksanut 12,000 dollaria. Greeley tarjosi lainaksi sen uudestaan rakentamiseen tarvittavat rahat, ja yhdyskunta oli kokoontunut keskustelemaan tuosta tarjouksesta ja päättämään uuden myllyn paikasta. Keskustelun kululla joku ehdotti, ettei rakenneta ollenkaan, vaan hajaannu-

taan. Ehdotus oli ihan odottamaton ja keskustelunalaiseen asiaan kuulumaton, mutta se näytti tulkitsevan jäsenten enemmistössä salaa kyteneen mielialan, ja kun asiasta äänestettiin, niin jokahisen hämmästykseksi yhdyskunta päätti hajota. Näin äkkiarvaamattoman lopun sai Pohjois-Amerikan falanki. Sen omaisuus joutui pakkomyyntiin, ja osakkeenomistajat tulivat saamaan 66 senttiä dollarista.

V. — *Purolan tila*

Purolan tila (Brook Farm) on loistavin ja tenhoavin lehti Amerikan fourierilaiskokeitten ylipäätään yksitoikkoisessa ja runottomassa historiassa. Siellä tapaamme fourierilaisuuden jaloimmat valiohenget, ja sieltä säteili runollisuuden viehätystä koko tälle liikkeelle. Mutta Purola ei alunpitäin ollut fourierilaisyritys.

Purolan alku johtui siitä filosoofisesta ihmisystävyyden liikkeestä, joka viime vuosisadan kolmekymmenluvulla ilmeni Uuden Englannin valtioissa; sen älykeskukseksi oli Boston. Tuohon liikkeeseen kiinteimmästi liittyviä nimiä ovat George Ripley ja hänen vaimonsa Sofia Ripley, William Ellery Channing ja hänen veljenpoikansa W. H. Channing, Margareta Fuller, Ralph Waldo Emerson, Henry D. Thoreau, Nathaniel Hawthorne, John S. Dwight, Elizabeth P. Peabody ja kymmeniä muita nimiä, jotka myöhemmin ovat tulleet kansamme historiaan kuuluviksi.

He olivat ihanteellisia ja innostuneita, kaikkien heidän aikanaan vireillepantujen yhteiskunnallisten, valtiollisten ja uskonnollisten uudistuksien kiihkeitä kannattajia. He kokoontuivat eripitkien väliaikojen päästä tois-

tensa kodeissa keskustelemaan filosofian, politiikan ja uskonnon kaikkia mahdollisia ja mahdottomia ongelmoita, ja vaikka heillä ei mitään muodollista järjestöä keskuudessaan ollut, tunsivat ulkopuolinen maailma heidät ennen pitkää "Yliaistillis-klupin" nimellä.

Tuo nimitys oli alkuaan aijottu pilkkanimeksi, mutta kuten niin monasti muulloinkin on tapahtunut, pilkatut sen ottivat omakseen ja pitivät kunnianimenään. Millä tavoin epäuskoiset arki-ihmiset yliaistillis-nimitystä tulkitsivat, käy ehkä parhaiten selville neiti Taylorin lyhyestä ja sukkelasta arvostelusta, että "ne uiskentelivat pohjattomuuksissa ja liitelivät äärettömyyksissä, mutta eivät maksaneet velkojaan". Yliaistillisten oman käsityksen asiasta lausuu puolestaan Ripley seuraavin sanoin: "Meitä nimitellään yliaistillisiksi sentakia että me uskomme ulkonaisten aistimiemme piirin yläpuolella oleviin totuuksiin. Meidän johtavana aatteenamme on hengen valta aineen ylitse."

"Yliaistillis-klupi" oli olemassa seitsemän vuotta. Ensimmäisenä tuloksena sen toiminnasta oli neljästi vuodessa ilmestynyt vihkonen nimeltä *The Dial* (Aurinkokello), jolla on suuri kirjallinen arvo. Tämä epäsäännöllisin ajoin ilmestynyt vihkonen sisälsi monta, liikettä lähellä olevain kuuluisain miesten ja naisten kynistä lähtenyttä arvokasta tuotetta.

V. 1840 Ripley vihdoinkin päätti ruveta sovelluttamaan käytäntöön yliaistillisten ajamia periaatteita ja teorioita. Luopui papin virasta, ja eräitten "klupin" innokkaimpain yllytyksestä ryhtyi yhdyskunnan perustamiseen. Keväällä v. 1841 valittiin paikka West Roxburystä, noin yhdeksän mailia Bostonista. Paikka oli ennen ollut maitotalona; sen omistajan nimi oli Ellis. Siinä oli parisataa eek-

keriä hyvää maata ja se oli erittäin luonnonihana. Ensimmäisenä siirtolaisjoukkona oli parikymmentä henkeä, niissä Ripley vaimonsa ja sisarensa kanssa, Dwight, Hawthorne ja William Allen. Myöhemmin yhtyi vielä muitakin yliaistillis-klupin jäseniä.

Pikku siirtolan viralliseksi nimeksi otettiin "Purolan tilan maanviljelys- ja kasvatustieteellinen laitos", jonka tarkotukset yhdyskunnan perussäännöissä määriteltiin seuraavasti:

"Tehokkaammin edistää inhimillisen sivistyksen suuria pyrintöperiä; asettaa ulkonaiset elämänsuhteet viisauden ja puhtauden perustalle; sovelluttaa yhteiskuntajärjestöömme oikeuden ja rakkauden periaatteet jumalallisen kaitselmuksen lakien mukaisesti; *itsekkään kilpailun tilalle asettaa veljellisen yhteistoiminnan suunnitelma*; hankkia omille ja meidän hoitoomme ehkä uskotaville lapsille paras ruumiillinen, älyllinen ja siveellinen kasvatustapa mitä inhimillisen tiedon nykyisellä asteella ja meidän käytettävissämme olevilla välineillä on saavutettavissa; laatia miellyttävä mutta tehokas ja tuottava työskentelyjärjestys; riittävään elintarpeitten tuottamisella poistaa toimeentulon huolet; vähentää liianalaisen saalistamisen halua alistamalla yksityisomaisuuden hankkiminen kaikkien yhteisten yleishyödyllisten etujen palvelukseen; taata toinentalonsa ruumiillisen ylläpidon ja henkisen edistyksen välineet, siten saavuttaaksemme elämäntavoissamme suurempaa vapautta, yksinkertaisuutta, vilpittömyyttä, hienoutta ja siveellistä arvokkuutta."

Yhdyskunnan omaisuuden hekin laskivat osakepääomaksi ja säätivät, että itsekunkin jäsenen piti saada kykijensä ja halujensa mukaista työskentelyä. Kaikesta työstä oli yhtäläinen palkka; työpäivän pituusraja oli

kymmenen tuntia; vapaan elannon saivat alle kymmenvuotiset lapset ja seitsemänkymmentä ikävuotta täyttäneet henkilöt sekä sairauden vuoksi työhön kykenemättömät; opetus, lääkärinhoito, kirjaston käyttäminen ja kylpy olivat maksuttomat.

Yhdyskunnan hallintoa hoiti neljä toimikuntaa: yleinen johtokunta, maanviljelysjohtokunta, kasvatusjohtokunta ja raha-asiain johtokunta.

Tästä näemme purolaisten jo alun alkain tietensä tai tietämättään selvästi kallistuneen fourierilaisuuteen, joten heidän myöhempi muodostumisensa varsinaiseksi falangiksi oli helppo ja vain johdonmukaisen kehityksen ilmaus eikä niinkään äkillinen kääntymys kuin jotkut Purolan historian kertojat sitä ovat esittäneet.

Nuoren yhdyskunnan tärkeimpänä omituisuutena oli sen koululaitos. Se oli jaettu neljään osastoon: pikkukoulu kuutta vuotta nuoremmille, esikoulu kymmenvuotiseen asti, valmistuskoulu eri aloilla pitemmälle aikoville sekä kuusivuotinen oppijakso korkeakouluihin pyrkiville.

Monen pätevän opettajan taitavalla ja rakastavalla ohjauksella opittiin siellä laajat alat tiedettä ja taidetta; yhtä suurta huolta pidettiin ruumiillisesta kuin henkisestäkin kehityksestä. Moni mies, joka sittemmin on näytellyt tärkeätä osaa maan kirjallisessa ja valtiollisessa elämässä, voi saavutuksistaan kiittää Purolan koulussa saamaansa kasvatusta. Loistavimpia näistä oppilaista olivat Curtis veljekset, joista James Burrill lopuksi Englantiin muutettuaan tuli tunnetuksi sikäläisissä tieteellisissä piireissä, ja George William, tunnettu kaunokirjailija, oli aikoinaan *Harperin* viikkolehden toimittajana; Francis Channing Barlow, joka sisällissodassa yleni ken-

raaliksi ja myöhemmin oli New Yorkin valtion valtiosihteerinä, sitte ylimpänä lainvalvojana; eversti George Duncan Wells, tunnettu sisällissodassa osottamastaan urhoolisuudesta, ja toht. John Thomas Codman, joka kirjotti viehättävät muistelmansa Purolassa.¹⁾

Kolmen ensi vuoden ajalla jäsenluku kohosi noin seitsemääkymmeneen. Siirtolan rahallinen menestys oli varsin vaatimaton, jäsenten elämä työteliästä ja aineellisia mukavuuksia vailla. Mutta purolaiset osasivat verhota köyhyytensä runollisuuden miellyttävällä harsolla, loihtia viehätystä ja tunnelmaa jokapäiväisten askaroimisiensa yksitoikkoisuuteen. Töistä päästyään oli nuorten miesten tapana mennä keittiöön ja pesutupaan, kohteliaasti tarjoamaan naisille palveluksiaan astiainpesussa tai pyykin kuivatuksessa. Sen tehtyä pantiin pystyyn tanssit tai leikit, joissa kaikki Purolan nuoret olivat osanottajina ja vanhempi väki hartaina ja suopeina katselijoina.

Musiikki, huviretket sekä keskustelut kirjallisuuden ja tieteen alalle kuuluvista kysymyksistä olivat lomahetkien ajanviettona. Kaiken kaikkiaan, purolaiset olivat onnellista ja yksimielistä joukkoa.

Purolan elämää vielä virkistivät ulkopuolisten ystävien tilapäiset käynnit. Ahkerimpia ja tervetulleimpia kävijöitä olivat: Margareta Fuller, molemmat Channingit, Theodore Parker, neiti Peabody sekä myöhemmällä Horace Greeley, Albert Brisbane ja muut fourierilaisliikkeen johtohenkilöt.

Vuoden 1844 alusta, kohta seurojen yleisen edustajakokouksen jälkeen, Purola muodollisesti julistautui fourie-

---

1) "Brook Farm, Historic and Personal Memoirs" (Purolan tila, historiallisia ja henkilökohtaisia muistelmia), kirj. John Thomas Codman, Boston, 1894.

rilaiseksi yhdyskunnaksi ja muutti nimensä "Purolan falangiksi". Muutos ei aiheuttanut jyrkempää mullistusta järjestö-suunnitelmassa eikä siirtolan elintavoissa. Toivon uutta eloa. Purolasta tuli fourierilais-kiihotuksen keskus ja päälähde. Alkuvuodesta 1844 *Harbinger* muutettiin Purolaan, ja tämän arvokkaan viikkolehden läheisyys avasi uuden toimialan purolaisten kirjailijakyvyille. Toimitusosasto oli Rippleyn huostassa, Dana kirjotti enimmäkseen yleiskatsaukset, Dwight taidearvostelut, Orvis etupäässä yhteenliittymisestä, Ryckman oli vakinainen avustaja ja muut siirtolan jäsenet antoivat silloin tällöin jonkun kirjutuksen tai runoelman; lehteä kaikki vilkkaasti harrastivat, joka kirjutuksen ansioista tai heikkouksista keskusteltiin ja kunkin uuden numeron ilmestymistä tervehdittiin merkkitapauksena. *Harbingerin* julkaisemisen lisäksi purolaiset monella tavoin edistivät fourierilaisuuden asiaa ja tämännästä lähettivät kaunopuheisimpia ja pontevimpia jäseniään ulkomailmalle julistamaan yhteenliittymisen siunauksia. Danan, Allenin ja Orvisin luentomatkat olivat näistä huomattavimmat. Purolan yhdyskunta oli nyt laillistettu Massachusettsin lainlaatijakunnan erikoisasetuksella, ja oli päätetty ryhtyä isoa yhteisrakennusta rakentamaan.

Purola oli parhaassa kukoistuksessaan. Sen maine kajahteli maanäärestä toiseen. Tuhansia vierailijoita kävi siellä joka vuosi; tuiskuna sateli jäsenhakemuksia, ja sen rahallinen tuottavuus oli hitaasti, mutta asteettaisin paranemassa. Kaikki olivat touhua ja toivoa täynnä; siirtola kuohui eloa ja iloa. Mutta jäsenien pääharrastus keskittyi yhteiseen falankirakennukseen eli "palatsiin", jonka kimpussa he olivat väsymättä hääränneet kolmatta vuotta ja joka nyt oli valmistumassa. Toivottiin tuon ison

rakennuksen valmiiksi saatua voitavan päästää jäseniksi monta ansiokasta pyrkijää, joita tilan puutteen takia ei siihen asti oltu voitu vastaanottaa; uusien jäsenten odotettiin suuresti vahvistavan siirtolan sekä rahavaroja että työvoimia.

Oli kaunis kevät-ilta v. 1846, näitten mieluisain odotuksien kukkeimmillaan ollessa ja enimpäin purolaisten, kuten tavallista, tanssiessa ja ilakoidessa, kun heidät säikäytti huuto: "Falanki palaa!"

Ja niin se teki. Jokin huolimattomuus rakennusta viimeistelemässä olleitten työmiesten puolelta oli aiheuttanut tulen irtipääsemisen tuossa isossa puurakennuksessa; murtunein mielin ja kauhun lamauttamina purolaiset katselivat kuinka säälimättömästi liekit kietoivat syleilynsä heidän töittensä ja toiveittensa esineen ja nopeasti muuttivat sen tuhkaksi. Jos tuo vahinko olisi sattunut joitakuuta vuosia aikasemmin, kun fourierilaisliike vielä oli voimissaan, Purola kenties olisi voinut siitä tointua; mutta v. 1846 liike oli jo alenemassa, sen ihailijoilta innostus tuntuvasti laimentunut, niin että falangin palo tuli kuolemanhaavaksi Purolalle, samaan tapaan kuin myllyn palo oli tuottanut kuoleman Pohjois-Amerikan falangille. Yhdyskunta ponnisteli vielä sen kevään ja kesän, mutta seuraavana syksynä se vähinerin hajosi. *Harbinger* vietiin New Yorkiin, ja yhdyskunnan omaisuus myytiin. Purolan paikalla on nyt erään luterilaiskirkkokunnan ylläpitämä orpokoti.¹⁾

---

1) Täydellinen selonteko Purolan kokeesta on teoksessa "Brook Farm, Its Members, Scholars, and Visitors" (Purolan tila, sen jäsenet, opiskelijat ja vierailijat), kirj. Lindsay Swift, New York, 1900.

VI. — *Wisconsinin falanki eli Ceresco*

Kaikista fourierilaiskokeista Wisconsinin falanki oli terveimmillä liikeperiaatteilla toimiva; sen aineelliseen menestymiseen paljon vaikutti tämän falangin ylenaikaisen johtajan Warren Chasen suuri järjestyskyky.

Yhdyskunta perustettiin Toukokuulla 1844 Fond du Lacin kauntiin. Seutu oli silloin asumaton penikulmitaisin joka suunnalle ja maa oli perin halpaa, 1 dollari 25 senttiä eekkeriltä. Uudisasukkaat ostivat maansa käteisellä rahalla. Tämän yhdyskunnan erikoisuuksia olikin, ettei se koskaan ottanut kiinnitysvelkoja.

Siirtolan parikymmentä perustajaa toivat tullessaan hevosvaljakot, karjaa, teltat ja maanviljelyskalut sekä kiireesti rakensivat ison asuinhuoneuston ja sahan. Muutamain kuukausien kuluttua saapuivat heidän perheensä, ja vajaan vuodessa oli sisäjäsenien lukumäärä noin 180. He laativat perus- ja ohjesäännöt, joiden mukaan lainlaatijakunta yrityksen laillistutti "Wisconsinin falangin" nimellä. He perustivat Cerescon maalaiskunnan, jolle lainlaatijakunta samoin antoi vahvistuksensa. Tässä kunnassa ei ollut montakaan henkilöä muita kuin falankilaisia, jotka sentähden tulivat valituiksi kaikkiin kunnallisvirkoihin. Valtion lakien mukaisesti oli heidän muitten ohessa valittava kolme rauhantuomaria, mutta kun heillä ei ollut rikoksellisia eikä minkäänlaisia käräjäoimisiä, muodostui tuo toimi vain kunniaviraksi. Säännöllisesti he siihen valitsivat kolme vanhinta miestä joukostaan. Myös valitsivat he yhden jäsenistään kumpaseenkin niistä perustuslainsäätäjäkokouksista mitä Wisconsinissa pidettiin heidän oloaikanaan, sekä lähettivät kolme jäsentänsä val-

tion senaattiin. Yksi heidän jäsenistään asettui Orjuuden-estämispuolueen kuvernöörin-ehdokkaaksi, mutta sai varsin vähän ääniä sivultapäin. He pyysivät ja saivat postitoimiston; eräs heidän jäsenistään oli postimestarina aina Taylorin presidentiksi tuloon asti.

He alottivat hyvin pienellä pääomalla, joka vähitellen kasvoi noin 33,000 dollariksi. Työskentelivät sangen uutterasti, raivasivat yli 700 eekkeriä viljelykseen ja yhtenäkin vuonna saivat enemmän kuin 10,000 bushelia¹⁾ nisuja.

Työjärjestyksessä he eivät täysin noudattaneet ryhmä- ja sarjasuunnitelmaa, mutta korvaukset työstä, pääomasta ja taidosta he kokivat asettaa mikäli mahdollista fourierilaisperusteitten mukaisiksi. Keskimääräinen työpalkka oli kuudesta seitsemään senttiin tunnilta; elanto nousi keskimäärin 60—75 senttiin viikolta. Uusien jäsenien valikoimisessa he olivat hyvin tarkkoja; eivät ottaneet ketään, joka varattomuuden tai ruumiillisen heikkouden takia olisi näyttänyt joutuvan yhdyskunnalle rasi-
tukseksi.

Maksuton koulu heillä oli, mutta muuten he eivät suurin huolehtineet henkisistä harrastuksista eikä seurustelusta. Heillä ei ollut kirjastoa eikä lukuhuonetta, ei liioin mainitsemisen arvoista seuraelämää tai huvituksia. Ylimalkaan sanoen, Wisconsinin falanki voitti kaikki muut fourierilaiskokeet aineelliseen menestykseen nähden, mutta valistus- ja sivistysrienoissa jäi alapuolelle keskiarvon.

Ainaisena riitakapulana yhdyskunnan keskuudessa oli kysymys yhteis- vaiko yksityiselannosta. Kummankin mie-

---

1) Busheli on yli 33 litraa, hiukan enemmän kuin kolmasosa hehtoa. Suoment. muist.

lipiteen kannattajat olivat melkein tasaväkiset, ja tämä heillä oli suurinta puoluekysymystä kunnallisvaaleissaan.

Yhteiselannon puoltajat aina voittivat pienellä enemmistöllä, jonka tähden yhteisruokalaa ja yhteisrakennusta pidettiin pystyssä, mutta vähemmistöä ei saatu alistumaan; ne vaan elelivät erillään omissa perheasumuksissaan.

Tämä seikka useitten muitten syiden lisäksi, joista sovun ja harrastuksen puute lienee tärkeimpänä pidettävä, lopuksi aiheutti yhdyskunnan hajoamisen. Muodollinen hajotus ja voitonjako tapahtui v. 1850. Omaisuus tuotti 108 prosenttia käytetystä pääomasta, ollen tämä ainoa tapaus että falanki hajaantui tuottamatta tappiota perustajoilleen ja osakkeenomistajilleen.

VII. — *Pennsylvanian ryhmä*

Pennsylvanian valtion pohjois-osa oli viime vuosisadan keskipaikoilla mitä epäsuotuisinta seua uudisasutukselle. Se oli kalliopohjaista korpea; penikulmien alalla millään suunnalla ei ollut minkäänlaista teollisuus- tai liikepaikkaa; maa oli karua, kylmää ja kovin kivikkoa. Mutta halpa maan hinta vastustamattomalla vetovoimalla vietteli sinne yhteiskuntakokeilijoitamme; kokonaista seitsemän fourierilaissiirtola tiedetään tälle alueelle perustetun vuosien 1843 ja 1845 välillä. Huomattavimmat näistä ovat Sylvania-yhdistys, Rauhanliiton siirtola, Yhteiskuntauudistuksen liitto ja Leraysvillen falanki.

Sylvania (Metsola)-yhdistys oli Yhdysvaltain varhaisin fourierilaisfalanki. Toukokuulla 1843 sen perusti joukko New Yorkin ja Albanyn asukkaita. Thomas W. Whitley oli sen esimies ja Horace Greeley sen rahaston-

hoitaja. Paikan valitsi toimikunta, jonka muodostivat yksi maisemamaalari, yksi homeopaatti (pienoislääkeannoksia suosiva) lääkäri ja eräs tynnyrintekijä; maata otettiin 2,300 eekkeriä Lackawaxen kunnasta, Piken kauntissa. Siinä oli vanha myllyrähjä, jonka siirtolaiset heti panivat kuntoon, sekä kolme kaksikerroksista lautarakennusta, missä kaikki 136 jäsentä ensin saivat asua. Myöhemmin siirtolaiset rakensivat kolmekerroksisen yhteisasunnon, neljäkymmentä jalkaa kunnekin.

He olivat sitoutuneet maksamaan maasta 9,000 dollaria, tuhannen dollaria vuosittain, ja olivat ensimmäisen maksun suorittaneet ottaessaan maan haltuunsa; mutta kun toinen vuosimaksu lankesi, eivät he kyenneetkään sitä suorittamaan. Omistaja silloin jalomielisesti suostui ottamaan maansa takasin kaikkine siirtolaisten tekemine parannuksineen ja vapauttamaan heidät enemmistä sitoumuksistaan. Sylvania-yhdistys kesti noin kahdeksantoista kuukautta.

Rauhanliiton siirtola sijaitsi Warrenin kauntissa; sillä oli maata noin 10,000 eekkeriä. Sen oli perustanut itävaltalainen raamatuntutkimuksen ja tekstiarvostelun professori Andreas Bernardus Smolnikar, joka oli ottanut erikoisalakseen yleisen rauhan aikaansaamisen maanpäällä. Siirtolaiset olivat melkein yksistään saksalaisia. He luopuivat yrityksestä, kestettyään lyhyen mutta ankaran ottelun tuon itsepintaisen maaperän kanssa.

Yhteiskuntauudistuksen liitto oli erään Brooklynistä tulleen fourierilaisryhmän perustama. Maata heillä oli 2,000 eekkeriä Piken kauntissa, Pennsylvaniassa. Sen hinta oli 1 dollari 25 senttiä eekkeriltä, mutta he eivät siitä vielä olleet maksaneet kuin 100 dollaria eli viisi senttiä eekkeristä. He laativat ja painattivat hyvin seik-

kaperäiset perussäännöt, joita kuitenkaan eivät tulleet tarvitsemaan. Maaperän hedelmättömyys, siirtolaisten tottumattomuus maanviljelystyöhön ja äärimmäinen köyhyys aiheuttivat hajoamisen muutamassa kuukaudessa.

Leraysvillen falanki syntyi ihan omalla tavallaan. Lähellä Leraysvillen kylää, Bradfordin kauntissa, oli rajatusten seitsemän maatilaa, joiden kaikkien omistajat olivat swedenborgilaisia; vaikutusvaltaisin heistä oli toht. Lemuel C. Belding, Uuden Jerusalemin kirkkokunnan pappi.

Kun fourierilaisuuden laineet saapuivat tähän pienen seurakuntaan, päättivät toht. Belding ja hänen ystävänsä yhdistää tiluksensa yhdeksi "aluskunnaksi". Juhlallisilla menoilla purettiin vanhat raja-aidat, itsekukin luovutti falangille tiluksensa ja sai sen arvoa vastaavan määrän osakkeita sijaan. Noiden seitsemän alkuperäisen jäsenen lisäksi yhtyi ennen pitkää uusia jäseniä, joissa oli eräitä lääkäreitä, pappeja, lakimiehiä ja joukko ammattityöläisiä. Alku näytti hyvin lupaavalta, mutta pian ilmeni ristiriitaisuuksia alkuperäisten maanomistajien ja uudistulokasten välillä; yhdyskunta hajosi, oltuaan olemassa ainoastaan kahdeksan kuukautta.

VIII. — *New Yorkin ryhmä*

New Yorkin valtion läntinen osa oli yhteen aikaan fourierilaisliikkeen taimilavana. Tuskin oli ainoata kylää, kuinka pientä, koko Albert Brisbanen syntymäseuduilla, Geneseen kauntissa ja siihen rajottuvissa Monroen ja Ontarion kaunteissa, missä ei olisi ollut yhtä tai useampaa fourierilaisryhmää. Brisbane käytti paljon aikaa levittääkseen yhteenliittymisen aatteita näillä tienoin; muu-

tamia väkirikkaita kauntikokouksia pidettiin Bataviassa ja Rochesterissa ja suurisuuntaisia falankeja muodostettiin.

Noyes tuntee seitsemän tästä liikkeestä kasvanutta yritystä, joiden kaikkien historia on miltei yhdenlainen. Kaikki alettiin suurella innostuksella ja pienillä valmis- tuksilla, loppuivat lyhyeen ja aiheuttivat raskaita aineel- lisiä tappioita perustajoilleen.

Tärkeimmät New Yorkin falangeista olivat *Clarksonin falanki*, *Sodus Bayn falanki*, *Bloomfieldin yhdistys* ja *Ontarion liitto*.

Näillä neljällä oli yhteinen alkuperä; niiden perusta- minen päätettiin Rochesterin joukkokokouksessa Elokuulla 1843. Ne olivat Ontarion järven rantamilla, lyhyen mat- kan päässä toisistaan, ja niissä oli yhteensä toista tuhatta jäsentä sekä enemmän kuin 100,000 dollaria rahoja sijo- tettuna. Niiden keskimääräinen ikä oli alle vuoden.

Tämä falankiryhmä on siitä huomattava, että se on ainoa mikä muodosti keskinäisen liittokunnan. Liittokun- nan nimeksi pantiin "Amerikan elinkeinoliitto". Sen hal- linnoksi oli kaikista liittoon kuuluvista falangeista valittu edustajien neuvosto. Neuvosto kokoontui kerran, Touko- kuulla 1844, ja teki päätöksiä falankien asiain yhdenmu- kaisesta hoitamisesta sekä tuotteitten vaihdon järjestämi- sestä niiden kesken. Mutta päätöksiä ei pantu käytän- töön.

New Yorkin kokeitten epäonnistuminen synnytti sy- vän ja kestävän vastenmielisyyden fourierilaisuutta vas- taan tällä seudulla, joka ennen oli ollut sen tyyssijana.

IX. — Ohion ryhmä

Noyes kertoo viiden Ohion valtiossa olleen falangin historian. Tärkein näistä näyttää olleen *Trumbullin fa-*

lanki Trumbullin kauntissa. Se perustettiin alkupuolella vuotta 1844 ja kesti syksyyn v. 1847.

“Aluskunta” sisälsi noin 1,500 eekkeriä maata, josta osa oli perustajien ostamaa, osa läheisten maanviljelijäin luovuttamaa osakkeita vastaan. Maa oli suoperäistä ja aiheutti vilutautia sekä useita muita sairauksia; kunnoina oli muutamia mitättömiä huoneustoja, mahdollisimman mitättömiä huoneustoja, mahdollisimman täyteen ahdetuina. Miten ylellisissä ja mukavissa oloissa jäsenet elivät, voi päätätä siitä että keskimääräinen elantokustannus jäsentä kohden arvioitiin 40 sentiksi viikolta.

Näin vastahakoisissa olosuhteissa 250 miestä, naista ja lasta, joista enimmällä osalla oli ollut mukavat kodit, ponnistettiin enemmän kuin puolineljättä vuotta, osottaen sellaista tarmoa ja itsensäkieltämistä että se herätti ihastusta heidän aikalaisissaan. Mutta taistelun toivottomuus vihdoin selkeni rohkeimmillekin heistä ja vastenmielisesti he luopuivat yrityksestä, josta he olivat toivoneet ja johon he olivat uhranneet niin paljo.

Ohion falanki lähti alkuun isolla pauhinalla, ja yhdyntäläiset odottivat aikoinaan siitä suuria. Sen perustajina olivat E. P. Grant, Van Amringe ja muita fourierilaisuuden valoja; 100,000 dollaria taattiin sille kannatusta siinä innostuneessa joukkokokouksessa, jossa se päätettiin perustaa.

Yhdyskunta alkoi Maaliskuussa 1844 noin 2,000 eekkerin palstalla lähellä Wheelingiä, Belmontin kauntissa. Sitä näyttää vaivanneen teoreetisen opinnaisuuden liika runsaus ja sitä vastaava puute käytännöllisestä kokemuksesta. Lyhyellä elinajallaan sillä oli paljon väittelyitä, eräitä enemmän taikka vähemmän vakavalaatuisia särky-

misiä ja kerran se perinpohjin uudestajärjestettiin. Lopullinen hajoaminen tapahtui Kesäkuussa 1845.

Clermontin falanki ja *Integralin falanki* saivat alkunsa Cincinnatiassa ja sijaitsivat tämän kaupungin lähettyvillä. Molemmat nämä yritykset toimivat perustajiensa pääoman varassa ja molemmat epäonnistuivat. *Integralin* (Eheyden) falanki julkaisi vihkosta, jonka nimenä oli "*Aurankärki ja vesuri*." Sen piti tulla yleensä fourierilaisoppien ja erittäin oman falankinsa äänenkannattajaksi sekä ilmestyä kahdesti kuussa, mutta ainoastaan kaksi numeroa sitä näyttää tulleen painetuksi.

Columbian falanki on ollut nimeltään muuan fourierilaiskoe Ohion valtiossa. Sen olemassaolosta ei ole julkisuuteen tullut muita tietoja kuin että se sijaitsi Franklinin kauntissa ja perustettiin v. 1845.

X. — Muita fourierilaiskokeita.

Muita falankeja, joista meille on tietoja säilynyt, on neljä ollut Michiganissa sekä eräitä Iowassa ja Illinoisissa. Näistä oli huomattavin *Alphadelphian falanki* Michiganissa. Se pysyi pystyssä toista vuotta ja julkasi aikakauslehteä *Tocsin* (Hälytyskello.) Sen johtavana henkilöä oli Brisbanen oppilas, muuan toht. Schetterly.

Kaikkiaan on Noyes koonnut tietoja 41 eri falangista, jotka joko on mainittu McDonaldin kokoelmassa¹⁾

1) McDonald oli amerikkalaisten yhdyskuntien ensimmäinen historioitsija. Hän kävi itse useimmissa kommunistisiirtoloissa ja kirjotti muistiin tutkimuksiensa ja havaintojensa tulokset. Hänen kuolemansa jälkeen Noyes hankki haltuunsa nämä käsikirjotukset, joihin hänen "Amerikkalaisten sosialismin historiansa" suureksi osaksi perustuu.

tahi *Phalanx* ja *Harbinger* lehdissä. Luultavasti niitä vielä oli monta, joista ei ole tietoja säilynyt. Käsittääksemme tämän liikkeen laajuuden, meidän tulee muistaa, että fourierilaisuuden kotimaassa Ranskassa ei ole yritetty enempää kuin kahta falankia ja niistä ainoastaan toista Fourierin elinajalla.

NELJAS LUKU

Ikarialais-yhdyskunnat

I. — Ikarian alkuperä

Mielenkiintoa ansaitsevimpia lehtiä amerikkalaisen kommunismin historiassa ovat Ikarialaiskokeita koskevat. Kertomus näiden siirtokuntain sitkeästä kärsivällisyydestä, sankarillisesta alttiudesta ja katkerista kahakoista käsittävät lähes puolen vuosisataa; se on mieltäkiinnostava ja liikuttava kertomus, ja siitä on kirjoitettu useita erikoistutkimuksia, pikku kirjasia ja selostuksia aikakauslehtiin.

Etienne Cabet, ikarialais-yhdyskütien perustaja ja henkinen isä, oli syntynyt Dijonissa, Ranskassa v. 1788. Hän oli saanut oivallisen kasvatuksen, opiskellut sekä lääke- että lakitiedettä ja käytännöllisenä lakimiehenä saavuttanut joltisenkin maineen kotikaupungeissaan. Vielä nuorena hän muutti Pariisiin ja joutui siellä vallankumouksellisiin salaseuroihin, joita Ranskan pääkaupungissa siihen aikaan vilisi.

Vuoden 1830 vallankumouksessa hän oli johtavia osanottajia, ollen "kapinakomitean" jäsen, ja Ludvik Filipin noustua Ranskan valtaistuimelle hänet nimitettiin ylimmäksi lainvalvojaksi Korsikan saarelle. Tuo nimitys oli hallituksen taholta viekkaasti harkittu temppu, jolla tämä vaarallinen kansanvaltalainen saatiin pois Pariisin vallankumouksellisesta ilmanalasta, sen varjolla että häntä muka palkittiin vallankumoukselle tekemistään

palveluksista. Mutta "porvarikuninkaan" neuvonantajat olivat unhottaneet laskuistaan Cabetin luontaisen vilpittömyyden. Heti kun uusi lainvalvoja ryhtyi virkatoimiinsa Korsikassa, tapamme hänet hyökkäyshommissa jyrkän hallitusvastaisen puolueen riveissä. Tietysti hän sai äkkilähdön virastaan, ja v. 1834 Dijonin kaupunki valitsi hänet edustajakseen alempaan kamariin. Hänen jäykkä hallitusvastainen kantansa ja vallankumouksellinen esiintymisensä kamarissa saattoi hänet taas hallituksen vihoihin, ja "majesteetin loukkauksesta" tuomittuna annettiin hänen valita joko kahden vuoden vankeus tahi viiden vuoden maastakarkotus.

Cabet valitsi maanpakolaisuuden ja muutti Englantiin. Siellä tämä toimelias politikointsija vasta sai aikaa tutkimuksiin ja mietiskelyihin, joista oli tuloksena hyvin Robert Owenin oppeihin vivahtava kommunistinen järjestelmä.

Palattuaan Ranskaan v. 1839 Cabet julkasi mielipiteensä "Matka Ikariaan" nimisessä teoksessa. Tämän kirjan ilmestyminen tuli koko hänen elämänsä käännekohtaksi. "Matka Ikariaan" on kertoelman muotoinen. Sen peräti yksinkertainen juoni on lyhykäisesti seuraava: Nuori englantilainen ylimys, loordi Carisdall on satumalta kuullut etäisestä yksinäisestä maasta, jonka nimi on Ikaria. Sen asujanten elämänlaatu, tavat ja hallitusmuoto herättävät loordin uteliaisuutta, ja hän päättää käydä heitä katsomassa. "Matka Ikariaan" on olevinaan tämän matkailijan päiväkirja, jossa hän kertoo merkilliset kokemansa ja näkemänsä tuosta oudosta maasta.

Kirjan ensi osana on hehkuva seloitus ikarialaisten yhteistoiminnallisen teollistuotantojärjestelmän eduista, heidän erilaisista toimistaan ja saavutuksistaan, muka-

vasta elannostaan, ihmeteltävästä lastenkasvatuksesta, korkeasta siveellisyydestään, valtiollisesta vapaudestaan, sukupuolien tasa-arvoisuudesta ja yleisestä onnellisuudesta. Toinen osa sisältää Ikarian historian. Siitä näemme, että maan yhteiskuntajärjestys on ollut samanlainen kuin muussakin maailmassa aina vuoteen 1782, jolloin suuri kansallissankari Ikar oli pannut toimeen vallankumouksen ja laittanut olot kommunistiselle pohjalle.

Tätä historian kertomista Cabet käyttää murjovasti arvostellakseen nykyisen yhteiskuntarakenteen virheitä ja samalla suunnitellakseen mieleisiään toimenpiteitä uusien olojen luomiseksi.

Tärkeimmät noista toimenpiteistä ovat: asteettain ylenevä tulovero, perintöoikeuden poistaminen, valtion vahvistamat työpalkat, kansalliset työlaitokset, maanviljelyssiirtolat, ja ennenkaikkea, läpeensä vapaamielinen opetusjärjestelmä. Kirjan viimeisenä osana on kommunismin aatteen kehityshistoria, joka sisältää yleiskatsauksen melkein kaikkien siitä asiasta kirjottaneiden maine-henkilöiden mielipiteistä, Platonista alkaen aina yhdeksännentoista vuosisadan alussa eläneihin kuuluisiin utopisteihin asti. Teoksen suunnittelu ei suurestikaan eroa Moren "Utopiasta" tai Morellyn "Basiliadesta", jotka molemmat olivat ilmestyneet ennen Cabetin kirjaa, eikä Bellamyn, Howellsin tai Hertzkan utoopisista kertoelmista, jotka ovat ilmestyneet jälemin. Teoksella oli tavaton menestys. Vuosien 1830 ja 1848 vallankumousten välisen ajan olivat Ranskan syvät rivit ainaisen epämääräisen tyytymättömyyden tilassa, joka kaipasi jotakin varmaa ilmaisumuotoa, ja Cabetin teosta helppotajuisine esityksineen, voimakkaine hyökkäyksineen olevia oloja vastaan sekä hurmaavine kuvauksineen ihmiskunnan on-

nellisestä veljestymisestä, tervehdittiin uutena evankeliumina. Painos painoksen jälestä ilmestyi, kunnes ei Ranskassa ollut montakaan työmiestä, joka ei ollut sitä lukeut.

Esikoisteoksensa loistavasta menestyksestä innostuneena Cabet kokonaan antautui kommunistisien aatteitensa levittämiseen ja vuosien 1840 ja 1847 välisenä aikana julkasi *Populaire* (Kansanlehti) ja *Icarian Almanac* (Ikarialaiskalenteri) nimisiä lehtiä. Näillä lehdillään, "Matkalla" ja muilla teoksillaan hän saavutti sellaisen vaikutusvallan ranskalaisen työväestön keskuudessa, että hänellä v. 1847 sanotaan olleen vähintään 400,000 kannattajaa.

"Ikarian matkaa" kirjottaessaan Cabet hyvin luultavasti tarkoitti vain esittää yleisiä mielipiteitään yhteiskunnallisista kysymyksistä, jokaiseen sivistysmaahan soveltuvia, eikä ollenkaan aikonut ryhtyä noita ajatuksiaan käytännöllisillä kokeilla toteuttamaan. Mutta kun ikarialaiskiihotus kasvoi ja aiheutti tulisia otteluita vastustajien kanssa, hänen ihastuneet kannattajansa välttämättömästi vaativat jonkun ikarialaissiirtolan perustamista, voidakseen käytännössä todistaa teorioittensa pätevyyden. Siksi Cabet Toukokuussa 1847 julkasi Ranskan työväelle kehotuksen otsakkeella "Lähtään Ikariaan!"

Julistus on kirjoitettu Cabetin tavallisella riemahtelevalla ihastuksella.

Siinä ensin viitataan niihin vaikeuksiin ja vainoihin, joita ikarialaiset Ranskassa saivat kokea, sekä huomauteaan että vallankumous heidän isänmaassaan, vaikka onnistuisikin, ei hyödyttäisi työväkeä, ja sitte seuraa suurenmoinen tulevaisuudenkuva ikarialaissiirtolasta. Cabet uskoi että vähintään 10,000 tai 20,000 työmiestä

paikalla noudattaisi hänen kehotustaan ja että heitä pian seuraisi miljoona taitavaa ammattilaista. Moisella armeijalla hän toivoi rakentavansa mahtavia kaupunkeja ja kyliä kommunistisen suunnitelman mukaan, suurine teollisuuslaitoksineen, kouluineen, teattereineen jne. Lyhyesti sanoen, hänen sielunsa silmään kangasti oikea maallinen paratiisi, onnellisine tasa-arvoisine asukkaineen. Julistuksen lopussa oli kaunissanainen kuvaus "Amerikan" ihanasta ilmastosta ja hedelmällisestä maaperästä.

Julistus teki ikarialaisiin lumoavan vaikutuksen. Innokkailta opetuslapsilta Cabet sai tuhansittain kirjeitä, joissa tarjottiin lahjotuksia aijotulle yhdyskunnalle. Näissä tarjouksissa oli talouskaluja, työkaluja, vaatteita, kuvatauluja, pyssyjä, siemeniä, kirjastoja, korukaluja, rahaa ja kaikkea mitä saattaa kuvitella, luonnollisesti myös useita erittäin arvokkaita uusia keksintöjä, joita tuolla siirtolassa olisi pitänyt koetella. Moniaita viikkoja julistuksen jälestä Cabet *Populaire*ssä kirjotti, että yritykseen osanottajien lukumäärä nähtävästi tulee noustamaan toiselle miljoonalle.

Nyt kävi välttämättömäksi varmemmin määrätä aijotun siirtolan paikka, ja Syyskuussa 1847 Cabet matkusti Lontooseen, kysyäkseen neuvoa Robert Owenilta. Owen suositteli Teksasia. Teksas oli tähän aikaan juuri yhdistetty valtioliittoon ja se oli ylen halukas asuttamaan laajoja autiomaitaan. Uusi valtio oli luovuttanut suuria maa-alueita yksityisyhtiöille, sillä ehdolla että ne hankisivat niihin uudisasukkaita. Erään sellaisen yhtiön — Peters-yhtiön — edustajia sattui käymään Lontoossa Tammikuulla 1848. Sen kuultuaan Cabet meni Lontooseen ja Tammikuun 3 p. 1848 teki Peters-yhtiön kanssa sopi-

muksen, jonka mukaan yhtiö sitoutui hänelle luovuttamaan miljoonan eekkeriä maata Teksasissa, sillä ehdolla että siirtokunta ottaa alueen haltuunsa ennen Heinäkuun 1 päivää 1848.

Cabet heti ilmotti *Populaire*n palstoilla, että "huolellisten tiedustelujen jälkeen kaikista tarjona olevista maista" hän oli aikomansa siirtolan paikaksi valinnut ihanan ja viljavan alueen Teksasista.

Ensimmäinen "etujoukko", 69 henkeä, läksi Havresta Helmikuulla 1848. Ennen lähtöä suoritettiin satamalaiturilla sangen vaikuttava toimitus. Uudisasukkaat juhlaallisesti allekirjottivat "yhteiskuntasopimuksen", jolla sitoutuivat noudattamaan kommunismin periaatteita; Cabet piti sydämeen käyvän puheen tämän liikkeen pyrkimyksistä ja tulevaisuudesta sekä kotiin palattuaan kirjoitti *Populaire*ssä: "Nähdessäni miehiä sellaisia, kuin tuossa etujoukossa oli, en voi epäillä ihmissuvun uudestasentymistä ... Helmikuun 3:s päivä tulee olemaan merkkipäivä, sillä sinä päivänä tapahtui yksi ihmiskunnan historian suurimpia tekoja — etujoukko on 'Rome' laivalla lähtenyt Ikariaan ... Olkoot tuulet ja laineet teille suopeat, te ihmiskunnan soturit! Ja me tänne jääneet ikarialaiset, valmistautukaamme viipymättä seuraamaan ystäviämme ja veljiämme!"

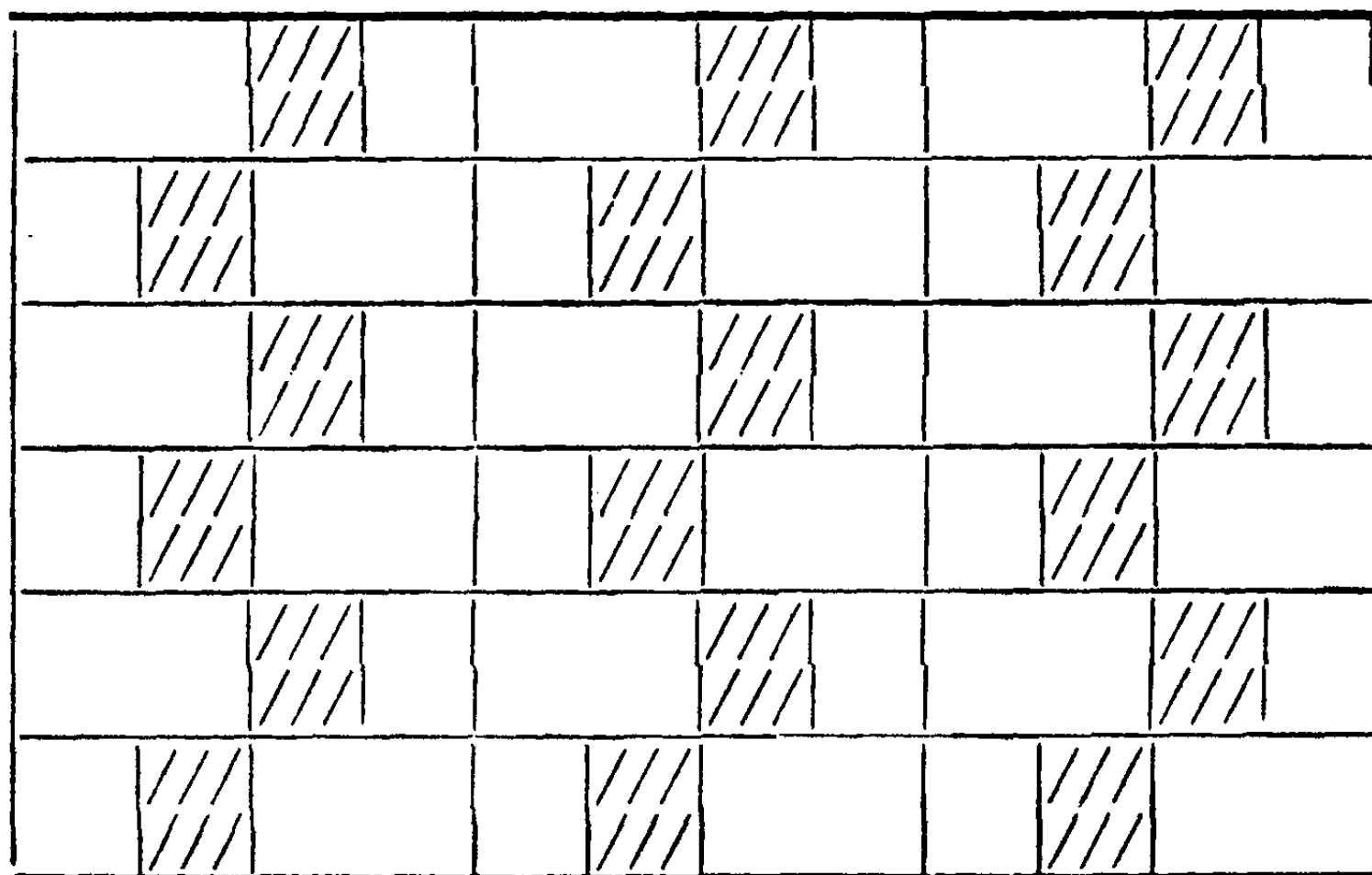
II. — Teksas

Ikarialaisten "etujoukko" saapui New Orleansiin Toukokuun 27 p. 1848, ja pettymykset alkoivat siitä hetkestä. Cabet ei näy olleen perillä amerikkalaisten maasioitsijain ovelista liikemenettelyistä, vaan oli liian kirjaimellisesti uskonut Peters-yhtiön edustajien tiedonan-

toihin. Ikarialaiset oli saatettu siihen luuloon, että Peters-yhtiön maat olivat Punajoen (Red Riverin) varrella, joten sinne pääsisi vesitietä, mutta kun karttaa katseltiin, kävi selville, että "Ikarian" ja joen välillä oli enemmän kuin 250 mailin laajuinen tietön erämaa.

Toinen yhtä ikävä pettymys uudisasukkaille oli maan kummallinen palottelu. Teksasin valtio oli jakanut asu-mattoman alueen 640 eekkerin (eli yhden neliömailin) suuruisiin neliskulmaisiin ruutuihin, joista se Peters-yhtiölle oli luvannut jokatoisen ruudun määrätyllä seudulla. Yhtiö vuorostaan jakoi ruutunsa 320 eekkerin puoliskoihin, joista oli ikarialaisten varalle jättänyt joka toisen puoliruudun. Että lukija saisi selvän käsityksen, miten ikarialaissiirtolan maat sijaitsivat, jäljennämme tähän toht. Albert Shawin laatiman piirroksen hänen "Icaria" kirjastaan.

Ikarialaismaitten jaottelu Teksasissa.

Tässä piirroksessa valkoset neliöt esittävät Teksasin valtiolle pidätettyjä maita, valkoset puoliruudut Peters-

yhtiölle jääneitä maita ja varjostetut puoliruudut Cabetille luovutettuja maita.

Ilman pitemmittä selityksittä voi käsittää, kuinka mieletöntä oli yrittääkään kommunistista siirtolaa keskushallintoineen sekä yhteistoiminnalle suunnitelluine teollisuuksineen ja maanviljelyksineen noin hajalleen pilsotuilla maakappaleilla.

Eikä vielä siinä kyllin. *Populair*essä oli ikarialaisille vakuutettu, että Cabetin hankkima maa oli alaltaan miljoona eekkeriä. Paremmiin asiaa tarkastettaessa ilmeni, että Peters-yhtiö oikeastaan oli luvannut antaa 3,125 henkilölle tai perheelle 320 eekkeriä maata kullekin, edellyttäen että he todella ottavat sen haltuunsa, s. o. ainakin rakentavat hirsihökkelin palstallensa ennen Heinäkuun 1 päivää 1848. Koska pieni etujoukko ei mitenkään olisi ehtinyt rakentaa enempää kuin kolmisenkymmentä hökkeliä tuossa ajassa, eivät he olisi tulleet saamaan haltuunsa kuin noin 10,000 eekkeriä eli sadannen-osan luvattusta miljoonasta.

Nämä vastoinkäymiset eivät kuitenkaan peljättäneet tuota uskaliasta joukkoa kesken pyörtämään. Shreveportiin saavuttuaan he hankkivat joitakuita härkäpareja ja vankkurit, ja niin sitä lähdettiin tallustamaan Ikariaa kohden. Tuolla vaivaloisella matkalla he saivat kokea sanomattomasti vaikeuksia. Heidän ainoat vankkurinsa särkyivät säpäleiksi, eväät loppuivat ja sairaudet alkoivat. Vihdoin päästessään perille tuohon luvattuun maahan he olivat sairaina ja uupuneina.

Mutta oikean uudisviljelijän tarmolla ja reippaudella he viivyttelämättä ryhtyivät töihin. Pieni hirsihuone ja joitakuita majoja rakennettiin ja sitte alettiin maata muokkaamaan. Mutta tuli Heinäkuu ja toi tullessaan

tarttuvan rämeekuumeen. Liikarasituksen heikontamat ikarialaiset helposti joutuivat sen saaliiksi, neljä heistä kuoli, heidän ainoa lääkäriinsä tuli paranemattomaan mielenvikaan, ja lopulta joka mies siirtokunnasta oli sairana.

Näin olivat asiat Syyskuulla, kun osa toista etujoukkoa, kymmenkunta lukumäärältään (luvattujen 1,500 miehen sijaan oli toisessa etujoukossa lähtenyt vain 19 miestä, joista osa oli matkalla sairastunut eikä sentähden päässyt Ikariaan). Olojen tällä kannalla ollessa, uudisasukkaamme päättivät lähteä Teksasista. Paluumatkan helpottamiseksi he jakaantuivat kahden ja neljän miehen sakkeihin; joka mies sai noin 6 dollaria rahaa, enempää ei ollut. Monien vastuksien jälkeen tuo väsynyt joukko saapui New Orleansiin talvella 1848. Siellä heihin yhtyi uusia Ranskasta tulevia siirtolaisparvia, Cabet itse joukossa.

Tällä välin oli ikarialaisliike jo paljon heikentynyt Ranskassa. Helmikuun vallankumouksella v. 1848 oli Ludvik Filipin kuninkuus kukistettu ja toinen tasavalta perustettu. "Oikeus työntekoon" oli julistettu ja "kansalliset työlaitokset" avattu. Ranskan työväki oli isänmaansa yhteiskunnallisen uudestasentymisen toivoa täynnä, joten suuren kommunistisen valtion perustaminen vieraseen maahan menetti viehätöksensä heidän silmissään.

Niistä miljoonasta ikarialaisesta, mitä Cabet vuoden 1847 lopulla oli odottanut, ei hänen ympärillään New Orleansissa ollut täyttä viittä sataa Joulukuussa 1848 eikä vielä Tammikuussakaan 1849. Ikarialaisten rahavarat nousivat tähän aikaan noin 17,000 dollariin.

Senvertaisilla varoilla ja etujoukon ikävien kokemusten jälkeen ei tullut kysymykseenkään palata ta-

kasin Teksasiin. Ikarialaiset tyytyivät jäämään New Orleansiin siihen asti, että sopiva paikka saataisiin hankituksi.

Siihen mennessä syntyi kuitenkin heidän keskuudessaan erimielisyyksiä, joista oli seurauksena parinsadan jäsenen eroaminen. Loput, noin 280 kaikkiaan, vihdoinkin yhtyivät siirtolan paikaksi valitsemaan Nauvoon, Illinoisin valtiossa, ja saapuivat sinne Maaliskuun keskipaikoilla v. 1849, menetettyään matkalla 20 miestä, jotka kuolivat koleraan.

III. — Nauvoo

Nauvoon kaupungin, Hancockin kauntissa Illinoisissa, olivat mormoonit Josef Smithin johdolla rakentaneet. V. 1845, kun Chicagon väkiluku oli noin 8,000, oli Nauvoossa 15,000 asukasta, ollen se koko valtion varakkain ja kukoistavin kaupunki.

Silloin alkoivat ankarat mormoonivainot. Kun Josef Smith oli saanut surmansa, järjesti hänen seuraajansa Brigham Young yleisen muuton Utahiin.

V. 1849 Nauvoo avaroine viljelysalueineen ja monilukuisine rakennuksineen oli autiona, paitsi yksinäinen mormoonilais-asioitsija oli jäänyt omaisuuksien hoitajaksi, hartaasti odotellen ostajia tai vuokraajia ilmestyvän.

Siten tarjoutuva tilaisuus näytti ikarialaisista ihan salliman johdatukselta, ja siekailematta he riensivätkin käyttämään sitä hyväkseen. Vuokrasivat noin 800 eekkeriä maata, ostivat myllyn, polttimon ja useita asuinrakennuksia; ensi kertaa heille nyt näytti onni hymyilevän.

Seuraavat kuusi tai seitsemän vuotta olivat ikarialaisten historiassa yleistä menestyksen aikaa. Heidän päärakennuksensa oli noin 150 jalan mittainen; sitä käytettiin yhteisenä ruokailusalina, kokoushuoneena j. n. e. Sitäpaitsi heillä oli kouluhuone, työpajoja, neljänkymmenen huoneen asuinrakennus ja joukko pienempiä asumuksia.

Heillä oli viljelyksessä tuhatkunta eekkeriä vuokra- maata sekä jauhomylly, saha, viinapolttimo, räätälin, suutarin ja puusepän verstaat käynnissä eli yhteensä omaisuutta noin 75,000 dollarin arvosta. Eivät he myöskään laiminlyöneet henkisiä ja siveellisiä harrastuksia. Kouluissa lapsille opetettiin eri aineita ja huolellisesti heitä totutettiin ikarialaisfilosofian periaatteihin. Aatteittensa levittämistä varten he julkasivat sanomalehtiä, lentoleh- tisiä ja kirjoja englannin, ranskan ja saksan kielillä; heil- lä oli yli 5,000 nidettä käsittävä kirjasto, ja usein pan- tiin toimeen näytelmä-, musiikki- ja tanssihuveja. Sekä Ranskasta että Yhdysvalloista saapui uusia tulokkaita, jotta heidän jäsenlukunsa tuolla ajalla kasvoi lähes kak- sinkertaiseksi. Ikarian tulevaisuus näytti valoisaalta ja lupaavalta.

Mutta tuon kirkkaan pinnan alla oli jo rettelöitä syntymässä. Helmikuussa 1850 ikarialaiset hyväksyivät perussäännön, jonka mukaan heidän asioitaan hoiti kuu- simiehinen johtokunta. Johtokunnan jäsenistä ensimäi- nen oli siirtolan esimies ja toiset viisi hoitivat kukin yhtä seuraavista osastoista:

1. Raha-asiat ja tavaraliike.
2. Vaatetus ja asunto-olot.
3. Opetus, terveydenhoito ja hovit.
4. Teollisuus ja maanviljelys..
5. Kirjapainotoimi.

Johtokunnan toimenpiteet kuitenkin olivat yleisen kokouksen valvonnan alaiset; yleiskokouksissa oli äänivalta kaikilla kaksikymmentä vuotta täyttäneillä miesjäsenillä.

Tämän perussäännön ollessa Cabet oli valittu esimieheksi vuodesta toiseen, ja ensimältä hän käytti valtaansa hyvin varovasti. Mutta vuosien vieressä Ikarian perustaja vanheni, muuttui pikkumaiseksi ja mielivaltaiseksi. Hänen menettelynsä aiheutti myötänään ikävää kahnausta. Näissä kiistelyissä, jotka vähitellen kävivät varsin katkeroiksi, johtomiehet liittyivät Cabetiin, kun taas vastapuoli oli voitolla yleiskokouksissa.

Näiden kahden puolueen välistä avointa, välistä salaista vihollisuutta sitten jatkui enemmän taikka vähemmän karvaana, kunnes Elokuun 3 p. 1856 lopullinen särkyminen tapahtui. Välittömänä riidanaiheena oli puolivuotinen johtokunnan jäsenten vaali. Nyt valitut kolme uutta jäsentä olivat Cabetin vastustajia. Cabet ja hänen kannattajansa kieltäytyivät tunnustamasta heidän vaaliaan.

Sekasorto vallitsi. Taistelevat puolueet ankarasti soimasivat toisiaan; julistuksia ja vastajulistuksia, kehoituksia ja herjauksia julkastiin ahkeraan; ruumiillisen väkivallan teot alkoivat olla jokapäiväisiä tapahtumia, kun Nauvoon viranomaiset vihdoin ryhtyivät asiaan ja asettivat äskenvalitut johtokunnan jäsenet toimiinsa väkisin. Cabet ja hänen puolueensa eivät kuitenkaan aikoneet sovinnolla taipua tappiolle. He lakkasivat töistä, vuokrasivat erityisen rakennuksen ja tekivät kaiken voitavansa yhdyskunnan hajottamiseksi, lähettivätpä valtion lainlaatijakunnalle anomuksen, että Ikarian lupakirja peruutettaisiin.

Lokakuulla 1856 Cabet muodollisesti erotettiin yhdyskunnan jäsenyydestä ja Marraskuun alussa hän noin

180 uskollisen vähemmistöläisensä kanssa lähti Nauvoosta St. Louisiin.

Viikkoa myöhemmin Etienne Cabetia ei enää ollut. Ikarian isä, Ranskan kansallisliikkeistä mitä voimakkaimman alkuunpanija sai äkillisen halvauskohtauksen Marraskuun 8 p. 1856. Hän kuoli kaukana isänmaastaan, jota oli niin suuresti rakastanut, ja pakolaisena siitä yhdyskunnasta, johon kaikki hänen ajatuksensa ja harrastuksensa olivat keskittyneet hänen viimeisinä elinvuosinaan.

IV. — Cheltenham

Se 180 lukuinen uskollisten joukko, joka oli seurannut Cabetia St. Louisiin, oli nyt surkuteltavassa tilassa. Menetettyään johtajansa, melkein ilman varoja ja ankara talvi edessä ei ollut ajattelemistakaan ryhtyä uusiin siirtolahommiin heti.

Sentähden miehet, jotka jokseenkin kaikki olivat taitavia ammattilaisia mikä milläkin alalla, hankkivat työtä ja viipyivät St. Louisissa aina Toukokuuhun 1858; silloin enin osa heistä, noin 150, muutti Cheltenhamiin, ryhtyäkseen taas jatkamaan keskeytynyttä yhdyskuntaelämäänsä..

Cheltenham oli 28 eekkerin suuruinen maatila, noin kuusi mailia länteen St. Louisista. Siinä oli iso kivirakennus ja kuusi pientä hirsihuoneustoa. Mutta onnettomuudeksi oli näiden etujen vastapainona vielä suuremmat huonot puolet. Paikka oli oikea kuumetaudin pesä; ostohinta 25,000 dollaria oli ylettömän korkea, ja kun käteismaksu oli ollut pieni, oli kiinnitysvelka sitä suurempi.

Mutta ikarialaisemme eivät näitä säikkyneet. Innostuksen hartaudella he kävivät käsiksi uuden siirtolansa yhteiskunnallisen ja teollistuotannollisen järjestön luomiseen.. He panivat käyntiin useita työlaitoksia, jotka tekivät tuottavaa työtä St. Louisiin, laittoivat kirjapainon, kouluja, aina välttämättömän torvisoittokunnan ja teatterin sekä panivat toimeen luentokursseja ja keskustelukokouksia.

Cabetin nimi oli heillä suurena valttina Ranskan ikarialaisten kesken. Pariisin toimisto tunnusti heidät ainoaksi alkuperäiseksi ikarialaisyhdyskunnaksi, ja he saivat isänmaastaan paljo sekä rahallista apua että siiveillistä kannatusta. Eräs heidän hyväkseen Pariisissa toimeenpantu rahankeräys tuotti 10,000 dollaria.

Heidän aineellinen asemansa näytti turvatulta, kun v. 1859 kaikkien ikarialais-siirtokuntien vanha surmankysymys, kysymys hallintotavasta, taas joutui riidanalaiseksi. Enemmistö, jonka pääasiassa muodostivat vanhemmat jäsenet, suosi yhden ainoan, rajattomalla vallalla varustetun henkilön johtoa, kun taas nuoremmat miehet puolustivat kansanvaltaista hallintotapaa. Kiista päättyi vanhoillisten aineksien täydelliseksi voitoksi, jonka jällestä tappiolle joutunut vähemmistö, 42 jäsentä, joukolla erosi. Niin monen työkuntoisen miehen menettäminen oli alkavalle yhdyskunnalle semmoinen isku, josta se ei koskaan tointunut.

Cheltenhamin teollistuotanto lamaantui, sen seuraelämästä katosi hilpeys, ja jäseniä erosi ehtimiseen, niin että v. 1864 yhdyskunnassa ei ollut kuin viisitoista aikaihmiä kumpaakin sukupuolta ja muutamia lapsia.

Murheellinen oli se päivä, joksi Cheltenhamin yhdyskunnan viimeinen esimies, sankarillinen ja aatteelleen

uskollinen A. Sauva, oli kutsunut viimeiset mohikaininsa koolle ja tämän viimeisen "kansankokouksen" ääneensä nyhkiessä, julisti Cheltenhamin lopullisesti hajonneeksi.

V. — Iowa

Aikasempi ikarialaisten rivien särkyminen tuotti Nauvoon siirtolalle miltei samanlaisen turmion kuin mikä luopuneita itseäänkin kohtasi Cheltenhamissa.

Cabetin ja hänen ison seuralaisjoukkonsa lähtösaattoi koko heidän teollistuotantonsa epäjärjestykseen; omaisuus kutistui, samalla kun velat nopeasti kasvoivat, ja erästä jakoa välttääkseen he taas päättivät muuttaa uuteen paikkaan. Nauvoota ikarialaiset aina olivatkin pitäneet vain väliaikaisena siirtolana. Paikka oli liian pieni ja liian lähellä sivistyskeskuksia, sentähden suuriin yhteiskunnallisiin suunnitelmiin soveltumaton. Heillä oli mielessä itsenäisen, hyvin monipuolisen yhteiskunnan perustaminen; sitä varten he tarvitsivat avaralti maata kaukana väkirikkailta liikepaikoilta.

Tätä tarkotusta silmälläpitäen he jo v. 1852 olivat hankkineet neljättätuhatta eekkeriä maata Iowan lounaisosasta, ja sinne he nyt muuttivat. Siinä he tekivät huonon kaupan.

Iowa oli sinä aikana yhtä autiomaata ja heidän valitsemansa alue oli tämän valtion kaikkein syrjäisimmässä kolkassa. Siirtola oli kuudenkymmenen mailin matkalla Missourijoesta. V. 1860 ei vielä ollut rakennettu sitä rautatietä, joka nyt kulkee sen seudun halki. Penikulmittain joka suuntaan maa oli tietöntä, alkamattomaa ruohoaavikkoa, jolla ei ollut jälkeäkään kylistä tai

mistään ihmisasunnosta. Suunnattomain kuljetuskustannusten takia oli maanviljelystuotteiden myynti sivullisille miltei mahdoton. Sen lisäksi maa oli suuresta velasta kiinnitetty; velka kasvoi kymmenen prosentin korkoa, ja kun ikarialaiset eivät jaksaneet korkoakaan suorittaa, lisääntyi velka pelottavaa vauhtia.

Iowan uudisasutuksen ensi ajat osottautuivat liian vaikeiksi useimmille näistä uljaista ja sitkeistä ikarialaisistakin; joukottain erosi jäseniä, kunnes v. 1863 uskollisten lukumäärä oli supistunut 35:ksi, siihen luettuna miehet, naiset ja lapset, mutta velka nousi yli 15,000 dollarin.

Yhdyskunta näytti olevan varman perikadon partaalla, kun Yhdysvaltain sisällissota alkoi. Sota heidät toistaiseksi pelasti. Saivat myydyksi liiat maanviljelystuotteensa hyvistä hinnoista ja siten säästetyksi riittävästi rahaa, jolla pääsivät velkojiansa kanssa sellaiseen sopimukseen, että nämä tyytyivät 5,500 dollariin rahaa ja 2,000 eekkeeriin maata kiinnitysvelan suoritukseksi.

Seuraavat vuodet Iowan yhdyskunnan historiassa ovat yksitoikkoista hellittämätöntä ponnistelua aineellisen menestyksen hyväksi. He asuivat viheliäisissä hökkeleissä, monasti välttämättömimpienkin ravinto- ja vaatetarpeiden puutteessa ja tekivät työtä aivan nääntyäkseen, mutta aina heidän silmiinsä sarasti suuren ja ihanan Ikarian valoisa haavekuva, valaen uutta reippautta väsyneihin jäntereihin ja uutta innostusta vaipuneihin mieliin.

Vähitellen he pääsivät paremmalle puolelle. Parinkymmenen vähäisen hirsisuojan lisäksi ilmestyi yhteinen ruokailusali ja kokoushuone. He ostivat enemmän maata, rakensivat jauhomyllyn ja sahan sekä hankkivat jommoisenkin määrän karjaa. Varallisuuden vaurastuessa jä-

senlukukin taas karttui, niin että se v. 1868 jo oli lähes puolta suurempi kuin taannoin.

Chicago—Burlington ja Quincyn rautatieradan valmistuminen lisäsi vauhtia heidän teollisuustuotannolleen, ja heillä alkoi kohtalaisen varallisuuden aika.

Alkuperäiset hirsisuojat vaihdettiin tilavampiin asumuksiin sekä rakennettiin uusi yhteissali, 60 jalan mittainen ja kahta kerrosta korkea.

Aineellisen menestyksen koittaessa yhdyskunnan huomio taas kääntyi seuraelämään ja taideharrastuksiin. Niinkuin Nauvoon ja Cheltenhamin vaurauden aikoina, tulivat täälläkin näytelmäkappaleet, musiikki, lausuntoesitykset ja etenkin yleiset keskustelut yhteisessä kokoushuoneessa siirtolaisten säännölliseen elämänjärjestykseen kuuluviksi.

Ja, niinkuin Nauvoossa ja Cheltenhamissa, yleiset keskustelut johtivat puolueryhmien muodostumiseen yhdyskunnan keskuudessa. Uudisasukas-elämän kovat kokemukset Iowan erämaissa olivat luonnollisesti muokanneet vanhemman polven vanhoillismieliseksi. Jommoisenkin varallisuutensa he olivat hurjalla ja itsepintaisella taistelulla kiskoneet vastahakoisesta ympäristöstä. Se oli saavutettu sanomattomilla uhrauksilla ja kieltämyksillä ja he pitivät siitä kiinni hellän äidin rakkaudella ja varovaisuudella. Ne ylevät ihanteet, jotka heitä alkuaikoina tvössään ja ponnistuksissaan innostuttivat, vähitellen väistyivät takalikolle; aineellinen hyvinvointi, jota ensin oli pidetty vain keinona korkeampain yhteiskunnallisten ihanteiden saavuttamiseksi, muuttuikin pian itse tarkotuspäiseksi. Utoopisista haaveksijoista ja intoilijoista oli kehittynyt arkipäiväisiä maatilallisia, joilla jyrkistä uudistusaikeistaan oli jälellä ainoastaan kaavamaisia mielipiteen rippeitä.

Tämän mielialan ilmeisenä vastakohtana olivat Ikari-
an nuoremmat jäsenet. Osa heistä oli yhdyskunnan kes-
kuudessa kasvaneita, mutta heidän isiensä varhaisemmat
ponnistelut olivat jääneet heille vain kalpeaksi lapsuuden-
muistoksi; toiset taas olivat myöhemmin yhtyneitä ja toi-
vat tullessaan uusia aatteita ja uutta ilmapiiriä.

Sosialistinen liike oli paljon muuttunut sitte "Ikari-
an matkan". Viime vuosisadan alkupuoliskolla vallinnei-
den utoopisten haaveitten oli ollut väistyminen Karl Mar-
xin uudenaikaisen sosialismin tieltä; Kansainvälinen oli
kaikkiyhteyden lujalla siteellä yhdistänyt Europan suurten
maiden sosialistit; Pariisin kommuunin tuoreet kokemuk-
set olivat ylen riittävänä todisteena, että varsinaiseen luok-
kasotaan oli ryhdytty Europassa, samalla kun Amerikassa
nopeasti kehittyi voimakas työväenliike. Eräät "nuoren
puolueen" miehistä olivat olleet Kansainvälisen jäseniä,
toiset v. 1871 tapelleet Pariisin katusuluilla.

Enimmäkseen näiden miesten johdolla nuori "edistys-
puolue" muodostettiin vastapainoksi vanhain ikarialaisten
"vanhoillispuolueelle". Ensin näiden kahden puolueen
kiistely oli vallan ystävällistä, mutta vähävähältä se alkoi
käydä vakavamman ja uhkaavamman luontoiseksi.

Nuoret miehet vaativat monenlaisia muutoksia teolli-
suus- ja maanviljelystavoissa, äänioikeutta naisille, aat-
teen levittämistä ulospäin, uusien jäsenien ottamista pal-
jottain ynnä muita syvälleikäpiä uudistuksia; vanhat
tienraivaajat taas epäilivät ryhtyä mihinkään uudistelui-
hin ja elintapojensa muutoksiin.

Syyskuulla 1877 erimielisyydet kärjistyivät siihen
määrään, että "nuori puolue", joka oli vähemmistönä,
vaati täyttä pesäeroa. Enemmistö kylmästi hylkäsi vaati-
muksen; tyytymättömät uudistusmieliset silloin alkoivat
leppymättömän taistelun vastustajiensa nujertamiseksi.

Ottelu kävi mieskohtaiseksi ja kuumaksi, kumpikaan puoli ei suuresti arkaillut valitessaan keinoja vastustajien sa vahingoittamiseksi. Vihdoin nuori puolue meni niin pitkälle, että anoi tuomioistuimen toimenpidettä yhdyskunnan hajottamiseksi. Saadakseen laillista perustusta vaatimukselleen he, nämä "edistysmiehet", syyttivät ikarialaisyhdyskuntaa siitä, että se kommunistisilla hommillaan oli poikennut lupakirjansa määräämistä rajoista, se kun oli laillistettu vain maanviljelys-yhtiönä.

Elokuussa 1878 piirioikeus julistikin Ikarian lupakirjan menetetyksi, ja kolme toimitsijamiestä valittiin selvittämään sen asioita.

Ikarialaiset eivät enää päässeet ennalleen tämän särkymisen jälkiseurauksista, vaikka kumpikin puoli hartaasti koetti saada yhdyskuntaa uudelleen pystyyn tuon muodollisen jaon jälestä.

"Nuori puolue" sai toimitsijamiesten sekä entisten vastustajiensa kanssa tehdyksi sopimuksen, jonka mukaan vanha kylä tuli heille, ja heidät laillistettiin "Ikarialaisyhdyskunnan" nimellä. Mutta yhdyskunta syystä taikka toisesta ei ottanut menestyäkseen; v. 1884 nuor-ikarialaiset muuttivat Bluxome Ranch nimiselle hedelmäviljelystilalle, jonka jotkut heidän ystävänsä olivat äskettäin ostaneet Cloverdalen läheisyydestä Californiassa. Uudelle siirtolalle pantiin nimeksi "Icaria Speranza" (Toivon-Ikaria). Se onnistui huonosti ja lopuksi se hajotettiin tuomioistuimen päätöksellä v. 1887.

Sillä välin oli vanha puolue järjestynyt "Uudeksi ikarialaisyhdyskunnaksi", esimiehenään kokenut ikarialaisvanhus Marchand. Entisen siirtolan omaisuudesta he saivat osalleen itäpuolen viljelysalueesta, 1,500 dollaria rahaa ja kahdeksan lautarakennusta, jotka he kokonai-

sina siirsivät vanhalta paikaltaan. He rakensivat uuden kokoussalin ja tarttuivat taas maanviljelystyöhön.

Ulkopuolelta ei enää yhtynyt jäseniä ja omat rivit vähitellen harvenivat kuolemantapauksien sekä eroamisten tähden, mutta niinkin he kituroivat aina vuoteen 1895, jolloin yhdyskunta lopullisesti hajotettiin.

Näin raukeni tuo kuulu ikarialaisliike, joka puolen vuosisataa aikasemmin oli alkanut niin suurella toivotuksella, rohkeasti luvaten uudestasynnyttävänsä mailman yhteiskunta- ja talousjärjestelmän olemalla vain näytteenä veljellisen yhdyselannon siunauksista.

Huomautuksia ja päätelmiä

Yhdysvalloissa olleitten kommunististen kokeitten historia käsittää siksi pitkän aikajakson sekä tarjoaa niin runsaasti tutkimisen ja ajattelemisen aihetta, että lienee paikallaan näiden selostuksien johdolla tehdä muutamia yleisiä havaintoja.

Enemmän herättää huomiotamme erilaatuisten yritysten kovin erilainen menestyminen. Pystyissäpysymiseen ja aineelliseen vaurastumiseen nähden ovat epäilemättä parhaiten onnistuneet uskonnolliset eli lahkolaisyhdyskunnat. Useimmat lahkolaisluokkaan luettavat yhteisöt ovat olleet olemassa enemmän kuin puolen vuosisataa; joitakuita on vieläkin eleillä, täyden vuosisadan ennätys takanaan. Muutamat niistä, kuten tärisejän, Oneidan ja Amanan yhdyskunnat ovat koonneet omaisuuksia ja kaikki toisetkin lyhytaikaisten alkuvaikeuksien jälestä viettäneet melkoisen mukavaa ja kylläistä elämää.

“Uskonnottomat” yhdyskunnat sitävastoin ovat yleensä olleet lyhyt-ikäiset ja kovia kokeneet. Owenilaisyhdys-

kuntien keskimääräinen ikä oli vain hiukan kolmatta vuotta; eivätkä fourierilaisfalangit olleet sen kestävämpiä, ellemmme ota lukuun kolmea erinomaista poikkeusta: Pohjois-Amerikan falankia, Purolan tilaa ja Wisconsinin falankia; ikarialaisyhdyskunnat olivat alinomaisessa hajomisen ja uudestamuovailun tilassa. Senohessa mitkään näistä yhdyskunnista eivät milloinkaan saavuttaneet mainittavaa varallisuutta, vaan pysyivät, harvoja poikkeuksia huomioonottamatta, lopen köyhinä.

Näin räikeä ero näköjään samanlaisten yrityksien kohdaloissa ei ole voinut jäädä ilman selityksiä yhdyskuntaelämää tutkineitten taholta. Nordhoff ja jotkut muut ovat tuota ilmiötä koettaneet selittää sillä seikalla, että uskonnollisilla yhdyskunnilla on ollut voimakkaat johtajat, ja ovat tästä tehneet sen päätelmän, ettei mikään yhdyskunta voi menestyä, jollei sen johtajana ole voimakas ja viisas henkilö, joka osaa hankkia ja säilyttää jäsenten luottamuksen. Noyes ja Greeley puolestaan arvelevat, että uskonto semmoisenaan on yhdyskuntia pystyssäpitävä voima, siis välttämätön ehto kaikkien kommunististen yrityksien onnistumiselle.

Tarkemmin tutkien kuitenkin nuo molemmat teoriat osottautuvat jotenkin pintapuolisiksi ja tosioloihin sopimattomiksi. Täriseijöillä tuskin koskaan Anna Leen jälkeen oli mitään vaikutusvaltaisempaa johtajaa, kun taas Uus-Sointula onnistui surkean huonosti, vaikka sen johdossa oli sellaisen miehen kuin Robert Owenin nero ja toimintakyky. Samaten, fourierilaisfalangit olivat kovin lyhyt-ikäiset, vaikka ne enimmästä päästä olivat syvästi uskonnollismieliset; julkijumalattomat ikarialaiset sentään pitää retustivat yhdyskuntiaan lähes kahden miespolven iän.

Kuitenkin on uskonnollisten yhdyskuntien verraten hyvän menestyksen todellinen syy ihan selvä. Ensinnäkin oli näiden siirtokuntien väestönä suurimmaksi osaksi saksalaista maalaisrahvasta, maanviljelystyöhön tottuneita ja vähän vaativia; "uskonnottomissa" yhdyskunnissa enimmäkseen oli sekalaista joukkoa, ihanteitten tavottelijoita josjoltakin alalta, suurempiin elämän mukavuuksiin tottuneita ja ylipäättään perin tietämättömiä maanviljelyksestä. Mikä sentähden on luonnollisempaa kuin että edelliset saivat alueensa eli viljelyksensä paremmin menestymään kuin jälkimäiset?

Edelleen, lahkolaisyhdyskunnat olivat järjestetyt uskonnollisia tarkoituksia eikä kommunismin aatteen levittämistä varten; heidän kommunisminsa oli vähemmästä arvosta heidän olemassaololleen; milloin vaan aineelliset edut vaativat, he ilman tunnonvaivoja sen heittivät. Täriseijät, sointulaiset, amanalaiset, täyspuhtailijat ja jotkut muut uskonnolliset yhdyskunnat käyttivät palkkaväkeä pelto- ja teollisuustöissään; loppuaikoinaan heidän järjestönsä todellisuudessa lakkasivat olemasta yhdyskuntia, muodostuen maanviljelys- ja teollisuusporvariin yhtiöiksi. Heidän aineellinen menestyksensä siis suuressa määrin johtui, ei heidän kommunismistaan, vaan siitä että he heittivät pois kommunismin. Toisin sanoen, uskonnolliset eli lahkolaisyhdyskunnat ajanoloon hylkäsivät kommunismin ja useinkin muodostuivat tuottaviksi liikeyrityksiksi; "uskonnottomat" yhdyskunnat sensijaan pysyttelivät kommunistisella kannallaan viimeiseen saakka, ja melkein järjestään niiden ura oli lyhyt ja menestyksetön.

Kommunismin käytäntöönpanoyrityksinä siis kaikki amerikkalaiset yhdyskunnat on katsottava täydellisesti epäonnistuneiksi. Turha olisi ruveta McDonaldin ja tois-

ten hänenlaistensa historioitsijain tavoin etsimään itse-kunkin eri yhdyskunnan häviön erinomaisinta syytä. Kaikkien kommunististen kokeitten epäonnistumiseen on yksi ainoa syy — niiden pohjana olevan perusajatuksen erhetys.

Kaikkien yhdyskuntien perustajat lähtivät siitä ajatuksesta, että he voisivat laittaa pienen omantakeisen yhteiskunnan, estää siitä kaikki vihaamansa uudenaikaisen sivistyksen varjopuolet, muovailta sen kokonaan omien yhteiskunnallisten käsityksiensä oikean mallin mukaiseksi ja eristää itsensä ympärilläolevasta mailmasta ja sen turmelevasta vaikutuksesta.

Mutta Robinson Crusoen,¹⁾ niin yksilöllisen kuin yhteiskunnallisenkin, ajat ovat olleet ja menneet. Viimeisten vuosisatojen teollistuotannollinen kehitys on saattanut sekä yksityishenkilöt että kansat suuresti riippuvaisiksi toisistaan, itse asiassa muodostanut sivistyneen mailman yhdeksi elimelliseksi kokonaisuudeksi. Nykyisen sivistyskautemme ihmeelliset saavutukset ovat tosiaan tuloksena yhteistoiminnasta, jossa joko tietensä tai tietämättään ovat osallisina olleet kaikkialla mailmassa, pelloilla ja kaivoksissa, rautateillä ja höyrylaivoissa, tehtaissa ja tutkimustöissä työskentelijät; yksityinen yhteiskuntajäsen ei voi mitään muuten kuin ottamalla osaa tähän suureen yhteistyöhön tahi sen tuloksiin; yksi ihminen tai ihmisryhmä ei voi siitä erkaantua vajoamatta takasin raakalaiskannalle.

Tämä yhteiskunta-elimistön jakamattomuus se oli sinä karina, jolle kaikki kommunistiset yritykset haaksirikkoutuivat. Kommunistit eivät voineet luoda kaikinpuolin

---

1) Mailman kirjallisuudessa tunnetun DeFoen kertomuksen sankari — merimies, joka monet vuodet eleli onnekseen yksinäisellä meren saarella. Suoment. muist.

omillaan-elävää yhdyskuntaa; heidän täytyi alituisen olla tekemisissä ulkomailman kanssa ja olivat kilpailujärjestelmän alaisia niin tuottajina kuin kuluttajinakin. Ne jotka taipuivat uimaan virran mukana, kuten uskonnolliset yhdyskunnat, omaksuivat vähinerin kilpailutuotannon pääperusteet ja menestyivät, mutta ne jotka pysyivät utopisille ihanteilleen uskollisina, joutuivat häviöön.

Uudenajan sosialistit ovat jo aikaa hyljänneet ajatuksen, ruveta nykyistä kapitalistista järjestelmää paikkailemaan yksinäisillä kommunismin tilkuilla. He käsittävät, että yhteiskunta ei ole muodostunut monista itsenäisistä ja erillään elävistä ryhmistä, vaan että se on elimistö, joten he suuntaavat toiveensa ja työskentelynsä koko yhteiskuntajärjestön kehitykseen.

Yhteiskunnallisten ongelmien tutkijalle ehkä vieläkin tärkeämpi on kysymys yhteiselannon vaikutuksesta ihmisluonteeseen muodostamiseen.

Owenilaisiyhdyskunnat olivat liian lyhytikäiset voidakseen mainittavassa määrässä vaikuttaa jäseniensä luonteeseen ja tapoihin; sama oli fourierilaisyritystenkin laita, poikkeuksina ehkä Pohjois-Amerikan ja Wisconsinin falangit sekä Purola. Mutta ikarialaisyhdyskunnat ja, ennen muita, uskonnolliset eli lahkolaisyhdyskunnat ovat kestäneet joitakuuta miespolvia. Vaikka ikarialaisten elämää ja oloa suuresti häiritsivät keskinäiset riidat ja aineelliset vastukset, ja vaikka lahkolaiskommunismi ei aina ollut sekottamattoman puhdasta, nämä kaksi ryhmää kuitenkin saivat kehityksi jonkun verran muusta ihmiskunnasta eroavan ihmislaadun.

Siihen usein uusiutuvaan väitteeseen nähden, että kilpailu muka on ainoa kekseliäisyyden ja uutteruuden kiihotin, se havainto on mieltäkiinnittävä, että kommunis-

tit ylipäätään ovat korkealle kehittäneet juuri näitä avuja. Nordhoff, joka ei suinkaan ollut puolueellinen tarkastelija, lausuu tästä asiasta: "Ken on käynyt pitemmän aikaa olleessa kommunistisessa yhteiskunnassa, ei voi olla nämmästyttäen sen nerokkuuden, kekseliäisyyden ja liiketaidon paljoutta mikä on kehittynyt miehissä, joilta ulkomaailmassa sellaisia ominaisuuksia ei odottaisi." Ja taas: "Mikään ei minua enemmän ihmetyttänyt kuin se suuri ja monipuolinen liike- ja työtaito, joka on tavattavana jok'ikisessä yhdyskunnassa, olivatpa sen jäsenet luonteensa ja älynsä puolesta minkälaisia hyvänsä."

Samaten kaikki havainnontekijät yksimielisesti todistavat, että kommunistit yleensä olivat hyvin uutteraa väkeä, vaikka mitään pakkoa ei käytetty. "Yhteistyön viehättäväisyys on huomattava piirre yhdyselannossa, milloin sen näkee parhaimmallaan", sanoo Ely. Useissa yhdyskunnissa itse tekemiään huomioita arvostellessaan Hinds loppupäätelmänään lausuu, että ahkeruuden ja tarmokkaan liikehoidon välttämättömänä edellytyksenä ei ole yksilöllinen omaisuuden hallinto; ja heidän todistustaan tukee seuraava Nordhoffin kertoelma:

"Miten menettelette laiskurienne kanssa?" kysyin monessa paikassa; mutta yhdyselannossa ei ole laiskoja. Siitä päättäen ihminen luonnostaan ei ole laiska. Yksinpä "talvi-tärisijät" — nuo alastomat miekkoset, jotka kylmän ilman tullen turvautuvat tärisijäin ja muihinkin yhdyskuntiin, ollen pyrkivinä jäseniksi; jotka tulevat alkutalvesta, kuten eräs tärisijäin vanhin minulle sanoi, 'vatsa ja arkku tyhjänä ja lähtevät, molemmat täysinäisinä, heti kun ruusut alkavat kukkia' — nekin polokset alistuvat paikalla vallitsevaan järjestykseen ja säännöllisyyteen, tehden nurkumatta tehtävänsä, kunnes lempeä kevätaurinko houkuttelee heidät vapaampaan elämään."

Mutta jos kommunististen yhteisöjen jäsenet eivät olleet laiskoja, vaan tekivät työtä säännöllisesti ja kunnonollisesti, ei heissä toiselta puolen ollut nähtävänä sitä hermostuttavaa kiireen touhua, joka nykyajan sivistyselämässä pilaa työn viehätysten. He ottivat elämän levolliselta kannalta.

“Monta kättä tekee helpon työn”, sanovat tärisijät, lisäten ettei heidän tarvitse toimeentullakseen tehdä työtä itselleen vaivaksi.

Oneidan siirtolassa oli lyhyet työpäivät, runsaasti käytettiin aikaa lepoon ja virkistykseen; Amanan kommunistit tunnustivat, että palkkamies teki yhdessä päivässä niin paljon työtä kuin yhdyskunnan jäsen kahdessa.

Terveystenhoitosta kommunistit säännöllisesti pitivät tarkkaa huolta, noudattivat mallikelpoista puhtautta ja miltei poikkeuksetta myös raittiutta, vaikka saksalaisissa yhdyskunnissa ei hyvää olutta ja viiniä ylenkatsottu, varsinkaan elonkorjuun aikana.

Päinvastoin kuin mitä yleisesti luulotellaan, elämä kommunistisissa yhdyskunnissa ylimalkaan ei ollut yksitoikkoista. Kommunistit koettivat tavoissaan ja toimissaan saada aikaan mahdollisimman paljon vaihtelua. Sointulaiset, täyspuhtailijat, ikarialaiset ja tärisijät muuttivat paikkaa kukin useamman kerran. Oneidan yhdyskunnasta Nordhoff kertoo: “Heillä näyttää olevan kuin kiihkeä kammo muotoja vastaan. Niinpä he myötäänsä vaihtavat tointa; iltakokoustensa ja huijensa järjestystä he hyvin huolellisesti muuttelevat, ovatpa muuttaneet ruoka-aikaankin.” Fourierilaisfalangeissa työalan vaihtelu oli pääperiaatteita, ja niin oli asianlaita melkein kaikissa muissakin yhdyskunnissa.

He olivat hilpeitä ja iloisia omalla hiljaisella tavallaan; taudit olivat heidän keskuudessaan harvinaisia, mielen-
lennian tai itsemurhan tapauksia ei tunneta ainoatakaan.

Näin ollen ei ole kumma, jos kommunistien keskuudessa tapaamme Yhdysvaltain pitkä-ikäisintä väestöä.

Amanan yhdyskunnassa oli äskettäin kaksi yli 90 vuotiasta jäsentä ja noin kaksikymmentäviisi oli 80 ja 90 välillä. Sointulaisista useimmat elivät 70-vuotisiksi ja sitä vanhemmiksi; tärisejäin kesken 90 vuotta ei ole mikään harvinainen ikä; zoarilaisilla oli v. 1877 eräs jäsen 95 vuotias ja muuan 93 vuoden ikäinen mummo, jotka molemmat omasta halustaan yhä teeskentelivät töitä, sekä monta yli 75 vuotista jäsentä; Oneidassa paljo jäseniä pääsi yli 80 vuoden iän. Yhdyskuntien perustajista ja johtajista Rapp ehti 90 vuoden, Bäumeler ja Noyes 75 vuoden ikään.

Yhdyselanto näyttää vaikuttaneen kommunistien si-
veelliseen ja henkiseen kehitykseen yhtä edullisesti kuin ruumiilliseenkin terveyteen. Amanan yhdyskunnalla, johon kuului seitsemän kylää, niissä toisin ajoin kolmatatuhatta asukasta, ei koskaan ollut lakimiestä. Bethel, Aurora, Wisconsinin falanki, Purola ja monet muut yhdyskunnat saattoivat ylpeillä siitä, ettei niitä vastaan eikä jäsenten välillä ollut ainoatakaan oikeusjuttua.

Heidän kirjanpitonsa enimmäkseen oli yksinkertainen. Isännöitsijöiltään he eivät vaatineet mitään takauksia; kuitenkin ei kavalluksia tapahtunut.

“Kommunistit ovat rehellisiä”, sanoo Nordhoff; „he tekevät täysvalmista ja hyvää työtä sekä pitävät arvossa rehellisyyden ja reilun menettelyn mainettaan. Naapurit siinä suhteessa aina puhuvat heistä kunnioituksella.“

Myös olivat he tunnetut vierasvaraisuudestaan, väsydämisydestään ja avuliaisuudestaan niille, jotka heidän apuaan pyysivät.

Vihdoin on muistettava, että kommunistit aina pitivät hyvää huolta lastensa kasvatuksesta ja omasta kehityksestään. Heidän koulunsa ylipäätään olivat etevämmät kuin läheisten kaupunkien ja kylien koulut; enimmäiten heillä oli kirjastot ja lukuhuoneet; he pitivät julkisia keskustelukokouksia, ja yleensä olivat korkeammalla valistuksen ja sivistyksen asteella kuin muut samanlaisissa olosuhteissa elävät miehet ja naiset.

Kokonaisuudessaan siis kommunistinen elämänlaatu osottautui edullisemmaksi ihmisen ruumiilliselle, siveelliselle ja älylliselle hyvinvoinnille kuin yksityiseläntö.

II:nen Osa

UUDENAIKAINEN SOSIALISMI

JOHDANTO

UUDENAIKAISEN SOSIALISMIN KEHITYS YHDYSVALLOISSA.

Yhdysvaltojen, uudenaikaisen sosialismin historiaa tarkastellesamme kohtaamme toisinaan ikäänkuin tätä liikettä ja sen varhaisempia utoopisia vaiheita yhdistävän nivelen.

Niinpä ikarialaisyhdyskunnat olivat läheisissä väleissä Weitlingin Yleiseen työväenliittoon viime vuosisadan viiskymmenluvulla; myöhemmin he toimivat Kansainvälisessä, ja heidän aikakauslehtensä *La Revue Icarienne* (Ikarialainen aikakauslehti) ja *La Jeune Icarie* (Nuori Ikaria) olivat Sosialistisen työläispuolueen virallisten äänenkannattajain luettelossa vielä v. 1879.

Alcander Longley, joka oli huomattavana henkilönä melkein jokaisessa utoopisen liikkeen suunnassa, esiintyy taas vuoden 1880 tienoilla Sosialistisen työläispuolueen "St. Louisin osaston" jäsenenä, pontevasti ajaen tämän puolueen periaatteita *Communist* lehdessään. Hän on vielä elossa ja toimivana. Monet fourierilaiset osottivat suosiollista harrastusta myöhäisemmän sosialismin kehitykselle, ja ainakin yksi purolainen, toht. J Homer Doucet, Philadelphiasta, otti osaa uudempaan sosialistiseen liikkeeseen.

Mutta nämä tapaukset ovat katsottavat poikkeuksiksi yleisestä säännöstä; muuten voipi huoleti sanoa, että ylipäätään varhaisemmat utoopiset teoriat ja kommunistiset kokeet olivat pienestä merkityksestä uuden aikaisen sosialistisen liikkeen muodostumiselle Yhdysvalloissa.

Nämä kaksi liikettä ovat oleellisesti erilaiset luonteeltaan ja tavoiltaan.

Viime vuosisadan ensipuoliskolla esiintyvä sosialistinen liike suuressa määrin kuvastaa silloisten teollisuustuotanto-olojen kypsymättömyyttä. Se on sokeaa kapinoimista kasvavan kapitalistisen tuotantojärjestelmän epäkohtia vastaan eikä sen järkipäätä arvostelua. Aatteeltaan perustui utoopinen sosialismi siveelisyyskäsitteille, vedoten Kristuksen opetukseen tai muihin siveyslakeihin. Utoopisen sosialismin julistajain mielestä tämä liike oli yhtä oikeutettu kahdeksannelta toista kuin yhdeksännelläkintolasta vuosisadalla, tässä maassa yhtähyvin kuin vanhallaakin mantereella.

Uudenaikainen sosialismi taas on täysinkehittyneen kapitalismin tuote, eikä ylimalkaan ota juurtuakseen missään maassa, jota sen teollistuotannolliset olot eivät vielä ole tälle liikkeelle kypsyttäneet.

Nykyisen sosialistisen liikkeen kannatus suuresti riippuu siitä seikasta, että on olemassa lukuisa työläisluokka, jolla ei ole maata eikä muita tuotantovälineitä, vaan on pysyvästi joutunut palkkatyöläisen asemaan. Se on tulos teollistuotannollisen järjestelmän kehitymisestä työväkeä sortavalle ja järjestettyyn vastarintaan pakottavalle asteelle. Toisin sanoen, uudenaikainen sosialistinen liike edellyttää korkealle kehittyneitä nykyaikaista tehdasjärjestelmää kaikkine siitä johtuvine

yhteiskunnallisine vastakohtineen ja taloudellisine taiteluineen.

Näitä ehtoja ei tosiaan viime vuosisadan alkupuoliskolla ollut olemassa missään osassa Yhdysvaltoja. Amerikalla on kauan ollut poikkeuksellinen asema kaikkien mailman kansojen keskuudessa. Silloin kun Euroopan maat olivat loppuun kuluttaneet lähes jokainoan neliöjalan alueestaan ja kaikki muut luonnolliset rahalähteensä, läntisellä pallonpuoliskolla oli rajattomat alat hedelmällistä maata ensiksitulijan vallattavana. Maanviljelys oli suhteellisesti helppotöistä ja tuottavaa, suurempi osa Amerikan väestöä oli itsenäisiä maatilallisia, samaan aikaan kun teollisuuselinkeinot olivat vallitsevina Euroopassa. Maan runsaus kun veti enimmät työ-kuntoiset miehet pelloille ja laidunmaille, jäi sitäpaitsi työvoiman tarjonta nuoren teollisuuden alalla paljoa pienemmäksi kysyntää, joka aiheutti verraten korkean palkkakannan.

Sen ohessa palkkatyöläisenä olo oli enemmän väliaikainen aste kuin pysyvä olotila: useimmiten työmies jonkun ajan kuluttua oli saanut säästäneeksi senverran rahaa, että pystyi ostamaan maatilan tahi hankkimaan ammatissaan tarvittavat aivan yksinkertaiset ja helppohintaiset työkalut sekä laittamaan itselleen oman omittuisen liikkeensä.

Eikä amerikkalaisen elämän etuisuudet supistuneet vain taloudellisiin oloihin. Vallankumoussodan suuret ponnistukset ja voitot olivat vielä tuoreina kansakunnan mielessä; itsenäisyysjulistuksen innostuttavat aatteet vielä kaikuivat amerikkalaisten korvissa; ihmisen „luovuttamaton oikeus“ elämään, vapauteen ja onnensa etsimiseen oli heille elävä totuus; he olivat ylpeät val-

tiollisesta riippumattomuudestaan, omantunnon vapaudestaan sekä puhe- ja painovapauksistaan. Nuori tasavalta oli varakas, sen tulevaisuus loistava; siinä ei ollut poliitisesti etuoikeutettuja ja tuskin ollenkaan taloudellista ahdinkoa; olihan siis luonnollista että sen kansalaisissa oli kehittynyt tavaton kansallinen optimismi (valotoiveisuus) ja mieltymys oloihinsa, joka ei suvainnut mitään sellaista liikettä mikä perustui tyytymättömyydelle oleviin oloihin.

Mutta vähitellen maan taloudelliset olosuhteet muuttuivat. Ennen näkemätön väkiluvun lisääntyminen vuosi vuodelta pienensi valtiomaitten pinta-alaa; viljavampi maa tuli pian vallatuksi, ja mitä oli jälellä, oli enimmäkseen metsää tai viljelykseen kelpaamatonta. Maa tuli kaupan ja keinottelun esineeksi, nousi nousemistaan hinnassa ja oli yhä vähemmän ja vähemmän köyhän saavutettavissa, joten näiden täytyi maanviljelysalalta kääntyä teollisuusalalle. Näin laskettiin perustus vakinaiselle palkkatyöväen luokalle.

Samaan aikaan ja samaan kehitykseen kuuluvana uudenaikainen teollisuustuotanto saapui Yhdysvaltoihin ja joutuun kohosi ihmeteltävään laajuuteen. Maan tyhjentyvät raaka-ainevarastot sekä väestömme yritteliäisyys ja nerokkuus piankin vallottivat meille sijan teollisuuskansojen eturivissä. Kauppa- ja tehdaskaupunkia sekä kaivoskyliä syntyi kaikkialla maassa; rautatieradat ja sähkösanomalangat sen kohta ihan verkona peittivät; rauhallisesta ja tyytyväisestä maanviljelys-yhteiskunnasta olivat Yhdysvallat muuttuneet kiireen, touhun ja melun vallassa olevaksi verstaaksi.

Tämä teollistuotannollinen kumous samalla perinpohjin muutti ihmisten yhteiskunnalliset suhteet.

Amerikan kansalliselämässä alkoi uusi aikajakso: monimiljoneerien ja rahakuninkaitten, kuulumattoman loiston ja ylellisyyden, mutta myös hylkyköyhyyden ja hirmukurjuuden aikakausi.

Ilmitaistelut pääoman ja työn välillä lakkojen, työsulkujen ja poikotusten muodossa tulivat yhä tavallisemmiksi ja useasti niiden yhteydessä harjotettiin väkivaltaisuuksia.

Työväen virtaaminen teollisuuskeskuksiin aiheutti väestösulloutumia; kurjalaiskujat ja vuokrakasarmit tulivat etevimpien kaupunkiemme luonnepiirteiksi yhtä hyvin kuin niiden mahtavat valtakadut ja palatsit.

Lyhyesti sanoen, vastikään jotakuinkin yhdenvertaisten ja itsenäisten kansalaisten tasavallasta olivat Yhdysvallat muuttuneet katkerimpain luokkasotien ja räikeimpäin yhteiskunnallisten vastakkaisuuksien näyttämöksi, mitä nykyisempinä aikoina ollenkaan on ollut.

Ja nämä hämmästyttävät yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset tapahtuivat uskomattoman nopeasti. V. 1850 Yhdysvaltain väkiluku oli hiukan yli 23 miljoonan; vajaan kuudenkymmenen vuoden kuluttua se oli noussut noin 85 miljoonaan. V. 1850 maan varallisuus oli vähän yli 7,000 miljoonaa dollaria ja oli koko tasaisesti jakaantunut väestön kesken; v. 1905 nousi „kansallisomaisuus“ 95,000 miljoonaan dollariin, josta enempi puoli oli 40,000 perheen hallussa eli neljänsosalla yhdestä prosentista väestöstä. V. 1850 oli 55 prosenttia Yhdysvaltain varallisuudesta maataloja; v. 1900 maatilat eivät enää muodostaneet täyttä 22 prosenttia maan varallisuudesta. V. 1860 oli Yhdysvaltain teollisuuteen sijoitettu kokonaispääoma vähän yli 1,000 miljoonan dollarin; seuraavain neljänkymmenen vuoden

kuluessa tuo pääoma oli kasvanut enemmän kuin yhdeksänkertaiseksi.

V. 1870 työvoiman tarjonta ei vastannut kysyntää; kolmeakymmentä vuotta myöhemmin oli yli miljoonan miehen suuruinen armeija työtöntä väkeä. V. 1870 lakot ja sulut olivat tuskin tunnettuja Amerikassa; vuosien 1881 ja 1894 välillä saatiin tässä maassa kokea enemmän kuin 14,000 taistelua pääoman ja työn välillä; viidettä miljoonaa työmiestä otti niihin osaa.

Siten edelläkuvattu kehitys valmisti maaperää uudenaikaiselle sosialistiselle liikkeelle, mutta sen edistymistä ehkäisemässä oli täällä monta maamme omituisiin taloudellisiin, valtiollisiin ja historiallisiin oloihin juurtunutta seikkaa.

Ensinnä, amerikkalainen työväki todella vieläkin oli edullisemmassa asemassa kuin heidän toverinsa valtameren tuolla puolella. Teollistuotannon ihmeteltävä moninaisuus ja ainainen uusien yritysten alottaminen pysyttivät Amerikan edelleen verraten edullisena työvoiman myyntipaikkana; tilapäisistä teollisuuspuolista huolimatta olivat Amerikassa työväen palkat yleensä paremmat ja heidän elintasonsa korkeampi kuin Europan palkkatyöläisillä. Toisekseen, amerikkalaisen ja europpalaisen työväenluokan mielenlaadussa oli iso ero, joka on katsottava johtuneen niiden erilaisesta alkuperästä ja historiasta.

Europan teollistuotanto oli kehittynyt seitsemän- kentoista ja kahdeksannentoista vuosisadan pikkuteollisuudesta; entisajan työverstaan mestarista oli kasvanut nykyajan kapitalisti, kisällistä ja oppilaisista nykyiset palkkatyöläiset. Tuo kehitys oli käynyt hitaasti ja asteettaisin, joten kumpasellakin luokalla oli ollut runsaasti aikaa

kiteytyä. Europpalainen palkkatyöväki oli useamman miespolven ikäinen; heillä oli luokkaperimyksensä ja mielialansa; he olivat "luokkatietoisia."

Toista oli Amerikan työväen. Heidän luokkansa oli niin äsken syntynyt, ettei heissä vielä ollut ehtinyt kehittyä varmaa luokkatuntoa; heillä oli vielä näköpiirissään kovin monta miestä, jotka aivan heidän silmiensä edessä olivat nousseet työväen riveistä rikkauden ja vallan korkeimmille kukkuloille; he yhä kokivat ajatella palkkatyötä vain ohimeneväksi asteekseen.

Sosialismin etenemisen esteenä Yhdysvalloissa olivat vielä maan valtiolliset laitokset: Europan maissa työväeltä säännöllisesti oli riistetty joitakin valtiollisia oikeuksia, joita toisilla kansalaisluokilla oli, ja yhteinen taistelu niiden oikeuksien saavuttamiseksi on aina ollut ensiaiheena vetämässä heitä määrättyyn poliitiseen liittoon. Yleinen äänioikeus oli Saksan työväen sotahuutona heidän ryhmityessään Lassallen ympärille kuusikymmenluvun alulla ja perustaessaan nykyisen voimakkaan sosialidemokraatisen puolueen ensi itua; "pois kaikki lait, jotka rajottavat yksilöllistä loukkaamattomuutta sekä paino-, opetus-, liittoutumis- ja yhdistysvapautta", oli Ranskan sosialistien ensimmäisiä vaatimuksia, kun liike taas virkosi kommuunin kukistamisen jälestä; samaten ovat Itävallan ja Italian sosialistien ensi taistelut tarkottaneet yleistä äänioikeutta, kokous- ja yhdistysvapautta sekä työväenluokan keskinäistä liittoutumisoikeutta.

Yhdysvalloissa sensijaan on työväki kaikkina aikoina saanut nauttia täyttä valtiollista tasa-arvoisuutta, joten sillä ei siinäkään suhteessa ollut aihetta valtiollisesti järjestyä luokkaperusteella.

Edelleen, maan valtiollisella näyttämöllä ajottais'n esiintyneet jyrkät uudistuspuolueet ovat usein saaneet al-

kavan sosialistisen liikkeen syrjäyttämään toisille urille.

Kaikki nämä ja monet muut vähempiarvoiset esteet ovat vaikuttaneet sen, että sosialismi maassamme on edistynyt paljoa hitaammin ja työläämmin kuin enimmissä Euroopan maissa.

Uudenaikaisen sosialismin alkua tavataan tällä mantereella ennen yhdeksännentoista vuosisadan ensipuoliskon loppua, mutta meni vielä puoli vuosisataa, ennenkuin voi sanoa tämän liikkeen oikein juurtuneen Amerikan maaperään.

Tämä Yhdysvaltain sosialistisen liikkeen historian aikakausi sopii mukavasti, vaikka vähän mielivaltaisesti, jakaa seuraaviin viiteen jaksoon:

1. *Aika ennen sisällissotaa*, noin vuodesta 1848 aina sodan alkuun asti. Tänä aikajaksona liike rajottui melkein yksinomaan saksalaisten, pääasiallisesti työväenluokkaan kuuluvien, siirtolaisten piiriin. Se oli sekä laajuudeltaan että syvyydeltään varsin vähäpätöinen ja haihtui miltei tykkänään sisällissodan kiihkoon.

2. *Järjestymiskausi*, käsittävä vuosien 1867 ja 1877 välisen vuosikymmenen, jolloin syntyi sosialistisia yhdistyksiä ja puolueita yksi toisensa jälestä, kunnes vihdoin Sosialistinen työläispuolue perustettiin.

3. *Sosialistinen työläispuolue*, jonka aikakautta on parikymmentä vuotta, sillä ajalla yhtenään sisäisiä ja ulkopuolisia otteluita liikkeen politiikkaa ja menettelytapoja koskevista kysymyksistä.

4. *Sosialistipuolue*, joka vihdoin on saanut sosialistisen liikkeen sopeutumaan maamme olosuhteihin, koteutumaan Amerikan maahan.

5. *Nykyinen sosialismi*, jonka aika ulottuu vain muutamisiin viimeisiin vuosiin.

ENSIMÄINEN LUKU
Aika ennen sisällissotaa

I. — Liikkeen alkuaajat.

Ne vähän yli kolmekymmentä eri maata, jotka viime vuosisadan alkupuolella kuuluivat saksalaiseen isänmaahan, eivät näy oikein miellyttäneen poikiensa. Maan valtiollinen tila ja nurjat taloudelliset olot aiheuttivat siirtolaistulvan, joka väheni vasta keisarikunnaksi yhdyttyä. Luotettavain tietojen nojalla on arvioitu, että yhdeksänentoista vuosisadan ensi puoliskolla neljättä miljoonaa saksalaista jätti isänmaansa. Siirtolaisten suuri enemmistö oli kisällejä ja ammattilaisia, mutta huomattava osa oli sivistyneitäkin ja oppineita miehiä, joita Saksassa aina on ollut runsaasti; vihdoin vuosien 1830 ja 1848 onnettomat vallankumoukset niihin lisäsivät lukuisan uuden aineksen — valtiolliset pakolaiset.

Saksalaiset siirtolaiset muodostivat isoja siirtokuntia Ranskassa, Englannissa, Sveitsissä ja Belgiassa; monet heistä lopuksi saapuivat Amerikan rannalle. Vuoden 1830 tienoilla oli saksalainen väestö hyvin edustettuna melkein jokaisessa Yhdysvaltain valtiossa ja maakunnassa sekä oli erittäin monilukuinen Pennsylvanian, Ohion, New Yorkin ja Marylandin valtioissa.

Näiden siirtolaisten, niin Eurooppaan jääneiden kuin Amerikkaan tulleiden, jyrkät mielipiteet, joita heidän isänmaassaan vallitsevat valtiolliset ja taloudelliset olosuhteet olivat synnyttäneet, saivat lisätukea Ranskan utoopisten so-

sialistien teorioista ja pian aiheuttivat laajalle levinneen liikkeen heidän keskuudessaan. He muodostivat salaisia vallankumousseuroja ja järjestivät työväen valistusklupeja yhteiskunnallisten kysymysten pohtimista varten; monet heidän joukossaan olevista "älymiehistä" toimivat tuon liikkeen johtajina, varsinkin Karl Marx, Fredrik Engels ja etevä ryhmä heidän ystäviään ja aatetovereitaan.

Näin sai alkunsa Kommunistinen klubi, jonka kehoituksesta Marx ja Engels laativat kuuluisan "Kommunistisen julistuksen". Tämä "julistus" oli marksilaisen eli teettellisen sosialismin ensimmäinen täydellinen esittely. Nykyaikaisen sosialismin voi sanoa alkaneen tämän asiakirjan julkasusta, Helmikuulla 1848, vaikka liike vielä pitkän aikaa miltei kokonaan sulkeutui saksalais-siirtolaisten valiojoukon piiriin.

Saksalaissiirtolaisten keskuudessa vallitseva yleinen liike luonnollisesti herätti jotakin kaikkua myös Yhdysvalloissa. Kolmekymmenluvun alkupuolella perustettiin New Yorkin kaupungissa "Germania" (Saksa) niminen seura, joka ilmotti tarkoituksenaan olevan koota yhteen valtiolliset pakolaiset, pitääkseen heidät valmiina palaamaan isänmaahansa, heti uuden valtiollisen vallankumouksen puhjetessa.¹⁾

Kun Orjuuden-estämisen (Free Soil) puolue ilmestyi Amerikan poliittiselle näyttämölle, olivat saksalaiset työmiehet sen ensimmäisinä kannattajina; he perustivat useita Orjuudenestämisklupeja ja v. 1846 puolueen aatteiden ajamista varten julkaisivat *Volkstribun* (Kansanpuoltaja) nimistä viikkolehteä.

Senohessa oli monta tuhatta saksalaissiirtolaista jär-

---

1) "In der Neuen Heimath" (Uudessa Kotimaassa), kirj. Anton Eickhoff, New York, 1884.

jestynyt keskusteluseuroiksi, osuustoimintayhdistyksiksi, voimisteluseuroiksi sekä jotakuinkin alkeellisuontoisiksi ammatillisiksi järjestöiksi. Mutta liike oli jotenkin hajanaista eikä sillä ollut mainittavampaa voimaa ja vaikutusta ennen kuuluisan saksalaisen kommunistin Vilhelm Weitlingin tuloa.

II. —*Vilhelm Weitling ja Yleinen Työväenliitto*

Vilhelm Weitling oli syntynyt v. 1808 Magdeburgissa, varattoman naisen aviottomana lapsena. Nuoruudessaan hän opetteli räätälin ammatin ja senaikaisten saksalaisten kisällien tapaan matkusteli opin käytyään laajalti.

Tässä nuorena mieheä olivat harvinaiset hengenlahjat yhtyneinä todelliseen tiedon janoon; matkoillaan hän sai hankituksi ranskankielen taidon sekä täytetyksi monta puutteellisiin opintoihinsa jäänyttä aukkoa.

Hyvin nuorella ijällä hänestä tuli kommunismin innokas apostoli; hän antausi kokonaan ulkomailla oleskelevain saksalaisten työmiesten järjestämiseen ja valistamiseen. Perusti useita räätälininsällien osuusravintoloita Pariisiin ja Sveitsiin sekä työväen kommunistisen valistusseuran Lontoosen. Työskenteli monissa vallankumouksellisissa salaseuroissa, jotka silloin olivat muodissa Pariisissa, ja yhtyi v. 1846 Brysselin saksalaiseen työväenyhdistykseen, jonka johtavina miehinä olivat nuorekkaat Karl Marx ja Fredrik Engels.

Weitlingin ensimmäinen laajempaa huomiota herättänyt kirjallinen tuote oli salaisessa vallankumouksellisessa kirjapainossa Pariisissa v. 1838 painettu kirjanen "Mailma sellaisena kuin se on, ja sellaisena kuin sen pitäisi olla";

siinä Weitling ensi kerran esittää kommunistisia teorioita.

Hänen tunnetuin teoksensa "Sopusoinnun ja vapauden takeet" ilmestyi neljää vuotta myöhemmin ja saavutti yhtäkkiä varman menestyksen. Sitä luettiin ja selitettiin laajalti ja se käännettiin sekä ranskan että englannin kielille.

Nämä kaksi kirjaa ynnä v. 1846 ilmestynyt "Köyhän syntisen evankeliumi" ovat hänen etevimmät teoksensa.

Yhteiskuntafilosofiansa puolesta Weitlingin saattaa sanoa olleen varhaisemman ja uudenaikaisen sosialismin välisenä yhdysrenkaana. Pääsuunnaltaan hän oli utopinen; hänen kirjoituksissaan selvästi ilmenee aikasempain ranskalaisten sosialistien vaikutus. Niinkuin kaikki utopistit, hänkin kyhäsi filosofiansa yksistään siveellisille perusteille. Kurjuus ja köyhyys hänen mielestään olivat seurauksena vain ihmisten pahuudesta; hänen vaatimuksiinsa olivat "ijäinen oikeus" sekä "koko ihmiskunnan ehdoton vapaus ja tasa-arvo". Olevain olojen arvostelussaan hän likeisesti liittyi Fourieriin, jolta hän myös on lainannut työn jakamisen kolmeen luokkaan: välttämättömään, hyödylliseen ja miellyttävään, sekä suunnitelmansa "miellyttävän työskentelyn" järjestämiseksi.

Hänen yhteiskunnallisen tulevaisuuden ihanteensa viihtäisi saint-simonilaiseen tiedemies-hallitukseen. Koko maapallon asioitten hallinto oli annettava kolmelle suurimmalle auktoriteetille (pääviisaalle) "filosoofisen lääketieteen", luonnonopin ja koneopin alalla, sekä näiden avustajiksi asetettava useita alakomiteoja. Hänen tulevaisuudenvaltionsa oli tiukkaan keskitetty hallitus, jonka yksityiskohdat hän oli tavanomaisella seikkaperäisyydellä suunnitellut. Uudenaikaista sosialismia Weitling hieman

lähentelee siinä kohden, että hän käsittää työnteettäjän ja työntekijän välisen luokkaeron. Kuitenkaan ei tuo erotus hänellä ulotu niin pitkälle, että hän tietoisesti olisi kannattanut uudenaikaisen sosialismin "luokkataistelun" oppia, vaikka hänen mielipiteensä "köyhien" ja rikkaitten" välisestä vihollisuudesta hyvin sitä lähenee.

Enimmistä edeltäjistään ja aikalaisistaan Weitling erosi siinä suhteessa, että hän ei ollut ainoastaan arvostelija; hän oli innokas saarnaaja, uuden uskon julistaja; hänen kirjoituksensa ja puheensa huokuivat rakkautta kanssaihmissiin ja palavaa halua heidän tekemisekseen onnellisiksi.

Weitlingin henkilöllinen vetovoima ja ystävällinen käytös vallottivat työläistoverien sydämet; Sveitsin ja Saksan hallituksien hellittämättömät vainoamistoimenpiteet saattoivat hänet yhä suurempaan kansansuosioon.

Viime vuosisadan neljäkymmenluvulla hän epäilemättä oli vaikuttavin henkilö saksalaisten työmiesten lukuisissa siirtoloissa Sveitsissä, Ranskassa, Belgiassa ja Englannissa.

Ensimmäisen matkansa Yhdysvaltoihin Weitling teki lopulla vuotta 1846 saksalaisten orjuuden-estäjien kutsuksesta jo mainitun *Volkstribunin* toimittajaksi. Mutta perille päästyään hän saikin tietää, että lehti oli lakannut ilmestymästä, ja kun vuotta myöhemmin tänne saapui huhuja hänen isänmaassaan lähestyvistä vallankumouksesta, hän kiireimmiten palasi Saksaan. Mutta "vuoden 1848 kunniakas vallankumous" nutistettiin alkuunsa muutamassa kädenkäänteessä, ja Weitling pettyneenä vaan ei masentuneena tuli takasin Yhdysvaltoihin v. 1849. Täällä hänelle aukeni laaja ja hedelmällinen toimiala.

Niinkuin jo olemme maininneet, olivat saksalaissiirtolaiset tähän aikaan perustaneet useita erilaisia työläisjärjestöjä, mutta niiltä puuttui elimellistä yhteyttä keskenään ja vielä enemmän yhtenäistä tarkotusperää ja toimintatapaa. Weitling heti ryhtyi liikettä keskittämään ja ohjaamaan määrätuille urille. Siinä tarkotuksessa hän julkasi *Die Republik der Arbeiter* (Työmiesten tasavalta) nimistä vihkosta, joka vuoden 1850 ilmestyi kerran kuussa, mutta Huhtikuulla 1851 muutettiin viikkolehdeksi.

Weitlingin toimesta muodostettiin New Yorkissa v. 1850 "Yhdistettyjen ammattien keskuskomitea". Tämä työväenjärjestöjen valiokunta edusti noin kahta tai puolta kolmatta tuhatta jäsentä. Samanlaisia valiokuntia järjestettiin muissakin Yhdysvaltain kaupungeissa; kohta syntyi saksalaisen työväen kesken etenkin itävaltioissa vilkas liike.

Joukkokokouksia pidettiin, lentolehtiä jaettiin ja muunilukuisia klupeja perustettiin. Liike tuli amerikkalaisen sanomalehdistön huomioon ja herätti paljon sekä suosiolista että epäsuosiollista arvostelua, josta oli seurauksena, että se piankin levisi pelkästään saksalaisten työväenjärjestöjen ulkopuolelle ja saavutti muidenkin kansallisuuksien, myös synnynnäisten amerikkalaisten työntekijäin keskuudessa myötätuntoa ja kannatusta.

Republikin joka numerossa sinä aikana on hehkuvia selostuksia uusista voitoista. Maaliskuussa 1850 neekerien joukkokokous New Yorkissa lausui hyväksyvänsä Weitlingin aatteet "työnvaihtopankista"; samanlaisen päätöksen teki saman vuoden Huhtikuulla eräs amerikkalaisten työmiesten kokous Philadelphiassa. Toukokuun 10 p. *Republik* julkaisi Cabetin kirjelmän, jossa tämä kuuluisa ranskalainen utopisti lausui pitävänsä suotavana sopusointuis-

ta yhteistoimintaa Nauvoon ikarialais-siirtolan ja Weitlingin liikkeen kesken; samassa numerossa kerrotaan, että joukko maatilallisia oli Weedportissa, New Jerseyssä, järjestynyt "Maatilallisten ja ammattilaisten suojelus-yhdistykseksi", aikoen laittaa Weitlingin suunnitelman mukaisen työnvaihtopankin. Syyskuun 21 p. oli *Republikissa* kutsumus yleiseen työväenkokoukseen, jota Weitling kauan oli puuhannut ja joka sitte pidettiin Philadelphiassa Lokakuulla 1850.

Tämä oli saksalaisen työväen ensimmäinen yleinen kansalliskokous Amerikan manterella; se on sangen mieltäkiinnittävä tämän maan työväenliikkeen ja erityisesti sosialistisen liikkeen tutkijoille. Kokous alkoi Lokakuun 22 p. ja lopetti työnsä Lokakuun 28 p.

Edustajat oli valittu sillä perusteella, että kutakin satata järjestöjäsentä kohden oli yksi edustaja; edustettujen jäsenien lukumäärä oli 4,400. Nämä jakaantuivat 42 järjestöön, joiden asemapaikkoina olivat seuraavat kymmenen kaupunkia: St. Louis, Louisville, Baltimore, Pittsburg, Philadelphia, New York, Buffalo, Williamsburg, Newark ja Cincinnati.

Kokouksen keskusteltavina olivat seuraavat asiat: 1) työnvaihtopankit; 2) yhdistykset; 3) valtiollinen puoluejärjestö; 4) kasvatus ja opetus; 5) aatteenlevitys; 6) siirtolat; 7) edustajakokoukset.

Edustajain tekemät päätökset näistä kysymyksistä julkastiin *Republikissa* ja muissa lehdissä.

Weitlingin "vaihtopankki" oli pääasiallisesti samanlainen kuin Owenin "tasapuolinen työnvaihtopankki". Tuohon laitokseen sai jokainen hyödyllisen tavaran tuottaja jättää tuotteensa; pankki antoi sen arvoa vastaavan todistelapun, jolla sitte voi ostaa muita pankin varastossa ole-

via tavaroita kustannushintaan. Owenin suunnitelmasta Weitlingin laitos erosi siinä kohden, että tähän välttämättömänä pankin täydennyksenä sisältyi yhteistoiminnallista teollistuotantoa.

Vaihtopankki oli Weitlingin lempiaate; sen avulla hän toivoi vähitellen saatavan poistetuksi kapitalistisen tuotantotavan, eikä hän koskaan väsynyt selittämästä tuon suunnitelman etuja.

Kokous hyväksyi hänen suunnitelmansa muutoksitta sekä laati tarkat ohjesäännöt laitoksen hallinnosta ja käytännöllisestä työskentelytavasta.

Kokouksen poliittinen katsantokanta sisältyi tunnuslauseeseen: "yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet", ja sen ohjelmaan otettiin kaksitoista vaatimusta, jotka melkein kaikki olivat lainatut Orjuuden-estämispuolueen ohjelmasta. Edustajat myös päättivät kuhunkin kaupunkiin perustettavaksi seitsenmiehisen poliittisen komitean, joiden oli oltava keskinäisessä yhteistoiminnassa valtioitten ja yleiskansallisissa vaaleissa; vielä he tekivät päätöksiä, joissa vaadittiin opetuksen saannin helpottamista ja suositeltiin kommunististen siirtolain perustamista.

Edustajat määräsivät New Yorkin "Vaihtolavaltuuston" liikkeen väliaikaiseksi toimikunnaksi sekä määräsivät seuraavan edustajakokouksen ajan ja pitämistavan. Mutta, omituista kyllä, he eivät antaneet mitään virallista nimeä kokouksessa edustettujen järjestöjen jäsenistölle, jota jonkun aikaa sen jälkeen häilyvästi nimitettiin "liikkeeksi", "yhdistykseksi" tahi "kaupunkien liitoksi", kunnes "Yleinen työväenliitto" (Allgemeiner Arbeiterbund) yhteisellä suostumuksella vakaantui nimeksi.

Juuri Philadelphian kokouksen jälestä oli Weitlingin julkinen vaikutus korkeimmillaan; sitä seurasi nopean ale-

nemisen aika. Hänen vaihtopankkinsa jäivät toteuttamatta. Vaikka tätä yritystä varten silloin tällöin kerättiin varoja ja joitakin osakkeita siihen myytiin, saatiin kokoon aivan riittämätön määrä edes kuinka vaatimattoman kokeen alottamiseksi; Weitlingin täytyi, vaikka vastahakoisesti, luopua lemmikkihaaveestaan.

Hänen kannattajansa yrittivät toteuttaa hänen siirtolasuunnitelmaansa perustamalla v. 1849 Iowaan "Communian" (Yhteistö) siirtokunnan, mutta yritys päättyi tuhoisaan häviöön, tuottaen alkuunpanijoilleen rahatappioiden lisäksi ikäviä käräjänkäyntejä maan omistusoikeudesta.

Tällä välin oli Weitlingin menettelytapa ja itsevarma käytös herättänyt vastarintaa useitten liiton eteväin jäsenten taholta; lyhyen mutta tiukan kinastuksen jälkeen Weitling ärtyneenä ja pettyneenä poistui julkisuudesta.

Loppuikänsä hän oli kirjurina New Yorkin siirtolaisvirastossa. Elämänsä viimeisinä aikoina hän rupesi sairaloisesti liioittelemaan ansioittensa arvoa. Hän kirjotti tähtitieteellisen kirjan, jonka hän kehui sisältävän paljoa nerokkaampia keksintöjä kuin mitä Newton oli tehnyt; myös väitti hän keksineensä monta tärkeätä parannusta ompelukoneeseen, mutta kaikki ne keksinnöt oli häneltä varastettu ja niistä saatu suunnattomat voitot.

Hänen välinpitämättömyytensä työväenliikkeen myöhemmistä vaiheista keskeytyi ainoastaan sen kerran, kun hän ilmaantui Kansainvälisen New Yorkin osastojen yhteiseen kokoukseen Tammikuun 22 p. 1871. Kolme päivää jälemin hän kuoli.

Yleinen työväenliitto oli olemassa joitakuuta vuosia Weitlingin eron jälkeen, mutta ei saavuttanut sitä merkitystä kuin sen loistava alku oli luvannut.

V. 1853 julkastiin kutsumus toiseen ammattijärjestöjen edustajakokoukseen New Yorkissa, mutta ainoastaan kirjapainolatojain ammatti oli kokouksessa edustettuna.

V. 1858 liitto perusti uuden viikkolehden nimellä *Social Republic* (Yhteiskunnallinen tasavalta); toimittajaksi valittiin hyvin tunnettu saksalainen vallankumousmies Gustav Struve, sekava-ajatuksinen, haaveksiva sanahelittäjä, jonka vaikutuksen alaiseksi liitto kohta joutui. Kuvataksemme liiton senaikaista henkeä ja järjentiilaa kerromme seuraavat päätökset niistä vaatimuksista mitä on asetettava poliitisiin toimiin pyrkiville ehdokkaille:¹⁾

“Päätettiin, että seuraavat kysymykset on toimivartiomiesten läsnäollessa tehtävä jokaiselle virkaan pyrkijälle:

“1. Oletteko valmis, henkeen ja vereen, murtamaan ne kahleet, jotka työn sitovat pääomaan, sekä yleensä puoltamaan köyhien oikeuksia parhaan kykynne mukaan?”

“2. Oletteko valmis, henkeen ja vereen, kannattamaan työn ehdottomia oikeuksia lain edessä sekä vastustamaan kaikkea siirtolaisia kohtaan maassasyntyneitten taholta harjotettua vääryyttä jne.?”

Sitte seuraa pitkä jono samanlaatuisia kysymyksiä, ja lopuksi tällainen voimalaus:

“Päätettiin, että jokainen ehdokas, joka rikkoo lupa-

---

1) Nämä lainaukset ja monta muuta yksityiskohtaa tämänaikaisesta työväenliikkeestä on tekijä saanut F. A. Sorgen erinomaisista Yhdysvaltain työväenliikettä vuosien 1850 ja 1860 välisenä aikana koskevista kirjoituksista *Neue Zeit* lehden 31 n:ossa 1890—1891.

Weitlingin toiminnasta Yhdysvalloissa on lisätietoja saatavana *Die Republik der Arbeit* lehden vuosikerroissa. Elämäkerrallisia tietoja hänestä sisältää Emil Kalerin kirjanen “*Wilhelm Weitling. Seine Agitation und Lehren*” (W. Weitling, hänen kiihotustoimensa ja oppinsa), Göttingen-Zyrich, 1887.

uksensa toimimalla vastoin edellämainittuja periaatteita, on jätettävä kansan tuomittavaksi”.

Social Republic lakkasi ilmestymästä v. 1860, jonka jälkeen Yleisestä työväenliitosta ei mitään kuultu.

Viiskymmenluvun keskipaikoilla saattoi Josef Weydemeyerin toiminta jonkun verran uutta eloa saksalaiseen työväenliikkeeseen. Weydemeyer oli Marxin ja Engelsin mieskohtainen ystävä sekä hyvin perehtynyt tieteellisen sosialismin teorioihin. Hän saapui New Yorkiin samoihin aikoihin kuin Weitling. Keväällä 1852 hän alotti kuukauslehdessä *The Revolution* (Vallankumous), jonka toisessa eli viimeisessä numerossa Karl Marxin mainio historiallinen kirjoitus "Louis Bonaparten 18 päivä Brumairekuuta" oli ensi kertaa painettuna. Weydemeyer koki istuttaa marksilaisen sosialismin oppeja työväenliittoon, jonka jäsenille hän usein luennoi sekä saksan että englannin kielellä.

Vuodesta 1856 Weydemeyer asettui Chicagoon, jossa oleskeli sisällissodan alkuun asti.

III. — Voimisteluseurat

Jostakin arvosta sosialismin levenemiselle viiskymmenluvulla olivat saksalaiset voimistelu- eli turnausseurat (Turnvereine).

Tähän aikaan alettiin ottaa huomioon voimisteluharjoitusten tärkeyttä ihmiselimestön kehitykselle. Preussissa oli ministeristö Kesäkuulla 1842 määrännyt voimistelun otettavaksi säännölliseksi harjoitusaineeksi kouluihin. Toisissa maissa seurattiin esimerkkiä, ja kuten tapaa käydä jokaiselle uudelle vähämaksuiselle urheilulle, siihen ensin liiaksikin innostuttiin. Voimistelu tuli muotiin, etenkin köyhempäin luokkien keskuudessa; työväen voimistelu-

seuroja syntyi kaikkialla Saksassa ja monessa muussa Euroopan maassa.

Yhdysvalloissa useimmat näistä seuroista pidättivät muutamia kokouksiaan "henkisellemme voimistelulle" eli keskustelulle yhteiskunnallisista ja valtiollisista kysymyksistä. Varhaisemmat "turnaajat" olivat valtiollisilta mielipiteiltään yleensä hyvin jyrkkiä. V. 1850, jolloin Weitling piti kokoustaan Philadelphiassa, oli heillä myös samassa kaupungissa edustajakokous, johon oli saapunut edustajia seitsemästätoista eri paikallisjärjestöstä; yleiskansallinen liitto perustettiin nimellä "Pohjois-Amerikan yhtyneet voimisteluseurat" (Vereinigte Turnvereine Nordamerika's). V. 1851 järjestön nimeksi otettiin "Sosialistinen voimisteluliitto" (Sozialistischer Turnerbund).

Poliitisesti turnaajat kannattivat Orjuuden-estämispuoluetta, mutta selittivät aikovansa perustaa Yhdysvaltoihin sosialistipuolueen. Professori Ely jo ennen mainitussa Amerikan työväenliikkeen historiassaan sekä hänen mukaansa saksalainen Yhdysvaltain sosialismin historioitsija Sartorius von Waltershausen selittävät voimisteluseuroilla olleen suurtakin vaikutusta uudenaikaisen sosialismin ensivaiheisiin maassamme, mutta toista mieltä asiasta on F. A. Sorge, jolla on se etu puolellaan, että hän on itse ollut niissä mukana ja muistaa ne ajat. Missään tapauksessa ei voimisteluseuroilla näytä olleen suoranaista vaikutusta työväenliikkeeseen ennen sisällissotaa, ja sodan jälkeen turnaajat muodostelivat valtiollista ja yhteiskunnallista uskonnollisuustaan huomattavasti vanhoilliseen suuntaan, muuttivatpa yleiskansallisen järjestönsä nimenkin taas vain "Pohjois-Amerikan voimisteluliitoksi", vaikka jotkut paikallisjärjestöt vieläkin pitävät "Sosialistisen" nimensä ja edelleen suosivat sosialistista liikettä.

IV. — Kommunistiklupi.

Seuraava ilmisosialistinen järjestö Yhdysvalloissa oli v. 1857 New Yorkissa perustettu Kommunistiklupi. Mutta sen historia on vain vähän tunnettu. Sen jäsenet näyttävät etupäässä olleen keskiluokkiin kuuluvaa, Saksassa hyvän koulusivistyksen saanutta väkeä. Heidän kommunisminsa perustui enemmän filosoofiselle kuin taloudelliselle pohjalle; heidän pyrkimyksensä ja näkökantansa esitetään Lokakuulla 1857 painetussa perussäännössä¹⁾ seuraavin sanoin:

“Kommunistiklupin jäsenet hylkäävät kaiken uskonnollisen uskon, esiintyköön se missä muodossa tahansa, samaten kuin kaikki muutkin käsitteet, jotka eivät perustu aistimien ilmeiseen todistukseen. He tunnustavat kaikkien ihmisten täydellisen tasa-arvon, väriin ja sukupuoleen katsomatta, ja sentähden he ennenkaikkea kokevat saada poistetuksi yksityisomaisuuden, perityn tai hankitun, saat- taaksensa sensijaan kaikille tilaisuuden päästä osallisiksi niihin aineellisiin ja henkisiin nautintoihin, mitä maanpäällä on tarjona. Nimikirjotuksellaan he sitoutuvat toteuttamaan tarkotusperiään mikäli mahdollista nykyisen yhteiskunnan puitteissa sekä avustamaan toisiaan siveellisesti ja aineellisesti”.

Perussäännössä myös edellytettiin haaraosastojen muodostamista klupille, mutta niitä ei liene perustettu. Ainoa kerta, milloin klupi herätti jommoistakin huomiota, oli kun se v. 1858 pani toimeen väkilukuisen joukkokokouksen Pariisin 1848 vuoden kumouksen muistoksi.

---

1) “Statuten des Kommunisten-Klubs in New York” (New Yorkin Kommunistiklupin säännöt), New York, Lokakuulla 1857.

V. — *Saksalaisten sosialistien osanotto sisällissotaan*

Varhaisemmat saksalaiset sosialistit luonnollisesti täysin yhtyivät orjainvapautusliikkeesen; kahleorjuuden poistaminen oli aina heidän poliittisissa vaatimuksissaan. Mutta kuta lähemmäksi uhkaava taistelu läheni, sitä enemmän sai tämä asia käytännöllistä merkitystä. Kun vihdoin sota julistettiin, se siihen määrään valtasi heidän huomionsa, että kaikki muut valtiolliset harrastukset jäivät sikseen.

Kaikenlaatuiset sosialistijärjestöt, mitä silloin oli olemassa, lähettivät täyden osuutensa sotilaita Pohjoisvaltioitten armeijaan. "Turnaajat joka suunnalta", kertoo professori Ely, "noudattivat Lincolnin kehotusta, jotkut seurat lähettämällä enemmän kuin puolet jäsenistään sota-palvelukseen. New Yorkissa he muutamissa päivissä panivat pystyyn kokonaisen rykmentin ja monessa paikassa muodostivat yhden tai useampia komppanioita. Ensimmäisessä Missourin rykmentissä oli kolme komppaniaa ja seitsemästoista rykmentti melkein kokonaan turnaajia. Arviolta neljä- tai viisikymmentä prosenttia kaikista ase-kuntoisista turnaajista otti osaa sotaan".

Muut sosialistijärjestöt eivät tietenkään niin paljoa lähettäneet sotilaita, vaan kuitenkin huomattavasti, ja joukossa oli tämän nuoren liikkeen tarmokkaimpia johtomiehiä. Josef Weydemeyer palveli koko sodan ajan Pohjoisvaltioitten riveissä, suuresti kunnostautuen, ja tuli heti sodan loputtua nimitetyksi tärkeään toimeen St. Louisin kaupungin kunnallishallinnossa.

August Willich, joka v. 1848 Marxin ja Engelsin kanssa oli ollut Lontoon Kommunistiliiton jäsenenä ja v. 1853 saapunut Yhdysvaltoihin, liittyi armeijaan heti sodan syt-

tyessä ja nopeasti kohottuaan luutnantiksi, sitte everstiksi, korotettiin v. 1862 prikaatikenraaliksi.

Robert Rosa, entinen Preussin armeijan upseeri ja New Yorkin Kommunistiklupin jäsen, palveli 45:nnessä New Yorkin rykmentissä ja kohosi majuriksi. Hän kuoli v. 1901.

Kommunistiklupin nuorista jäsenistä nerokkaimpia ja lupaavimpia oli Fritz Jacobi, joka rupesi Pohjoisvaltioitten armeijaan sotamieheksi. Hänet oli jo ylennetty luutnantiksi, kun hän kaatui Fredericksburgin taistelussa.

Toht. Beust, Alois Tillbach ja monta muuta vähemmän kuuluisaa sosialistia oli saksalaisten vapaaehtoisten riveissä.¹⁾ Sota tosiaan oli harventanut alkavain sosialistijärjestöjen rivit siinä määrin, että se herpasi niiden toiminnan; vasta v. 1867 liike alkoi virota.

---

1) Enimmät nämä tiedot on tekijä saanut F. A. Sorgelta.

TOINEN LUKU
Järjestymiskausi

I. — Kansainvälinen työväenyhdistys.

Heti sisällissodan jälkeisenä aikana tulee Yhdysvaltain sosialistisen liikkeen historia läheisesti koskettelemaan Kansainvälisen työväenyhdistyksen vaiheita. Oikein ymmärtääksemme tätä ajankohtaa liikkeessämme, sietää meidän hieman tutustua tuon yhdistyksen luonteesen ja historiaan.

Kansainvälinen työväenyhdistys, joka yleensä tunnetaan "Kansainvälisen" (Internationaalinen) nimellä, muodollisesti perustettiin Pyhän Martin salissa Lontoossa Syyskuun 28 p. 1864. Ei olisi paremmin voitu valita aikaa eikä paikkaa alettaessa tätä liikettä, jolla yhdeksäntoista vuosisadan vaiherikkaassa historiassa ei ole vertaistakaan käsityksiensä rohkeudessa, ihanteittensa ylevyydessä ja mittasuhteittensa suurisuuntaisuudessa.

Kuuskymmenluvun alulla oli molempain pallonpuoliskojen kaikissa sivistysmaissa nähtävänä mitä merkillisin taloustuotannollinen, yhteiskunnallinen ja valtiollinen nousu.

Höyryvoiman ja rautateiden ilmestyminen oli nopeasti mullistanut entiset hitaat tuotanto- ja kuljetustavat niin Euroopassa kuin Amerikassa. Kotiteollisuuden ja pikkukäsityön sijaan tulivat jättiläistehtaat ja suurtuotantojärjestelmä. Uusia koneita keksittiin, uusia teollisuusaloja luotiin, uusia myyntipaikkoja löydettiin ja uusia suhteita

järjestettiin. Uusi tuulahdus puhalsi vanhoihin maihin uutta tarmoa ja virkeyttä. Teollistuotannollista edistystä seurasi yleinen valtiollinen valveutuminen ja työväenliikkeen uudistuminen.

Saksassa oli vuoden 1848 vallankumoustappiota seuraava valtiollinen välinpitämättömyys ja taantumus vaihtumassa vilkkaaksi isänmaan-yhdistämiskiihotukseksi; työväki, väsymättömän ja kaunopuheisen esitaistelijansa Ferdinand Lassallen innostamana, ryhtyi pontevasti taistelemaan yleisen äänioikeuden ja työnoikeuksien saavuttamiseksi. Italiassa rahvas Garibaldin ja Mazzinin johdolla hurjanrohkeasti taisteli Italian, Ranskan ja paavin ylivaltaa vastaan; "itsenäisen kuningaskunnan" vaatimus usein hukkuu "yhdistyneen tasavallan" huutoon.

Yhdysvalloissa oli orjuuden vastustajain kiihotus vinnoin puhjennut sodaksi; kovaonniset puolalaiset saavuttivat Europan myötätunnon ja ihailun uljailla urostöillä rohkeassa vaikka toivottomassa taistelussaan koko Venäjän itsevaltiasta vastaan.

Englannissa ja Ranskassa ammatillinen työväenliike oli nopeasti kehittymässä, olipa saavuttanut eräitä tärkeitä voittoja monilukuisissa kahakoissaan pääoman kanssa.

Koko Europan manner oli valtiollisen ja yhteiskunnallisen levottomuuden tilassa; Lontoo oli täynnä kaikenkansaisia valtiollisia pakolaisia. Miltei jokaista sen ajan vallankumousliikettä edusti Englannin pääkaupungissa enemmän tai vähemmän lukuisa ryhmä pakolaisia, jotka olivat alituisessa ystävällisessä seurustelussa keskenään.

Vuoden 1862 mailmannäyttelyyn oli Napoleon III:n erityisellä suostumuksella ja hallituksen kustannuksella lähetetty muutamia toveriensa valitsevia työmiehiä. Brittiläiset työläistoverit ottivat heidät sydämellisesti vastaan;

pantiin toimeen "kansainvälisen veljeyden juhla", jossa eri kansallisuuksia olevat työmiehet vaihtoivat mielipiteitä ja lausuiivat toivomuksia pysyväisen yhteyden aikaansaamiseksi Europan työläisten kesken. Noin vuotta myöhemmin, Heinäkuun 22 p. 1863, Lontoon työväki järjesti julkisen mielenosotuksen lausuakseen suosionsa Puolan valankumouksellisille, ja tähän tilaisuuteen saapui joitakuuta Ranskan järjestyneen työväen edustajia. Taas lausuttiin julki ajatus kansainvälisen työväenliiton perustamisesta. Tällä kertaa asia herätti suurempaa harrastusta, ja kokouksen toimeenpanijat päättivät heti ryhtyä tuumaa toteuttamaan.

Ensi työksi eräs komitea, jonka johtavana henkenä oli suutari Odger, laati kirjelmän Ranskan työväelle. Se oli voimakkaasen ja kaunopuheiseen muotoon laadittu ja erityisesti kosketteli kansainvälisen kilpailun haitallisuutta työmarkkinoilla. "Milloin jonkun maan työmiehet ovat kyllin hyvästi järjestyneet vaatiakseen korkeampaa palkkaa tahii työpäivän lyhennystä", sanottiin siinä, "saavat he työnteettäjältä vastaukseksi uhkauksen tuottaa halvempaa vierasta työväkeä; tämä epäkohta voidaan poistaa ainoastaan työväenluokan kansainvälisellä järjestymisellä".

Tällä kirjelmällä oli tehokas vaikutus; ranskalaiset työmiehet heti valitsivat lähetystön viemään heidän vastauksensa Lontoosen.

Tuon lähetystön vastaanottoa varten oli edellämainittu Pyhän Martin salin kokous kutsuttu. Professori Beesly, joka hyvin ahkerasti toimi Kansainvälisen alkuhommissa, oli puheenjohtajana; ranskalaisten lähetystön johtaja Henri L. Tolain luki maamiestensä vastauksen lontoolaisten kirjelmään. Vastauksessa empimättä hyväksyttiin englantilaisten esittämä kanta.

Vilkkaan keskustelun jälkeen kokous valitsi komitean laatimaan Kansainvälisen työväenyhdistyksen ohjelmaa ja perussääntöä, jotka olisivat väliaikaisesti voimassa Yhdistyksen ensimmäiseen edustajakokoukseen asti.

Tuohon komiteaan, jota sittemmin täydennettiin, kuului viisikymmentä jäsentä: 21 englantilaista, 10 saksalaisista, 9 ranskalaista, 6 italialaista, 2 puolalaista ja 2 sveitsiläistä.

Se alakomitea, jonka laadittavana oli perussäännöt ja periaatteellinen ohjelma, esitti kaksi eri ehdotusta: toinen mainion italialaisen isänmaanystävän Mazzinin laatima, toinen uudenaikaisen sosialismin isän Karl Marxin. Viimemainittu hyväksyttiin yksimielisesti.

Sen mukaan jäivät Kansainväliseen yhtyneet eri kansojen työläisjärjestöt entiseen muotoonsa; asetettiin vaan Pääneuvosto hoitamaan yhdistyksen kansainvälisiä asioita. Pääneuvoston muodostivat Kansainväliseen kuuluvien eri kansallisuuksien edustajat, ja sen tehtävinä oli: olla välittäjänä eri maitten työväen kesken, ratkaista työväenjärjestöjen kaikki kansainväliset riidat, toimittaa jäsenille tiedonantoja työväenliikkeen kehityksestä kaikissa maissa, kerätä ja julkasta kansainvälistä työväen tilastoa ynnä muita hyödyllisiä tietoja, jne.

Kansainvälisestä piti, käyttääksemme Fredrik Engel sin voimakkaita sanoja, tulla "Europan ja Amerikan edistyneimpien maitten työväenyhdistys, joka kouraantuntuvasti osottaa sosialistisen liikkeen kansainvälisyyden sekä itselleen työväelle että kapitalisteille ja hallituksille — lohdutukseksi ja rohkaisuksi työväenluokalle sekä peloksi sen vihollisille".

Periaatteiden esitys eli ohjelma oli lyhyt selostus uudenaikaisen sosialismin perusopeista; Kansainvälinen ei

sitä myöhemmin muutellut, ja jotkut sosialistipuolueet ovat sen hyväksyneet kansalliseksi ohjelmakseen. Otamme sen tähän kokonaisuudessaan:

“Siihen nähden: Että työväenluokan vapaus on työväenluokan itsensä hankittava; että työväenluokan vapautustaistelu ei merkitse luokkaetujen ja yksinoikeuksien tavoittelemista, vaan tasaista oikeuksien ja velvollisuuksien saavuttamista sekä luokkavallan poistamista;

“Että työntekijän riippuvaisuus tuotantovälineitten, elämän lähteitten, omistajasta on perussyynä kaikenlaatuisen orjuuteen, yhteiskunnalliseen kurjuuteen ja valtiolliseen vallanalaisuuteen;

“Että sentähden työväenluokan taloudellinen vapautus on se suuri tarkoitusperä, jonka saavuttamiseksi jokainen valtiollinen liike on suunnattava;

“Että kaikki yritykset, mihin tähän saakka on ryhdytty tämän tarkoitusperän saavuttamiseksi, ovat rauenneet siitä syystä, kun on puuttunut kaikkiiyhteisyyttä eri työläisryhmien kesken joka maassa ja kun eri maitten työväenluokkien välillä ei ole ollut veljellistä yhdysidettä;

“Että työn vapautus ei ole paikallinen eikä kansallinen, vaan yhteiskunnallinen pulma, ulottuva kaikkiin maihin missä nykyinen yhteiskuntajärjestys vallitsee, ja sen ratkaisu riippuu pisimmälle edistyneitten maiden käytännöllisestä ja atteellisesta yhteistoiminnasta;

“Että nykyinen työväenluokan valveutuminen kaikissa Europan teollisuusmaissa herättää uutta toivoa, mutta samalla on vakavana varoituksena uudistamasta entisiä erehdyksiä, vaatien yhdistämään vielä yhtymättömät liikkeet;

“Ensimmäinen kansainvälinen työväen edustajakokous julistaa, että Kansainvälinen työväenyhdistys sekä kaikki siihen kuuluvat yhdistykset ja yksilöt pitävät totuuden, oi-

keuden ja siveellisyyden käytösohjeensa toinentaloiaan ja kansainmisiin kohtaan, katsomatta väriin, uskontunustukseen tai kansallisuuteen. Kokous käsittää ihmisen velvollisuudeksi vaatia ihmis- ja kansalaisoikeuksia ei ainoastaan itselleen, vaan jokaiselle joka täyttää velvollisuutensa. Ei oikeuksia ilman velvollisuuksia; ei velvollisuuksia ilman oikeuksia.”

Kansainvälisen toiminta-aikaa kesti noin kahdeksan vuotta, vuodesta 1864 vuoteen 1872; voimakkaimmillaan sen vaikutus oli kuuskymmenluvun lopulla. Järjestö oli jotensakin höllä, niin että on vaikea vähääkään tarkalleen arvioida siihen kuuluvien lukumäärää eri aikoina. Muuta varmasti se oli aikansa laajin ja vaikutusvaltaisin työvänjärjestö. Sillä oli lukuisia osastoja Ranskassa, Englannissa, Saksassa, Itävallassa, Belgiassa, Hollannissa, Tanskassa, Espanjassa, Portugalissa, Italiassa, Sveitsissä ja Puolassa sekä Australiassa ja Yhdysvalloissa.

European sanomalehdistö, joka aluksi oli pitänyt Kansainvälistä vain pilan esineenä, ennen pitkää säikähti järjestön levenemistä ja pani toimeen ristiretken tätä “European järjestettyä yhteiskuntaa uhkaavata suurta vaaraa” vastaan. Peljästyneen porvariston silmissä se muodostui laajalle haarautuvaksi salaiseksi seuraksi, jolla oli suunnattomat apukeinot käytettävänä ja joka puuhasi salaliittoa valtiollisen vallankumouksen toimeenpanemiseksi ihan paikalla kaikissa European maissa. Mitä hurjimpia ja haaveellisimpia juttuja Kansainvälisen voimista ja teoista julkastiin ja leviteltiin; miltei jokainen suurempi työtaistelu ja jokainen valtiollinen tai yhteiskunnallinen tapahtuma näinä aikoina luettiin sen syyksi.

Mutta Kansainvälinen ei koskaan ollut mikään salaliittolaisseura; sen vaikutus European politiikkaan ja kan-

sainväliseen työväenliikkeeseen oli pelkästään siveellinen. Sen pääasiallinen merkitys oli siinä, että se sai aikaan läheisemmät ja sopusointuisemmat välit eri maitten työväen kesken, sekä sen edustajakokouksien keskusteluissa. Noita kokouksia, joissa tärkeimpien Euroopan maitten työväenjärjestöjen edustajina usein olivat niiden etevimmät ajattelijat ja vaikuttavimmat johtajat, oli kaikkiaan kuusi; ne pidettiin seuraavissa paikoissa seuraavina aikoina:

Genevessä	.....	Syyskuun 3—9	p. 1866.
Lausannessa	....	Syyskuun 2—8	p. 1867.
Brysselissä	....	Syyskuun 6—13	p. 1868.
Baselissa	.....	Syyskuun 5—11	p. 1869.
Haagissa	.....	Syyskuun 2—7	p. 1872.
Genevessä	.....	Syyskuun 8—13	p. 1873.

Edustajain luku eri kokouksissa vaihteli kuudesta kymmenestä sataan; keskustelukysymyksinä oli: lakot, työpäivän lyhennys, alin työpalkka, naisten ja lasten työ, osuustoiminnallinen teollisuustuotanto, ammattiliitot, suoranainen verotus, seisova sotaväki, painovapaus, työttömyys, koneet ja niiden vaikutus, työnjako, valtion tehtävät, valtiovirat, kulkuneuvot ja sanomavaihto, rankaisuoikeus, työväenluokan kanta sotiin nähden, omistusoikeus maahan, työväen rasitukset, perintöoikeus, työväen keskinäinen avustus ja luotto, työväenluokan valtiollinen toiminta ja monta muuta työväenliikkeelle tärkeätä kysymystä. Kokousten keskustelut ylipäätään olivat perinpohjaiset ja opettavaiset; Kansainvälisen päätökset ja selitykset ovat mitä tärkeintä ainesta uudemman sosialistisen ajatustavan kehitykselle.

Karl Marx oli alusta alkaen Kansainvälisen johtavana henkenä; hänen politiikkansa ja mielipiteensä olivat järjestössä vallitsevina kiistämättä aina Baselin kokoukseen v. 1869, jolloin ensi kerran esiintyi vastarintaa Marxia ja

marksilaisuutta vastaan; vastarintaa johti kuuluisa vallankumouksellisen anarkismin apostoli Mikael Bakunin.

Bakunin on kuvaavimpia niitä luonteita, mitä yhdeksännentoista vuosisadan puolivälissä vallinnut myrskyinen poliittinen ilmasto synnytti. Hän näyttää olleen yhtä tarmokas, kaunopuheinen ja uskalias kuin kunnianhimoinenkin, epäjohdonmukainen ja vaihemiellinen; vielä nytkin, vuosikymmeniä hänen kuolemansa jälestä, on olemassa mitä vastakkaisimmat mielipiteet hänen luonteestaan ja vaikuttimistaan. Hän oli syntyisin hyvin ylhäisestä venäläisestä perheestä ja nuoruudessaan antautunut tutkimaan saksalaista filosofiaa. Hän oli mukana jokaisessa Ranskan, Saksan, Itävallan ja Venäjän vallankumousliikkeissä ennen vuotta 1848 ja johti Dresdenin puolustusta Saksen kapinassa v. 1849. Joutui vangiksi ja tuomittiin kuolemaan, mutta pelastui sen johdosta että ensin Itävalta ja sitte Venäjä vaativat hänen luovuttamistaan, väittäen itsellään olevan varhaisemman oikeuden telottaa hänet. Hänet luovutettiin Venäjälle ja karkotettiin Siperiaan, mutta sieltä hän pääsi karkuun ja saapui Lontooseen v. 1860. Tästä alkaen hänen levoton toimintahalunsa kohdistuu toisaalta slaavilaisten yhdistämisen (panslavismin) aatteen ja toisaalta eriskummaisen vallankumouksellisen "anarkistisen kommunismin" ajamiseen. V. 1868 hän perusti "Kansainvälisen sosialidemokraattisen liiton", joka oli osaksi avonainen, osaksi salainen, järjestömuodoltaan lujasti keskitetty seura; sen tarkoituksena oli kaikkien nykyisten hallitus- ja teollistuotantomuotojen hävittäminen sekä yhteiskunnan uudestajärjestäminen itsenäiseksi maanviljelys- ja teollistuotanto-osuuskunniksi. V. 1868 liitto pyrki kokonaisuudessaan Kansainväliseen, mutta pääneuvosto

ei hyväksynyt anomusta. Siitä syntyi ankara ja katkera ottelu näiden järjestöjen välillä; sitä kesti aina Haagin kokoukseen asti v. 1872, josta Bakunin karkotettiin. Näiden riitojen johdosta Espanjan, Belgian ja Juravuoriston yhdistykset erkanivat Kansainvälisestä ja yhtyivät Bakuninin liittoon. Samalla Haagin kokous päätti muuttaa pääneuvoston Lontoosta New Yorkiin.

Korkeimman toimeenpanevan vallan siirtäminen nun etäälle sosialismin ja työväenliikkeitten keskuspaikoista itse asiassa oli samaa kuin Kansainvälisen lakkauttaminen; sellaiset tarkkaliikkeiset miehet kuin Marx ja toiset tuon muuton puoltajat varmaankin sen hokkasivat. Se tehtiin tahallaan.

Kansainvälinen oli jo oikeastaan tullut tarpeettomaksi; sen päätehtävänä oli ollut kasvattaa eri kansallisuuksien työväkeä yhtäläiseen ajatus- ja toimintatapaan, ja tuo tarkoitus oli pääasiassa jo saavutettu. Silloisissa Europan valtiollisissa ja teollistuotannollisissa oloissa oli käynyt vaikeaksi ylläpitää Kansainvälisen muodollista järjestöä, vieläpä vaaralliseksi Bakuninin ja hänen kannattajiensa hankkeitten vuoksi.

II. — *“Kansainvälinen ja Kansallinen työläisliitto*

Kansainvälinen vaikutti Yhdysvaltain työväenliikkeen kahdella eri tavalla: julkisosialistit, etupäässä vieras-syntyiset, liittyivät siihen eri seuduilla maata perustamiensa osastojen välityksellä, ja toiseksi sen vaikutus tuntui Kansallisessa työläisliitossa, joka työskenteli maassasyntyneitten amerikkalaisten kesken. Otamme ensin selostaaksemme jälkimäisen asianlaidan.

Heti sisällissodan loputtua kehittyi Yhdysvalloissa voimakas ammatillinen liike. Uusia paikallis- ja yleiskansallisia järjestöjä syntyi melkein joka ammatin alalla, mutta eri ammattien kesken ei vielä ollut mitään yhteistä järjestöä.

Kysymys järjestyneen työväen voimien yhteenliittämisestä Yhdysvalloissa oli tuontuostakin ollut johtomiesten keskusteltavana; vihdoin Koneenkäyttäjien ja seppäin ammattiliitto vuosikokouksessaan v. 1863 teki aloitteen valitsemalla komitean, jonka oli "kehotettava toisia yleiskansallisia ja kansainvälisiä ammattiliittoja asettamaan samanlaiset komiteat, ollen täysin valtuutettu niiden kanssa muodostamaan yleiskansallisen ammattiyhtymän". Mutta vasta Maaliskuulla 1866 oli ammatillisen liikkeen johtomiehillä valmistava kokous tämän aikeen toteuttamisesta. Kokous julkasi kutsumuksen Baltimoressa saman vuoden Elokuulla pidettävään edustajakokoukseen, joka sitte pidettiin. Siitä tuli vakava ja innostunut työläiskokous; seitsemättäkymmentä järjestöä oli lähettänyt edustajansa. Keskustelukysymyksistä päätösehdotuksia laatimaan asetettiin valiokuntia ja keskustelut näistä päätösehdotuksista olivat toisinaan hyvinkin myrskyiset.

Näiden keskustelujen suhteen on varsin mieltäkiinnittävää tavata kokouksessa esiintyneiden edustajien joukossa muuan saksalainen lassallelais-sosialisti, Edward Schlegel nimeltään. Schlegel edusti Chicagon Saksalais-ta työväenyhdistystä ja hän ensimmäisenä kosketteli itsenäisen valtiollisen työväenpuolueen perustamista. Hänen puheensa asiasta oli taidokas ja vakuuttava. "Uusi puolue kansassa on pakosta vähemmistönä ensin alkuun lähtiessään", hän muun ohessa lausui, "mutta mitäpä siitä? Aika ja kestävyys vievät meidät voittoon. Uusi puo-

lue on muodostettava Amerikan työläisaineksesta. Me arastelemme ryhtyä taisteluun vanhoja valtiollisia puolueita vastaan, mutta sitä meidän ei pitäisi tehdä. Jos kerran olemme oikeassa, käykäämme päälle vaan. Orjuuden estämispuolue alotti muutamalla tuhannella äänellä; mutta jos sitä ei olisi perustettu, ei Lincoln olisi tullut Yhdysvaltain presidentiksi . . . Valtiollinen kysymys on ratkaistava vaaliuurnalla, mutta tämä kysymys on ratkaistava *täällä*". Vaikka kokous ei ryhtynyt mihinkään suoranaisiin toimenpiteihin valtiollisen työväenpuolueen muodostamiseksi, olivat Schlegelin kiihkeät kehotukset kuitenkin syvästi vaikuttaneet edustajiin, jotka valitsivat hänet ylimääräiseksi varapuheenjohtajaksi "osottaakseen arvonantoansa hänen mielipiteilleen ja kyvyilleen".

Kansainvälisen ensimmäinen Geneven kokous oli vajaan kahden viikon kuluttua tästä Kansallisen työläisliiton kokouksesta. Näiden molempain kokousten keskustelukysymykset ja niiden johdosta tekemät päätökset ovat monessa kohden samanlaiset. Kummassakin keskusteltiin ammattiyhdistyksistä, lakoista, naisten ja lasten työstä sekä teollistuotannollisesta osuustoiminnasta. Vaikka Kansallisen työläisliiton kanta on ylimalkaisempi ja vähemmän tieteellinen kuin Kansainvälisen, on se kuitenkin asiallisesti samansuuntainen. Vielä sattuvammin toistensa mukainen on näiden kahden kokouksen ajatus työpäivän lyhentämisestä. Kansallisen työläisliiton päätös asiasta kuului:

"Päätettiin, että ensimmäinen ja hetken suurin vaatimus maamme työväen vapauttamiseksi pääoman orjuudesta on sellaisen lain laatiminen, jolla kahdeksan tuntia säädetään lailliseksi työpäiväksi Yhdysvaltain joka valtiossa. Olemme vakaasti päättäneet käyttää kaikkia käy-

tettävissämme olevia keinoja tämän kunniakkaan tarko-
tusperän saavuttamiseksi.”

Kansainvälinen päätti samasta asiasta seuraavaa:

“Laillinen työpäivän lyhennys on perusedellytys, jonka puuttuessa mitkään yritykset työväenluokan tilan parantamiseksi ja lopulliseksi vapauttamiseksi eivät voi onnistua. Se on yhtä välttämätön työväenluokan — kaikkien kansojen suuren enemmistön — terveyden, ruumiivoimien ja tarmokkuuden palauttamiseksi kuin henkisen kehittymisen ja sekä yhteiskunnallisen että valtiollisen toiminnan mahdollisuuden hankkimiseksi. Kokous sen tähden ehdottaa, että kahdeksan tuntia on säädettävä lailliseksi työpäiväksi. Amerikan työväki on nykyään yleisesti alkanut vaatia työpäivän lyhentämistä; me vaadimme sitä koko mailman työväelle”.

Mutta molempain näiden kokouksien asiainkäsittelyn yhtäläisyys on katsottava johtuneen ainoastaan työväen samanlaisesta asemasta kummallakin puolen Atlantin. Muuta yhteyttä niillä sinä aikana tuskin lienee ollut.

Ensi kerran Kansainvälistä suoranaisesti mainittiin Kansallisen työläisliiton edustajakokouksessa Chicagossa Elokuulla 1867. Tämä kokous oli paljoa lukuisampi kuin ensimmäinen; edustajia oli kolmattasataa, ja kokouksen keskustelut olivat sitäkin mieltäkiinnittävämmät, kun niihin otti osaa mies, joka tästedes mitä suurimmassa määrin vaikutti järjestön asioihin — William H. Sylvis.

Sylvisin toiminta tämän ajan työväenliikkeessä on siksi suuresta arvosta, ettemme voi olla lyhyesti kertomatta hänen elämänsä pääpiirteitä. Hän syntyi Marraskuun 26 p. 1828 Armaghin kylässä Pennsylvaniassa, ollen vauvunntekijänsällin vanhimmanjälkeinen poika. Vanhempien köyhyyden takia hän ei saanut mitään kouluopetusta; yh-

dentoista vuotiaana hänet pantiin erään Pawlingin palvelukseen renkipojaksi; tämä vasta opetti hänelle aakkoset. Kahdeksantoista ikäisenä hän oppi rautavalurin ammatin ja v. 1857 yhtyi Philadelphian Rautavalurien ammattiyhdistykseen. Siitä ajasta kuolemaansa asti Sylvis aina oli ammatillisen liikkeen toimissa. Missä vaan hänen ammattinsa alalla työntekijät ryhtyivät minkään arvoiseen yritykseen tahi taisteluun, siellä sai olla varma, että Sylvis oli liikkeen eturivissä. Hänen nimensä liittyy melkein jokaiseen sen ajan ammatillisen liikkeen vaiheeseen.

V. 1859 oli Sylvisin ehdotuksesta kutsuttu yleiskansallinen rautavalurien kokous, ja hän se myös laati kokouksen päättämän kehotuksen Yhdysvaltain rautavalureille. Se oli lyhyt ja ytimekäs kirjelmä, joka hyvin kuvaa tuon tuskin mitään opetusta saaneen halvan työmiehen terävää älyä ja kaunopuheista esitystapaa.

“Kaikissa maissa”, hän huomauttaa, “ja kaikkina aikoina ovat pääoman omistajat sitä käyttäneet vallatakseen eri liikealoja yksinoikeudekseen, kunnes laajat erilaatuiset teollistuotantoalueet ovat joutuneet suhteellisesti vähälukuisten miesten välittömästi hallittaviksi”.

Sekä edelleen:

“Mikä asema meille, Amerikan ammattilaisille, on tuleva yhteiskunnassa? Tuleeko meidän saada työstämme sellainen korvaus, joka riittää pitämään meidät verraten riippumattomassa ja kunniallisessa asemassa; vai täytyykö meidän polvillamme ryömiä rikkauden edessä, ansaiten niukkapalkkaisella aherruksella ilottoman elannon vain vahvistaaksemme niitä kahleita, joilla olemme kovaan kohtaloomme kytketyt?”

Sylvis valittiin ensin ammattiliittonsa rahastonhoitajaksi, sitte puheenjohtajaksi, ja kun järjestö sotavuosien

aikana oli tuntuvasti heikentynyt, sai hän osakseen sen uudelleenjärjestämisen tukalan tehtävän. "Sinä aikana", kertoo hänen veljensä¹⁾, "Sylvis piti vaatteita kunnes ne menivät niin riekaleiksi, etteivät pysyneet päällä; se olkavaippa, jota hän käytti kuolinpäiväänsä asti, oli täynnä pieniä reikiä; ne olivat siihen palaneet, kun sula rauta räiskyi valinkaukaloista niiden vierasten kaupunkien valimoissa, missä hän kävi kehottamassa valureita järjestyseen; usein hänen täytyi kerjätä kyyti paikasta toiseen veturissa, kun hänellä ei ollut rahaa piletin ostoon".

Sylvisin erinomaiset ponnistukset onnistuivat niin hyvin, että Rautavalurien kansallisjärjestö ennen pitkää oli maan voimakkaimpia ja varakkaimpia järjestöjä. Sylvis oli tehokkaasti työskennellyt Kansallisen työläisliiton muodostamiseksi, mutta sairaus esti hänen pääsemästä sen ensimmäiseen kokoukseen.

Chicagon kokouksessa v. 1867 hän oli johtavia henkilöitä. Hän nosti uudestaan kysymyksen itsenäisen työväenpuolueen perustamisesta, ajaen asiaa tavallisella johdonmukaisuudellaan ja pontevuudellaan, mutta edustajain enemmistö ei ollut vielä valmis niin rohkeaan tekoon, jonkatähden ehdotus pienellä ääntenerotuksella hyljättiin.

Oli myös keskusteltavana virallisen yhteyden aikaansaaminen Kansainvälisen kanssa; sitä puolustivat voimakkaasti liiton puheenjohtaja Jessup ja Sylvis, joka eräässä tilaisuudessa aikasemmin oli asiasta puhunut seuraavin sanoin: "Tällä hetkellä on vanhalla manterella käymässä taistelu, jonka tuloksena on oleva miljoonain orjuutettujen yhteiskunnallinen ja valtiollinen vapautta-

---

1) "The Life, Speeches, Labor, and Essays, of William H. Sylvis" (W. H. Sylvisin elämä, puheet, teot ja kynäelmät) kirj. hänen veljensä James C. Sylvis, Philadelphia, 1872.

minen ... Tarvitseeko minun teille sanoa, että työväen edut ovat samat kautta mailman?... On perin tärkeätä saada toimeen palkkojen tasapaino koko mailmassa. Siksi meidän myötätuntomme ja etumme ovat ulkomaitten suuren uudistusliikkeen puolella. Heidän voittonsa on oleva meidän voittomme; heidän riemuhuutonsa on kuuluva Atlannin tälle puolelle ja Amerikka Mainesta Californiaan asti on silloin raikuva työväen riemusta”.

Edustajakokous kuitenkin päätti olla muodollisesti yhtymättä Kansainväliseen ja kuittasi asian seuraavalla päätöksellä:

“Siihen nähden, että Europan työväenluokan ponnistukset valtiollisen vallan hankkimiseksi, yhteiskunnallisen asemansa parantamiseksi ja sen orjuuden poistamiseksi missä he ovat olleet ja yhä ovat, ilahuttavasti todistavat oikeuden, valistuksen ja sivistyksen edistymistä;

“Päätettiin, että Kansallisen työläisliiton edustajakokous täten lausuu myötätuntonsa ja lupaa kannatuksensa Europan järjestyneelle työväelle heidän taistelussaan valtiollista ja yhteiskunnallista vääryyttä vastaan”.

Kansallisen työläisliiton kolmas edustajakokous pidettiin New Yorkissa Elokuulla 1868. Silloin oli järjestön jäsenluku, voima ja vaikutus suuresti kasvanut; joukko ammattipolitikoitsijoita oli onnistunut pääsemään sen neuvotteluihin.

Mutta kokouksen johtavana henkenä oli Sylvis, jonka lempiajatus — itsenäisen työväenpuolueen perustaminen — viimeinkin toteutettiin; Kansallinen uudistuspuolue perustettiin kokouksen monilukuisten edustajien huumaavain suosionosotusten kaikuessa. Sylvis valittiin sen puheenjohtajaksi ja hän sille laati ohjelman. Se oli Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen mallin mukainen; käsitteli

jotenkin laveasti työväen oikeuksia, mutta paljon tilaa oli käytetty Kellogin ja Vihreäselkän puolueen tapaisiin rahauudistuksia koskeviin mielelmiin; Sylvis näet oli joutunut näiden vaikutuksen alaiseksi.

Tässä taas aukeni laaja ja hedelmällinen toimiala Sylvisille, joka tavallisella vakaalla innollaan ryhtyi uutta puoluetta puuhaamaan. Tuskinpa missään maanääressä pidettiin ainoatakaan huomattavampaa työväenkokousta, joka ei tältä väsymättömältä kiihottajalta ja järjestäjältä olisi saanut kirjelmää tai kiertokirjettä.

“Uuden puolueen — työväen puolueen — perustaminen kongressin ja eri valtioitten lainlaadintakuntien valtaamiseksi on suurenmoinen tehtävä, mutta se voidaan ja se täytyy toteuttaa”, lausuu hän eräässä kiertokirjeessään. “Kylliksi kauan olemme olleet kaikkien puolueitten ammattipolitikoitsijain välikappaleina; katkaiskaamme nyt kaikki puoluesiteet ja yhtykäämme työväenpuolueeksi rehellisyyden, säästäväisyyden sekä kaikkien ihmisten yhtäläisten oikeuksien ja etuoikeuksien pohjalla”.

Ja toisessa kiertokirjeessä:

“Kansamme jakautuu kahteen luokkaan — rikkaihin ja köyhiin, tuottajiin ja tuottamattomiin.

“Kansamme työväki, valkoinen ja musta, mies- ja naispuolinen, on vajoamassa orjuuteen. Nytkin on maasamme orjuutta, pahempaa kuin vanhan orjajärjestelmän aikana olikaan”.

Työväen uudistuspuolueen perustettua oli Sylvis ollut kirjevaihdossa Europan Kansainvälisen johtomiesten kanssa ja alkanut vahvasti kallistua uudenaikaiseen sosialismiin. Eräässä kirjeessään pääneuvostolle näinä aikoina hän lausuu:

“Meillä on yhteinen pyrintöperä — se on sota köyhyyden ja rikkauden välillä. Tuloksena meidän amerikkalaisten viimeisestä sodasta oli hävyttömän rahaylimystön muodostuminen. Tämä rahan valta nopesasti hävittää kansan vallan. Me sitä vastaan taistelemme ja toivomme voittavamme”. Kansainvälisen pääneuvosto heti tarttui näihin lähentelyihin. Toukokuulla 1869 se lähetti Kansalliselle työläisliitolle avoimen kirjeen, josta lainaamme seuraavan kohdan:

“Onnittelukirjelmässämme presidentti Lincolnille hänen uudestivalitsemisensa johdosta lausuimme vakaumuksenamme, että sisällissota on osottautuva yhtä tärkeäksi työväenluokan edistykselle kuin vapaussota oli porvariston edistymiselle.

“Todella onkin orjainvapautussodan voitokasta loppua seurannut uusi käänne työväenluokan historiassa. Sen jälestä on Yhdysvalloissa eloon herännyt itsenäinen työväenliike, jota vanhat valtiolliset puolueet ja ammattipolitikoitsijat eivät suosiollisin silmin katsele”.

Kirjelmän jälkeen tuli muodollinen kehoitus, että Kansallinen työläisliitto lähettäisi edustajansa seuraavaan Kansainväliseen edustajakokoukseen Baselissa v. 1869.

Toisena yhdistävänä renkaana Kansallisen työläisliiton ja Europan sosialistisen liikkeen välillä olivat Yhdysvaltain saksalaiset työväenjärjestöt.

Jo v. 1866 oli joukko New Yorkin kaupungin saksalaisia ammattiyhdistyksiä muodostanut keskusjärjestön Työväen liiton (Arbeiter Union) nimellä; kahta vuotta myöhemmin tämä järjestö alkoi julkasta samannimistä, *Arbeiter Union* lehteä, joka vähinerin saavutti suuren vaikutuksen saksalaiseen työväenliikeseen.

Työväen uudistuspuolueen perustettua *Arbeiter Union* sitä kannatti, mutta samalla julkasi tiedonantoja Kansainvälisen toiminnasta ja hiljalleen joutui sosialismin vaikutuksen alaiseksi, varsinkin senjälkeen kun lehden toimittajaksi tuli toht. Adolf Douai.

Douain elämä oli ollut sangen vaiherikas. Hän oli syntynyt Altenburgissa, Saksassa, v. 1819 ja saatuaan oivallisen koulusivistyksen antautunut opettajatoimeen. Otti tehokkaasti osaa vuoden 1848 vallankumoukseen, joutui vangiksi, tuomittiin ja pantiin tyrmään sekä v. 1852 muutti Teksasiin. San Antoniossa hän perusti pikku lehden, jonka hän itse toimitti, latoi, painoi ja jakoi ilman sivullisten apua, niin että hänen usein täytyi tehdä työtä 100 tuntia viikossa. Lehti ajoi orjainvapautuksen asiaa, josta syystä sen toimittaja usein joutui roskaväen vainon ja pahoinpitelyn alaiseksi. Kolme vuotta ponnisteltuaan Douain tuli pakko lähteä San Antoniosta, mutta Teksasin neekeriväestö aina säilytti kiitollisessa muistossa hänen uhrautuvaisuuttaan heidän asiansa hyväksi; v. 1868 hänelle saapui sanomalehti, jonka ensimmäisen palstan alussa oli uljailla kirjaimilla huomautus:

“Tämä neekerien toimittama ja latoma lehti tulee painettavaksi samalla koneella, josta toht. Douai ensimmäisenä Teksasissa puolsi neekerien vapautusta. Olkoon tämä hänelle kiitollisuuden osotuksena mustan rodun puolesta, että he säilyttävät muiston hänen työskentelystään heidän vapautensa hyväksi”.

Seuraavain kymmenen vuoden ajan Douai jälleen oli opettajatoimessa Bostonissa, Hobokenissa ja New Yorkissa, kunnes hänet v. 1868 valittiin *Arbeiter Union* lehden toimittajaksi. Myöhemmin Douai oli marksilaisen sosialismin etevin levittäjä Yhdysvalloissa ja vuodesta 1878

vuoteen 1888 hän oli *New Yorker Volkszeitungin* (New Yorkin Kansanlehdin) arvokkaimpia toimitushenkilöitä. *Arbeiter Unionissa* hän sitävastaan oli alottelija käytännöllisen työväenliikkeen alalla. Hänen mielipiteensä työväenkysymyksestä eivät vielä olleet varsin selviksi vakaantuneet.

Usein moitittiin epäjohdonmukaiseksi, että hän kannatti Kansallisen työväenpuolueen ohjelmaa ja samalla ajoi Kansainvälisen periaatteita. Olipa miten hyvänsä, hänen lehtensä suuressa määrin edisti ystävällisten suhteiden syntymistä näiden liikkeiden välillä; noita suhteita vielä lujitti se seikka, että Yleinen saksalainen työväenyhdistys Helmikuussa 1869 yhtyi Kansalliseen työläisliittoon.

Kansallisen työläisliiton ja Työväen uudistuspuolueen neljännen edustajakokouksen lähetessä näytti siis kaikki viittaavan siihen, että tämä järjestö tulisi lopullisesti liittymään Kansainväliseen, kun odottamaton tapaus yhtäkkiä keskeytti sensuuntaisen kehityksen — Sylvis kuoli Heinäkuun 27 p. 1869 lyhyen sairauden jälkeen.

Tavallisissa oloissa yhden yksilön elämä tai kuolema ei paljoa merkitse suuressa yhteiskunnallisessa tai valtiollisessa liikkeessä, mutta sellaisena murrosaikana, kun nuori liike juuri on joutunut tienkäänteeseen, kun tottumattomat ja kokemattomat joukot ovat helposti johdettavissa mihin suuntaan tahansa, voi selvänäköisen, tarmokkaan ja rehellisen johtajan menettäminen olla pahakin isku. Sellainen epäilemättä oli Sylvisin kuolema Kansallisen työläisliiton vastaiselle kehitykselle. Kansainvälinen täysin käsitti tämän tappion merkityksen, niinkuin näkyy pääneuvoston muistokirjotuksesta, joka päättyy näillä sanoilla:

“On kyllä varma, että Amerikan työväenliike ei ole yhden yksilön elämän varassa, mutta yhtä varma on sekin, ettei Sylvisin kuoleman kautta syntynyt vahinko ollut työläisliiton edustajakokoukseen mennessä korvattavissa. Kaikkien katseet olivat kääntyneet Sylvisiin, jolla köyhälistöarmeijan kenraalina oli kymmenen vuoden kokemus, lukuunottamatta hänen suurta kykyään — ja Sylvis on kuollut”.

Johtajan ennenaikainen kuolema ehkäsi Kansallisen työläisliiton edistymisen. Sylvisin jälkeen ei järjestön riveihin jäänyt ainoatakaan miestä, jolla olisi riittänyt älyä ja voimaa istuttaa tähän nuoreen liikkeeseen Kansainvälisen oppeja ja henkeä — työväen etujen erikoisuutta, ja saksalaissosialistien vaikutus Amerikan työväenliikkeeseen oli siksi pieni, etteivät he kyenneet ohjaamaan sen valtiollista suuntaa.

Kansallisen työläisliiton neljännessä kokouksessa Philadelphiassa Elokuulla 1869 päätettiin lähettää virallinen edustaja Kansainvälisen Baselin kokoukseen. A. C. Cameron valittiin edustajaksi; hän siellä vahvasti liiotteli edustamansa järjestön voimia, mutta ei muuten ottanut osaa kokouksen neuvotteluihin.

Ainoa Kansallisen työläisliiton huomattava jäsen, joka Sylvisin kuoleman jälkeen oli vuorovaikutuksessa Kansainvälisen kanssa, oli Jessup; hänen toimestaan viides, Cincinnatiassa Elokuulla 1870 pidetty, edustajakokous teki seuraavan päätöksen: “Kansallinen työläisliitto selittää kannattavansa Kansainvälisen työväenyhdistyksen periaatteita ja aikovansa liittyä mainittuun yhdistykseen lyhyen ajan kuluessa”. Mutta Kansallinen työläisliitto ei koskaan yhtynyt Kansainväliseen eikä siitä milloinkaan kehittynyt puhtaasti luokkatietoista työväenpuoluetta.

Liiton ja sen yhteydessä Työväen uudistuspuolueen myöhempi kohtalo oli sama kuin kaikilla Amerikan ammattiyhdistysten muodostamalla puolueilla sitä ennen ja sen jälestä on ollut. Heti kun se pääsi huomattavaan voimaan, tunkeutui siihen ammattipoliitikoitsijoita, jotka sotkivat sen liittoihin toisten valtiollisten puolueitten kanssa. Sen ohjelmaa vähinerin miedonnettiin, sen luokaluonne hävitettiin, sen erityisyys pimitettiin ja vihdoin se sulautui eräasen vallitsevista poliittisista puolueista.

Kansallisen työläisliiton häviötä joudutti myös sarja huonosti onnistuneita lakkoja, jotka heikensivät Yhdysvaltain työväenliikettä. Tammikuulla 1871 johtomiehet kokoontuivat Washingtoniin keskustelemaan toimintasuunnitelmasta. Koska teollisuustyöväen harrastus näytti laimenevan, päätettiin pyrkiä maatilallisten suosioon ottamalla ohjelmaan joitakuuta maamiesten vaatimuksia. Seuraus tästä muutoksesta oli, että vankimmat ammattiyhdistykset erosivat Kansallisesta työläisliitosta; kun sen säännöllinen vuosikokous sitte pidettiin St. Lousissa saman vuoden Elokuussa, saapui siihen ainoastaan 21 edustajaa. Niinkuin variksia haaskalle, kokoontui ammatti-uudistumiehiä tämän poliittisen raadon ympärille. Tällä kertaa Wendell Phillips ja Benjamin F. Butler olivat toimitsijoina tämän aikoinaan voimakkaan ja lupaavan työväenjärjestön hautausmenoissa. Se ohjelma, joka heidän hommastaan nyt hyväksyttiin, oli keskiluokan uudistusväen tavallista varastosälyä. Kaksi yritystä vielä tehtiin liikkeen henkiinherättämiseksi, kutsumalla sitävarten edustajakokoukset Columbukseen v. 1873 ja Rochesteriin v. 1874, mutta ne eivät synnyttäneet mitään harrastusta eikä innostusta työväen kesken; Kansallinen työläisliitto lakkasi olemasta.

Toinen amerikkalainen työväenjärjestö, joka oli tekemisissä Kansainvälisen kanssa, oli Bostonin Kahdeksantunnin liitto, joka kelpo johtajansa Ira Stewartin aikana viime vuosisadan seitsenkymmenluvulla oli jotensakin vaikutusvaltainen. Monessa suhteessa Stewart oli vieläkin huomattavampi henkilö Amerikan työväenliikkeessä kuin William H. Sylvis. Ollen pelkkä työmies ja varsin niukasti oppia saanut, hän jo nuoresta harrasti luokkansa yhteiskunnallisen pulman tutkimista. Hän oli terävä ajattelija sekä lahjakas kynämies ja puhuja. Vaikka europalainen sosialismi teoksineen ja teorioineen oli hänelle tuntematon, hän kehitti hyvin samansuuntaisen yhteiskuntafilosofian ja työolojen uudistusohjelman. Stewart selvästi oivalsi palkkatyön kirouksen ja ajoi yhteistuotannollisen järjestelmän aatetta. Ensimmäinen ja tehokkain askel siihen suuntaan oli hänen mielestään kahdeksantunnin laillisen työpäivän aikaansaaminen. Täsmällisimmin ovat hänen aatteensa asiasta lausutut eräässä hänen laatimassaan päätösehdotuksessa muutamaa Kahdeksantunnin liiton kokousta varten; otamme siitä seuraavat kohdat:

“Päätettiin, että köyhyys on se suuri epäkohta, jota vastaan työväenliike kohdistuu;

“Että yhteistoiminta työnteossa on se lopullinen tulos, mihin on pyrittävä;

“Että työpäivän lyhennys on ensimmäinen askel työolojen uudistuksessa; ja että työn vapauttaminen tietämättömyyden ja köyhyyden orjuudesta ratkaisee kaikki ne pulmat, joiden nyt täytyy ihmiskuntaa häiritä ja hämentää.

“Että lyhempi työpäivä merkitsee työstä tahi sen tuloista saatujen voittojen ja omaisuuksien vähentämistä.

“Enemmän tietoa ja enemmän pääomaa työntekijälle; palkkajärjestelmä asteettaisin poistettava työpalkkoja korottamalla”.

Noin vuodesta 1860, jolloin hän vasta oli kolmekymmenvuotias, aina kuolinpäiväänsä asti, Maaliskuun 13 p. 1883, hän lepäämättä, uupumatta työskenteli tämän uudistusaatteen levittämiseksi. Hän puhui kokouksissa, julkasi lentolehtisiä, kyhäsi sanomalehtikirjotuksia ja hommasi asetusehdotuksia työpäivän rajottamisesta Massachusettsin ja muiden Uuden Englannin valtioitten lainlaatijakunnille sekä Yhdysvaltain kongressille.

Pääasiallisesti on hänen ansiotansa, että kahdeksantunnin liike tuli niin tärkeälle sijalle Amerikan järjestyneitten työläisten taisteluissa viime vuosisadan seitsen- ja kahdeksankymmenluvulla.

V. 1869 perustettiin Bostonin Kahdeksantunnin liitto, etupäässä Ira Stewartin toimesta; hän oli sen johtohenkenä koko järjestön olemassaoloajan, laati enimmäkseen, jos ei kaikki sen viralliset julkasut, periaateselostukset ja päätökset.

Selvin ja pisimmälle tähtäävin näistä päätöksistä oli liiton v. 1876 hyväksymä, jossa muun ohessa lausuttiin, että palkkatyöläisluokan olemassaolo vakavasti uhkasi Yhdysvaltain pysymistä tasavaltana; että työntekijäin ja kapitalistien välisenä erotuksena on se seikka, että kapitalisti myy työntekijäin työvoiman muille henkilöille tavaranä, joten työntekijälle jää myytäväksi ainoastaan oma työnsä, henkilönsä, oma itsensä. Kapitalistiluokka oli vallannut yksinoikeudekseen koko teollisuuden, saanut haltuunsa kaikki tuotantovälineet ja raaka-aineet siinä määrin, että työläiselle oli itsenäinen työskentely käynyt mahdottomaksi, ja ilman työtä hänellä oli nälkäkuolema edessä.

Pääasiallisesti Ira Stewartin ja hänen pienen ystäväpiirinsä toimesta laitettiin Kesäkuussa 1869 Massachusettsin Työtilastollinen toimisto. Se oli ensimmäinen laatuaan tässä maassa; Stewartin sekä hänen lahjakkaan ja jalon vaimonsa yhteistoiminnalla se ainakin alkuvuosinaan oli voimakkaana apuna järjestyneelle työväenliikkeelle, ulottaen vaikutuksensa laajalti oman valtionsa rajojen ulkopuolellekin.

Vuoden 1876 tienoilla Stewart tutustui muutamiin Kansainvälisen johtomiehiin Yhdysvalloissa ja oli elämänsä loppuun asti ystävyysuhteissa heidän kanssaan. Kun Sosialistinen työläispuolue perustettiin, sanoi hän hyväksyvänsä sen ohjelman ja periaatteet, mutta moitiskeli puolueen käytännöllisiä poliitisiä vaatimuksia sentakia että "niitä oli liian monta".

Ira Stewart oli harvinaisen puhdas ja omanvoitonpyytämätön mies; hän eli ja kuoli suurimmassa köyhyydessä.

Stewartin läheisenä toverina kahdeksantunnin aatteen levittämisessä oli George E. McNeill, hyvin pystyvä sanomalehtimies ja puhuja. Massachusettsin Työtilastollisen toimiston perustettua McNeill nimitettiin ensin apulais-sitte pääjohtajaksi, mutta hänen jyrkät mielipiteensä ja horjumaton uskollisuutensa työväenasiaille pian tekivät hänen asemansa toimistossa sietämättömäksi. Kun v. 1886 taas oli itsenäisen työväenluokan politiikan puuska, hän oli työväen ehdokkaana Bostonin pormestariksi; samana vuonna hän kirjotti ja julkasi huomiota ansaitsevan kirjansa: "Työväenliike eli nykypäivän pulma". Hän otti hyvin tehokkaasti osaa Amerikan Työväenliittokunnan perustamiseen ja oli aina sangen vaikuttavana henkilönä sen neuvotteluissa. Myöhemmällä iällään George E.

McNeill sanoi olevansa kristillissosialisti, mutta ei ollut suoranaisesti tekemisissä järjestyneen sosialistisen liikkeen kanssa. Hän kuoli v. 1906.

III. — "Kansainvälinen" Yhdysvalloissa

Ensimmäiset suoraan Kansainväliseen liittyneet järjestöt Yhdysvalloissa tavataan noin v. 1869. Ne olivat pieniä New Yorkissa, Chicagossa ja San Franciscossa perustettuja yhdistyksiä, jotka nimittivät itseään Kansainvälisen "osastoiksi" ja joihin kuului miltei yksistään saksalaisia sosialisteja.

New Yorkissa tämä liike pantiin alulle Joulukuulla 1867, jolloin julkastiin kutsumus Germania-seuran kokoushuoneissa Tammikuulla 1868 pidettävään joukkokokoukseen. Kutsumuksen olivat allekirjottaneet C. Carl, E. Eilenberg, A. Kamp, F. Krahlinger ja C. A. Petersen, jotka kaikki olivat vaikuttavia miehiä saksalaisissa työväenpiireissä. Kokoukseen saapui runsaasti väkeä. Kun poliitisesta asemasta oli juurtajaksain keskusteltu, päätettiin perustaa itsenäinen työläispuolue; näin syntyi "New Yorkin ja ympäristön yhteiskunnallinen puolue".

Puolueelle laadittiin ohjelma, joka oli jonkunlainen yhteensovitus Kansainvälisen periaatteista ja Kansallisen työläisliiton ohjelmasta; asetettiin kaksi toimikuntaa — toinen englannin- ja toinen saksankielinen — jotka yhdessä muodostivat puolueen valtiollisen vaalitaistelukomitean. Yhteiskunnallinen puolue ajoi omaa itsenäistä ehdokaslistaansa vuoden 1868 vaaleissa, mutta sen äänimäärä näyttää olleen mitättömän pieni.

Heti tämän ensimmäisen ja viimeisen vaalitaistelunsa jälestä puolue hajosi; sen toimivimmat ja nerokkaimmat

jäsenet perustivat "Yleisen saksalaisen työväenyhdistyksen" (Allgemeiner Deutscher Arbeiterverein).

Tämä oli Amerikan ensimmäinen voimakas ja vaikutusvaltainen aito-marksilaisjärjestö. Maamme nykyisen sosialistiliikkeen saattaa sanoa alkaneen tämän yhdistyksen perustamisesta.

"Jäsenet", kertoo Sorge¹⁾ "jotka melkein pelkästään olivat palkkatyöläisiä kaikilta mahdollisilta ammattialoilta, kilvan tutkivat mitä vaikeimpia taloudellisia ja valtiollisia pulmia. Niissä sadoissa jäsenissä, jotka vuosien 1868 ja 1874 välisenä aikana tähän yhdistykseen kuuluivat, tuskin oli ainoata joka ei ollut lukenut Marxin 'Pääomaa'; toista-kymmentä oli täysin perillä sen mutkallisimmistakin kohdista ja määritelmistä sekä varustettuina kaikkia kapitalistien, keskiluokan, jyrkkien tai uudistusmiesten taholta tulevia hyökkäyksiä vastaan."

Helmikuussa 1869 Yleinen saksalainen työväenyhdistys otettiin Kansalliseen työläisliittoon, saaden nimekseen "New Yorkin työläisliitto n:o 5". Sillä oli edustajansa Kansallisen työläisliiton kokouksissa vuosina 1869 ja 1870, mutta erosi tuosta järjestöstä heti viimeainitun kokouksen jälkeen.

Syksyllä v. 1869 tämä yhdistys "New Yorkin osaston n:o 1" nimellä liittyi Kansainväliseen työväenyhdistykseen ja Kansainvälisen koko olemassaoloajan pysyi sen voimakkaimpana ja luotettavimpana haaraosastona tässä maassa.

Osasto n:o 1 ahkerasti ylläpiti ystävällisiä suhteita useitten maamme ammattiyhdistysten ja muiden työväenjärjestöjen kanssa sekä puuhasi toisten Kansainvälisen osastojen perustamista Yhdysvalloissa.

---

1) "Työväenliike Yhdysvalloissa vv. 1867—1877", kirj. F. A. Sorge. Neue Zeit, n:o 13, 1891—92.

V. 1870 perustettiin New Yorkissa ranskalainen Kansainvälisen osasto; sitä seurasi saman vuoden syksyllä böömiläinen osasto.

V. 1868 syntyi San Franciscossa saksalainen osasto; vuotta myöhemmin Chicagon saksalaiset sosialistit muodostivat ensimmäisen osastonsa.

Joulukuussa 1870 New Yorkin kolme Kansainvälisen osastoa pääneuvoston kehotuksesta järjestyivät väliaikaiseksi Yhdysvaltain keskuskomiteaksi, ja liike alkoi huomattavasti edistyä. Kun feeniläisten (Irlannin itsenäisyyspuolueen) johtaja O'Donovan Rossa v. 1871 saapui New Yorkiin, oli Kansainvälinen mukana häntä hartaasti tervehtimässä ja saavutti sillä monen irlantilaisen suosion; Pariisin kommuunin kukistus samana vuonna ajoi tänne paljo jyrkkiä ranskalaisia, jotka Kansainvälinen lausui sydämellisesti tervetulleiksi; vihdoinkin pääsi järjestö käsiksi amerikkalaisenkin työväen riveihin, pontevasti kannattamalla mainitun vuoden monilukuisia työlakkoja.

Merkillisin näistä lakoista oli Pennsylvanian antra-siitti- (kovan hiilen) kaivoksissa; sitä kesti seitsemättä kuukautta ja siihen otti osaa yli 30,000 miestä.

Näin suotuisissa oloissa Kansainvälinen levisi nopeasti. Melkein vuodessa kasvoi osastojen luku kuudesta kolmeenkymmeneen tai enempään; niiden alueeseen kuuluivat kaupungit New York, Chicago, San Francisco, New Orleans, Newark, Springfield, Washington ja Williamsburg. Varsinaisten jäsenien lukumäärä oli noin 5,000, kansallisuudeltaan amerikkalaisia, irlantilaisia, saksalaisia, ranskalaisia, skandinaavialaisia ja böömiläisiä. "Kansainvälinen". sanoo Sorge äskenmainitussa kirjoituksessaan, "oli sinä aikana päässyt muotiin". Sanomalehdistö kertoi laajasti sen toiminnasta; julkisissa kokouksissa keskustel-

tiin sen periaatteista ja toimintatavoista, yksinpä Yhdysvaltain kongressissa osotettiin jommoistakin huomiota sen puuhille. Keskusteltaessa erityisen työolojen tutkijakunnan asettamisesta kongressimies Hoar laajasti ja hyväksyvästi kertoi eräitä Kansainvälisen pääneuvoston tekemiä päätöksiä.

Tällä kansansuosion puuskalla oli myös varjopuolensa. Kaikennäköistä uudistusintoilijaa tunkeutui Kansainväliseen, itsekukin koettaen käyttää sitä omien erikoisoppiensa levittämiseen. Erityisen kiusallinen siinä suhteessa oli muuan amerikkalainen New Yorkin osasto — osasto n:o 12. Sitä vallitsi kaksi sisarusta: Victoria Woodhull ja Tennessee Claflin; he olivat valistuneita ja varakkaita naisia, mutta heillä oli monesta asiasta jotenkin kummalliset käsitykset, joiden levittämistä varten he julkasivat viikkolehteä *The Woodhull and Claflin Weekly*.

Näiden sisarusten johdolla 12:s osasto ja sen jälkeen myös 9:s osasto rupesivat ajamaan erityistä "amerikkalaista" liikettä "muukalaisia" vastaan, keskittäen toimintansa etupäässä naisen oikeuksien ja vapaarakkauden ajamiseen jne.

"12:s osasto", niin valitti Kansainvälisen liittoneuvoston, virallisessa julkaisussaan,¹⁾ "vihdoin meni niin pitkälle, että omalla uhallaan kehotti Yhdysvaltain englanninkielisiä kansalaisia yhtymään siihen — joka kehotus muuten on mainion hullunkurinen yritys sälyttää Kansainvälisen ajettavaksi kaikkia kuviteltavia haaveita ja aatteita, paitsi ei työväenasiaa, jonka nimeäkään osasto ei näytä pitävän oikein sulosointuisena, koska sitä tuskin on rohjettu mainita pitkänlaisessa kehotuksessa".

---

1) "Appeal to the Working Men of America" (Vedonta Amerikan työväestöön), New York, 1872.

Tuommoinen menettely synnytti paheksumista vanhemmissa osastoissa. Osasto n:o 1 vaati 12:sta osastoa erotettavaksi; sitä kannatti saksalaisten ja irlantilaisten osastojen enemmistö. Mutta amerikkalaiset, kaksi saksalaista ja ranskalaisten osastojen enemmistö liittyivät tukemaan 12:tta osastoa; seurauksena oli Kansainvälisen jakautuminen: osasto n:o 1 ja sen kannattajat perustivat oman riippumattoman liittotoimikuntansa.

Kumpikin puoli valitti Kansainvälisen pääneuvostolle Lontoosen, ja tämä antoi asiasta päätöksensä Maaliskuussa 1872. Sen mukaan 12:s osasto lakkautettiin: kummankin puolueen liittotoimikunnat määrättiin yhtymään väliaikaiseksi valiokunnaksi seuraavaan yleiskokoukseen asti, jossa Kansainvälisen Amerikassa olevain osastojen asiain hoito oli lopullisesti järjestettävä. Riita päättyi siihen. Jonkun aikaa 12:s osasto vielä oli olemassa itsenäisenä, mutta sen hommat alkoivat mennä niin naurettaviksi, että se kadotti kaiken vaikutuksensa Kansainvälisessä oleviin entisiin kannattajiinsa. Viimetöikseen 12:s osasto kutsui kaikki "Amerikan mies- ja naisolennot" Apollon teatterissa New Yorkissa pidettävään kokoukseen, jossa keskusteltiin kaikenlaisista uudistuksista, niiden joukossa yleiskielen ottamisesta käytäntöön; lopuksi laadittiin ehdokaslista, jossa ensimmäisenä oli Victoria Woodhull Yhdysvaltain presidenttiehdokkaana.

Kansainvälisen ensimmäinen yleinen edustajakokous pidettiin New Yorkissa Heinäkuun 6 p. 1872. Edustettuina oli 22 osastoa. Viralliseksi nimeksi otettiin "Kansainvälisen työväenyhdistyksen Pohjois-Amerikan liittokunta", jonka hallintoa varten hyväksyttiin ohje- ja järjestyssäännöt.

Järjestön toimeenpanevaksi virastoksi tuli yhdeksänmiehinen Liittoneuvosto. Ensimmäisen vuoden neuvostoon valittiin kolme saksalaista, kaksi ranskalaista, kaksi irlantilaista, yksi ruotsalainen ja yksi italialainen.

Ohjesäännöissä myös määrättiin, että jokaisessa vastedes muodostettavassa osastossa vähintään kolme neljäosaa jäsenistä piti olla palkkatyöläisiä, sekä kehoitettiin kaikkia osastoja "pysyttelemään hyvissä väleissä ammatityhdistyksien kanssa ja edistämään niiden perustamista".

Samoihin aikoihin sai amerikkalainen liike uutta yltyä siitä että Kansainvälisen pääneuvosto siirrettiin Lontoosta New Yorkiin. Tuohon neuvostoon oli Haagin kokous valinnut kaksitoista jäsentä, joista neljä oli saksalaista, kolme ranskalaista, kaksi irlantilaista, yksi amerikkalainen, yksi ruotsalainen ja yksi italialainen. Neuvoston tärkein mies oli yleissihteerin F. A. Sorge. Hän oli hyvin sopiva tähän vastuunalaiseen ja arkaluontoiseen toimeen. Oli vuoden 1848 saksalaisia vallankumoussankareita, Marxin ja Engelsin mieskohtainen ystävä, tullut tähän maahan v. 1852, säveydellään, kyvyllään ja perinpohjaisella työväenkysymysten tuntemuksellaan kohta päässyt maamme aikaisemman sosialistiliikkeen eturiviin.

Hän oli Yhdysvalloissa Kansainvälisen johtavana henkenä, aina uusien osastojen perustamispöuhissa ja niiden toimintaa ohjailemassa. Jokaiseen tämänaikaisen liikkeen vaiheeseen liittyi hänen nimensä huomattavalla tavalla. Myöhemmin aikoina Sorge ei ollut liikkeessä mukana. Hän kuoli Hobokenissa, New Jerseyssä, v. 1907.

Edelläkerrottujen tapausten jälkeisenä vuotena Kansainvälisen historiassa ei ole mitään erinomaisempia tapahtumia. Joitakuuta vanhoja osastoja hajosi ja uusia

syntyi, mutta kokonaisuudessaan liike pysyi ennallaan, joshan ei liiaksikin seisahduksissa.

Seuraavan vuoden lopulla se taas tuli yleisen huomion esineeksi silloin maassamme sattuneitten työolohäiriöiden johdosta.

V. 1873 Northern Pacific (Pohjois Tyynenmeren) radan vararikko aiheutti Yhdysvalloissa miltei ennenkuulumattoman liike- ja teollisuuspulan. Kaikissa liikekeskuk- sissa väestön kurjuus kohosi huolestuttavaksi, varsinkin talven ajalla. Yksistään New Yorkin valtiossa arvioitiin olevan enemmän kuin 180,000 työmiestä toimeentulokei- noja vailla. Alettiin vilkas kiihotus työttömäin avustami- seksi. New Yorkin kaupungissa saksalaiset sosialistit asettuivat liikkeen etunenään. Kansainvälisen virallinen äänenkannattaja *Arbeiter Zeitung* (Työväen lehti) ehdot- teli työttömäin avustamiseksi seuraavia kolmea toimen- pidettä:

1. Työttömät sijoitettava yleisiin töihin.
2. Etukäteen annettava rahaa tai ruokaa vähintään viikoksi kaikille sen puutteessa oleville.
3. Väliaikaisesti lakkautettava kaikki ne lait, joiden nojalla maksamattomat vuokralaiset häädetään asunnois- taan.

Senjälkeen pitivät eräät Kansainvälisen osastot ja jotkut amerikkalaiset ammattiyhdistykset Cooperin opis- tolla yhteisen joukkokokouksen, jossa asetettiin valiokunta edelleen puuhaamaan asiassa harkintansa mukaan. Tä- män valiokunnan toimesta pidettiin useita yleisiä kokouk- sia ja lähetettiin avunanomus kaupungin pormestarille.

Kiihotuksen huippukohdaksi toimeenpantiin suuren- moinen mielenosotuskulkue Tammikuun 13 p. 1874. Va- liokunnan alkuperäisen suunnitelman mukaan olisi kul-

kueen pitänyt hajaantua kaupungintalon edustalla, mutta sen viranomaiset kielsivät; niinpä valittiin päätekohtaksi Tompkinin tori, jota arveltiin senjälkeen parhaaksi paikaksi.

Määräajalla katukulkue muodostettiin. Matkan varrella yhtyi siihen joukottain työmiehiä kaikista kaupungin osista, niin että kulkue perille tullessa oli paisunut suunnattoman suureksi.

Ei ollut mitään häiriön oirettakaan; kulkue oli järjestyksessään ja rauhallinen. Odotettiin pormestarin tulevan puhumaan kokoontuneelle väkijoukolle ja esittelevän avustustoimenpiteitä. Mutta tuskin olivat mielenosottajat ehtineet Tompkinin torille, kun suuri poliisijoukko, ilman aihetta ja antamatta varotusta, kapulat ojona ryntäsi kulkueen kimppuun, hutkien oikeaan ja vasempaan; näin syntyneessä kahakassa sadat työmiehet saivat vaikeita vammoja. Useita vangittiin ja "rikkojat" rangaistiin ankarasti poliisin vastustamisesta. Tompkinin torin tapahtumasta jäi sängen katkera muisto New Yorkin työväelle.

Samoihin aikoihin oli Ohicagossa yhtä suurenmoinen mielenosotus. Tuo kaupunki oli paraiksi alkanut tointumaan hirveän palon jälestä, kun vuoden 1873 pula sen taas saattoi sanomattomaan kurjuuteen.

Kansainvälisen osastot muutamain muiden työväenjärjestöjen kanssa ryhtyivät samanlaisiin työttömäin avustuspuuhiin kuin New Yorkissakin oli vireillä. Joulukuun 21 p. 1873 pantiin toimeen joukkokokous, jossa sanotaan olleen 5,000 henkeä. Puheita pidettiin viidellä eri kielellä; kokouksen vaatimuksia kaupunginvaltuustolle esittämään valittiin kahdeksanmiehinen lähetystö. Että kaupungin isät paremmin ottaisivat asian huomionsa, päätettiin pan-

na työttömät työmiehet kunniavahtina seuraamaan lähetystä.

Huomispäivänä sai Chicago katsella mitä omituisinta ja odottamattominta näytelmää. Aikaseen iltapäivällä kokoontui työläisjoukkoja määräpaikalle ja järjestyivät riveihin. Koko Chicago näytti lähteneen liikkeelle; kun kulkue, kahdeksanmiehinen valiokunta etunenässä, läksi asialleen, oli siinä enemmän kuin 20,000 miestä. Mitään päälliköitä tai johtajia ei näkynyt, mutta täydellinen järjestys vallitsi riveissä; kokonaisuudessaan kulkue näytti hyvin harjotetulta ja kuriin tottuneelta sotaväeltä eikä umpimähkään kerääntyneeltä sekalaiselta työmiesjoukolta.

Mielenosotus vaikutti kaupunginvaltuustoon: se lupasi tehdä kaiken voitavansa tyydyttääkseen työttömäin vaatimuksia ja pyysi lähetystön saapumaan seuraavana päivänä asiasta keskustelemaan. Noita lupauksia ei täytetty, eikä mielenosotuksesta ollut mitään käytännöllisiä tuloksia, paitsi että tästä liikkeestä sukeutui uusi sosialistinen puolue — "Illinoisin työväenpuolue", jossa oli kolmatta-tuhatta jäsentä.

Samanlaisia tapahtumia oli muissakin Yhdysvaltain kaupungeissa, niinkuin Philadelphiassa, Cincinnatiassa, St. Louisissa, Louisvillessä ja Newarkissa. Niissä kaupungeissa Kansainvälisen jäsenet toimivat työttömäin avustushommissa ja mielenosotuksissa.

Huhtikuun 11 p. 1874 pidettiin amerikkalaisten Kansainvälisen osastojen toinen edustajakokous Philadelphiasa. Enteet eivät olleet erittäin edulliset. Äskeiset työväenliikkeessä sattuneet tapahtumat, joista juuri pääsimme kertomasta, olivat aiheuttaneet kireitä kiistoja Kansainvälisen vastedes noudatettavan politiikan suunnasta. Suuri osa jäseniä, niissä eräitä toimeliaimpia, olivat sitä mieltä,

että kotoinen työväenliike oli pidettävä tärkeämpänä kuin ulkomainen, ja vaativat sentähden Kansainvälisen ohjesääntöjä tulkittavaksi vapaammasti, jotta voitaisiin antaa yhteistoimintaan sellaistenkin työväenliikkeessä olevain aineksien kanssa, joita tarkkaan ottaen ei voitu katsoa sosialistisiksi; toiselta puolen taas vanhemmat ja vaikutusvaltaisemmat jäsenet vaativat Kansainvälisen entiset periaatteet ja toimintatavat säilytettäväksi täysin puhtaina.

Chicagossa oli näistä kiistelyistä johtunut edellämäinitun kilpailevan sosialistipuolueen, Illinoisin työväenpuolueen, perustaminen. New Yorkissa muutamat osastot erkanivat samasta syystä ja joitakuuta kuukausia myöhemmin perustivat "Pohjois-Amerikan Sosialidemokraattisen työväenpuolueen."

Näin ollen ei Philadelphian edustajakokoukseen voinut odottaakaan tulevan suurta osanottoa. Ainoastaan 23 osastoa oli lähettänyt edustajansa. Ehdotettiin liittoneuvoston muuttamista joko Philadelphiaan tai Baltimoreen, mutta kumpikaan kaupunki ei huolinut tarjotusta kunnia-asta; kokous lopuksi päätti lakkauttaa koko viraston ja siirsi sen toimet Kansainvälisen pääneuvostolle.

Ettei pääneuvosto väärinkäyttäisi valtaansa, asetettiin tarkastusvaliokunta, jolle annettiin valta tutkia ja ratkaista neuvoston virkatoimista tehtävät valitukset. Kansainvälisen kanta Yhdysvaltain politiikkaan nähden määriteltiin seuraavalla päätöksellä:

"Ollen sitä mieltä, että työtätekevän luokkien vapaus on työläisten itsensä vallotettava,

"Pohjois-Amerikan liittokunnan edustajakokous on päättänyt:

"Pohjois-Amerikan liittokunta hylkää kaiken yhteistöiminnan ja yhteyden omistavain luokkien muodostamain

valtiollisten puolueitten kanssa nimittivät ne itseään Tasavaltalaisiksi tai Kansanvaltaisiksi, Riippumattomiksi tai Vapaamielisiksi, Teollisuuden tai Maanviljelyksen suosijoiksi (Grangers), Uudistusmielisiksi tai miksi hyvänsä. Siksipä ei ainoakaan liittokunnan jäsen tästedes voi kuulua sellaisiin puolueihin.

“Liittokunnan valtiollinen toiminta rajottuu yleensä lainsäädännöllisten toimenpiteitten aikaansaamiseksi varsinaisen työväenluokan hyväksi, aina sellaisella tavalla, että työväenpuolue pidetään ja pysyy erillään kaikista omistavain luokkien puolueista.

“Liittokunta ei halua lähteä valtiolliseen vaalitaisteluun, ennenkuin se on kyllin voimakas siihen huomattavasti vaikuttamaan, ja silloinkin ensikädessä kunnallisella alalla, kaupungeissa ja kunnissa; niistä poliittinen toimintamme sitte voi edetä laajempiin yhteiskuntiin (kaunteihin, valtioihin, Yhdysvaltoihin) olosuhteiden mukaan ja aina edustajakokouksen päätöksiä noudattaen.”

Vuoden 1874 edustajakokous ei kyennyt Kansainvälistä sovelluttamaan silloisiin amerikkalaisen työväenliikkeen oloihin eikä kokouskeskustelujen näennäisestä sopuisuudesta huolimatta, onnistunut tukahuttamaan eripuraisuutta riveistään.

Vähä myöhemmin syntyi riita Kansainvälisen v. 1873 perustetun *Arbeiter Zeitungin* toimitustavasta. Sorge ja hänen kannattajansa ilmasivat tyytymättömyytensä lehteen ja esittivät joitakin parannuksia. Lehden toimittaja C. Carl suuttui moitteista. Riita kävi tuimaksi ja mieskoh-taiseksi.

New Yorkin 1:nen osasto, joka tähänasti oli ollut Kansainvälisen vankin järjestö, rupesi Carlin puolelle, ja väittäen lehteä omakseen, asetti kymmenmiehisen vartio-

väen suojelemaan omaisuuttaan Kansainvälisen pääneuvostolta.

Vastaukseksi tuollaiselle teolle pääneuvosto viipymättä erotti tuon osaston. Asia sitte vedettiin oikeuksiin, *Arbeiter Zeitung* lakkautettiin, ja Kansainvälisen riveissä syntyi yleinen hajaannus.

Mutta jos Kansainvälisen edistys Yhdysvalloissa ei ollut tyydyttävä, ei se Euroopassa menestynyt semminkään. Pääneuvoston siirrettyä Lontoosta New Yorkiin, oli järjestön olemassaolo vain nimellistä.

V. 1875 päätettiin siksi vuodeksi aijottu edustajakokous jättää pitämättä. "Yhdistyksemme tila on yhä huonontunut Geneven kokouksesta lähtien", valittaa uusi pääneuvosto tästä päätöksestä ilmottaessaan. "Enemmän taikka vähemmän säännöllisessä yhteydessä on oltu ainoastaan Zyrichin ja Lontoon kanssa sekä löyhää yhteyttä pidetty Saksan, Itävallan ja Unkarin kanssa. Kaikista entisistä liittokunnista on jälellä yksistään Pohjois-Amerikan liittokunta, ja senkin olemassaoloa ovat keskinäiset riitaisuudet suuresti haitanneet. Enimmissä Euroopan maissa, kuten Ranskassa, Itävallassa, Italiassa, Espanjassa, Saksassa, Tanskassa ja muualla, on jäseniämme ja aate-tovereitamme vainottu siihen määrin, että uskollisimmatkin heistä ovat käyneet vähä aroiksi ja olleet pakotetut luopumaan suoranaisestä yhteydestä meidän kanssamme".

Kansainvälisen työväenyhdistyksen viimeinen edustajakokous pidettiin Philadelphiassa Heinäkuun 15 p. 1876. Se oli surullinen vastakohta Kansainvälisen loistoajan kokouksille: saapuvilla oli kymmenen edustajaa Yhdysvalloista ja muuan A. Otto-Walster, jonka piti edustaa jotain Saksassa olevaa ryhmää.

Näissä oloissa ei ollut ajattelemistakaan jatkaa tätä aikoinaan voimakasta työväen kansainvälistä järjestöä edes nimellisesti; se oli muodollisesti hajotettava, ja edustajat heti ryhtyivät tuohon ikävään tehtävään.

Kansainvälisen pääneuvosto lakkautettiin; järjestön pöytäkirjat ja muut asiapaperit uskottiin F. A. Sorgen ja C. Speyerin haltuun, luovutettavaksi jollekin uudelle tulevaisuudessa muodostuvalle kansainväliselle työväenliitolle. Ennen hajoamistaan kokous vielä hyväksyi seuraavan julistuksen:

“Työläistoverit!

“Kansainvälisen Philadelphiassa pidetty edustajakokous on lakkauttanut Kansainvälisen työväenyhdistyksen pääneuvoston, joten tällä järjestöllä ei enää ole ulkonais- ta yhdyssidettä.

“ ‘Kansainvälinen on kuollut!’ tulee porvaristo kaikissa maissa taas huudahtamaan; pilkaten ja iloiten se tulee vetämään tämän kokouksen päätöksen todistukseksi mailman työväenliikkeen häviöstä. Mutta älkäämme huoliko vihollistemme huudosta! Olemme luopuneet Kansainvälisen järjestöstä Europassa nykyään vallitsevan poliittisen aseman vuoksi; korvaukseksi siitä näemme koko sivistyneen mailman edistysmielisen työväen tunnustavan ja puolustavan tämän järjestön periaatteita. Kunhan työläistoverimme Europassa saavat vähän aikaa vahvistaakseen kansallisia asioitaan, niin ennen pitkää he kykenevät poistamaan esteet heidän ja muun mailman työväen yhtymisen tieltä.

“Toverit! Te olette hartaudella ja rakkaudella kannattaneet Kansainvälisen periaatteita; teillä on kyllä keinoja kannattajapiirimme laajentamiseksi ilman järjestöäkin. Teistä on tuleva uudet taistelijat yhtymispyrkimyksemme toteuttamiseksi. Amerikkalaiset toverit lupaavat

uskollisesti vartioida ja vaalia Kansainvälisen saavutuksia tässä maassa, kunnes suotuisimmat olosuhteet taas yhteiseen taisteluun yhdistävät kaikkien maitten työväen, ja voimakkaampana kuin koskaan on kaikuva huuto:

“ ‘Kaikkien maitten köyhälistö, yhtykää!’ ”

Kansainvälisen viimeisen edustajakokouksen ennustus toteutui. Kolmeatoista vuotta myöhemmin pidettiin Pariisissa edustajakokous, joka aloitti loistavan sarjan kansainvälisiä sosialistikokouksia. Siinä oli 395 edustajaa kahdestakymmenestä Euroopan ja Amerikan maasta.

IV. — Sosialistisen työläispuolueen perustaminen

Edellisessä luvussa jo ohimennen mainitsimme “Pohjois-Amerikan Sosialidemokraatisen työväenpuolueen” muodostamisesta. Heinäkuun 4 p. 1874 tämän puolueen muodollisesti perustivat muutamat Kansainvälisestä aikasemmin samana vuonna eronneet osastot yksissä neuvoin joitenkin toisien New Yorkin, Williamsburgin, Newarkin ja Philadelphian jyrkkäin työläisjärjestöjen kanssa. Uuden puolueen perustajat olivat enimmäkseen lassallelaisuuntaisia saksalaisosialisteja. He antoivat käytännölliselle politiikalle suuremman arvon kuin Kansainvälisen kannattajat. Puolue hyväksyi täsmällisen periaatteellisen ohjelman, joka vuoden kuluttua korjatussa asussaan oli näin kuuluva:

“Sosialidemokraatisen työväenpuolueen tarkoituksena on saada aikaan työlle perustuva vapaa olotila. Jokainen puolueen jäsen lupaa parhaan kykynsä mukaan kannattaa seuraavia periaatteita:

“1. Nykyisten kohtuuttomien valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojen poistaminen.

“2. Kaiken luokkavallan ja luokka-etuoikeuksien lopettaminen.

“3. Työntekijäin saattaminen riippumattomiksi kapitalistista asettamalla osuustoiminnallisen työnteon palkkajärjestelmän sijaan, niin että itsekukin työntekijä tulee saamaan työnsä täyden arvon.

“4. Valtiollisen vallan hankkiminen haltuunsa, koska se on työväenkysymyksen ratkaisun edellytyksenä.

“5. Kaikkien työntekijäin yhteistaistelu, yhteisjärjestö sekä yksilön tarkka alistuminen yhteiseksi menestykseksi suunnatuille laeille.

“6. Myötätuntoisuus kaikkien maiden työntekijöille, jotka pyrkivät samoihin päämääriin”.

Hallintona oli viisimiehinen toimikunta ja yhdeksänmiehinen “tarkastusvaliokunta”. Toimikunnan ensimmäisenä sihteerinä oli A. Strasser, sikarintekijä New Yorkista, hyvin säyseä ja tarmokas mies, joka nyt puheenaolevana aikana paljon vaikutti maamme sosialistisessa liikkeessä, mutta myöhemmin kokonaan antautui ammatillisen liikkeen palvelukseen.

Mikäli Kansainvälinen menetti alaa Yhdysvalloissa, jotenkin samassa suhteessa Sosialidemokraatin puolue kasvoi voimakkaammaksi ja vaikutusvaltaisemmaksi.

Sen toinen edustajakokous, joka pidettiin Philadelphiassa Heinäkuun 4, 5 ja 6 p. 1875, oli sangen lukuisa. Paljo uusia jäseniä oli yhtynyt puolueeseen, niissä muutamia hyvin toimeliaita järjestäjiä ja lahjakkaita aatteenlevittäjiä, niinkuin P. J. McGuire, joka myöhemmin monet vuodet oli Kirvesmiesten yhtyneen veljeskunnan yleissihteerinä; Albert R. Parsons, josta sittemmin tuli anarkisti ja huomattava henkilö Chicagon murhenäytelmässä v. 1886; sekä G. A. Schilling, etevä puhuja ja jotenkin vai-

kutusvaltainen mies Chicagon työläispiireissä. Näihin aikoihin puolue myös julkasi New Yorkissa englanninkielistä viikkolehteä *The Socialist* (Sosialisti).

Sosialidemokraattisen työväenpuolueen toisen edustajakokouksen tärkein teko oli päätös, jolla toimikunta velotettiin parhaansa mukaan koettamaan saada maan kaikki sosialistiset järjestöt yhtymään.

Siinä tarkoituksessa pidettiin syksyllä v. 1875 New Yorkissa muutamia neuvotteluja. Niihin ottivat osaa J. P. McDonnell ja D. Kronberg, "Yhtyneitten työläisten" edustajat, joka englanninkielisten sosialistien itsenäinen järjestö yhteen aikaan oli ollut liittyneenä Kansainväliseen; A. Strasser, McGregor, J. G. Speyer ja Hansen, Sosialidemokraattisen työväenpuolueen edustajina; saksankielisiä Kansainvälisen osastoja edustivat Sorge, Bertrand, Leib ja Hesse, sekä ranskalaista osastoa kuuluisa ikarialainen ja kommuunitaistelija A. Sauva.

Neuvottelut eivät johtaneet mihinkään määrättyihin tuloksiin. Tällä välin olivat Kansallisen työläisliiton hajanaiset jätteet kokoontuneet vielä viimeisen kerran yrittääkseen herättää liikettänsä henkiin. *National Tribunen* toimittajan, liiton entisen puheenjohtaja-ehdokkaan John Davisin aloitteesta kutsuttiin yleiskansallinen kokous uuden valtiollisen työväenpuolueen perustamista varten. Kokous ilmotettiin pidettäväksi Pittsburgissa Huhtikuun 17 p. 1876. Yhdysvaltain sosialistit arvelivat tästä kokouksesta saavansa hyvän tilaisuuden vahvistaa liikettään; yhteisestä sopimuksesta sentähden heidän eri puolueittensa ja järjestöjensä edustajat saapuivat Pittsburgiin kokouspäivän aattona.

Kansallisen työläisliiton 106 edustajaa olivat poliitikselta katsomukseltaan mitä moninaisinta väkeä; nuo pari-

kymmentä sosialistia, jotka puhuivat ja toimivat kuin yksi mies ja joilla oli varmat mielipiteet sekä taito niitä esittää, helposti valtasivat kokouksen.

Tällä voitolla ei tosin ollut käytännöllistä merkitystä, sillä kokous hajaantui saamatta aikaan mitään, mutta siitä oli sosialistiselle liikkeelle hyötyä toisaalla: Pittsburgiin saapuneet eri sosialistiryhmät laativat yhtymissuunnitelman, jonka toteuttamiseksi päättivät läheisessä tulevaisuudessa pitää edustajakokouksen. Tuo kokous oli Philadelphiassa Heinäkuun 19—22 p. 1876.

Kokouksen edustajat ja edustettavat olivat: Kansainvälisen työväenyhdistyksen Pohjois-Amerikan liittokunta, jäsenmäärä 635, edustajat F. A. Sorge ja Otto Weydemeyer; Pohjois-Amerikan Sosialidemokraattinen työväenpuolue, ilmoitettu jäsenmäärä 1,500, edustajat A. Strasser, P. J. McGuire ja A. Gabriel; Illinoisin työväenpuolue, 593 jäsentä, edustaja C. Conzett; Cincinnatiin Yhteiskunnallis-Valtiollinen työläisliitto, ilmoitettu jäsenmäärä 250, edustaja Charles Braun.

Philadelphian Vapaalta saksalaiselta yhdyskunnalta, Cincinnatiin Slaavilaiselta yhteiskunnallis-Valtiolliselta työläisliitolta ja Milwaukeeen Työläisliitolta kiellettiin edustus-oikeus, sennojalla että nuo järjestöt eivät olleet edustettuina Pittsburgin neuvottelussa. Kokouksen ensi toimia oli siinä edustettujen järjestöjen muodollinen yhdistäminen "Yhdysvaltain työväenpuolueeksi".

Uuden puolueen johtoon asetettiin seitsenmiehinen kansallistoimikunta, viisimiehisen "valvojalautakunnan" tarkastuksen alaisena. Kansallistoimikunnan asemapaikaksi määrättiin Chicago ja valvojalautakunnan New Haven.

Sosialidemokraattisen työväenpuolueen siihen asti julkasemat *Socialist* ja *Sozial-Demokrat* lehdet hyväksyttiin uuden puolueen virallisiksi äänenkannattajiksi, mutta muutetuilla nimillä: *Labor Standard* (Työn lippu) ja *Arbeiterstimme* (Työväen ääni). Illinoisin Työväenpuolueen Chicagossa julkasema *Vorbote* (Airut) otettiin myös viralliseksi puoluelehdeksi entisellä nimellään.

J. P. McDonnell valittiin *Labor Standardin* toimittajaksi ja C. Conzett *Vorboten* toimittajaksi. *Arbeiterstimmen* toimitus jätettiin ennalleen. A. Douai määrättiin kaikkien kolmen lehden aputoimittajaksi.

Yhdysvaltain Työväenpuolueen hyväksymä ohjelma oli tieteellinen ja jotensakin aateperäinen esitys marksislaissosialismin pääkohdista.

Joulukuulla 1877 Newarkissa, New Jerseyssä, pidetyssä Työväenpuolueen toisessa edustajakokouksessa puolueen nimi muutettiin "Pohjois-Amerikan Sosialistiseksi työläispuolueeksi".

KOLMAS LUKU

Sosialistinen työläispuolue

I. — Sosialistisen työläispuolueen paikka sosialistisessa liikkeessä

Sosialistinen työläispuolue (Socialist Labor Party) tuli vallitsevaksi tekijäksi maamme sosialistisessa liikkeessä ja pysyi sellaisena kolmattakymmentä vuotta. Sen eri vaiheet muodostavat mitä mutkaisimman ja mieltäkiinnostävimmän luvun Amerikan sosialismin historiassa.

Ensi silmäyksellä näyttää kuin olisi sen historia vain sarja ristiriitaisia tapahtumia, ajattelemattomia poliittisia kokeiluja, äkillisiä politiikan muutoksia, epäjohdonmukaisia liittoutumisia, sisällistä ja ulkopuolista eripuraisuutta, selittämätöntä nousujen ja laskujen vuorottelua, ilman huomattavaa edistystä tai hyötyä. Mutta tuo sekavuus on vain näennäistä. Tarkemmin tutkiessa havaitsemme puolueen kaikissa näköjään harhailevissa vaiheissa selvän johdolan sekä hyvät syyt miltei jokaiseen sen aiheettomalta näyttävään siirtoon.

Sen tiellä oli tavattomia vaikeuksia. Ollen tässä maassa ensimmäisiä yleiskansalliselle laajuudelle perustettuja sosialistisia puolueita, oli sen kestettävänä kaikki ne vastukset mitä jokaisen jyrkän uudistussuunnan tavallisesti on voitettava uransa alussa — heikkous ja arkuus omissa riveissä, vihamielisyys ja pilkka ulkoapäin.

Mutta näiden luonnollisten vaikeuksien lisäksi oli Sosialistisen työläispuolueen kärsittävänä vielä eräs tärkeä,

sille omituinen haitta. Europassa oli sosialistinen liike noussut syntyperäisen väestön keskuudesta ja sopeutunut kunkin maan taloudellisiin ja valtiollisiin oloihin aivan koneellisesti ja ilman ponnistusta. Mutta Yhdysvalloissa oli asema kokonaan toinen. On arvioitu, että ainoastaan kymmenen prosenttia Sosialistisen työläispuolueen jäsenistä nyt kerrottavana aikana oli synnynnäisiä amerikkalaisia. Kaikki muut, niinpä myös toimeliaimmat ja vaikuttavimmat johtajat, olivat vierassyntyisiä, vaillinaisesti tuntien uuden kotimaansa laitoksia, tapoja ja tottumuksia, vieläpä enimmäkseen sen kieltäkin taitamatta.

Näissä oloissa liikkeen tienraivaajat pian näkivät toivottomaksi saada tässä maassa aikaan perinpohjaisia yhteiskunnallisia ja taloudellisia muutoksia omilla ponnistuksillansa, jonkatähden he pitivät erikoistehtävänänsä kotiuttaa liike ja jättää se amerikkalaisen työväen edelleen kehitettäväksi. Sosialistisen liikkeen "amerikkalaistuttaminen" on pohjasävelenä Sosialistisen työläispuolueen toiminnassa koko sen olinajalla.

Ettei liike voinut "amerikkalaistua", ennenkuin väestön suuret joukot ja eritoten työväki voitiin saada tutustumaan sosialismin aatteeseen, oli liian selvä asia väitettäväksi; suurkysymyksenä oli, millä tavalla parhaiten päästäisiin heihin käsiksi. Tämä kysymys se kaikkina aikoina oli kiihkeimpäin keskustelujen ja tulisten kiistojen esineenä puolueen keskuudessa, se loi sen politiikan, määräsi sen toiminnat ja oli melkein kaikkien sen taistelujen perustuksena.

Amerikkalaisia laitoksia tutkiessaan Sosialistisen työläispuolueen perustajat havaitsivat olevan kaksi pääväylää, joita myöten he voivat koettaa lähestyä maassasyntyneitä työläisiä suurimmilla menestyksen toiveilla — ammatillinen liike ja valtiollinen toiminta.

Europan mannervaltioissa sosialismi oli eräissä tapauksissa ollut ennen ammatillista liikettä ja jossain määrin sen synnyttänytkin; toisissa tapauksissa molemmat liikkeet olivat kehittyneet rinnatuksin ja katsottiin niitä toistensa välttämättömiksi täydentäjiksi. Kokonaisuudessaan ammattiyhdistykset olivat täysin sopusoinnussa sosialistisen liikkeen kanssa.

Yhdysvalloissa ammatillinen liike esiintyi ennen sosialistista liikettä; Sosialistisen työläispuolueen syntyessä se oli kukoistuskauteensa pääsemässä. V. 1878 pidettiin Työnritarien ensimmäinen yleiskokous, ja tuon veljeskunnan ihmeellinen kasvu alkoi. Kolmea vuotta myöhemmin perustettiin Ammatti- ja sekatyöläisten liittokunta, josta sittemmin kehittyi Amerikan Työväen liittokunta.

Näihin kahteen ryhmään sekä niiden ohessa useihin erillään-oleviin yleiskansallisiin ja paikallisiin ammattiliittoihin järjestäytyi muutamain seuraavain vuosien kuluessa satojatuhansia amerikkalaisia työmiehiä. Niillä oli useinkin jyrkät ohjelmat ja monasti ne selvään kallistuvat sosialismiin. Niiden pienemmissä ja suuremmissa kokouksissa keskusteltiin yhteiskunnallisista kysymyksistä, erityisesti kosketellen pääoman ja työn välisiä suhteita, ja usein sattuvissa lakoissa harjoteltiin varsinaista taistelua pääomaa vastaan. Eipä ihme, että sosialistit ammattiyhdistyksiä pitivät luonnollisina liittolaisinaan ja koettivat saada nämä kaksi liikettä läheiseen keskinäiseen yhteyteen.

Melkein jokaisessa edustajakokouksessaan Sosialistinen työläispuolue julisti suosivansa ammattiyhdistyksien päämääriä ja toimintatapoja, kehottaen jäseniänsä yhtymään ammattialallansa oleviin järjestöihin; useissa tapauksissa puolue koetti saada suoranaista edustajaansa am-

mattijärjestöjen keskustoimikuntiin; sen viralliset äänenkannattajat tukivat ammattiyhdistyksiä, ja monissa tärkeissä lakoissa tapasimme sosialistit lakkolaisten rinnalla avustamassa, neuvomassa ja joskus johtamassakin heitä taisteluissaan. Näistä ponnistuksista huolimatta Sosialistisen työläispuolueen vaikutus ammatilliseen liikkeeseen oli vähäpätöinen. Sosialistit olivat lukumäärältään vielä liian heikot läpituokeakseen monihaaraista työväenliikettä ja ohjatakseen sen kulkua, niinkuin he olivat toivoneet tekevänsä; sentähden nousi puolueessa toisinaan ääniä vastustamaan työskentelemistä ammattiyhdistyksissä, koska siitä vain oli ajan hukkaa.

Varsin äänekkääksi tämä vastustus kävi teollisuuspuolien aikana, jolloin ammatillinen toiminta oli suuresti lamaannuksissa. Sellaisina aikoina puolue monasti saattoi asettua välinpitämättömälle, joskus vihamielisellekin kannalle ammattiyhdistyksiä vastaan. Kun hyvän ajan aalto taas auttoi ammatillisen liikkeen uudelleen vauhtiin, niin puoluekin jälleen keskitti toivonsa siihen.

Jotenkin yhtä vaihtelevat olivat puolueen kohtalot politiikan alalla. Poliitikkaa ovat sosialistit kaikkina aikoina pitäneet liikkeensä olennaisena osana. Sosialistien aatteet ovat luonteeltaan poliitisia; he pitävät poliittisen koneiston vallottamista välttämättömänä edellytyksenä yhteiskunnallisen ihanteensa toteuttamiselle; he uskovat lainsäädännöllisillä toimenpiteillä voitavan korjata taloudellisia väärinkäytöksiä; lopuksi, he pitävät poliitisia taisteluita suurena kasvatuksellisena tekijänä ja mainioina tilaisuuksina uusien yhteiskunnallisten teoriain kylvämiseen kansan keskuuteen.

Sosialistisen työläispuolueen perustamisaikana olivat Saksan sosialistit olleet poliittisella taistelukentällä kym-

menisen vuotta ja heidän oli onnistunut koota lippunsa ympärille lähes puoli miljoonaa äänestäjiä. Yhdysvalloissa, kansanvaltaisempine hallitusmuotoineen sekä vielä tärkeämpine ja tiheämpine vaaleineen, näyttivät nämä tilaisuudet sitäkin houkuttelevammilta. Mutta kuinka siihen ryhtyä? Tässä kysymyksessä mielipiteet monta vuotta jakautuivat kahtia. Eräs ryhmä, jonka pääasiallisesti muodostivat puolueessa olevat syntyperäiset amerikkalaiset sekä joukko entisiä lassallelaisia, puolusti joka aika tehokasta itsenäistä politiikkaa, kun taas toiset vetosivat puolueen heikkouteen ja huonoihin menestyksen toiveisiin itsenäisenä poliittisena tekijänä, kehottaen joko tykkänään pysymään irti politiikasta, kunnes puolue olisi kyllin voimakas kunniakkaasti esiintymään vaaliuurnalla, tahi toimimaan yhdessä toisten uudistuspuolueitten kanssa ja koettamaan vuodattaa niihin niin paljon sosialismin aatteita kuin suinkin voi. Maassa kulloinkin vallitsevan poliittisen ja taloudellisen aseman mukaan pääsi puolueen neuvotteluissa toinen taikka toinen katsantokanta voiton puolelle.

Teollispulasta johtuvat lukuisat työhäiriöt synnyttivät jyrkkää uudistuspolitiikkaa suosivan mielialan, jolloin puolue joko asetti omat ehdokkaansa tahi, jos tuollainen mieliala oli aiheuttanut jonkun uudistuspuolueen perustamisen, kävi sen kanssa yhteistoimintaan. Eräissä paikoissa ja eräinä kertoina Sosialistinen työläispuolue joko yksin tai poliittisten liittolaistensa yhteydessä saavutti verraten suuren äänimäärän, mutta sillä ei ollut keinoja pitkittää ja säilyttää voittojaan. Uusi hyvinvoinnin aalto vyöryi maahan, tyytymättömyyden henki lauhtui, ja sosialistien äänimäärä katosi.

Näin epäsuotuisissa oloissa ei tule ihmetellä, jos lujimmatkin ja toivorikkaimmat sosialisteista välistä lan-

nistuivat; pehmeämmät luonteet joko kokonaan vetäytyivät syrjään julkisesta elämästä tahi etsivät itselleen tyvenemmän sataman ammatillisessa liikkeessä tai vanhoissa valtiollisissa puolueissa.

Suurimman masennuksen vallitessa sosialistileirissä pääsi käytännöllisen anarkismin liike Yhdysvalloissa alulle. Anarkismi, joka hylkää kaikki asteettaisen yhteiskunnallisen edistyksen teorian, pilkkaa uudistushommia ja julistaa väkivallan evankeliumia — anarkismi, joka useasti on epätoivon filosofiaa — omituisesti viehätti sen aikajakson lannistuneita ja alakuloisia sosialisteja. Tuo uusi oppi uhkasi iskeä syväälle Sosialistisen työläispuolueen riveihin ja pyyhkästä pois kaiken edistyksen, mitä tämä nuori järjestö oli saavuttanut, saattamalla se huonoon valoon amerikkalaisen työväen silmissä. Sosialistinen työläispuolue nyt sai lisätyökseen anarkismin vastustamisen, ja muutamiksi vuosiksi sen täytyi luopua ponnistelemasta oman liikkeensä hyväksi, voidakseen taistella tätä uutta vihollista vastaan.

Taistelua käytiin leppymättä molemmin puolin ja se päättyi vasta sitte, kun anarkismi oli menettänyt kaiken vaikutuksensa Yhdysvaltain työväenliikkeeseen.

Sosialistisen työläispuolueen moninaiset kokeilut, pettymykset ja taistelut sekä niistä aiheutuneet alituiset politiikan ja toimintatapojen muutokset eivät luonnollisesti voineet olla vaikuttamatta itse jäsenienkin keskinäisiin suhteihin. Jokainen uusi yritys aiheutti ankaran kiistan sen tarkoituksenmukaisuudesta, jokainen uusi pettymys oli runsaana lähteenä keskusteluihin sen syistä. Keskustelut suoritettiin sillä vakavuudella, joka on luonteenomaista kaikille uuden uskon tai aatteen kannattajille. Joskus nämä keskinäiset väittelyt kuukausmääriä täyttivät puolue-

lehtien palstat ja koko muu puoluetoiminta sai sen aikaa levätä; joskus näihin väittelyihin sekotettiin tarpeetonta katkeruutta ja ne kävivät henkilökohtaisiksi; joskus taas erimielisyydet menivät pitemmälle kuin kiistelyyn ja kehittyivät hajaannuksiin, eräitä kertoja jakaen puolueen kahtia.

Sentähden kuulee usein sanottavan, että Sosialistisen työläispuolueen miehet olivat riidanhaluista väkeä, jotka hukkasivat aikansa keskinäisiin syyttelyihin eivätkä toimittaneet paljoakaan asiansa hyväksi. Mikään ei ole kohtuuttomampi kuin tällainen väitös.

Kun Sosialistisen työläispuolueen perustajat ottivat kotiuttaakseen tähän maahan sosialistisen liikkeen, ryhtyivät he tavattoman vaikeaan ja suunnattoman laajaan tehtävään.

Lähes miespolven iän he ahersivat tässä itseottamassaan urakassa sellaisten vaikeuksien keskellä, joilla ei ole vertoja minkään muun maan sosialistisessa liikkeessä. Heidän keskinäiset ottelunsa olivat ainoastaan luonnollista kaikua suurista taisteluista vihollis-ympäristöä vastaan, ja ne voi helposti antaa anteeksi; heidän rohkeutensa, kestävyytensä ja alttiiksiantautumisensa asialle ei saata olla herättämättä ihmettelyä.

Sosialistisessa liikkeessä he suorittivat suuren tehtävän. Kokeillaan ja pettymyksillään he kehittivät sosialistisen toiminnan menettelytavat ja väsymättömällä aatteenlevityksellään valmistivat maaperää puhtaasti amerikkalaiselle sosialismiliikkeelle.

Puolueen kova onni oli, että se jäi eloon senkin jällestä kuin se jo oli tehnyt tehtävänsä. Sen jätteet ovat aiheuttaneet räikeän epäsoinnun liikkeessä, mutta se ei muuta sitä tosiasiaa, että Sosialistisen työväenpuolueen

miehet ovat tehneet uudisraivaajan työn nykyaikaiselle sosialismille tässä maassa. Nykyisen sosialistisen liikkeen olemassaolo johtuu suurella määrällä heidän ponnistuksistaan.

II. — SOSIALISTISEN TYÖLÄISPUOLUEEN VAIHEET

1. *Aikaisemmat voitot ja tappiot*

Sosialistinen työläispuolue aloitti uransa jotenkin suosiollisilla enteillä. Sisällissodan jälkeen kehittyntä suunnatonta teollisuusvilkkausta seurasi vuoden 1873 suuri rahapula. Terävimmillään pula tosin oli vain muutamia kuukausia, mutta teollisuuden lamaannusta kesti kokonaista viisi vuotta ja se aiheutti ennenkuulematonta kurjuutta. Suurissa kaupungeissa ilmotettiin nälkäkuoleman tapauksia, ei ainoastaan yksityisten ihmisten vaan koko perheitte. Talven v. 1877 olivat poliisiasemat joka yö täynnä työmiehiä ja heidän perheitään, jotka niissä hakivat suojaa katujen pakkaselta. Työhuoneihin pyrkivät miehet, naiset ja lapset piirittivät poliisikamareja. Työttömien lukumäärä Yhdysvalloissa arvioitiin aina kolmeksi miljoonaksi. Samaan aikaan alennettiin työssä olevien palkkoja vuodesta vuoteen. V. 1877 ne olivat laskeutuneet niin alas, että työmiehet nousivat kapinaan, lakkojen sarja alkoi. Liike syntyi aivan itsestään; se oli epätoivon puhkeamista enemmän kuin suunniteltua ja harkittua toimintaa; aika oli huonosti valittu, joukot järjestymättömät ja kuriin tottumattomat, joten lakot melkein järjestään epäonnistuivat.

Tärkein näistä lakoista laajuuteensa ja siihen katkeruuteen nähden, millä siinä taisteltiin, oli rautatielakko.

Rautateiden rakentamisesta oli heti sisällissodan jälestä tullut suosittu pääomien sijoitus- ja rahakeinottelun muoto. Vuosien 1867 ja 1877 välillä kiskotettiin uusia rautateitä noin 25,000 mailia ja viimeksi mainittuna vuotena oli maan rautateihin sijoitettu noin 500 miljoonan dollarin pääoma. Ratoja useinkin rakennettiin maan vastaisen kehityksen varaan, välittämättä todellisista liikenteen vaatimuksista. Vuoden 1873 pula sentähden kohtasi rautateitä pahemmin kuin muuta teollistuotantoa, ja enimmänsiitä kärsimään joutuivat työntekijät. Vuosien 1873 ja 1877 välillä rautatieläisten palkkoja alennettiin keskimäärin 25:llä prosentilla ja Kesäkuussa 1877 ilmottivat etevimmät radat vielä 10:n prosentin alennuksen.

Tämän viimeisen alennuksen vastustamiseksi lakko julistettiin. Ensimmäinen yhteenotto sattui Martinsburgissa, Länsi-Virginiassa, Heinäkuun 16 p., mutta liike kohta tuli yleiseksi ja vajaassa kahdessa viikossa levisi seitsemäntoista eri valtioon.

Ensimmäisinä lakkasivat työstä Baltimoren ja Ohion radan koneenkäyttäjät ja vaihdemiehet. Heihin yhtyivät heti veturinkuljettajat ja muut työntekijät. Rautatien isännistö pian sai täytetyksi lakkolaisten paikat, mutta kun uudet miehet yrittivät liikutella vaunuja, estettiin heidät siitä väkisin. Kaksi komppaniaa kuvernöörin lähettämää valtion nostoväkeä ei kyennyt asemaa vallitsemaan; ne 250 miestä säännöllistä sotaväkeä, jotka presidentti Hayes lähetti taistelupaikalle, onnistuivat yhtä huonosti.

Länsi-Virginiassa ei kuitenkaan tapahtunut vakavia selkkauksia, vaan Marylandissa, jossa lakko oli samaan aikaan puhjennut; siellä lakkolaiset ja heidän suosijansa tervehtivät erästä nostoväen komppaniaa kiljunnalla ja pilkkahuudoilla, ryhtyivätpä ennen pitkää varsinaiseen

hyökkäykseen. Kaikenlaisia esineitä heitettiin sotilaita kohden; nämä vastasivat yhteislaukauksella väkijoukkoon, tappaen kymmenen miestä ja haavottaen paljoa useampia. Ampuminen aiheutti kapinan; sotaväki joutui alakynteeseen, rautatiekiskoja revittiin ja vaunuja poltettiin.

Samana Heinäkuun 19 p. alkoi Pennsylvanian rautatieradoilla sarja kahakoita. Täällä liikkeen alottivat vaihdemiehet, jotka tekivät lakon estääkseen "kaksipuolisen" vaihdejärjestelmän käytäntöön ottamisen. Päivän mittaan yhtyi vaihdemiehiin kaikilla muillakin tämän ratajärjestelmän aloilla työskentelevä palveluskunta. Nyt lakkolaiset vaativat ei ainoastaan "kaksipuolisen" vaihteen poistamista, vaan myös viimeisen kymmenen prosentin palkan-alennuksen peruuttamista.

Iltaan mennessä kaikki tavaraliikenne Pittsburgissa pysähtyi. Suuret joukot lakkolaisia kulki kaduilla ja heihin yhtyi hyvin nopeasti lukuisat parvet työtöntä ja tyytymätöntä työläisrahvasta. Joukkojen käytös kävi tunti tunnilta yhä uhkaavammaksi; kun sheriffin (kauntin järjestyksen valvojan) tilaama paikallinen nostoväki kieltäytyi sekaantumasta asiaan, hankittiin Philadelphiasta 600 miestä nostoväkeä. Näiden tulo vain ärsytti joukkojen kiihtymystä. Vihollisleirien kesken syntyi lyhyt mutta hurja tappelu. Tappiolle joutunut sotaväki peräytyi yhtiön konehuoneeseen, jonne sulkeutuivat lakkolaisten hyökkäyksiltä. Siellä he viettivät sangen ikävän yön, raivostuneen väkijoukon uhkaavasti kirkuessa ja luotien vinkuessa akkunain ohi. Varhain seuraavana aamuna he lähtivät Pittsburgista, pysähtymättä paluumatkallaan ennenkuin Claremontissa, noin kahdentoista mailin päässä kaupungista.

Joukot olivat nyt aseman estämättöminä vallitsijoina; kauan pidätetty viha rautatieyhtiötä vastaan, yltyneenä ja

kiihtyneenä äskeisestä tappelusta sotaväen kanssa, purkautui hurjaksi rynnäköksi yhtiön omaisuutta vastaan. Tuhhat kuusisataa vaunua ja sata kaksikymmentä veturia sanotaan tuhotun yhtenä päivänä.

Enemmän tai vähemmän vakavalaatuisia häriöitä tapahtui myös eri osissa New Yorkin, New Jersey, Pennsylvanian, Ohion, Indianan, Illinoisin, Missourin ja muita valtioita.

Readingissa, Pennsylvaniassa, oli iso joukko sotaväkeä komennettu lakkolaisia vastaan, mutta täällä tapahtui jotakin aivan odottamatonta. Useimpien komppaniain miehistö oli työväkeä, jotka julkisesti seurustelivat lakkolaisten kanssa ja jakelivat sotavarojaan heille, uhaten kääntää aseensa kaikkia vihamielisiä sotilasjoukkoja vastaan. Mutta muuan komppania, jonka miehistö miltei kokonaan oli omistaviin luokkiin kuuluvata ja jota eräs ajattelematon upseeri johti, ampui väkijoukkoon, tappaen 13 henkilöä ja haavottaen 22. Tästä anteeksiantamattomasta teosta oli seurauksena, että lakkolaiset ja heidän suosijansa raivostuivat; äskeisestä meluisasta mutta rauhallisesta joukosta tuli hurja ja vaarallinen roistoväki. Tavarajunat suistettiin kiskoilta, vaunut särettiin, sillat poltettiin. Vihamielistä sotaväkeä rääkättiin; enimmät heistä pääsivät kaupungista pakenemaan ainoastaan vaihtamalla sotilasunivormunsa siviilipukuun.

Kaikkein omituisimmat tapahtumat sattuivat St. Louisissa, jossa kiihko oli levinnyt työläisväestön kaikkiin luokkiin. Itä- ja Länsi- St. Louisin välisellä sillalla pysäytettiin liikenne, joten kaikki yhteys itä- ja länsivaltioitten välillä keskeytyi. Teurastuslaitokset ja tehtaat sullettiin; lakkolaiset ottivat kaupungin täydelleen haltuunsa. Sosialistit kutsuivat joukkokokouksen, johon väkeä saapui

tuhansittain ja jossa valittiin "toimeenpaneva valiokunta" suojelemaan työväen etuja. Kukaan ei ole koskaan saanut selville, keitä tähän toimeenpanevaan valiokuntaan oikeastaan kuului. Se näyttää olleen jotensakin löyhästi kokoonpantu joukkue, johon kuului kuka vaan sattui tulemaan paikalle ja ottamaan osaa sen keskusteluihin. Sillä ei ollut mitään määrättyä toimintasuunnitelmaa, eikä se muuhun ryhtynytkään kuin lakkautti kaiken teollisuustyön kaupungissa.

Mutta niin suuri oli yleinen kiihtymys, että tuo salaperäinen valiokunta häiritsemättä hallitsi kaupunkia kokonaisen viikon. Vasta kun yleinen pelko ja kiihtymys oli jonkun verran asettunut, alkoi kaupungin hallinto, St. Louisin "johtavain kansalaisten" avustamana, herätä toimimaan jotakin. Vapaaehtoinen poliisikunta muodostettiin vastapainoksi toimeenpanevalle valiokunnalle; vihdoin nämä vapaaehtoiset, tukenaan kaupungin koko vakkinainen poliisivoima ja muutamia komppanioita sotaväkeä, piirittivät toimeenpanevan valiokunnan päämajan Shulerin salin ja pakottivat kapinoitsijat antautumaan. Tällä ajometsästyksellä saatiin vangituksi 75 henkilöä, mutta heidät oli kaikki päästettävä vapaaksi, sillä havaittiin heidän olleen vain joutilaita uteliaita, joilla ei ollut minkäänlaista tekemistä kapinan kanssa. Tuosta peljätystä "toimeenpanevesta valiokunnasta" ei löydetty jälkeäkään.

Yhdysvaltain sosialistit eivät ollenkaan ottaneet osaa vuoden 1877 työrettelöitten aiheuttamiseen, vaikka he puolestaan kyllä käyttivät tilaisuutta aatteittensa levittämiseksi kiihtyneiden joukkojen keskuudessa. He eivät lakoille antaneet liian suurta merkitystä; alunalkain he käsittivät, että tämä liike oli vain ohimenevä vaihe pää-

oman ja työn välisessä taistelussa. He vastustivat tarpeettomia väkivaltaisuuksia; toimeenpanemissaan monilukuisissa joukkokokouksissa he melkein kuin yhdestä suusta selittelivät, kuinka turhia suunnitelmattomat kahaikat ovat ja kuinka välttämätöntä työväenluokan on järjestyä järkipäiseen toimintaan.

Philadelphiassa puolue päätti pitää kaksi joukkokokousta, joissa tultaisiin "tyynesti ja maltillisesti keskustelemaan vireilläolevasta pääoman ja työn välisestä riidasta, lausumaan myötätuntoisuutta lakkolaisille, mutta pontevasti vastustamaan kaikkea omaisuuden hävitystä."

New Jerseyyn sosialistit pitivät muutamia joukkokokouksia Newarkissa ja Patersonissa. Brooklynissä paikkakunnan sosialistien kutsuma kahdentuhannen työmiehen kokous lausui mielipiteenään, että rautatiet olisi otettava valtion omaisuudeksi. New Yorkissa pidettiin puolueen toimesta joukkokokous Tompkinin torilla ja toinen Cooperin opistolla. Edellisessä oli saapuvilla aina 12,000 henkeä. John Swinton puhui englanninkielellä, Alexander Jonas ja Otto Walther saksaksi. Hyväksyttiin myötätuntoisuuslausunto lakkolaisille; se päättyi pontteen, jossa lausuttiin osottautuneen välttämättömäksi "valtiollisen puolueen muodostaminen, työväen luonnollisiin oikeuksiin perustuvalla ohjelmalla, jossa vaadittaisiin ryhdyttäväksi lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin kansaa sortavia yksinoikeuksia vastaan."

Chicagossa lakkoliikkeen suoranainen johto oli puolueen Kansallistoimikunnalla, joka oli perustettu heti vuoden 1876 edustajakokouksen jälkeen. Pääkiihottajana Chicagossa olivat puolueen kansallissihteeri Philip Van Patten, paikallisosaston puheenjohtaja Schilling ja Albert R. Parsons.

Mutta puolueen toiminta ei läheskään rajoittunut lakon-aikaiseen kiihotukseen. Monet työselkkaukset ja yleinen kurjuus olivat tähän aikaan saattaneet työväenluokan mielialan sosialistisille aatteille suotuisammaksi kuin koskaan ennen, ja sosialistit koettivat vointinsa mukaan käyttää asemaa hyväkseen joka tavalla. Kaikissa suurissa teollisuuskeskuksissa pantiin toimeen mielenosotuksia, laadittiin julistuksia, pidettiin kadunkulmakokouksia, ja eräät puolueen parhaista puhujista — McGuire, Parsons, Sotherran, Savary ja monet muut — tekivät laajoja järjestelmällisiä luentomatkoja kautta maan. Sosialistisia sanomalehtiä ilmestyi Yhdysvaltain kaikissa osissa ja useilla kielillä. Vuosina 1876 ja 1877 perustettiin kokonaista 24 lehteä, jotka suoranaisesti tai välillisesti kannattivat puoluetta. Niistä kahdeksan oli englanninkielisiä, joista yksi, *St. Louisin Star* (Tähti) oli jokapäiväinen, muut seitsemän viikkolehtiä: *The Labor Standard* (Työn lippu) New Yorkissa, *Working-Men's Ballot* (Työväen äänestyslippu) ja *The Echo* (Kaiku) Bostonissa, *The Social Democrat* Milwaukeeessa, *Emancipator* (Vapauttaja) Cincinnatiassa, *The Socialist* Detroitissa ja *The Times* (Ajat) Indianapolissa. Saksankielisiä oli neljätoista, joista kokonaista seitsemän jokapäiväistä: *Chicago Socialist* ja *Chicago Volkszeitung* (Kansanlehti), *Volksstimme des Westens* (Lännen Kansanääni) St. Louisissa, *Die Neue Zeit* (Uusi aika) Louisvillessä, *Philadelphia Tageblatt* (Päivälehti), *Vorwärts* (Eteenpäin) Newarkissa ja *Ohio Volkszeitung* Cincinnatiassa; yksi, *Chicago Arbeiter-Zeitung* (Työväen-lehti) ilmestyi kolmasti viikossa; kuusi oli viikkolehteä: *Arbeiterstimme* (Työväen ääni) New Yorkissa, *Arbeiter von Ohio* (Ohion työläinen) ja *Freiheitsbanner* (Vapauden lippu) Cincinnatiassa, *Neue Zeit* ja *Vorbote*

(Airut) Chicagossa ja *Vorwärts* Milwaukeeessa. Böömiläisillä oli Clevelandissa ilmestyvä viikkolehti *Delnicke Listy* (Työväen lehti) ja skandinaavialaiset puolueen jäsenet julkasivat Chicagossa viikkolehteä *Den Nye Tid* (Uusi aika).

Puolueen tarmokas toiminta tämän aikajakson suotuisissa oloissa tuotti hedelmiä; järjestön lukumäärä ja vaikutusvalta kasvoi nopeasti.

Kun Joulukuun 26 p. 1877 ensimmäinen yleiskansallinen edustajakokous avattiin Newarkissa, New Jerseyssä, oli 31 osastoa lähettänyt 38 edustajaa. Kansallistoimikunta päätettiin muuttaa Chicagosta Cincinnatiin; Van Patten valittiin uudelleen kansallissihteeriksi. Kokouksessa päätetyt tärkeimmät muutokset koskivat valtiollista toimintaa. Vuoden 1876 yhtymiskokous oli käsittänyt perustettavan puolueen päätehtäväksi valistus- ja aatteenlevitystyön; sen ohjelma ja perussäännöt olivat tämän käsityksen mukaisesti laaditut. Ohjelmassa terotettiin taloudellisen taistelun etevämmyyttä politiikkaan verraten, eikä perussäännöissä ollut mitään määräystä puolueen tahi sen alajaostojen valtiollisesta toiminnasta. Erikseen tehdyllä päätöksellä oli nimenomaan kehotettu "puolueen jäseniä ja yleensä työväkeä tätä nykyä pysymään erillään vaalitouhuista ja kääntämään selkensä äänestys-uurnalle".

Mutta asema oli tämän vuoden kuluessa paljon muuttunut. Puolueen nopea kasvaminen ja sen odottamaton menestys vaaliuurnalla oli sosialisteille todistanut politiikan tärkeyden ja mahdollisuudet sekä synnyttänyt sitä suosivan vastalaineen. Puolue muodostettiin valtiolliseksi järjestöksi, sen ohjelma ja perussäännöt muovaeltiin tämän uuden aseman vaatimuksia vastaaviksi. Tässä edustajakokouksessa, kuten jo on mainittu, puolueen nimi

muutettiin "Yhdysvaltain Työväenpuolueesta" "Sosialistiseksi työläispuolueeksi".

Puolueen kasvaminen jatkui heikentymättä seuraavan vuoden. Alussa vuotta 1879 puolueella oli satakunta eri "osastoa" viidessäkolmatta eri valtiossa; jäsenluku nousi kymmeneen tuhanteen. Samaan aikaan oli taas muutos tapahtumassa maan teollistuotannollisissa oloissa. Ahdin-
gon aika oli vähitellen mennyt ohi ja sitä seurasi elpymiskausi. Maan tehtaot avasivat taas ovensa, uusia teollisuuslaitoksia syntyi, työvoiman kysyntä kasvoi ja palkat nousivat. Yleinen tyytymättömyys, joka kahden tai kolmen viime vuoden ajalla oli tehnyt työmiehet niin alttiiksi sosialismin opetuksille, oli nopeasti hälvennyt; missä sosialistikiihottajilla ennen oli ollut ahdinkoon asti innostunutta kuulijakuntaa, siellä he nyt tapasivat aniharvoja ja välinpitämättömiä kuulijoita. "Ryöstetyt raatajat", lausui Van Patten, "ovat nopeasti palautumassa takaisin vanhoille poluillensa ja sulkevat korvansa järkeen-vetoamiselta. He myyvät esikoisoikeutensa lihakeittoon, hylkäämällä tulevan vapautuksen toiveet ahnehtiessaan mittättömiä etuja nykyisyydessä."

Puolue oli tänä aikana nuori ja kokematon, sen vaikutusvalta omaan jäsenistöönsä heikonlainen. Hyvinvoinnin aallon palatessa se nopeasti luhistui; sen johtajien ponnistukset hajaantumisvirtauksen ehkäisemiseksi eivät suuria merkinneet. Jäsenluku väheni, osastot hajosivat ja sanomalehdet lakkasivat lukijain puutteessa. Niistä kahdeksasta englanninkielisestä puoluelehdestä, jotka Newarkin edustajakokouksessa v. 1877 ilmoitettiin olevan olemassa, ei ainoakaan elänyt vuoteen 1879. Uusi englanninkielinen puoluelehti *The National Socialist* (Kansallissosialisti) perustettiin Toukokuulla 1878 ja saatiin

suurilla uhrauksilla pidetyksi hengissä vähän toista vuotta. Saksalaisista lehdistä ainoastaan *Philadelphia Tageblatt* sekä Chicagon *Arbeiter-Zeitung* ja *Vorbote* pelastuivat yleisestä haaksirikosta.

Vuoden 1878 alusta puoluelehdistö kuitenkin sai huomattavan lisävoiman, kun perustettiin jokapäiväinen saksankielinen *New Yorker Volkszeitung* sosialistisen ja amatillisen liikkeen ajamista varten. Lehteä toimittivat erinomaisen kyvykkäästi Amerikan sosialistiliikkeen ahkerimmat ja kokeneimmat sanomalehtimiehet, niiden joukossa Alexander Jonas, toht. Douai ja S. E. Schewitsch, ylhäissukuinen venäläinen, joka oli saanut kasvatuksensa Saksassa ja Englannissa sekä oli etevä puhuja ja mainio kirjottaja. Toht. Douain kuoltua korvasi tappion enemmän kuin riittävästi Herman Schlüter, joka kummankin pallonpuoliskon sosialistiliikkeen vanha sankari vieläkin on *Volkszeitungin* toimituksen päämiehenä.

Heti ensimmäisestä ilmestymispäivästään *Volkszeitung* sai johtavan aseman maamme sosialistisessa sanomalehdistössä. Lehden hyvä arvostelukyky on auttanut puolueen turvallisesti purjehtimaan monesta pulasta näiden sen varhaisimpain vaiheitten jälkeen.

Joulukuun 26 p. 1879 avattiin Sosialistisen työläispuolueen toinen yleiskansallinen edustajakokous Alleghenyn kaupungissa Pennsylvaniassa. Kahtakymmentä osastoa edustamassa oli 24 edustajaa. Puolueen yleistä jäsenmäärää ei kokouksessa virallisesti mainittu, mutta varmaan se oli huolestuttavan pieni. V. 1881 Churissa Sveitsissä pidetylle kansainväliselle sosialistikokoukselle antamassaan kertomuksessa McGuire ilmotti sen olleen 2,600, mutta A. Strasser arvioi sen ainoastaan 1,500:ksi.¹⁾

---

1) Sartorius von Waltershausenin teoksesta.

Kansallissihteerin kertomus kansallistoimikunnan toiminnasta ja puolueen asemasta oli jotenkin alakuloinen. Kokous päätti suosittaa *Union* (Liitto) nimisen sosialistisen päivälehdän perustamista New Yorkin kaupunkiin; Yhdysvaltain alue jaettiin maantieteellisesti neljään "kiihotuspiiriin" sosialistista aatteenlevitystä varten; perussääntöihin tehtiin eräitä pieniä muutoksia; enimmänsä aikaa meni keskusteluihin puolueen osanotosta vuoden 1880 presidentinvaaliin. Pääasiassa Alleghenyn kokous ei paljoakaan vaikuttanut riutuvan liikkeen elähyttämiseksi.

Vuoden 1880 lopulla ja 1881 alulla liikettä hieman virkistivät Saksasta saapuneet valtiolliset pakolaiset. Ne olivat enimmäkseen kotimaassaan olleet sosialistisina toimimiehinä, jotka Saksan hallitus siitä syystä oli karkottanut vuoden 1878 sosialistilakien nojalla sosialisteja vastaan toimeenpanemallaan ristiretkellä. Täällä toverit lausuvat heidät sydämellisesti tervetulleiksi, ja useita julkisia kokouksia pidettiin heidän vastaanottajaisikseen.

Elokuulla 1880 Saksan Sosialidemokraattinen puolue Wydenin linnassa pitämässään kokouksessa päätti laittaa lähetystön Yhdysvaltoihin tekemään saksalais-amerikkalaiselle työväelle selkoa puolueen tilasta sosialistilakien ollessa ja keräämään varoja lähestyvää Saksan valtiopäivien vaalitaistelua varten. Lähetystöksi valittiin kaksi sosialistista valtiopäivämiestä ja suosittua puhujaa F. W. Fritsche ja Ludvig Viereck, jotka saapuivat Yhdysvaltoihin Helmikuussa 1881. Heidät otti vastaan lämpimästi ei ainoastaan puolue vaan myös joukko ammattiyhdistyksiä ja muita työväenjärjestöjä. He puhuivat suurissa joukkokokouksissa innostuneille kuulijakunnille New Yorkissa, Bostonissa, Newarkissa, Philadelphiassa, Milwaukeessa, Chicagossa ja muissa kaupungeissa. Säännöllisesti käytet-

tiin näitä kokoustilaisuuksia yleiseen sosialismin aatteenlevittämiseen; tuontuostakin esiintyi englanninkielisiä puhujia saksalaisten lomassa. Niin saksalaisten lähettien kiertomatka, vaikka sillä oikeastaan oli toinen tarkoitus, vaikutti virkistävästi paikalliseen sosialistiliikkeesen.

Mutta tuo elpyminen oli vain hetkellistä. Kohta kun nuo kaksi saksalaista kiihottajaa olivat lähteneet tästä maasta, äskenliittyneet jäsenet vähinerin tippuivat pois, ja puolue vajosi takaisin entiseen toimettomuuteensa. Joulukuussa 1881 pidettiin kolmas puoluekokous New Yorkin kaupungissa. Seitsemästätoista osastosta oli parisenkymmentä edustajaa, joista enimmät olivat New Yorkissa ja Brooklynissä asuvia ja joko edustivat paikallisia osastojaan tai olivat kaukasempain osastojen valtuuttamia. Mitään tärkeämpää ei kokouksessa aikaansaatu; kansallissihteri apealla mielellä lausui, että Yhdysvaltain sosialistien enemmistö oli puolueen ulkopuolella.

Sosialistisen työläispuolueen ponnistelu kävi yhä vaikeammaksi; joukkojen yhteiskunnallinen tyytyväisyys ja valtiollinen piittaamattomuus näyttivät järkähtämättömitä. Uusia aatteenkannattajia ei saatu ja vanhat puolueen jäsenet kyllästyneinä erosivat suurin joukoin.

Puolueen aseman teki vielä tukalammaksi uusi uhkaava ilmiö, joka tähän aikaan kangasteli Amerikan työväenliikkeen näköpiirissä — anarkismin ilmiö.

2. Taistelut anarkismia vastaan

Sosialismi ja anarkismi johtuvat yhtäläisesti nykyisen yhteiskuntajärjestelmän arvostelusta ja ovat yhtä mieltä olemassaolevien yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen kelvottomuudesta. Mutta siihen loppuukin näiden

molempien yhteiskunnallisten teoriain yhtäläisyys; useimmissa muissa suhteissa ne ovat toisilleen kohtivastakkaiset.

Sosialismi terottaa yhteiskuntalaitoksen ylivaltaa yksilöön nähden, kun taas anarkismin päämääränä on yksilön vapauttaminen yhteiskunnan kahleista. Nämä eri käsitteet yhteiskunnan ja yksilön välisistä oikeuksista ja toimivallasta ovat useimpien näiden kahden oppisuunnan erimielisyyksien perusteena.

Vaikka sosialistit eivät katso uudenaikaista inhimillistä yhteiskuntaa elimistöksi tämän sanan luonnonhistoriallisessa tarkoituksessa, pitävät he sitä kuitenkin sangen elimellisenä kokonaisuutena, joka erottamattomasti liittää yhteen yksilölliset jäsenensä. Sosialistille yksilö ennenkaikkea on yhteiskunnan jäsen, joka suorittaa erilaisia tehtäviä koko yhteiskunnan hyväksi, saaden vuorostaan pääasiallisen voimansa ja toimeentulonsa siitä että on tekemisissä yhteiskunnan kanssa. Sosialisti pitää nykyistä yhteiskunnan tilaa virheellisenä siinä suhteessa, että sen luonteenomaisimpana piirteenä on oikean yhteiskunnallisen tasapainon puute; hänen inhimillisen sivistyksen ihanteensa on osuustoiminnallinen yhteishyvä — s. o. sellainen yhteiskunnan tila, jossa yhteiskunnallinen elämä ja teollisuustuotanto on järjestetty järkevälle tieteelliselle pohjalle, vaatimalla kultakin yksilöltä kohtuullisen osansa hyödyllistä työtä omalla alallaan ja takaamalla itsekullekin tilaisuuden nauttia tulokset ja kehittää kaikkia kykyjään.

Anarkisti puolestaan katsoo yhteiskuntaa vain yksilöitten kokoelmaksi. Hänestä kehityksen korkeimpana asteena on yksilön täysvaltaisuus; kaikkia esteettömän henkilöllisen vapauden yhteiskunnallisia rajoituksia hän pitää

turmelevina ja taantumuksellisina aineksina inhimillisessä sivistyksessä. Valtio on hänestä mielivaltainen keksintö kansalaisten yksilöllisen vapauden ohjastamiseksi; kaikkea hallitusta ja lakeja hän kammoaa tarpeettomina yksilöllisen tahdon vapaan käytön ehkäisijöinä. Yhteiskunnan nykyistä tilaa anarkisti ei niin paljoa moiti siitä, ettei se ole riittävästi järjestetty yleisen hyvinvoinnin saavuttamiseksi, kuin siitä että se on liiaksi järjestetty. Hänen ihannevaltionsa on joukko itsenäisiä ryhmiä, joita vapaasti ja höllästi järjestyneet yksilöt muodostavat tavaran tuotantoa ja vaihtoa varten, jotakuinkin fourierilaisten falankien mallin mukaisesti. Anarkisti vastustaa tuotannon ja teollisuuden järkiperäistä järjestelyä, luottaen vapaan kysyntä- ja tarjonta-kilpailun luonnolliseen vaikutukseen. Hän ei hyväksy yhteiskunnan sekaantumista mihinkään; varmuudella hän ennustaa kaikkien rikoksien häviävän ja oikeitten keskinäisten suhteitten syntyvän ihmisten välille itsestään, kunhan nykyiset keinotekoiset yhteiskunta- ja hallituslaitokset on poistettu. Anarkisti kauhistuu enemmistövaltaa, pitäen sitä ilkeimpänä hirmuvallan muotona ja viitaten siihen tosiasiaan, että parhaimmat uudistukset ihmiskunnan historiassa on saatu aikaan vasta tanakasti tapeltua enemmistön kanssa.

Sosialistien ja anarkistien vastakkaiset menettelytavat ja toimintamuodot ovat vain tuloksia näiden vastakkaisien yhteiskuntaoppien käytäntöönpanosta.

Käsittäen yhteiskuntaa elimelliseksi kokonaisuudeksi sosialisti tunnustaa sen kehityksen olevan asteettaisen ja määrättyjen lakien alaisen. Hän ei myönnä perinpohjaista yhteiskunnan muutosta mahdolliseksi, ellei yhteiskunnallinen ja teollistuotannollinen kehitys sekä sitä vastaava käänne ihmisten yhteiskunnallisissa ja valtiollisissa mieli-

piteissä ole vähitellen valmistanut tietä tuolle muutokselle. Järjestelmää, ei yksilöitä vastaan hän suuntaa taistelunsa. Hänen yhteiskuntauudistuksen toiveensa nojautuvat etupäässä uudenaikaisen teollistuotannollisen kehityksen viittauksiin, sikäli kuin ne hänestä näyttävät, ja hän odottaa ihanteensa toteutuvan väestön enemmistön yhteisillä ponnistuksilla. Hän olettaa työväenluokan tulevan yhteiskuntamuutoksen perustekijäksi, koska tuosta muutoksesta johtuvat edut suoranaissimmin koituvat tämän luokan hyväksi; sentähden hän kohdistaa kaiken tarmonsä työväen valmistamiseksi tehtävänsä suoritukseen.

Hän koettaa kehittää työväen tietoisuutta luokkaiduistaan levittämällä suullisesti ja kirjallisesti sosialismin katsantotapoja ja teorioita. Työntekijäin ammatillisissa järjestöissä ja työtaisteluissa hän näkee tyytymättömyyden ilmauksen nykyistä teollistuotannollista järjestelmää vastaan, hän rohkasee niitä ja koettaa vuodattaa niihin sosialismin henkeä ja filosofiaa. Poliitikkaa sosialisti pitää voimakkaana välineenä kansanomaisten vaatimusten muovailuun, julkituomiseen ja perilleajamiseen; sentähden hän puolustaa työväenluokan valtiollista toimintaa sosialistisella pohjalla. Sosialismin tunnussanoina on "valistus" ja "järjestyminen", sen aseina aatteenlevitys, yhteistoiminta ammatillisen liikkeen kanssa ja äänestyslippu.

Vallankumouksellisen anarkistin ajatuskannalta katsoen sitävastoin tällaiset menettelytavat ovat tarpeettoman vaivaloiset ja hitaat. Hän arvelee mailman olevan valmiin mitä perinpohjaisimmille kumouksille milloin hyvänsä. Eikä niiden onnistuneeseen suoritukseen tarvita muuta kuin kourallinen päättäväisiä miehiä, jotka ovat valmiit panemaan henkensä alttiiksi sorretun kansan puolesta. Siläkään ei ole vielä, vaikka noilla uskaliailla kumousmie-

hillä ei olisi väestön enemmistön kannatusta tai myötätuntoa; väestön suuri enemmistö ei koskaan ymmärrä omia etujansa eikä anna arvoa uljaalle ja ylevälle teolle ennenkuin se on menestyksellä suoritettu. Kaikki suuret vallankumoukset ovat anarkistien väitteen mukaan pienten vähemmistöjen toimeenpanemat; kaikki suuret hyvät työt on ihmiskunnalle tehty vastoin sen tahtoa.

Näiden mielipiteiden mukaisesti anarkisti halveksii poliitista toimintaa turhanpäiväisenä ilveilynä sekä hylkää kaikki ammatillisen liikkeen ja sosialistien ponnistukset työväenluokan nykyisen aseman parantamiseksi, koska ne vain viivyttäisivät vallankumousta, vaimentamalla työväen tyytymättömyyttä olevaisiin oloihin. Vallankumouksellisten anarkistien toiminta tarkoittaa kapinahengen kylvämistä köyhälistöön sekä henkilökohtaista taistelua niitä vastaan, joita he pitävät vastuunalaisina kaikesta yhteiskunnallisesta vääryydestä — kaikkien kansakuntien korkeita vallanpitäjiä vastaan. Heidän aseinansa ovat "aatteenlevitys sanalla" ja "aatteenlevitys teolla".

Anarkismi siis on ranskalaisten ja englantilaisten yksilöllisfilosoofisten (individualististen) oppien äärimmäinen mutta johdonmukainen päätelmä. Herbert Spencerin ja John Mostin teoriain erotus on ulottuvaisuudessa, ei niiden laadussa.

Ensimmäiseksi määritteli uudenaikaisen anarkismin teorian ranskalainen uudistusmies ja taloustieteen tutkija P. J. Proudhon, jonka v. 1840 ilmestyneessä teoksessa "Mitä on omaisuus" esitetään tämän uuden yhteiskunta-teorian ensimmäiset viitteet ja joka "Taloudellisten ristiriitojen järjestelmä" nimisessä pääteoksessaan seikkaperäisemmin kehitti anarkismijärjestelmänsä.¹⁾

---

1) Katso Yrjö Plechanoffin "Anarchism and Socialism", Chicago 1908.

Kansantajuisemmaksi muodosteli järjestelmää Mikael Bakunin, jonka nimeä jo mainitsimme Kansainvälisen historiaa kertoessamme. Viimeisimpinä aikoina sen pääapostoleina ovat olleet ruhtinas Krapotkin ja John Most. He ovat kumpikin vähä lisäilleet tätä teoriaa, ja molempia on vuoronperään sanottu "anarkismin isäksi". Vaikka kaikkien näiden kirjailijain perusväitteet ovat yhtäläiset, vaihtelevat heidän niistä johtamansa päätelmät loppumattomiin. Useasti on sanottu olevan yhtä monta anarkistista järjestelmää kuin on anarkistista kirjailijaakin. Myöhäisin lisäys näihin järjestelmiin on "anarkistisen kommunismin" teoria, jotensakin takaperoinen yritys yhdistää äärimmäisen yksilöllisyyden periaatetta yhteisomistuksen aatteeseen.

Bakuninin kiihotuksen johdosta anarkismi yhteen aikaan saavutti jommoistakin alaa Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Itävallassa ja Sveitsissä. Saksassa se oli vähän tunnettu. Yleensä on huomattava tosiasia, että anarkismi vähimmän menestyy siellä missä sosialistinen liike on voimakkain.

Yhdysvalloissa anarkismin ensimmäiset oireet ilmenivät samaan aikaan kuin Sosialistinen työläispuolue alkoi mennä alaspäin. Jo Alleghenyn kokouksessa v. 1879 oli havaittavissa erimielisyyttä puolueen maltillisten ja jyrkempäin aineksien välillä. Hiukan aikasemmin olivat Chicaگون ja Cincinnatin sosialistit perustaneet sotilaallisia työväenjärjestöjä, joilla oli nimenä "Valistus- ja varjelusseurat" (Lehr und Wehr Vereine). Puolueen kansallistoimikunta oli näitä järjestöjä vastustellut, sillä perusteella että ne aiheuttivat väärää käsitystä sosialistisen liikkeen tarkotuksista ja luonteesta. "Kun he käyttivät punaisia lippuja ja julistivat sosialistisuuttaan, saatettiin yleisö sii-

hen käsitykseen, että sosialistit aikovat väkisin toteuttaa mitä eivät saa toimeen äänestyslipulla”, selitti Van Patten kokoukselle. Kansallistoimikunta julkisesti ilmotti ei olevansa missään tekemisissä noiden sotilasjärjestöjen kanssa ja kehotti kaikkia puolueen jäseniä pysymään niistä erillään.

Sotilaallisten työväenjärjestöjen puolusmiehet närkästyivät tästä Kansallistoimikunnan sekaantumisesta, ja ehdottivat edustajakokouksessa moitelauseita toimikunnalle senjohdosta. Kuumen ottelun jälkeen ehdotus pienellä enemmistöllä hyväksyttiin.

Pääasiassa kuitenkin maltilliset ainekset olivat voitolla kokouksessa, ja jyrkkä siipi ennenpitkää alkoi osottaa julkista tyytymättömyyttä puoluehallintoon. Marraskuulla 1880 joukko New Yorkin paikallisosastojen jäseniä erkani järjestöstä ja perustivat Vallankumouksellisen klupin, muodostaen ohjelmansa pääpiirteissään Saksan Sosialidemokraatien Gothan ohjelman mukaan, mutta pistäen joukkoon muutamia anarkistisia korulauseita. Liikkeen johtavana henkenä oli Vilhelm Hasselmann, vanha lassallelainen ja entinen Saksan keisarikunnan valtiopäivämies, joka aikoinaan oli näytellyt huomattavaa osaa isänmaansa sosialistisessa liikkeessä ja äskettäin saapunut New Yorkiin. Uuden liikkeen etevämpiä henkilöitä olivat vielä Justus Schwab ja M. Bachmann. Samanlaisia vallankumouksellisia klubeja syntyi kohta Bostonissa, Philadelphianssa ja Milwaukeessa. Tärkeimmät olivat kuitenkin Chicagon klupit, joiden johtomiehinä olivat Paul Grottkau, August Spies ja Albert R. Parsons.

Lokakuussa 1881 pidettiin vallankumouksellisten klupien yleiskansallinen edustajakokous Chicagossa ja perustettiin “Vallankumouksellis-sosialistinen työläispuolue”.

Uuden liikkeen luonne oli vielä epämääräinen. Se heilui jyrkempisuuntaisen sosialismin ja ilmeisen anarkismin välillä. Siltä puuttui kyllin voimakasta ja vaikutusvaltaista johtajaa, joka olisi sen ohjannut määrättyihin uomiin. Sellaiseksi johtajaksi pian saatiin John Most.

John Most oli syntynyt Augsburgissa Saksassa v. 1846; oli köyhän alempiarvoisen upseerin poika. Viisi vuotta kestävä sairaus, leikkaus joka ikipäiviksi turmeli hänen kasvonsa, julma äitipuoli ja myöhemmin vielä julmempi työnteettäjä, jonka oppiin hänet oli pantu, olivat tämän anarkismin tulevan apostolin ilottomat lapsuuden kokemukset. Hän sai varsin puutteellisen kouluopetuksen, mutta lueskeli paljon ja mieheksi päästyään matkusteli Saksassa, Itävallassa, Italiassa ja Sveitsissä. Viime-mainitussa maassa hän tutustui Kansainväliseen, jonka aatteille hän kiihkoisesti antausi. Siitä lähtien hän työskenteli kansainvälisessä vallankumouksellisessa liikkeessä.

Kesällä v. 1869 hänet tuomittiin kuukaudeksi vankeuteen Vienissä pitämästään yllytyspuheesta. Seuraavana vuonna hän oli osallisena suuren joukkomielenosotuksen toimeenpanossa puhe-, paino- ja kokoontumisvapauden hyväksi, vangittiin valtiopetoksesta syytettynä, julistettiin syylliseksi ja tuomittiin viideksi vuodeksi valtion vankilaan. Muutamain kuukausien kuluttua hänet armahdettiin ja taas joidenkin kuukausien kuluttua karkotettiin Itävallasta. Seitsemän seuraavan vuoden ajan hän oli Saksan sosialistiliikkeen johtomiehiä; v. 1874 ja jälleen v. 1877 hänet valittiin valtiopäiville Chemnitzin piirikunnan edustajaksi. Sillä välin hän suoritti kaksi vankeusrangaistusta, kapinallisista puheista kummallakin kertaa, ja v. 1878, heti sosialistilakien säädettyä hänet karkotettiin Berlinistä.

Most sitte asettui Lontoosen ja perusti siellä viikkolehden *Freiheit* (Vapaus). Tänä aikana hän vähitellen alkoi poiketa sosialidemokraattisista periaatteista ja yhä enemmän ja enemmän kallistua vallankumoukselliseen anarkismiin.

Sen tapauksen johdosta kun venäläiset nihilistit v. 1881 murhasivat Aleksanteri II:n, Most julkasi *Freiheitissä* tätä tekoa ylistävän kirjoituksen, jossa kehoitettiin toistekin yrittämään sellaista. Tästä kirjoituksesta häntä syytettiin Englannin oikeuslaitoksissa ja tuomittiin pakkotyöhön kuudeksitoista kuukaudeksi. Kohta tämän rangaistuksen kärsittyään Most saapui New Yorkiin.

Vallankumouksellisille klupeille eli "Sosialivallankumouksellisille", kuten he itseään nimittivät, Most ei ollut mikään vähäarvoinen saalis. Ollen voimakas ja kansanomaisen puhuja, loistava sanomalehtimies ja aatteen "marttyyri", hän oli ihanteellisen sopiva mies keräämään Amerikan sosialistiliikkeen väsähtäneet ja rappeutuneet ainekset kapinan ja hävityksen lipun ympärille.

Hänen tervetuliaisikseen laitettu joukkokokous Cooperin opiston avarassa salissa Joulukuulla 1882, muodostui suorastaan voittojuhlaksi tälle "porvarillisen oikeuden uhri", ja hänen kiertomatkinsa maan etevimmissä kaupungeissa vuoden 1883 alkupuolella oli riemukulkua. Hänen toimeenpanemansa kokoukset olivat suuria ja innostuneita; lukuisia anarkistisia "ryhmiä" perustettiin hänen kiihotuksensa johdosta.

Lokakuulla 1883 pidettiin Pittsburgissa sosialivallankumouksellisten ja anarkistien yhteinen kokous. Siihen oli saapunut edustajia 26:sta eri kaupungista; edustajien joukossa olivat Most, Spies ja Parsons. Onnittelua ja kehoituskirjeitä oli tullut monelta seudulta Yhdysvalloista sekä Ranskassa, Englannissa, Meksikossa, Italiassa, Es-

panjassa ja Hollannissa olevilta anarkistiryhmiltä. Kokouksessa muodostettiin kaikki maan sosialivallankumoukselliset ja anarkistiset ryhmät käsittävä "Kansainvälinen työkansan yhdistys". Ryhmille jäi itsehallintonsa; yleinen "Tiedonantotoimisto" laitettiin ryhmien keskinäisiä välityksiä varten, mutta ilman toimeenpanevata valtaa; sen asemapaikaksi tuli Chicago.

Kokouksen päätehtävänä oli sen periaatteellisen ohjelman laatiminen, joka sittemmin on tullut kuuluisaksi "Pittsburgin Julistuksen" nimellä ja jota vieläkin pidetään "kommunistisen anarkismin" perusjulkaisuna. Tämä periaatteiden selostus, samaten kuin itse kommunistisen anarkismin teoria, on jotenkin eriskummallinen sekoitus useammista, osaksi hieman ristiriitaisistakin aineksista.

Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistuksen lauseitten väliin on pistetty toisilleen vastakkaisia Marxin ja Proudhonin teorioita sekä kahdeksannentoista vuosisadan ranskalaisten encyclopedistin filosofiaa. Liikkeen tarkoituksena lausutaan olevan "vallitsevan luokkahallituksen kukistaminen kaikilla keinoilla, se on: tarmokkaalla, leppymättömällä, vallankumouksellisella ja kansainvälisellä toiminnalla", sekä sellaisen teollistuotantojärjestelmän aikaansaaminen, joka perustuu "tuottavain järjestöjen keskinäiselle vapaalle samanarvoisten tuotteiden vaihdolle ilman välikäsien ja voitonkärkkyjien välitystä".

Pittsburgin kokous sekä Mostin ja muiden eteväin anarkistien luentomatkat tekivät vaikutuksensa. Anarkismi pääsi valtaan Yhdysvaltain työväenliikkeen jyrkimpään piirissä, varsinkin saksankielisten keskuudessa. "Ryhmien" luku lisääntyi vuodesta vuoteen ja niiden jäsenmäärä yhä karttui. *Freiheitin* tilaajamäärä kasvoi; jotkut ennen sosialistiset lehdet, niinkuin Chicagon *Arbeiter-Zeitung* se-

kä *Vorbote*, luopuivat sosialistileiristä ja yhtyivät anarkistiseen liikkeeseen, ja eräitä uusia anarkistilehtiä perustettiin.

Tämän liikkeen kasvaminen yhä enemmän heikoksi Sosialistisen työläispuolueen harvenneita rivejä. Lannistuneina poliittisella alalla viimeaikoina kärsimistään tappioista ja epätoivoissaan hidasten sosialististen aatteenlevityskeinojen lopullisesta onnistumisesta monet jäsenet herkällä korvalla kuuntelivat noita vaivattoman-kielteisiä anarkistisia teorioita; osasto osaston jälestä erosi puolueesta, koettaakseen onneansa "kansainvälisten työkansalaisten" parissa. V. 1883 oli Sosialistisen työläispuolueen jäsenluku supistunut puoleentoista tuhanteen ja sen johtomiehillä oli täysi tekeminen koettaessaan estää sen vielä siitäkin alenemasta.

Alkoi tuima ottelu *Freiheitin* ja Sosialistisen työläispuolueen virallisen äänenkannattajan *Bulletinin* välillä. Viimemainittu otti asian varsin vakavalta kannalta, edellinen osotti jommoistakin sukkeluutta ja taitoa. Ylipääntään saattaa sanoa, että vaikka *Freiheitin* asiallinen todistelu ei aina ollutkaan erin pätevää, se enimmiten sai naurajat puolelleen ja yleensä onnistui väittelyssä paremmin.

Hävinneenä tässä ottelussa ja ylimalkaan puolueessa vallitsevasta asiaintilasta masentuneena Philip Van Patten, joka oli seitsemättä vuotta ollut sen kansallissihteerinä, epätoivoissaan luopui taistelusta. Huhtikuun 22 p. 1883 hän äkkiä katosi, ilmottaen jälkeenjättämässään kirjeessä aikovansa surmata itsensä. Kirje kuitenkin myöhemmin havaittiin vain sotajuoneksi, jonka tarkoituksena oli eksyttää entiset toverit hänen jäliltään. Todellisuudessa Van Patten oli hakenut ja saanut rauhallisemman ja parempituloisen paikan hallituksen palveluksessa. Van Pattenin

menettäminen juuri tällä hetkellä oli paha vahinko järjestyneelle sosialistiliikkeelle. Hän oli hyvästä amerikkalaisesta perheestä syntyisin, oivallisen koulusivistyksen saanut sekä ollut sosialistiliikkeessä toimivana eturivin miehenä yhtämittä kymmenen vuotta. Hän oli sangen innokas ja uhrautuva mies, mutta ei ensinkään voimakas ja suosittu johtaja. Ei niin paljo hänen henkilöllisen kykynsä menettäminen kuin hänen väistymisensä siveellinen vaikutus se syvästi lannisti sosialistista liikettä. Van Pattenin jälkeen tuli kansallissihteeriksi eräs Schneider, ja kun hän Lokakuussa 1883 erosi, valittiin Hugo Vogt toimen väliaikaiseksi hoitajaksi Joulukuussa pidettävään puoluekokoukseen asti.

Sosialivallankumouksellisten aikasemmin Pittsburgissa pitämään kokoukseen oli Sosialistista työläispuoluetta kutsuttu lähettämään edustajia, mutta kansallistoimikunta oli kieltäytynyt, lausuen ei voivan olla mitään yhteistä pohjaa sosialidemokraateilla ja anarkisteilla.

“Pittsburgin julistuksesta” oli kuitenkin tullut paljoa maltillisempi kuin oli odotettu, joten se näytti tarjoavan jonkunlaista pohjaa yhteiselle toiminnalle. Pittsburgin kokouksessa perustettu Kansainvälinen työkansan yhdistys ei vielä ollut puhtaasti anarkistinen järjestö, vaan pikemminkin jyrkkäin sosialistien ja kaikenkarvaisten vallankumouksellisten järjestöjen liittouma. Heti tuon kokouksen päätöksien julkisuuteen tultua kuului Sosialistisen työläispuolueen keskuudessa ääniä yhtymisestä tuohon uuteen järjestöön. Nyt kun puolue oli aivan hajoamistilassa, alkoi yhtymisvaatimus olla yleistä. Joulukuulla 1883 jotkut Sosialistisen työläispuolueen huomattavat jäsenet ottivat ehdotellakseen puolueensa yhtymistä työkansalaisiin. Ehdotus tehtiin Chicagon “ryhmille” osotetussa kirjelmäs-

sä, jonka alla olivat nimet: Alexander Jonas, Henry Emrich, George Lehr ja H. Molkenbuhr. Yhtymisen syiksi kirjelmän laatijat mainitsivat yhteisen toiminnan järkevyyttä ja molempain järjestöjen katsantokannan samanlaisuutta. "Lukiessamme Pittsburgin kokouksessa hyväksytyä Kansainvälisten työkansalaisten julistusta", he kirjoittivat, "tuskin voimme löytää siinä mitään, josta Sosialistinen työläispuolue ei olisi aina ollut samaa mieltä, paitsi ehkä muutamia hämääviä taantumuksellisilta vivahtavia kohtia."

Vastauksen laittoi A. Spies Chicagon "ryhmäin" puolesta. Siinä ilmeni kaikkea muuta vaan ei ihastusta liittymisehdotukseen; Sosialistista työläispuoluetta kehoitettiin hajaantumaa itsenäisiksi ryhmiksi, jotka sitte saisivat yhtyä Kansainväliseen työkansan yhdistykseen samalla tavoin kuin heidän muutkin ryhmänsä. Tällä kannalla oli asia Sosialistisen työläispuolueen neljännen edustajakokouksen alkaessa, joka pidettiin Baltimoressa Joulukuun 26—28 pp. 1883.

Se oli surullisin edustajakokous mitä puolueella koskaan oli ollut. Ainoastaan kuusitoista edustajaa oli saapuvilla, niistä neljä Baltimoresta, kymmenen New Yorkista ja sen ympäristöltä. Kokous teki joitakuuta muutoksia ohjelmaan ja perussääntöihin, ilmeisesti tarkottaen tyydyttää jyrkempiä aineksia. Kansallissihteerin toimi poistettiin, kansallistoimikunnan valtaa supistettiin ja osastoille myönnettiin suurempi itsenäisyys omien asiainsa hoitamisessa. Puolueohjelman lisäyksenä kokous, Pittsburgin kokouksen esimerkkiä noudattaen, antoi myös "julistuksen". Tämä asiakirja oli äänensävyltään jyrkempi kuin mikään edellinen julistus: politiikkaa suositeltiin ainoastaan aatteenlevityskeinona; julkilausuttiin se vakaumus, että etu-

oikeutetut luokat eivät ikinä tulisi luopumaan etuoikeuksistaan, ellei niitä siihen *väkisin* pakoteta. Tehtyänsä nämä myönnytykset "sosialivallankumouksellisille", kokous ryhtyi määrittelemään kantaansa ilmi anarkismin suhteen sangen selvällä kielellä.

"Me emme kannata niiden mielettömyyttä, jotka arvelevat dynamiittipommeja parhaimmiksi kiihotusvälineiksi", lausuivat edustajat; "tiedämme aivan hyvin, että vallankumouksen täytyy tapahtua ihmisten aivoissa ja teollisuustuotannollisessa elämässä, ennenkuin työväenluokka voi saavuttaa pysyväisiä etuja".

Kokouksen päämerkityksenä oli, että se veti jyrkän rajaviivan sosialismin ja anarkismin välille. Tuo jotenkin epämääräinen "sosialivallankumouksellisuuden" laji katosi nopeasti; maltillisemmat liikkeen johtajista, sellaiset kuin Paul Grottkau, palasivat Sosialistisen työläispuolueen riveihin, äärimmäiset taas lopullisesti heittivät arpansa anarkistien puoleen. Tästedes jätettiin kaikki sovinnon hieromiset hyödyttöminä sikseen; molempain leirien välillä valitsi täysi sota.

Senaikaiset sosialistiset, samoin kuin anarkistisetkin lehdet ovat tulvillaan kiistakirjotuksia kummankin riitelevän liikkeen teoriain ja käytäntöjen paremmuudesta ja huonommuudesta; tuontuostakin oli tuimia julkisia väittelyitä. Huomattavin niistä oli Paul Grottkau ja John Mostin väittely Chicagossa Toukokuun 24 p. 1884. Se oli tasaväkinen ottelu, sillä molemmat väittelijät olivat yhtä hyvästi perillä asiastaan, kumpikin oli sujuva puhuja ja nopsa väittelijä. Keskustelusta sukeutui hyvin perinpohjainen; asia tuli jokseenkin joka puolelta käsitellyksi. Väittely otettiin muistiin pikakirjotuksella ja julkastiin kirjasena, jota levitettiin laajalti.

Tuntuva hyötyä tuottivat puolueelle ne luentomatkat, joita Alexander Jonas, F. Seubert, H. Walther ja O. Reimer samoihin aikoihin toimeenpanivat. Nämä kiertoamatkat järjesti puolueen kansallistoimikunta. Luennoitsijain erikoistehtävänä oli anarkismin vastustaminen. Puhujat kulkivat anarkistisen liikkeen tärkeimmissä pesäpaikoissa, pitivät yleisiä kokouksia sekä jolloinkin myös sosialivallankumouksellisten klupien kokouksia, paljastaen anarkismin heikkoja puolia ja kehottaen puolueen jäseniä toimimaan uudella innolla. Tämän suullisen työskentelyn ohessa harjotettiin vilkasta kiihotusta anarkismia vastaan monin tuhansin kappalein levitetyillä lehtisillä, joita kansallistoimikunnan tarkastamina julkastiin.

Puolueen toiminta ei tähän aikaan kuitenkaan rajoittunut vain taisteluun anarkismia vastaan. Järjestelmällistä valistusrynnäköä pidettiin juonessa, etupäässä sosialistisia pikkuvihkosia ja lentokirjasia levittämällä; niitä saatiin vuosina 1884 ja 1885 menemään aina 160,000 kappaletta.

Tästä uudistuneesta virkeydestä oli seurauksena Sosialistisen työläispuolueen vakaa kasvaminen. Maaliskuussa 1884 puolueella oli kolmisenkymmentä osastoa; kahden seuraavan vuoden kuluessa niiden luku lisääntyi lähes toisella puolella. Eri aikoina perustettiin kolme englantinkielistä puoluelehteä: *The Voice of the People* (Kansan ääni) New Yorkissa, *Evening Telegram* (Ilta-sähkösanoma) New Havenissa ja *San Francisco Truth* (Totuus) San Franciscossa, mutta lyhyen koetuksen jälestä täytyi ne kaikki lakkauttaa. Saksalaisista puoluelehdistä olivat hengissä ainoastaan *New Yorker Volkszeitung* ja *Philadelphia Tageblatt*. Puolueen viralliseksi äänenkannattajaksi oli laitettu saksankielinen viikkolehti *Sozialist*, jota

toimitti Josef Dietzgen. Lokakuun 5 p. 1885 kokoontui Sosialistisen työläispuolueen viides yleiskansallinen edustajakokous Cincinnatiassa. Neljäkymmentäkahta osastoa edustamassa oli kolmekymmentäkolme edustajaa. Kokouksen päätehtävänä oli puolueen toimintatapojen sääteleminen ja järjestön lujittaminen.

Sosialistinen työläispuolue oli nyt jotenkuten tointunut anarkismin hyökkäyksistä, mutta se ei suinkaan ollut kukistanut vihollistaan. Päinvastoin oli Kansainvälinen työkansan yhdistys kahden viime vuoden kuluessa edistynyt suhteellisesti enemmän kuin Sosialistinen työläispuolue. V. 1885 kuului työkansalaisiin noin kahdeksankymmentä järjestynyttä ryhmää, joiden jäsenluku oli yhteensä 7,000; sen äänenkannattajina oli seitsemän saksankielistä, kaksi englanninkielistä ja kaksi bööminkielistä lehteä.

3. Chicagon murhenäytelmä

Anarkistisen liikkeen päävoima oli Chicagossa, jossa "Tiedonantotoimisto" sijaitsi ja jossa ilmestyivät *Arbeiter-Zeitung*, *Vorbote*, *Fackel* (Soihtu) sekä Parsonsin toimittama englanninkielinen *Alarm* (Hälytys). Vuoden 1885 loppupuolella oli tuossa kaupungissa kokonaista kaksikymmentä ryhmää, joiden jäsenluku nousi noin kolmeentuhanteen.

Erityisen suotuisaksi anarkismin aatteenlevitykselle tänä aikana oli maaperän tehnyt uusi teollisuuspuola, joka alkoi vuoden 1884 tienoilla ja kesti vuoteen 1886. Niinkuin v. 1877 olivat maan suuret teollisuuskaupungit taas tulvillaan kurjuutta kärsivää katkeroitunutta työtöntä työväkeä; siitä saivat anarkismin apostolit hartaita ja kiitollisia kuulijakuntia.

Tässäkin suhteessa Chicago oli etukynnessä. Sikäläiset työkansalaiset pitivät monilukuisia joukkokouksia; suuri mielenosotuskulkue pantiin toimeen Kiitospäivänä 1884; *Freiheit*, *Alarm* ja muut anarkistilehdet neuvoivat kannattajiaan varustautumaan aseilla, julkasivatpa yksityiskohtaisia dynamiitin valmistus- ja käyttöohjeita. Samanlaisia ohjeita sisälsi Mostin kirjottama "Vallankumouksellinen sotatiede", jonka jotkut anarkistilehdet painattivat palstoilleen ja jota levisi laajalti. Korkeimmilleen kiihotus kuitenkin nousi vasta v. 1886. Yhdysvaltain Ammatti- ja sekatyöläisten liittokunta oli päättänyt uudelleen herättää eloon kahdeksantuntisen työpäivän liikkeen; myöhemmin oli Toukokuun 1 päivä 1886 määrätty siksi päiväksi, josta uusi järjestelmä oli alkava. Kuta lähemmäksi tuo vaarallinen päivä läheni, sitä laajemmaksi ja päättäväisemmäksi liike kävi. Maan ammattiyhdistyksien jäsenluku kasvoi kaksin- ja kolminkertaiseksi; kahdeksantuntin liittoja muodostettiin; julkisissa kokouksissa ja työväen sanomalehdistössä ajettiin asiaa kiihkeästi.

Chicagossa kiihotus oli tulisinta. V. 1885 perustettiin "Kahdeksan tunnin yhdistys" George A. Schillingin ja muiden alotteesta. Kohta liittyi riviin Ammatti- ja työläisyhdistys, Chicagon tärkein järjestyneen työväen keskusjärjestö. Sitä seurasi pienempi Työläisten keskusliitto, jossa järjestössä anarkistit olivat vallitsevina; ennenpitkää oli liike yleistä.

Ensimältä Chicagon "kansainväliset työkansalaiset" olivat ihan välinpitämättömiä tälle liikkeelle, vieläpä moitiskelivatkin sitä sovitteluksi pääoman kanssa sekä toivottomaksi ja hyödyttömäksi taisteluksi. Mutta kun kahdeksantuntin liike pääsi suurempaan vauhtiin ja tuli yksinvaltiaaksi puheenaineeksi työväen piireissä, anarkistit vähi-

tellen muuttivat kantaansa ja vihdoin ryhtyivät sitä kannattamaan. Parsons, Spies, Fielden, Schwab ja muut anarkismin levittäjät tulivat suosituimmiksi puhujiksi kahdeksantunnin kokouksissa; näissä kokouksissa, samaten kuin lehdissäänkin, anarkistit alituisen käyttivät tilaisuutta kehottaakseen työväkeä varustamaan itselleen aseita Toukokuun 1 päiväksi.

Ensimmäinen vakava selkkaus sattui McCormickin leikkuukone-tehtaitten lakossa. Helmikuulla olivat tehtaitten työntekijät joutuneet "työnsulkuun". Työnteettäjien ja työntekijien välinen taistelu oli ollut tavattoman katkeaa; yhä kireämmiksi olivat välit kärjistyneet, kun McCormick oli palkannut kokonaista 300 asetettua Pinkertonin salapoliisia suojelemaan hankkimiaan lakonrikkureita. Toukokuun 3 päivänä Laudanlykkääjien ammattiyhdistys, jonka jäseniä enemmistö McCormickin sulkuhalaisista oli, piti joukkokousta tehtaitten läheisyydessä keskustellakseen isännistölle tehtävän sovinnontarjouksen ehdoista. Spies oli pitämässä puhetta kokoukselle "tavattoman tyyneesti ja maltillisesti", kuten hän kertoo omatekemässään elämäkerrassa, kun McCormickin tehtaan kello soi, ja nähtiin "rikkurien" lähtevän työstä. Noin puoleentoistataan nouseva kiihtynyt joukko silloin poistui kokouksesta ja meni heitä vastaan. Seurasi katutappelu, jossa säättämättä heiteltiin kiviä molemmin puolin. Puhelimella kutsuttiin poliisia; heti tulla jyristikin katua täysinäinen poliisivaunu. Muutamia minuutteja myöhemmin tuli paikalle noin 75 poliisia jalkasin ja näitä seurasi vielä kolme tai neljä vaunullista. Poliiseja heiteltiin kivillä ja nämä vuorostaan ampuivat väkijoukkoon, umpimähkään miehiä, naisia ja lapsia, tappaen kuusi ja haavottaen monta. Mielettömäksi ja pois suunniltaan raivos-

tuneena Spies kiiruhti *Arbeiter-Zeitungin* toimitukseen ja kyhäsi siellä sen julistuksen Chicagon työväelle, joka sittemmin on tullut kuuluisaksi "Kosto-Kirjelmän" nimellä.

Sen otsakkeena oli "Kostamaan!" ja siinä kehoitettiin työmiehiä tarttumaan aseihin ja kostamaan veljiensä "raaka murha". Tätä englannin- ja saksankielellä painettua kiertokirjettä jaettiin kaduilla viisituhatta kappaletta. Seuraavan päivän illaksi oli kutsuttu joukkokokous Heinätorille (Haymarket) "työläistoveriemme murhan leimaamista varten". Noin 2,000 työmiestä noudatti kutsumusta; Spies, Parsons ja Fielden puhuivat. Rettelöitä aavistaen oli Chicagon pormestari Carter H. Harrison saapunut kokoukseen; tapauksesta antoi hän sittemmin seuraavan kertomuksen:

"Ottamatta lukuun erästä kohtaa hra Spiesin puheen alkupuolella, joka ehkä minuutin ajan oli sitä laatua, että pelkäsin sen menevän niin pitkälle, kunnes minun olisi täytynyt hajottaa kokous, oli puhe sellainen että huomautin kapteeni Bonfieldille sen olleen sävyisä. Hra Parsonsin puheen huomiota herättävin kohta oli tilasto siitä korvausmäärästä minkä työ saa pääomalta, osottaen — jos nyt muistan oikein — että pääoma saa 85 prosenttia ja työ 15 prosenttia. Tuota minä sanoisin rajuksi poliitiseksi puheeksi pääomaa vastaan. Minä läksin takaisin asemalle, sanoen Bonfieldille puheitten jo olevan melkein lopussa; ettei vielä ollut tapahtunut eikä näyttänyt tulevan tapahtumaankaan mitään mihin tarvitsee sekaantua, jonkatähden hän mielestäni voisi käskää toisilla asemilla olevan varaväkensä mennä kotiin."

Pormestari Harrison läksi kello kymmenen vaiheilla; kokous oli silloin itse asiassa loppunut. Vähintään kaksi kolmasosaa kuulijakunnasta oli hajaantunut nähdessään taivaalle kokoontuvan myrskyä ennustavia raskaita pilviä. Fielden piti puhetta jällelle jääneille, joita ei ollut montakaan sataa. Hän oli puhunut kymmenisen minuuttia, kun tuota pientä joukkoa kohden yhtäkkiä rientomarssissa ryntää 176 poliisia, joiden päällikkö kapteeni Ward komensi kokouksen hajalle. Fielden vastasi, että tämä oli rauhallinen kokous. Silloin läheiseltä palokujalta heitettiin dynamiittipommi; se putosi ensimmäisen ja toisen poliisikomppanian väliin ja räjähti hirveällä paukauksella, tappaen yhden poliisin ja haavottaen useita. Silmänräpäyksessä alkoi molemmin puolin umpimähkäinen ampuminen, jota kesti yhtämittaa noin kahden minuutin ajan. Sen lakattua havaittiin, että seitsemän poliisia oli saanut surmansa ja noin kuusikymmentä haavotettu, kun taas työmiesten joukosta neljä oli kaatunut ja noin viisikymmentä haavotunut.

Kenen heittäjä oli se pommi, joka kahakan aiheutti? Tähän kysymykseen ei vielä ole saatu tyydyttävää vastausta. Erästä Rudolf Schnaubeltia, Michael Schwabin lankoa, on yleensä pidetty tämän tuhotyön tekijänä, mutta Schnaubelt, joka pakeni heti Heinätorin näytelmän jälkeen, on Europan anarkistilehdissä moneen kertaan kieltänyt kaiken osallisuutensa tuohon tekoon. Usein on myös lausuttu se oletus, että pomminheitto oli henkilöllistä kostoa jonkun edellisenä päivänä tapahtuneiden poliisien raakuuksien uhriksi joutuneen sukulaisen tai ystävän puolelta; eikä ole puuttunut niitäkään, jotka tuota konnantyytä ovat

arvelleet provokaattorin teoksi niiden voimien käskystä, joiden edut vaativat juuri silloin kovin suureen valtaan päässeen kahdeksantunnin kiihotuksen musertamista.

Mutta olipa miten hyvänsä, Heinätorin juttu luettiin anarkistien syyksi; yleinen suuttumus heitä ja heidän kiihotustaan vastaan oli rajaton. Sanomalehdistö äänekkäästi vaati johtavain anarkistien päitä. Kaikki työväenkokoukset hajotettiin, *Arbeiter-Zeitung* asetettiin poliisipäällikön valvonnan alaiseksi. Heinätorin puhujat sekä *Arbeiter-Zeitungin* kaikki toimittajat ja latojat vangittiin paikalla. Parsons, jota poliisi ei löytänyt, saapui vapaaehtoisesti oikeuteen. Toukokuun 17 päivän istunnossa valamiesoikeus, joka oli tutkinut pommiräjähdyksessä surmansa saaneen poliisimiehen M. J. Deganin kuolemansyytä, määräsi hänen murhastaan syytteeseen pantaviksi seuraavat henkilöt: August Spies, Michael Schwab, Samuel Fielden, Albert R. Parsons, Adolf Fischer, George Engel, Louis Lingg, Oscar W. Neebe, Rudolf Schnaubelt ja William Seliger. Näistä Schnaubelt oli päässyt pakoon ja Seliger rupesi valtion todistajaksi, jolle taattiin koskemattomuus. Muut kahdeksan asetettiin syytteeseen.

Nämä näin valikoidut miehet olivat ei ainoastaan paikkakunnan anarkistisen liikkeen selkärankana vaan myös kahdeksantunnin kiihotuksen etevimpiä ja vaikuttavimpia johtajia sekä yleisesti suosituja Chicagon työväenliikkeessä.

August Spies oli tähän aikaan 31 vuoden ikäinen. Hän oli syntynyt Saksassa ja siirtynyt Yhdysvaltoihin v. 1872. Sosialistisen työläispuolueen jäseneksi hän oli tullut v. 1877. Hän oli ollut Chicagon *Arbeiter-Zeitun-*

gin liikkeenhoitajana ja sittemmin päätoimittajana. Viimemainitussa toimessa hän oli vangitsemiseensa asti. "Sosialivallankumouksellisia" klupeja perustettaessa hän oli siinä liikkeessä mukana ja muuttui myöhemmin aito-anarkistiksi. Hänen anarkisminsa oli kuitenkin lauhanpuoleista ja filosoofista laatua. Hän oli tutkinut Marxin teokset, puhui ja kirjotti englannin ja saksankieltä yhtä sujuvasti; oli syytetyistä joka suhteessa valistunein ja älykkäin.

Albert R. Parsons oli syntynyt Montgomeryssä, Alabamassa, v. 1844. Viidentoista vuotiaana hän oppi latojan ammatin. Sisällissodassa hän oli taistellut etelävaltioitten puolesta, mutta v. 1868 julkasi mustan rodun oikeuksia puolustavaa sanomalehteä ja joutui siitä syystä sukulaistensa vihoihin. V. 1875 hän yhtyi Sosialidemokraatiseen työväenpuolueeseen ja vuotta myöhemmin hän perusti Työnritarien Chicagon Ammattiyhdistyksen. Hän oli ensimmäisiä liittymään vuoden 1880 "sosialivallankumoukselliseen" liikkeeseen, ja vuodesta 1884 hän toimitti yltiö-anarkistista *Alarm* lehteä. Hän oli kaunokielinen ja mukaansa tempaava puhuja sekä lahjakas järjestäjä; vuosien 1875 ja 1886 välisenä aikana sanotaan hänen puhuneen ainakin tuhannessa kokouksessa ja kierrelleen kuudessatoista valtiossa ensin Sosialistisen työläispuolueen ja myöhemmin Kansainvälisen työkansan yhdistyksen järjestäjänä.

Michael Schwab oli vähempikykyinen mies kuin Spies tai Parsons. Hän oli hyvän koulusivistyksen saanut saksalainen, 33 vuoden ikäinen ja vangitsemisaikaan mennessä ollut kahdeksan vuotta Yhdysvalloissa. Hän oli Spiesin toverina *Arbeiter-Zeitungin* toimituksessa; oli selvä vaikkei omintakeinen kirjottaja ja su-

juva puhuja. Hänen vaikutuksensa työväenliikkeessä johtui etupäässä hänen suuresta vakavuudestaan ja alttiudesta työväenluokan asialle.

George Engel oli syytetyistä vanhin. Hän oli syntynyt v. 1836 Kasselissa Saksassa. Kärsimyksissä ja puutteessa vietetty elämä oli jo ammuin hänessä kypsyttänyt katkeran mielialan. Hänen vihansa olemassaolevaa yhteiskuntaa vastaan oli mieskohtaista tunnelmaa enemmänkin kuin hänen yhteiskunnallisesta filosofiastaan johtunutta. Hän yhtyi anarkistiseen liikkeeseen heti kun sen ensi oireet näyttäytyivät Yhdysvalloissa ja oli siitä alkaen sen äärimmäisyyksiin menevimpiä ja vakavimpia kannattajia.

Louis Lingg oli ainoastaan 22 vuotias. Hän oli intohimoinen, ihastunut kiihkoilija, ja väsymätön anarkismin hyväksi työskentelijä.

Samuel Fielden oli syntynyt Englannissa v. 1847. Hän oli ensin ollut kutojana, sitte metodistisena maalikkosaarnaajana ja vihdoin ajurina. Tietonsa sosialismista ja anarkismista hän oli enimmäkseen koonnut sanomalehtikirjotuksista ja julkisista keskusteluista. Hänen puheensa olivat suorina, vähän katkonaisia, intohimoisia ja kaunissanaisia; hän oli joukkojen suuri suosikki.

Adolf Fischer oli vain kahta vuotta vanhempi kuin Lingg. Hän oli Saksasta syntyisin ja viidentoista vuotisenä muuttanut Yhdysvaltoihin. Vanhempansa olivat kasvattaneet hänet sosialismiin. Oli kääntynyt anarkistiksi joitakuuta vuosia ennen vangitsemistaan ja ollut liikkeen uupumattomimpia työskentelijöitä.

Oscar Neebe oli syntynyt New Yorkissa v. 1849. Oli asettunut Chicagoon v. 1866, josta ajasta alkaen oli

ollut mukana työväenliikkeen melkein jokaisessa vaiheessa. Hän oli ollut Kansallisen työläisliiton edustajana, myöhemmin yhtynyt Sosialistiseen työläispuolueeseen ja sitte Kansainväliseen työkansan yhdistykseen. Anarkistisessa aatteenlevityksessä hän ei koskaan ollut erittäin huomattu, vaan toimiskeli aina ammatillisessa liikkeessä, ollen vuoden 1886 kahdeksantunnin kiihotuksen johtomiehiä.

Oikeudenkäynti näitä kahdeksaa miestä vastaan alkoi Kesäkuun 21 p. 1886. Oikeuden puheenjohtajana toimi tuomari Josef E. Gary; oikeudenkäynti kesti 49 päivää. Vastaajia ei syytetty siitä että he henkilökohtaisesti olisivat ottaneet osaa Deganin tappoon. Kanne perustui sellaiselle teorialle, että vastaajat olivat puheilla ja kirjotuksilla kehottaneet laajoja kansaluokkia tekemään murhia ja että näiden kehotuksien johdosta joku tuntematon henkilö oli heittänyt sen pommin, josta Degan sai surmansa.

Tätä anarkisteja vastaan ajettua oikeudenkäyntiä ovat monet puolueettomat tarkastajat, joilla ei ole ollut mitään yhteyttä anarkistisen liikkeen kanssa, sanoneet ilveilyksi, ja vaikea on jutun pöytäkirjoja luettuaan tulla muuhun päätökseen kuin että se oli törkeintä oikeuden pilkkaa mitä amerikkalaisessa tuomioistuimessa koskaan lie harjotettu. Valamiehistöä ei asetettu tavallisella lailla. Tuomari Gary määräsi erään Henry L. Rysen ylimääräiseksi oikeudenpalvelijaksi, jonka tuli kaupungilta haastaa valamiehiksi ketä halusi. Hänen haastamistaan noin tuhannesta miehestä ainoastaan viisi oli työmiestä, jotka valtion puolesta paikalla hyljättiin. Useimmat ehdolla olevista selittivät olevansa anarkisteja vastaan etuluuloisella kannalla ja että heillä on

ennakkomieliä vastaaajien syyllisyydestä, mutta kun he myönsivät ehkä voivansa voittaa nuo etuluulot, jos syytettyjen viattomuus tulee vankasti todistetuksi, julisti tuomari heidät lautakuntaan kelpaaviksi. Valtion puolella olivat tärkeimpinä todistajina Seliger, joka koskemattomuuslupausta vastaan oli kavaltanut toverinsa, sekä joukko salapoliiseja ja sanomalehtikertojia, joista monet oikeudessa puhuivat niin ristiin, ettei heidän todistukselleen voi antaa minkäänlaista arvoa. Kaikesta tästä huolimatta ei kantajapuolen onnistunut saada todennetuksi teoriansa tärkeintä kohtaa — nimittäin sitä, että pomminheittäjä olisi tehnyt tekonsa suoranaisesti tai välillisesti yhdenkään vastajaan kehotuksesta, eli että hän olisi ollenkaan ollut heidän opetuksiensa vaikutuksen alaisena. Kun kerran todellista rikoksentekeijää ei tunnettu, oli tietenkin mahdotonta saattaa hänen tekojansa mihinkään yhteyteen vastaaajien kanssa.

Illettävin piirre tässä oikeudenkäynnissä oli tuomarin osottama puolueellisuus jutun käsittelyssä: hän ei ainoastaan ratkaissut kaikkia väitekohtia kantajapuolen eduksi, vaan hänen tuontuostakin lautakunnan kuullen tekemänsä ilkeät letkaukset olivat senlaatuiset, etteivät ne voineet olla lautakuntaan tekemättä syyteyille epäedullista vaikutusta. Turhaan kielsivät Spies ja Fielden tienneensä mitään pommista; turhaan osotti Parsons, ettei hän aavistanut kokouksessa mitään väkivaltaisuutta tapahtuvan, koska oli ottanut vaimonsa ja lapsensa sinne mukaansa; turhaan näyttivät Fischer ja Engel toteen olleensa rauhallisesti kotonaan kortinlyönissä Heinätorin kokouksen ajan; turhaan todistivat Schwab, Lingg ja Neebe, etteivät olleet Heinätorin kokouksessa eivätkä tienneet sen valmisteluista; turhaan

heidän asianajajansa kapteeni Black näytti, että valtion syyte perustui väärälle todistukselle. Heinätorin juttu oli vain tekosyy. Todellisuudessa vastaajat eivät olleet syytettyinä Deganin murhasta, vaan anarkistisista mieli-
piteistään. Heidät oli päätetty tuomita syyllisiksi ja tuomituiksi he tulivat. Elokuun 20 p. lautakunta antoi tuomionsa:

“Me, lautakunta, havaitsemme että vastaajat August Spies, Samuel Fielden, Michael Schwab, Albert R. Parsons, Adolf Fischer, George Engel ja Louis Lingg ovat syylliset murhaan sillä tavoin ja siinä muodossa kuin kanteessa sanotaan, ja määräämme kuolemanrangaistuksen. Me havaitsemme että vastaaja Oscar W. Neebe on syyllinen murhaan sillä tavoin ja siinä muodossa kuin kanteessa sanotaan, ja määräämme rangaistukseksi kuritushuonevankeutta viideksitoista vuodeksi.”

Vedottiin valtion ylimpään oikeuteen, joka vahvisti tuomion. Yhdysvaltain ylimpään oikeuteen tehty valitus hyljättiin sillä perusteella ettei asia kuulunut tämän tuomioistuimen oikeuspiiriin. Ainoa jällellä oleva keino oli anoa kuvernööriltä armahdusta. Jotkut tuomituista turvautuivat siihen; tuloksena oli että Schwabin ja Fieldenin kuolemantuomio muutettiin elinkautiseksi vankeudeksi. Lingg surmasi itsensä kopissaan räjäyttämällä patruunan suussaan. Spies, Parsons, Fisher ja Engel hirtettiin Marraskuun 11 p. 1887. He kuolivat urheasti. “Aika on tuleva, että meidän äänettömyytemme haudassa on kaunopuheisempi kuin meidän puheemme”, lausui Spies, kun silmukkaa pantiin hänen kaulaansa. Parsonsin viimeiset sanat olivat: “Pääsköön kansan ääni kuuluville” ja Fischerin kuolinlause, kun

hän joustavin askelin ja säteilevin kasvoin astui telotuslavalle, oli: "Tämä on elämäni onnellisin hetki." Kuutta vuotta myöhemmin John P. Altgeld, äsken valittuna Illinoisin kuvernööriksi, vapautti Samuel Fieldenin, Oscar Neeben ja Michael Schwabin kaikesta rangaistuksesta, samalla perinpohjin tarkastellen tuomari Garyn johdolla suoritettua oikeudenkäyntiä sekä vihlovasti arvostellen tuomarin väärää ja puolueellista menettelyä.

4. Puolueen uudistus

Chicagon juttu itse asiassa lopetti anarkismin historian maamme työväenliikkeessä toimivana aineksena. Vaikka anarkistit kielsivät syyllisyytensä erityisesti tämän turman pommin heittoon, ei voitu väittää ettei tuo teko olisi ollut heidän suosimiensa väkivaltaisten menettelytapojen mukainen. Heinätorin näytelmä surullisine seurauksineen oli käteentuntuva esimerkki anarkismin käytäntöönpanosta ja se teki tynnyttävän vaikutuksen liikkeen kannattajiin ja suosijoihin.

Mitä kannatusta liike tähän asti lieneekin järjestyneen työväen keskuudessa saanut, se nyt nopeasti loppui. Järjestyneestä anarkistisesta liikkeestä ei tästä edes ollut jälellä kuin muutamia vähäpätöisiä "ryhmiä" itävaltioissa, voimattomia ja vaikutuksettomia.

Kenttä oli taas raivattuna sosialistiselle aatteenlevitykselle, ja sosialistit riensivät käyttämään hyväkseen edullista tilaisuutta. Todenteolla ryhdyttiin liikettä uudestaan eloonherättämään; sitä suuresti helpottivat senaikaiset työväen taloudelliset ja valtiolliset taistelut.

Sosialistisen työläispuolueen jäsenmäärä ja vaikutus kasvoi. Uusia puoluelehtiä syntyi, uusia "osastoja" perustettiin ja laajoja luentomatkoja pantiin toimeen. Viimemainituista oli huomattavin se kiertomatka, jonka Saksan sosialidemokraattien johtosankari Vilhelm Liebknecht teki yhdessä Karl Marxin kaunopuheisen ja nrokkaan tyttären Eleanor Marx-Avelingin sekä tämän puolison toht. Edward Avelingin kanssa. Matkan järjesti sosialistinen työläispuolue syksyllä v. 1886. Luennoitsijat pitivät viitisenkymmentä kokousta kaikissa Yhdysvaltain etevimmissä kaupungeissa; Liebknecht puhui saksan ja Aveling englannin kielellä. Heidän vaikutuksensa sosialistiliikkeeseen oli huomattava.

Syyskuulla 1887 pidettiin Sosialistisen työläispuolueen kuudes edustajakokous Buffalossa. Kokouksessa oli 37 edustajaa, jotka edustivat kolmeakymmentä kahta osastoa. Puolueella ilmoitettiin kaikkiaan olevan noin seitsemänkymmentä osastoa. Kokouksen mieltäkiinnittävin asia oli kysymys sosialistisen työläispuolueen ja Kansainvälisen työväenyhdistyksen yhteenliittymisestä.

Kansainvälinen työväenyhdistys (jota ei pidä sekoittaa v. 1883 Pittsburgissa syntyneeseen "Kansainväliseen työkansan yhdistykseen") oli perustettu vuoden 1881 loppupuolella. Siihen kuului etupäässä amerikkalaista työväkeä ja maatilallisia; sen päävoima oli Tyyntenmeren rannikolla. Tämän järjestön yhteiskunnalliset mielipiteet ja periaatteet olivat jotenkin omituista anarkismin ja sosialismin sekoitusta.

Anarkistien tavoin "kansainväliset" halveksivat äänestyslipun käyttämistä. "Jos", niin he päättelivät, "yleinen äänioikeus olisi kyennyt vapauttamaan työväestön laiskuriluokan vallasta, olisi se luullaksemme meiltä jo

aikoja sitten riistetty; me emme ollenkaan usko, että äänestyslipulla voitaisiin oikasta ne vääryydet, joiden alaisena joukot huokailevat.”¹⁾)

Mutta vallankumouksellisista anarkisteista he erosivat siinä suhteessa, että eivät hyväksyneet väkivaltaisia menettelytapoja, vaan panivat suurempaa painoa valistukseen ja aatteenlevitykseen.

Pyrintöinään ja tarkoituksinaan he luettelivat olevan: “Painattaa, kustantaa ja levittää työväen kirjallisuutta; pitää joukkokokouksia; järjestää kiihotustyötä; perustaa työväen kirjastoja, kokoussaleja ja opistoja yhteiskuntatieteen käsittelyä varten; ylläpitää työväen sanomalehtiä; turvata jäseniä ja kaikkia tuottajojta vääryyksiltä; avustaa kaikkia työläisjärjestöjä, jne.” Yhdistys oli perustettu “ryhmä”-järjestelmälle. Sen päääänenkannattajana oli San Franciscossa ilmestynvä *Truth*, jonka toimitusta johti Burnette G. Haskell. Se oli alkanut viikkolehtenä v. 1882, mutta vuoden 1884 alusta se muutettiin kuukausijulkasuksi. Saman vuoden loppupuolella se tilaajain puutteessa lakkasi ilmestymästä. *Truthin* seuraajaksi tuli Denverissä ilmestynvä *Labor Enquirer* (Työläis-tutkistelija).

V. 1887 Kansainvälinen työväenyhdistys ilmotti jäsenlukunsa nousevan noin kuuteentuhanteen, jaettuna seuraavalla tavalla: Washingtonissa ja Oregonissa noin 2,000; Californiassa 1,800; Coloradossa, Utahissa, Montanassa, Dakotassa ja Wyomingissa noin 2,000; hajallaan etelä- ja itävaltioissa noin 200.

Hra Haskell, joka neuvotteluissa edusti yhdistystä, asetti Sosialistiselle työläispuolueelle eräitä vaatimuksia

---

1) R. T. Ely, “The Labor Movement in America”.

molempain järjestöjen yhtymisen ehdoksi. Tärkeimmät niistä olivat, että puolue muuttaisi nimensä "Sosialistiliitoksi" tahi "Sosialistiyhdistykseksi", että se julistaisi vastustavansa poliitista toimintaa; että se uhraisi vähemmän varoja Saksan sosialistiliikkeen kannatukseen ja enemmän aatteenlevitykseen tässä maassa; että se ottaisi Chicagon anarkistit jäsenyyteen ja jatkaisi *Labor Enquirer* lehden julkasemista. Pitkänlaisen keskustelun jälkeen kokous teki seuraavan päätöksen:

"Koska Denverin Sosialistiliitolta on saapunut ystävällinen tarjous yhtyä meidän puolueesemme;

"Päätettiin veljellisesti vastata samanlaisella tarjouksella ja tarttua ojennettuun käteen; ja

"Koska Sosialistisen työläispuolueen ohjelma ja periaatteet tunnustetaan täydellisiksi, laajasisältöisiksi sekä Kansainvälisessä työväenyhdistyksessä ja siihen kuuluvissa sosialistiliitoissa olevia veljiämme tyydyttäväiksi;

"Päätettiin, että sanottu ohjelma on oleva yhtymisen pohjana.

"Koska useat muut sosialistijärjestöt Chicagossa ja muualla keski- ja länsivaltioissa kannattavat meidän ohjelmaamme ja periaatteitamme, vaikka vielä ovat eristettyinä;

"Päätettiin, että me lausumme heidät, samoin kuin Sosialistiliittoon kuuluvat toverimme, tervetulleiksi puolueesemme, muodollisesti hyväksymällä meidän ohjelmamme, perussääntömme määräysten mukaisesti, siinä tarkoituksessa että sosialistinen kiihotus ja aatteenlevitys kävisi yhä tehoisammaksi ja yhteinen asiamme vihdoin saavuttaisi voiton."

Kun muodollista yhtymistä näin ollen ei tapahtunut, Kansainvälinen työväenyhdistys pian hajosi. Yhteenliit-

tymiskysymyksen jälestä otti enimmäen kokouksen aikaa neuvottelu poliitisesta toiminnasta. Osa edustajista puolusti yhteistoiminnan jatkamista erilaisten silloin matkassa olevain valtiollisten työläispuolueitten kanssa, osa vaati ryhtymään itsenäiseen valtiolliseen taisteluun, osa tykkänään pysymään erillään politiikasta. Lopuksi saatiin aikaan tilapäinen sovittelu, päättämällä kehottaa jäseniä, "jos missä esiintyy yksi tai useampia työläispuolueita, kannattamaan sitä puoluetta joka on edistysmielisin".

Tämän päätöksen tekemisellä ei riitakysymystä kuitenkaan saatu poistetuksi. Sosialistien masentavat kokemukset yhteistoiminnastaan eräitten "edistysmielisten" tai "jyrkkäin" työläispuolueitten kanssa seuraavissa vaaleissa yhä lisäsivät erimielisyyttä. New Yorkin *Volkszeitung* ja sen kannattajat pitivät sosialistien valtiollista toimintaa vielä ennenaikaisena ja kehottivat puoluetta keskittämään huomionsa ammatilliseen liikkeeseen, mutta puolueen viralliset äänenkannattajat *The Workmen's Advocate* ja *Der Sozialist* olivat innokkaita itsenäisen sosialistisen politiikan puoltajia, pyrkivät pitämään sosialistien toimintaa ammattiyhdistyksissä jotensakin vähäarvoisena.

Molempain leirien välinen eripuraisuus kävi seuraavain kahden vuoden kuluessa vielä kireämmäksi ja kehittyi vihdoin ilmivihollisuudeksi. Puolueen toimihenkilöt syyttivät *Volkszeitungia* velvollisuutensa rikkomisesta ja tämä vastasi leimaamalla Kansallistoimikunnan kykenemättömäksi koplaksi. Tässä riidassa enemmistö "New Yorkin osaston" jäseniä, jotka olivat valinneet Kansallistoimikunnan jäsenet ja joilla oli oikeus ne erottaakin toimestaan, asettui *Volkszeitungin*

puolelle. Syyskuussa 1889 tehtiin osastossa syytös puolueen yleiskansallisia viranomaisia vastaan kykenemättömydestä ja kutsuttiin kokous syytöksen tutkimista varten. Kokouksessa päätettiin erottaa toimistaan kansallissihteeri W. L. Rosenberg sekä kansallistoimikunnan jäsenet Hinze, Sauter ja Gericke; heidän sijaansa valittiin S. E. Schewitsch, Otto Reimer, C. Ibsen ja R. Praast. Tämä riuska teko aiheutti hajaannuksen puoluejärjestön keskuudessa. Erotetut toimihenkilöt eivät tunnustaneet päteväksi sitä menettelyä millä heidät oli viraltapantu. He edelleen väittivät olevansa puolueen kansallistoimikuntana ja sillä oikeudella kutsuivat yleisen puoluekokouksen Chicagoon saman kuun loppupäiviksi. Sillävälän uusi kansallistoimikunta ryhtyi tehtäväänsä toimittamaan.

Osastot olivat aivan tasan jakautuneet kumpasenkin toimikunnan kannattajiksi; nyt seuraavassa sekamelskassa puolueen "valvojalautakunta", jonka asemapaikana oli Philadelphia, ryhtyi asiaan, pidättäen molemmat kiistelevät toimikunnat tehtävistään ja ottaen väliaikaisesti puolueen asiat omaan hoitoonsa.

Valvojalautakunta siirsi kokousajan Lokakuun 12 päiväksi. *Volkszeitungin* puoli hyväksyi tämän päivämäärän, mutta Rosenbergin siipi piti kiinni erotetun toimikunnan alkuaan määräämästä päivästä. Näin puolueen eri osastot pitivät kaksi eri kokousta, joista kumpikin väitti olevansa laillinen edustajakokous ja julisti toisen laittomaksi.

Rosenbergin ryhmän edustajakokouksessa oli vähän osanottajia, niistäkin useimmat "valtuutettuja". Järjestö kituroi vielä muutamia vuosia. Tuontuostakin koetettiin näitä eri leirejä jälleen yhdistää, mutta yhtymisestä ei

tullut valmista; Rosenbergin ryhmän jäännökset, jotka myöhemminä vuosina olivat itselleen ottaneet "Sosialidemokraattisen liittokunnan" nimen, lopuksi sulautuivat Sosialidemokraattiseen puolueeseen.

Tällä välin oli *Volkszeitungin* puoli pitänyt edustajakokouksensa Chicagossa Lokakuulla 1889. Osastoja oli edustettuina 33, edustajia oli 27. Äskeisestä hajaannuksesta huolimatta kokouksessa vallitsi luottava ja toiveikas mieliala. Tärkein tehtävä oli uuden, Lucien Sanialin laatiman ohjelman hyväksyminen. Kun puolueen kaikki edelliset ohjelmat olivat olleet uudenaikaisen sosialismin aatteellisten periaatteiden suppeata ja kiihкотonta esittelyä, oli vuoden 1889 ohjelma enemmän taistelujulistus, joka sai kansallista väritystä siitä että siinä lähdettiin Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen pohjalta. Vähäpätöisillä muutoksilla on tämä ohjelma sittemmin yhä uudelleen hyväksytty jokaisessa seuraavassa Sosialistisen työläispuolueen edustajakokouksessa.

Seuraava edustajakokous pidettiin Chicagossa Heinäkuulla 1893, ja oli siinä 42 edustajaa. Tässä kokouksessa pyyhittiin ohjelmasta vaatimus Yhdysvaltain presidentin viran poistamisesta.

Puolue edistyi häiriöittä ja vakaasti useita vuosia. V. 1889 "osastojen" lukumäärä ilmoitettiin olleen seitsemänkymmentä. Neljän seuraavan vuoden kuluessa perustettiin 113 uutta osastoa, joista 43 oli saksalaista, 39 amerikkalaista, 14 juutalaista ja loput puolalaisia, böömiläisiä, ranskalaisia, italialaisia ynnä muita kansallisuuksia. Osastoja oli yhdessäkolmatta valtiossa. Monet vasta perustetut osastot hajosivat, mutta uusia syntyi niiden sijalle, ja kokonaisuudessaan niiden lukumäärä kasvoi. V. 1896 kansallissihteeri ilmotti kolmatta sataa

osastoa viidessäkolmatta valtiossa. Sinä vuonna pidettiin Sosialistisen työläispuolueen yhdeksäs yleiskansallinen edustajakokous New Yorkissa. Se alkoi Heinäkuun 4 p. ja pidettiin istuntoja ummelleen seitsemän päivää. Edustajia oli saapuvilla 94, edustaen 75 osastoa kahdessatoista valtiossa.

Kokouksen keskustelut olivat tavallista vilkkaamat; paljo asioita käsiteltiin. Tärkein ja turmiokkain oli edustajien suhtautuminen ammatilliseen liikkeeseen. Asia tuli esille siten, että ehdotettiin suosituslausuntoa "Sosialistiselle ammatti- ja sekatyöläisliittoumalle", jonka muutamat huomatuimmat puoluejohtajat vähä aikasemmin olivat hommanneet vastapainoksi Amerikan Työväen liittokunnalle ja Työnritarien järjestölle. Asiasta väiteltiin useampia kokouksen istuntoja perätysten, väliin ylen tiukasti. Seitsemälläkymmenellä yhdellä äänellä kuutta vastaan hyväksyttiin vihdoin päätöslauselma, jossa silloiset ammattiyhdistykset leimattiin toivottomasti pillalla oleviksi ja Liittouman perustamista ylistettiin.

Siten Sosialistinen työläispuolue ensimmäisen kerran olinajallaan julisti sodan maan kansallisia työläisjärjestöjä vastaan. Se oli jyrkkä poikkeaminen siitä politiikasta jota puolue kaiken aikaa oli noudattanut ammatillisen liikkeen suhteen. Seuraavista luvuista näemme, mitä tuhoa tämä uusi politiikka tuotti puolueelle.

Lähinnä seuraavina kolmena vuotena osastojen luku nousi yli 350, puolueen toiminta ulottui kolmeenkymmeneen valtioon, puoluelehdistöön tuli huomattavia lisäjä ja lehtien leveneminen suureni. V. 1899 Sosialistinen työläispuolue oli valtansa kukkulalla.

III. — SOSIALISTISEN TYÖLÄISPUOLUEEN VALTIOLLINEN TOIMINTA.

1. *Itsenäinen politiikka*

Sosialistinen työläispuolue eli Yhdysvaltain Työväenpuolue, joka sen nimenä oli ensi vuosina, oli alkuaan perustettu pääasiallisesti aatteenlevitystä varten. Puolueen osanotosta politiikkaan oli Philadelphian yhdyntäkokous tehnyt seuraavan päätöksen:

“*Koska* työväenluokan taloudellinen vapautus on se suuri tarkotusperä, jonka alaiseksi jokainen valtiollinen liike on alistettava;

“*Koska* Työväenpuolue suorittaa taistelunsa ensikädessä taloudellisella alalla;

“*Koska* Työväenpuolueen satureita voidaan harjoitella ainoastaan taloudelliseen taisteluun;

“*Koska* äänestys-uurna tässä maassa on aikoja sitten lakannut olemasta kansan tahdon ilmaisijana, ollen pikemminkin ammattipolitikoitsijain käsissä muuttunut sen tuhoojaksi;

“*Koska* järjestynyt työväki ei vielä ole likimainkaan kylliksi voimakas poistamaan tätä turmelusta;

“*Koska* tämä porvaristolais-tasavalta on synnyttänyt suuren joukon keskisäätyläisiä uudistusmiehiä ja puoskareita, jollaisten aineksien tunkeutumista puolueeseen suuresti helpotettaisiin, jos antautuisimme poliitiseen toimintaan;

“*Koska* äänestysuurnalla vallitseva turmelus sekä uudistuskujeilu kehittyvät korkeimpaan kukoistukseensa

presidentinvaalivuosina, joten Työväenpuoluetta uhkaava vaara sellaisina vuosina on suurin;

“Niin näistä syistä Työväenpuolueen yhtymiskokous istunnossaan Philadelphiassa Heinäkuun 22 p. 1876 *päättää*:

“Vakaasti kehottaa puolueemme osastoja sekä yleensä koko työväestöä toistaiseksi pysymään erillään kaikesta valtiollisesta toiminnasta ja kääntämään selkänsä äänestysuurnalle.

“Työväki siten säästyy monelta pettymykseltä, samalla kun enemmän aikaa ja tarmoa voidaan paljoa hyödyllisemmin uhrata työläisten järjestäytymiseen, jolle ennenaikainen toiminta usein tuottaa vahinkoa ja hävitystä.

“Odottakaamme aikaamme! Se tulee!”

Päätöksen sanamuodostakin saattaa helposti nähdä, että puolueen pidättyminen poliitisesta toiminnasta enemmän aiheutui välttämättömyyden pakosta kuin vapaasta harkinnasta. Tälle kannalle asettumisen syyt silminnähtävästi johtuivat puolueen asemasta ja silloisista poliitisista oloista. V. 1876 oli Työväenpuolueella noin 2,500 tai 3,000 jäsentä, niistä suuri enemmistö saksalaisia. Puolue oli äsken muodostunut useammista hie-
man erilaatuisista aineksista. Sen järjestö oli löyhä, varat niukat ja vaikutusvalta mitättömän vähäinen. Sellaisissa oloissa ei voitu ajatellakaan itsenäiseen yleis-kansalliseen vaalitaisteluun ryhtymistä. Silloisiin uudistuspuolueihin yhtyminen ei myöskään ollut houkuttelevaa. Vuoden 1876 vaaleissa oli ainoa semmoiseksi mainittava puolue “Vihreäselkä-puolue”, mutta se oli aivan vähäpätöinen eikä sen ajamat asiat olleet työ-

väen etuja koskettelevaa laatua. Ei siis ollut muuta valitsemisen varaa kuin pysyä irti politiikasta.

Mutta seuraavana vuotena puolueen asema monessa suhteessa huomattavasti muuttui. Edellä kuvattu teollisuuspuola ja suuret rautatielakot olivat nostattaneet yhteiskunnalliset kysymykset etualalle. Puolueen rivit olivat taajenneet ja monet uusista tulokkaista olivat amerikkalaista työväestöä. Yleinen mielipide suosi jyrkkää uudistuspolitiikkaa, ja Sosialistinen työläispuolue kiiruhti käyttämään tilaisuutta hyväkseen.

Vuodesta 1877 vuoteen 1879, jolloin oli kiihkeätä työtaistelun aikaa, puolue reippaasti otti osaa useitten valtioitten sekä kuntien vaaleihin ja muutamissa pesäpaikoissaan onnistui melkoisesti. Syksyllä v. 1877 sai Sosialistinen työläispuolue Chicagossa noin 7,000 ääntä, ja seuraavana kesänä yksi sen jäsenistä F. Straubert tuli valituksi kaupungin neuvosmieheksi. Syksyllä v. 1878 Chicagon sosialistit saivat valituksi kolme edustajaa valtion lainlaatijakuntaan — ne olivat C. Ehrhardt, C. Meier ja Leo Meilbeck — sekä yhden, Sylvester Artleyn, valtion senaattiin. Siellä nämä esittivät lakiehdotuksia työpalkkojen maksamisesta rahalla, naisten ja lasten työpäivän rajotuksesta, työnteettäjain vastuunalaisuudesta ja eräitä muita samansuuntaisia lakiehdotuksia, jotka kaikki paikalla tapettiin. Kuitenkin heidän onnistui taivuttaa eduskunta perustamaan työtilastollinen toimisto. Keväällä v. 1878 neljä sosialistia: Altpeter, Lorenz, Meier ja Straubert valittiin kaupungin valtuusmiehiksi. Tässä vaalissa Sosialistisen työläispuolueen listalla oli ensimmäisenä eli pormestarin ehdokkaana toht. Ernst Schmidt, joka oli suosittu ja vaikutusvaltainen saksalainen lääkäri, tunnettu Marxin

oppilas ja vankka työväen ystävä. Hän sai enemmän kuin 12,000 ääntä.

Saman vuoden syysvaaleissa puolue sai Cincinnatiassa 9,000 ja Clevelandissa 3,000 ääntä. St. Louisissa puolue samaan aikaan saavutti 7,000 ääntä sekä sai valituksi viisi kouluneuvoston jäsentä ja kaksi valtuusmiestä.

Syksyllä v. 1879 asetettiin New Yorkin valtion vaaleissa kuvernöörin ehdokkaaksi Caleb Pink ja luutnantti-kuvernöörin (kuvernöörin apulaisen) ehdokkaaksi Osborne Ward. Tätä listaa kannattivat New Yorkin, Brooklynin, Albanyn, Troyn, Utican, Syracusen ja Buffalon osastot, mutta tämän valtion järjestö kokonaisuudessaan oli peräti heikko. Kaikkiaan ei saatu täyteen 10,000 ääntä.

Ehdokkaat asetettiin myös Detroitissa, Bostonissa, New Orleansissa ja Denverissä. Sitävastoin eivät New Jersey, Pennsylvanian, Wisconsinin, Iowan, Indianan, Kansasin ja Kentuckyn puoluejärjestöt ollenkaan ottaneet osaa tämän aikajakson poliitisiin vaalitaisteluihin. Mutta Louisvillessä eräs "Työväenpuolue", jonka pääasiallisesti muodostivat ammattiyhdistysten miehet mutta jossa Sosialistisen työläispuolueen jäsenillä oli suuri vaikutus, sai yli 9,000 ääntä vuoden 1877 paikkakunnallisissa vaaleissa kaikkiaan annetuista noin 14,000:sta äänestä. Muutamissa muissa paikoissa sosialistit tilapäisesti liittyivät yhteistoimintaa vihreäselkän kanssa.

Californiassa järjestynyt työväestö oli puhetaitoisen kiihottajan Dennis Kearneyn johdolla perustanut valtiollista toimintaa varten "Californian Työväenpuolueen". Sosialistinen työläispuolue ei täällä asettanut omia eh-

dokkaita, "koska ei arvellut olevan viisasta eikä järkevää ruveta jakamaan työväenliikkeen voimia."¹⁾

Puolue kokonaisuudessaan ei ottanut osaa yhteenkään yleiskansalliseen vaaliin, joten puolueen koko äänilukua nyt puheenaolevana aikana ei voi määrätä muuta kuin arviokaupalla. Sen on arvattu nousevan 50,000 ja 100,000 välille.

Tämä oli tosiaan lupaava alku, katsoen niihin tavattomiin vaikeuksiin, joissa nuoren järjestön oli taisteltava. Ihastus kuohahteli korkealle Yhdysvaltain järjestyneiden sosialistien riveissä.

Mutta myöhempi kehitys ei ensinkään vastannut näitä ihastuneita toiveita. Palautuva hyvinvointi murti

---

1) Kearneyn kiihotus on Amerikan työväenliikkeen kuvaavimpia lehtiä. V. 1877 oli Californian talouellinen ja poliittinen asema mitä jännittävin. Itävaltioita v. 1873 kohdanneen suuren ahdinkoajan aallot saapuivat Tyynenmeren rannikolle paljoa myöhemmin, niin että sen vaikutukset vielä v. 1877 kipeästi tuntuivat. Pulan tekivät yhä tuhoisammaksi ne hurjat osakekeinottelut, joihin miltei kaikki Californian asukkaat edellisinä vuosina olivat ottaneet osaa. Liike oli melkein täydelleen seisauksissa. Kaivokset, tehtaat ja työpajat olivat sulettuina, ja mitä vähin töitä oli ne teetettiin kiinalaisilla, jotka aina ovat valmiit työskentelemään puolesta muiden ihmisten palkasta.

Väestön kärsimykset alkoivat käydä sietämättömiksi, mutta tämän valtion lahjottavuudesta kuuluisat kelvottomat virkamiehet osottautuivat kykenemättömiksi tai haluttomiksi ryhtymään mihinkään tehokkaiseen avustustoimenpiteihin. Työttömän työväen armeija Californiassa, etenkin San Franciscossa oli paisunut hirvittävän suureksi. Heidän tyytymättömyytensä oleviin oloihin kasvoi yhä äänekkäämmäksi ja vihdoin johti "Californian Työväenpuolueen" perustamiseen. Puolueen johtavana henkenä oli Dennis Kearney, oppimaton eikä mikään terävä-älyinenkään mies, mutta lahjakas rahvaanpuhuja ja väsymättömän tarmokas. Kearneyn johdolla puolueesta pian tuli paikallispolitiikassa huomioonotettava voima. Sen kokouksissa taivasalla San Franciscon "Hiekkatonteilla" oli tuhansittain innostuneita kuulijoita; sen harjottama kiihotus tuli sanomalehtien ainokai-

pohjan sosialistiselta kiihotukselta, juuri kun se oli rupeamaisillaan voittamaan alaa amerikkalaisen työväen keskuudessa. Sosialistisen työläispuolueen jäsenmäärä ja voimakkuus väheni nopeasti, ja vuoden 1880 presidentinvaalin lähestyessä puolue ei ollut paljoakaan paremmassa asemassa kuin vuoden 1876 vaalien edellä. "On valitettava asianlaita", lausui Van Patten virallisessa kertomuksessaan Alleghenyn edustajakokoukselle (Joulukuun 26 päivästä 1879 Tammikuun 1 päivään 1880), "että puolueemme on menettänyt viimeisten kahden vuoden ajalla tarjona olleita kallisarvoisia tilaisuuksia, joita ei voitu kunnolleen käyttää, kun omalla järjestöllämme ei ollut sitä kokemusta ja luottamusta, mitä olisi tarvittu järjestymistä vailla olevain monilukuisten

---

seksi puheenaineeksi; sen kannattajajoukko lisääntyi päivä päivältä, ja kun San Franciscon kaupungin vaalit lähenivät, tämä puolue valitsi enemmän kuin puolet virkailijoista. Californian Työväenpuolueen äänillä myös saatiin aikaan tämän valtion perustuslain tarkastus, ja kun perustuslain säätäjäkunta v. 1879 kokoontui, niin puolue määräsi minkälainen siitä perustuslaista oli tehtävä.

Californian uusi valtiosääntö sisälsi ison joukon jyrkkiä uudistuksia, joiden tarkoituksena oli puhdistaa valtion hallinto, lainlaatijakunta ja oikeuslaitos, ehkäistä suurten rahayhtiöitten mahtavuutta ja kieltää kiinalaisten käyttäminen työssä. Aikoinaan tämä asiakirja pahasti säikäytti omistavia luokkia, mutta myöhemmät tapaukset osottivat tuon pelon ihan turhaksi.

Kearneyn liike oli ainoastaan epäselvän ja valistumattoman tyytymättömyyden ilmaisua. Se ei perustunut millekään määrätulle yhteiskunnalliselle teorialle. Sillä ei ollut tarjottavana mitään rakenteellisia toimenpiteitä. Sen taisteluhuutona oli: "Alas rikkaat!" ja sen ohjelmana: "Kiinalaiset pois!" Liike kesti yhtä kauan kuin teollisuuspuuraa jatkui. Heti kun ensimmäiset hyvän ajan enteet alkoivat ilmetä, se luhistui, jättämättä tuskin mitään jälkiä. Californian Työväenpuolue hajosi; sen tärkein saavutus, valtion uusi perustuslaki, se "tutkittiin" ja "kynittiin" tuomioistuimissa niin perinpohjin, ettei sille jäänyt mitään merkitystä.

tyytymättömään työväen joukkojen hoitamiseen. Erinomattain on valitettavaa, ettemme toimittaneet valituksi edes yhtä tusinaa edustajia jokaisen pohjoisvaltion lainlaatijakuntaan, sillä sellaista puoluetta, joka on sinne valinnut joukon edustajia, pidetään jo jotenkin pysyvänä, kun taas sellaista, jolla ei siellä ole edustajia, yleensä katsotaan ohimeneväksi ja epävarmaksi.”

Samassa kertomuksessa kehoitettiin ottamaan osaa tulossa olevaan presidentinvaaliin. Tämä kehoitus se oli kokouksen tuimimpain keskustelujen esineenä.

Aniharvoja poikkeuksia lukuunottamatta edustajat olivat yksimielisiä siitä, että vaaleihin on osaaotettava, mutta riitakapulaksi tuli kysymys, käydäänkö vaalitaisteluun itsenäisellä listalla vai yhdytäänkö muihin uudistuspuolueihin.

Kansallistoimikunta oli ehdottanut yhdyttäväksi Californian Työväenpuolueeseen, Vihreäselkä-puolueeseen ja Vapaamieliseen puolueeseen, jonka viimeksimainitun järjestön oli äskettäin perustanut Vapaamielinen liitto; se oli Syyskuulla 1879 Cincinnatiassa pitämässään kokouksessa hyväksynyt puolisosialistisen ohjelman. Toimikunnan ehdotusta kannatti joukko edustajia, muitten ohessa Parsons ja McGuire, mutta toiset sitä pontevasti vastustivat. Äänestettäessä ehdotus muihin puolueisiin yhtymisestä pienellä enemmistöllä hyljättiin, joten kokous päätti asettaa omat presidentin ja varapresidentin ehdokkaat.

Ehdokkaita nimitettäessä olivat kysymyksessä Caleb Pink New Yorkista, O. A. Bishop Illinoisista ja Osborne Ward New Yorkista. Kahdestakymmenestä neljästä läsnäolevasta edustajasta yhdeksän kieltäytyi äänestämästä, kymmenen äänesti Pinkiä, neljä Bishopia ja yksi War-

dia. Kokouksen valitsemaksi ehdokkaaksi siis julistettiin Pink.

Ennen kokouksen loppua otettiin kuitenkin Pinkin ehdokkuus uudestaan esille ja silloin päätettiin kaikki kolme panna yleisäänestykselle puoluejäsenten kesken; enimmän ääniä saanut tulisi sitte puolueen presidenttiehdokkaaksi ja lähinnä enimmän ääniä saanut varapresidenttiehdokkaaksi. Tämän päätöksen johdosta asia sai kokonaan toisen käänteen. Puolueäänestyksen tulos oli, että omien presidentti- ja varapresidenttiehdokasten asettaminen tykkänään hyljättiin; vuoden 1880 vaalissa Sosialistien työläispuolue kannatti Vihreäselkä-puolueen ehdokkaita.

2. *Vihreäselkä-puolue*

Vihreäselkä (Greenback)-liike johtui suoranaisesti vuoden 1873 raha-ahdingosta. Rahamuutosvaatimuksen muotoon pukeutuneena se oli ensimmäinen kansanliike pääoman hyökkäyksiä vastaan. Väitettiin näet pankki miesten ja valtion velkasetelien omistajain tehneen salaliiton riistääksensä sisällissodan aikana annetuilta vihreäselkäiseltä paperirahalta laillisen maksuväliseen luonteen tullissa ja kansallisvelan maksussa ja siten alentaakseen tämän rahan arvon; tällä ala-arvoiseksi saatamallaan vihreäselkäisellä rahalla he sitte ostivat Yhdysvaltain velkaseteleitä, joita taas pakottivat hallituksen lunastamaan kullalla. Kansallinen kiihotus syntyi tuota oletettua rikosliittoa vastaan; vihdoin liike kiteytyi Vihreäselkä-puolueeksi. Puolueen ensimmäinen kokous pidettiin Indianapolissa v. 1874; siinä hyväksyttiin ohjelmaksi useita rahamuutosvaatimuksia, joista tärkeimmät olivat:

1. Kansallispankkisetelien lakkauttaminen.
2. Ainoaksi käyväksi rahaksi paperi, jonka voi vaihtaa Yhdysvaltain korkoa kasvaviin velkaseteleihin.
3. Kovaa rahaa käytettävä ainoastaan sellaisten sitoumusten lunastamiseen, joissa nimenomaan on sanottu että ne on metallirahalla maksettava.

Nämä vaatimukset miellyttivät etupäässä maatilallisia ja pieniä liikkeenharjottajia, joilla oli kiinnitys ja muita velkoja suoritettavana. Pitkän aikaa liike rajoittuikin näiden luokkien keskuuteen. Teollisuustyöläiset eivät siitä suuresti välittäneet.

V. 1876 oli puolue asettanut tunnetun newyorkilaisen ihmisystävän Peter Cooperin Yhdysvaltain presidentin ehdokkaaksi ja ohiolaisen Samuel F. Caryn varapresidentin ehdokkaaksi. Niille karttui enemmän kuin 80,000 ääntä.

Liike oli jo melkein sammunut, kun vuoden 1877 suuret lakot ja työväen kiihotus sen taas herättivät henkiin, antaen sille aivan uuden suunnan. Rahakysymykset jäivät syrjään ja työväen vaatimukset tulivat niiden tilalle. V. 1878 Toledossa, Ohiossa, pidettyyn puoluekokoukseen ali saapunut useita työväen johtomiehiä ja puolueen nimeksi otettiin "Vihreäselkä-työläispuolue". Liike pääsi itävaltioitten teollisuustyöväen suosioon; seuraavissa eduskuntavaaleissa puolue sai noin miljoonan ääntä ja neljätoista edustajaa kongressiin. Vuoden 1880 presidentinvaaleissa puolueen ehdokkaina olivat James B. Weaver Iowasta presidentiksi ja B. J. Chambers Teksasista varapresidentiksi. Mutta kansan kiihtymys oli jo tyyntynyt; vihreäselkän äänimäärä aleni 300,000:een. Siitä lähtien puolue nopeasti meni alas-päin. Viimeisen kerran se asetti yleiskansalliset ehdok-

kaansa vuoden 1884 vaaleissa; sen presidenttiehdokkaana oli Massachusettsin valtion entinen kongressimies ja entinen kuvernööri, kenraali B. F. Butler, joka vuorotellen oli esiintynyt kansanvaltaisena ja tasavaltalaisena sekä työläispuoluelaisena politikoitsijana. Butler sai "yksinoikeuksien vastustajainkin" kannatuksen, mutta ääniä karttui vain noin 175,000. Tämän vaalin jälestä vihreäselät vähitellen ajelehtivat vanhain puolueitten riveihin, lakaten olemasta itsenäisenä poliitisena tekijänä.

Niinkauan kuin Vihreäselkä-puolue oli ajanut yksistään rahamuutoskiihotusta, oli Sosialistinen työläispuolue jäykästi pysynyt erillään kaikista poliitisista liitoista sen kanssa, mutta vuoden 1878 jälestä, kun vihreäselät antautuivat läheisempiin tekemisiin työväenliikkeen kanssa, muuttui puolueen kanta heitä kohtaan ystävällisemmäksi. Kuten edellä kerrottiin, olivat jotkut puolueosastot vuosien 1878 ja 1879 vaaleissa kannattaneet vihreäselkiä; mutta tuo kannatus oli epävirallista, puoluehallinnon taholta suvaittua vaan ei suosittua. Vasta v. 1880 Sosialistinen työläispuolue virallisesti puolueena päätti kannattaa Vihreäselkäpuoluetta. Heti tämän päätöksen tehtyä puolueen kansallistoimikunta kehotti kaikkia osastojaan ja kaikkia suosijoitaan ammattiyhdistyksiä lähettämään edustajia Chicagossa Elokuun 8 p. 1880 pidettävään neuvottelukokoukseen. Vihreäselkätyöläispuolueen yleiskansallinen ehdokkaiden asettamiskokous oli kutsuttu samaan kaupunkiin Elokuun 9 päiväksi, joten tätä Elokuun 8 päivän kokousta tarkotettiin vain vihreäselkain kokoukseen saapuvien sosialististen aineksien valmistavaksi ryhmäkokoukseksi. Noin yhdeksänkymmentä edustajaksi aikovaa noudatti kehotusta. Näistä

enemmän kuin puolet olivat Chicagossa asuvia, joilla oli suosittelukirjeitä tai valtakirjoja erityisiltä pienemmilta osastoilta; 38 oli osastojensa lähettämiä edustajia. Viimemainittuja olivat puoluesihteerit Philip Van Patten, toht. Douai, P. J. McCuire, Albert R. Parsons, rouva L. Parsons, T. J. Morgan ja muita Sosialistisen työläispuolueen huomattavia jäseniä.

Sosialistien ryhmäkokouksessa päätettiin pyrkiä vihreäselkään kokoukseen eri joukkonaan ja yhtenä ryhmänä äänestää kaikista kysymyksistä. Edelleen päätettiin puolueelle vaatia kahdestakymmenestä viiteenkymmeneen edustajasijaan sekä seitsemän sosialistia valittavaksi ohjelmavaliokuntaan.

Ryhmän puhemiehenä toht. Douai esitti nämä vaatimukset kokoukselle "Sosialistisen työläispuolueen edustamien sadantuhannen valitsijan puolesta".

Vaatimukseen pääasiassa suostuttiin. Sosialistit saivat haluamansa määrän edustajiaan ohjelmavaliokuntaan ja heille myönnettiin kokouksessa 44 ääntä. Myöhemmin kokouksen varrella kuitenkin päätettiin kaikki äänestykset toimittaa valtioittain, johon päätökseen sosialistit kieltäytyivät alistumasta ja olivat kokouksen loppuajan äänestämättä.

Sosialistien päätehtävänä kokouksessa oli ohjelman pohtiminen. He koettivat saada siinä lausuttavat mielipiteet mahdollisimman tarkoin omia käsitteitään vastaaviksi. Mutta siinä heillä oli kovin vaikea urakka. Kokouksessa oli edustettuna kaikenmoisia uudistusmielisiä aineksia, joiden yhteiskunnalliset mielipiteet monasti olivat yhteensoveltumattomia. Edustajissa oli rahakannan muuttajia, maaomistuksen uusijoita, yksinoikeuksien vastustajia, kiinalaisten poisajajia, pelkkiä ammattiyhdistys-

miehiä, kaikkia. Jokainen vaati ohjelmaan otettavaksi omaa erikoislääkettään. Enimmiten näihin vaatimuksiin suostuttiin, huolimatta siitä kuinka yhtenäistä ja kokonaista tuosta ohjelmasta tuli. Sosialistisen ajatustavan vaikutus tuntuu selvästi ohjelman alkuvaatimuksissa, jotka olivat:

“Maan hallituksen olisi saatava jokaiselle työläiselle hänen pyhä oikeutensa työnsä tuloksiin sekä siten valmistettava varallisuuden tuottajille ruumiillisen toimeentulon välineet ynnä henkisen, yhteiskunnallisen ja siiveellisen viljelyksen tilaisuudet; me kiroamme sivistyskaudellemme arvottomana sen raakalaistilan, jossa varallisuuden tuottajat pakotetaan herkeämättä puskemaan, saadaksensa edes elukan elannon.

“Suunnattomasta tuotantokyvyn lisääntymisestä, yleisestä työnsäästäjäkoneiston käytäntöönnotosta ja uusien rikkauslähteiden keksimisestä huolimatta työntekijän kuorma tuskin on keventynyt, työpäivä ainoastaan hiukan lyhennyt, aniharvat tuottajista päässeet nousemaan köyhyydestä hyvinvoinnin ja rahallisen riippumattomuuden asemaan.”

Sosialisti Morganin ehdotuksesta kokous vielä, pitkän keskustelun jälestä, hyväksyi ohjelmapykäläksi maitten ottamisen yhteisomaisuudeksi.

Ylipäätään sosialistit kumminkaan eivät olleet oikein tyytyväisiä Vihreäselkäpuolueen ohjelmaan eikä sen asiainhoitoon; presidentinvaaliin he ottivat osaa vain puolikuntoisesti. Kohta vaalitaistelun mentyä liitto vihreäselkän kanssa purettiin eikä sitä enää koskaan uudistettu, paitsi muutamissa yksinäisissä tapauksissa.

Vuoden 1881 vaaleihin sosialistit eivät ottaneet osaa. “Sosialistinen vaalitouhu tässä maassa on hyö-

dytöntä”, päätteli New Yorkin *Volkszeitung*, “ellei sillä päästä käsiksi amerikkalaisiin äänestäjiin. Mutta nykyisellä rakenteellaan puolue voi ulottua ainoastaan saksalaiseen työväestöön.” Sentähden *Volkszeitung* kehotti jäseniä keskittämään harrastuksensa englanninkielisen sosialistisen päivälehdessä perustamiseen.

Sosialistisessa liikkeessä seuraavina vuosina valtaan päässyt hajaannus sekä kaikki voimat vaativa taistelu anarkismia vastaan estivät jatkamasta järjestelmällistä poliittista toimintaa. Ainoastaan poikkeustapauksissa asetettiin joku paikallisehdokas. Niinpä puolue säännöllisesti asetti edusmiehehdokkaansa New Yorkin kymmenennessä vaalipiirissä, saaden sille näinä vuosina tasaisesti noin 700 tai 1,000 ääntä.

Vuoden 1884 presidentinvaaliin Sosialistinen työläispuolue ei asettanut ehdokkaita eikä kannattanut ketään toisten puolueitten ehdokasta. Jatkuva pidättyminen vaaleista ja amerikkalaisen politiikan näköjään toivoton tila saattoi puolueen epäilemään koko äänestysuurnan tehokkuutta; seuraava Zyrichin *Social Democrat* lehdessä Marraskuun 14 p. 1884 julkaistu lausunto¹⁾ luultavasti paikalleen esittää sosialistien senaikaisen katsantokannan:

“Amerikkalaiset toverimme eivät ole ottaneet vaaleihin osaa, vaan ovat julistaneet pysyvänsä erillään äänestyksistä. Molemmat suuret valtiolliset puolueet, Tasavallan ja Kansanvallan, ovat kapitalistisia. Taistelu niiden määrännäisyyttä vastaan oli sotahuuto, johon sosialistit varmaan olisivat yhtyneet, mutta sen ensimmäiset huutajat olivat senlaatuista miehiä, että meidän

---

1) Otettu Waltershausenin teokseen “Der Moderne Sozialismus”, s. 268.

parantumattomat epäilijämme eivät uskoneet heidän kykenevän, eikä edes haluavan puhdistaa näitä Augiaan talleja. Kolmattakaan, entisistä vihreäselistä ja muista muodostunutta puoluetta, jonka päämiehenä oli kenraali Butler, ei puolueemme voinut kannattaa, koska se oli jotenkin sekalaista seuraa, ja kenraali Butler, joka on taitava kansanyllyttäjä, ei ole ensinkään luotettava kaveri. Itsenäiseen vaalitaisteluun ryhtyäkseen puolueemme oli liian heikko ja — mikä on vielä tärkeämpää — oli sitä mieltä, että presidentinvaalit nyky-aikana ovat vain kujeilua eivätkä saata olla mitään muuta.”

Vasta v. 1886 Sosialistinen työläispuolue heräsi poliitisesta horrostilastaan. Sen vuoden ankara työväen kiihtymys, jonka pitkälinen teollistuotannollisen lamaanuksen aika ja kahdeksantuntisen työpäivän saamiseksi olleet ottelut olivat synnyttäneet, purkautui poliitiseksi liikkeeksi monessa melkoisen suuressa kaupungissa.

Harvassa paikassa Amerikassa otti kahdeksantuntin kiihotus niin lujille kuin Milwaukeessa, jossa Työnritarien oli onnistunut järjestää miltei kaikkien tärkeämpain teollisuusalojen työväki. Monessa työläisjärjestössä, varsinkin niissä mihin saksalaisia enemmältä kuului, oli suuri vaikutus sosialisteilla, joiden johtajana oli Milwaukeen *Arbeiter-Zeitungin* silloinen toimittaja Paul Grottkau. Toukokuun 1 päivän lähettyvillä työväestön liike kiihtyi niin voimakkaaksi ja työnteettäjain vastarinta niin tiukaksi, että julki tappelua ei voitu välttää.

Kilvan seurasivat lakot ja sulut toisiaan; Toukokuun 5 päivänä laskettiin olleen joutilaina noin 15,000 työmiestä eli enemmän kuin puolet kaupungin äänivaltai-

sista. Mielenkuohu oli yleinen ja kiihkeä. Eräitä sosialisteja ja työväen johtomiehiä vangittiin, niiden joukossa Paul Grottkau. Kuvernööri Rusk kutsui paikalle valtion sotaväkeä; vakavalaatuisia yhteentörmäyksiä sattui sotamiesten ja lakkolaisten välillä. Eräässä sellaisessa kahakassa sotaväki ampui aseettomaan väkijoukkoon, tappaen kaksi miestä ja kolme poikaa sekä haavottaen useita.

Lakkoliike tosin saatiin masennetuksi, mutta työväen mielikarvaus jäi kytemään ja ilmeni hyvin selvällä tavalla vuoden 1886 syysvaaleissa. Samana vuotena olivat Työnritarit yksissä neuvoin Vihreäselkäpuolueen jäännöksien kanssa perustaneet Wisconsinin valtion "Liittyneen työläispuolueen", jota sosialistit pontevasti kannattivat. Puolueen päävoima oli Milwaukeen kaupungissa, josta se sai yli 12,000 ääntä, valiten ehdokkaansa sekä kongressiin että valtion lainlaatijakuntaan ja kaikkiin kaupungin virkoihin.

Työväen keskusliiton alotteesta muodostettiin Chicagossa "Työväen yhdyspuolue". Puolueeseen kuului Amerikan Työväen liittokunnan ja Työnritarien jäseniä, kaikenlaisia jyrkkiä aineksia, sosialisteja, vieläpä anarkistejakin. V. 1886 syksyllä toimitetuissa kauntin vaaleissa heidän listansa sai yli 20,000 ääntä ja seuraavana keväänä heidän pormestariehdokkaalleen annettiin aina 28,000 ääntä.

Samanlaisia puolueita perustettiin Mainen, New Hampshiren, Connecticutin, New Jerseyyn, New Yorkin, Marylandin, Ohion, Minnesotan, Michiganin, Iowan, Missourin ja Coloradon valtioissa. Niihin kuului etupäässä ammattiyhdistysmiehiä, työnritareita ja vihreäselkiä; New Yorkin, New Jerseyyn, Missourin ja Ohion

valtioissa sosialistitkin kannattivat liikettä. Näiden puolueiden niminä eri paikoissa oli "Työväen yhdyspuolue", "Liittynyt työläispuolue", "Teollisuustyöläisten puolue", "Työläisten uudistuspuolue" tahi paljaastaan "Työläispuolue". Parhaimmilleen ne pääsivät vuoden 1886 syysvaaleissa, joissa ne saivat eräitä paikallisia ehdokkaitaan valituiksi. Seuraavana vuonna liike nopeasti rapistui; aniharva näistä puolueista eli vuoteen 1888.

Järjestyneen työväen tämänaikaisista vaalitaisteluisista oli kaikkia muita paljon tärkeämpi sen osanotto New Yorkin kaupungin vaaleihin. Kevätkesällä v. 1886 oli Työväen keskusliiton aloitteesta siellä ruvettu puuhaamaan työväestön itsenäistä poliitista toimintaa. Heinäkuun 5 päivänä pidettiin Clarendonin salissa työläisjärjestöjen edustajain neuvottelu hankkeen alulle panemista varten. Saapuvilla oli neljäntäsataa edustajaa; äänestettäessä 286 edustajaa innokkaasti puolusti oman itsenäisen työväenehdokkaan asettamista tulevassa pormestarin vaalissa ja ainoastaan 40 vastusti tätä tuumaa. Useampiakin neuvottelukokouksia pidettiin; viikko viikolta liikkeen voima kasvoi ja innostus yleni. Eri-tyinen kunnallisohjelma laadittiin ja vakituinen puoluejärjestö, New Yorkin "Työväen yhdyspuolue" perustettiin. Syyskuun 2 p. 1886 pidettiin puolueen yleinen kaupunkilaiskokous Clarendonin salissa; huumaavain suosio- ja ihastushuutojen kaikuessa puolue nimitti pormestari-ehdokkaakseen ja tämän nuoren liikkeen lipunkantajaksi — Henry Georgen.

3. Henry Georgen liike.

Henry George oli syntynyt Philadelphiassa v. 1839. Lopetti koulunkäyntinsä kolmentoista vuoden iässä, pal-

veli jonkun aikaa juoksupoikana, meni sitte merille ja kävi monissa mailman paikoissa. Kuudentoista vuotiaana hän palasi Philadelphiaan ja opetteli latojaksi, mutta hellittämättömän matkustushalunsa ajamana pian taas pestautui merimieheksi, meni Kalkuttaan ja sieltä San Franciscoon, jonne vihdoin asettui asumaan.

San Franciscossa hän työskenteli ensin latojana, sitte uutisten hankkijana; v. 1871 hän oli osakkaana San Franciscon *Evening Post* (Iltaposti) lehden perustamisessa ja kustantamisessa. Tähän aikaan George alkoi harrastaa yhteiskunnallisten kysymysten tutkimista. V. 1871 hän julkaisi esikoisteoksensa "Maa- ja työväenpolitiikkamme", joka saavutti vain vähän huomiota. Ihan eri tavalla otettiin vastaan hänen toinen, kahdeksaa vuotta myöhemmin ilmestynyt teoksensa "Edistys ja köyhyys".

Teoksen räikeänlaisesta nimestäkin jo saattaa arvata, että siinä käsitellään syitä kasvavan varallisuuden rinnalla yhä esiintyvään yleiseen köyhyyteen. Nykyisen aikamme merkillisyytenä on ollut varallisuustuotannon suunnaton kehitys, sanoi George. Olisi voinut odottaa, että yleisen varallisuuden ja aineellisen hyvinvoinnin lisääntyminen hyödyttäisi ihmiskuntaa kokonaisuudessaan; että köyhyys loppuisi; että kaikki siitä johtuvat paheet ja rikokset häviäisivät ja että elettäisiin yleisen yhteiskunnallisen onnellisuuden ja tyytyväisyyden aikaa. Mutta sen sijaan näemme verraten vähäisen määrän ihmisiä pääsevän nauttimaan sivistyksen tarjoamista lisääntyneistä eduista, kun taas väestön suurempi osa edelleen on köyhyyteen vajonneena, ja kurjuus on kamalin siellä missä ylellisyys on suurin. Nähtävästi on varallisuuden tuottamis- ja jakojärjestel-

mässämme jokin seikka, päätteli tekijä, joka sitoo köyhyyden meidän sivistyksemme edistymisen yhteyteen. Mikä se seikka on? Henry George oli havainnut sen olevan *maan* yksityisomistuksen, tarkoittaen "maalla" kaikkia "luonnon suomia tilaisuuksia", niinkuin maaperää, kaivoksia, tiealueita jne., mutta ei niiden kehittämiseksi tehtyjä töitä. Kellään ei voi olla omistusoikeutta maahan, hän väitti. Takin tekijällä, huoneen rakentajalla, koneen kyhääjällä on yksinomainen omistusoikeus teokseensa. Mutta kuka on maan tehnyt ja kuka voisi sanoa olevansa oikeutettu sitä kenellekään antamaan tai myymään? Maan arvoa ei määrää sen tuotantokustannus eli siihen käytetty työ. Maahan tehdyn työn arvo on vain raivauksen arvo, mutta itse maapohjan arvo riippuu ensinnä luonnollisista syistä, esimerkiksi sen hedelmällisyydestä, ja toiseksi yhteiskunnallisista syistä, esimerkiksi suuren väenpaljouden kerääntymisestä jollekin alueelle. Sentähden maa ja sen arvon nousu oikeuden mukaisesti olisi oleva koko kansan yhteisperintöä. Mutta sen onkin yksinomaisesti haltuunsa vallannut harvalukuinen maanomistajaluokka, joka anastaa kaiken tulon siitä, vaatien korkeita vuokria sen käyttämisestä ja siinä asumisesta. Tämän järjestelmän turvissa voivat muutamat miehet säilytellä suuria maa-aloja keinottelutarkoituksia varten, siten estäen niiden käytäntöönottamisen. Koska maa viimekädessä on kaiken rikkauden lähde, niin sen — osankin siitä — sulkeminen on kansan varallisuustuotannon vahingoittamista.

Edelleen, maan ollessa kaikkien vapaasti käytettävänä voi jokainen hankkia toimeentulonsa maanviljelyksellä tahi pienessä määrin harjotetuilla teollisuus-elin-

keinoilla, mutta maan joutuessa yksityisomaisuudeksi saattaa ainoastaan korkeitten vuokrien maksuun kykenevä henkilö — kapitalisti — harjottaa mitään teollisuustuotantoa, kun taas köyhän on pakko myydä työvoimansa siitä hinnasta minkä saa.

Vielä, vuokran ollessa mielinmäärin koroteltavana tuotantoa rasittavana verona, riistää se pääomalle tulevaa voittoa sekä työlle maksettua palkkaa, köyhdyttää molempia, aiheuttaa teollisuuspulat ja synnyttää tuon epäoikean varallisuusjaon, että harvojen käsiin kasaantuu äärettömät omaisuudet, samalla kun joukot suhteellisesti köyhtymistään köyhtyvät. "Mikään muu kuin maan saattaminen yhteisomaisuudeksi ei voi ainiaksi poistaa köyhyyttä", päätti George.

Tämän tarkotuksen hän kuitenkin tahtoi saavuttaa asteettaisin, korottamalla vähitellen maitten veroa, kunnes vero vihdoin nousisi maan tuottaman vuokran tasalle, josta olisi seurauksena, että vaikka maan omistusoikeus edelleen olisi yksityisten nimissä, kaikki tulot siitä menisivät valtiolle.

George ehdotti kaikki muut verot poistettavaksi ja tilalle tämän maitten arvon verottamisen; siitä hänen suunnitelmansa on saanut "yks-vero" (Single Tax) teorian nimen.

Hänen kirjansa suurta vaikutusta ymmärtääksemme on muistettava, että se ilmestyi aikana jolloin yhteiskunnallisia ongelmia ja maanomistuskysymyksiä innolla harrastettiin. Teoksen tenhoava kirjatustapa, se rehellistä vakaumusta todistava varmuus, jolla tekijä esitti uudet ja rohkeat päätelmänsä, myös suuresti vaikutti sen menestykseen. Se oli niitä kansankirjoja joita, samaten kuin kansanjohtajia, jolloinkin ilmestyy epämää-

räisen yleisen mielialan ruumistumana, antamaan tuolle mielialalle värin ja suunnan.

Kirja herätti ihastusta kaikkialla. Siitä otettiin monta painosta, se käännettiin useille kielille, oli yleisenä keskusteluaineena sekä työläispiireissä että tieteellisissä julkaisuissa. Tuo tuntematon lännen sanomalehtimies havaitsi yhtäkkiä olevansa aikakautensa maineikkaimpia miehiä. Hänen nimensä oli jokaisen huulilla Yhdysvaltain kaikissa osissa. Häneen liittyi tuhansia hartaita opetuslapsia niin tässä maassa kuin Euroopassa; monilukuisia "maa- ja työväenklupeja" perustettiin hänen teoriansa levittämiseksi. George oli taitava ja vakuuttava puhuja; hänen kuulemistaan varten järjestetyt laajat luentomatkat Yhdysvaltain tärkeimmissä kaupungeissa sekä Irlannissa ja Englannissa yhä levittivät hänen mainettaan.

Semmoisen miehen ne New Yorkin työläiset nyt vuoden 1886 kunnallisvaaleissa valitsivat johtajakseen.

George rupesi ehdokkaaksi ainoastaan vähän tavattomalla ehdolla. Vaati kannattajiensa hankkimaan ainakin 30,000 New Yorkissa asuvan kansalaisen nimikirjotuksella varustetun paperin, jossa nämä ilmottavat haluavansa hänet ehdokkaaksi ja aikovansa häntä äänestää. Hän selitti täten saavutettavan kaksi tarkotusta: se osottaisi hänen ehdokkuudellaan olevan yleistä kannatusta ja olisi välinpitämättömille takeena, että voivat häntä äänestää pelkäämättä "heittävänsä hukkaan" ääntään. Liikkeen innostusta tuo ylimääräinen ehto ei ollenkaan laimentanut. Päinvastoin se kannusti työväkeä yhä vilkkaampaan toimintaan. Aivan lyhyessä ajassa oli enemmän kuin vaadittu määrä nimikirjotuksia hankittu ja vaalitaistelu saatu täyteen vauhtiin. Kokouksia pi-

dettiin kymmenittäin, vaalikirjallisuutta jaettiin läämäl-tään, ja kun Syyskuun lopulla pantiin toimeen mielen-
osotuskulkue, marssi riveissä 35,000 miestä, innok-
kaasti huudellen Henry Georgen nimeä, myötätuntoisten
katsojajoukkojen äänekkäästi osottaessa suosiotaan. Lo-
kakuulla Työväen yhdyspuolue perusti Henry Georgen
vaaliasian ajamista varten jokapäiväisen *The Leader*
(Johtaja) lehden. Se oli nelisivuinen, sentin maksava
lehti, jota kohta levisi 100,000 kappaletta.

Liike pääsi sellaiseen vauhtiin, että vanhat puo-
lueet hätääntyivät ja koettivat Georgen kansansuosion
vastapainoksi hankkia listoillensa parhaat saatavissa ole-
vat nimet. Kansanvaltapuolueen ehdokkaaksi nimitettiin
kuuluisa ihmisystävä Abram S. Hewitt, Peter Cooperin
vävy, ja Tasavaltalaiset asettivat ehdokkaakseen Theo-
dore Rooseveltin, joka silloin oli nuori lupaava politi-
koitsija.

Vaalipäivänä vallitsi New Yorkin kaupungissa suuri
kiihtymys. Kun äänet vihdoinkin oli saatu lasketuksi, il-
motettiin Georgen saaneen yli 68,000 ääntä, Hewittin
noin 90,000 ja Rooseveltin 60,000.¹⁾ Näin päättyi muis-
tettavin vaalitaistelu mitä New Yorkin työväki milloin-
kaan on suorittanut.

Sosialistit eivät koskaan ole hyväksyneet Henry
Georgen yhteiskunnallisia uskonkappaleita. Nykyisen
varallisuustuotannon ja jaon arvostelussa he ovat sa-
maa mieltä kuin hänkin, mutta eroavat suuresti hänestä

---

1) Henry Georgen kannattajat väittävät, että hän oi-
keastaan oli tullut valituksi pormestariksi, mutta "laske-
malla syrjäytetty". Tämä luulo saattoi Georgen ja hänen
toverinsa ottamaan ajaakseen australialaisen salaisen äänes-
tysjärjestelmän käyttämistä New Yorkin valtiossa, joka muu-
tos sittemmin onkin toimeenpantu ei ainoastaan siinä valtios-
sa vaan kaikissa liittovaltioissa.

pahan syiden määrittelyssä ja parannuskeinojen ehdot-
telussa.

Yksverolainen arvelee maaomistusta teollistuotannollisen elämämme ehkä perimmäiseksi tekijäksi; sosialisti pitää uudenaikaista tehdastuotantoa nykyaikaisen sivistyskauden vallitsevana piirteenä. Yksverolainen tuntee ainoastaan yhden taloudellisen riistämismuodon — vuokran eli maankäytöstä otetun maksun; sosialisti väittää että työn “ylijäämä-arvo” eli maksamaton osa työmiehen työstä on kaiken riiston lähteenä, ja että tästä “ylijäämä-arvosta” ne otetaan vuokrat, niinkuin korot ja voitotkin. Yksverolainen käsityskantansa mukaisesti johtaa sivistyskautemme kaikki yhteiskunnalliset ja taloudelliset epäkohdat maan yksityisomistuksesta, johonunaan hän sulkee myös kaikki maankäyttöön myönnetyt vapaudet ja erikoiset etuoikeudet, kun taas sosialisti vastustaa *kaikkien* yhteiskunnalle tarpeellisten tuotantoneuvojen, koneistojen jne. yksityisomistusta yhtä hyvin kuin maankin siihen liittyvine etuineen.

Yksverolainen ottaisi maanomistajilta ja yksinoikeuksien nauttijoilta pois “maapohjan arvon”, mutta jättäisi kapitalistin ja palkkatyöläisen välit ennalleen; sosialistin pyrkimyksenä on poistaa kaikki luokkaerotukset ja toimeenpanna täysi taloudellinen vapaus. Yksveroteoria esiintyy ehdottoman oikeana, kaikkiin aikakausiin ja olosuhteihin soveltuvana tieteellisenä totuutena, mutta sosialismi tyytyy olemaan uudenaikaisista taloudellisista olosuhteista kehittyvänä teoriana, jonka toteutuminen suuressa määrin johtuu teollistuotannon yhä lisääntyvästä keskittymis- ja yhteiskunnallistumispyrinnöstä. Lopuksi, yksverolainen vakaasti tukee kilpailujärjestelmää teollisuudessa, kun sitävastoin sosialisti on harras yhteistoiminnan kannattaja.

Näin nämä kaksi yhteiskunnallista teoriaa siis varsin oleellisesti eroavat katsantokantojensa, päämääriensä ja keinojensa puolesta.

New Yorkin sosialistit eivät yrittäneetkään sovittaa tai pienennellä tätä eroavaisuutta. He kannattivat Henry Georgen liikettä pelkästään siitä syystä, että he käsittivät sitä työväen liikkeeksi pääomaa vastaan, ja ajoivat Henry Georgen ehdokkuutta "ei hänen yksveroteoriansa takia, vaan siitä huolimatta", kuten *Volkszeitung* sanoi.

Ei myöskään Henry George ja hänen etevimmät kannattajansa olleet yhtään ystävällisempiä sosialisteille. Työväen yhdyspuolueen alkuperäisenä ohjelmana olivat olleet Sosialistisen työläispuolueen niinsanotut "välittömät vaatimukset" ja oli se päättynyt Kommunistisen julistuksen peruslauselmalla, että "työväenluokan vapautus on työväenluokan itsensä hankittava". Heti Georgen ruvettua ehdokkaaksi muutettiin tämän ohjelman sijaan kokonaan toisenääninen tekele, joka pääasiassa nojautui Henry Georgen maateoriaan ja sisälsi erilaisia maa-, raha- ja veroasiain korjausvaatimuksia, kosketellen siinä sivussa vähin tehdas- ja työväenlainsäädäntöäkin.

Vaalitaistelun aikana näiden eri leirien ristiriitaisuutta molemmin puolin huolellisesti hillittiin, mutta kohta vaalien ohimentyä se puhkesi ilmivihollisuudeksi.

Ensin käytiin sotaa puhtaasti teoreetisella alalla: sosialistit vastustivat yksveroteoriaa semmoisenaan; George vastasi samalla tavoin arvostelemalla *Standard* lehdessä sosialismin teorioita.

Mutta kun vuoden 1887 vaalit lähenivät, ilmeni eripuraisuus jo käytännössä ja johti vihdoon selvään eroon. Välittömänä aiheena oli Työväen yhdyspuolueen perussääntöjen 1 luvun 2 pykälän tulkitseminen, jossa py-

kälässä vaaditaan järjestön jäsenien eroamaan muista poliittisista puolueista. Kerran ennemmin oli New Yorkin kauntin toimikunta päättänyt, ettei tuota pykälää ollut sovellettava Sosialistiseen työväenpuolueeseen, koska tämä ei ollut pykälän tarkottamassa mielessä poliittinen puolue; mutta kauntin yleisvaliokunnan kokouksessa Elokuun 4 p. 1887 tuo seikka otettiin uudelleen kysymykseen ja aikasempi päätös purettiin, joten siis itse asiassa Sosialistisen työläispuolueen jäsenet karkotettiin. Päätös aiheutti yleistä kuohuntaa järjestön keskuudessa. Muutamat vaalipiirit panivat vastalauseensa tuota tulkintaa vastaan, vaatien sen peruuttamista, toiset sen hyväksyivät ja joissakuissa tapauksissa tämä kysymys vaikutti hajaannusta piirijärjestöissä.

Näin olivat asiat, kun Työväen yhdyspuolueen valtiokokous alkoi Syracusessa Elokuun 17 p. Arvattiin siellä tulevan ratkaistavaksi kysymyksen sosialistien asemasta puolueessa; molemmat puolueet olivat edustettuina täyteen määräänsä. Valtakirjoja esittäneistä 169:stä edustajasta oli 26 julkisosialistia; lisäksi oli edustajissa useita heille suosiollisia. New Yorkin kahdeksas, kymmenes ja neljästoista vaalipiiri olivat lähettäneet kukin kaksi kilpailevaa edustajasakkia, toinen järjestössä olevain sosialistien, toinen taas sosialistien vastustajain valitsema; väittelyn aiheeksi tuli kysymys näiden rinnakkaissakkien edustajaoikeudesta. Asiasta syntyneen keskustelun annettiin liikkua laajoilla aloilla; kaikki sosialismin puolet vedettiin väittelyyn.

Sosialismia puolustivat hartaasti S. E. Schewitsch, Walter Vrooman, Laurence Grönlund, Hugo Vogt, eversti R. J. Hinton ja muut; taistelua sitä vastaan johti Henry George itse ja häntä kyvykkäästi avustivat McGlynn,

McMackin ynnä muut. Keskustelu kesti noin kahdeksantoista tuntia, ja kun vihdoin äänestettiin, havaittiin sosialistit estetyn pääsemästä kokoukseen suurella enemmistöllä.

Kokous sitte laati ehdokaslistan valtion vaaleihin, etummaisena Henry George valtiosihteerin ehdokkaana, hyväksyi ohjelmaehdotuksen ja hajosi.

Sosialistien ja Työväen yhdyspuolueen välien rikkoutuminen suuresti heikoksi puoluetta. Sosialistit olivat työskennelleet liikkeessä tarmokkaasti ja innolla; vuoden 1886 vaalitaistelussa saavutettuun menestykseen oli heidän toimintansa paljon vaikuttanut. Myöskin oli vuoden 1886 kiihtymys tuntuvasti asettunut, kahdeksantunnin kiihotus lieventynyt ja työväki vähitellen kylmenyt valtiolliselle järjestölleen. Työväen yhdyspuolue oli alaspäin menossa, ja sen hajaantumista joudutti johtajien välinen kiista. Georgen ja McGlynnin kilpaillessa ylivallasta järjestössä viimeainittu jäi voittajaksi. George erosi Työväen yhdyspuolueesta ja lähti koettamaan onneaan Kansanvaltapuolueessa.

McGlynnin johdolla Työväen yhdyspuolue vielä esiintyi yhdessä, nimittäin vuoden 1888 vaalitaistelussa, mutta tulokset olivat niin mitättömät että liike toivottomana jätettiin sikseen eikä sitä enää seuraavissa vaaleissa yritettykään elvyttää henkiin.

4. Itsenäinen politiikka uudelleen.

Sosialistiedustajien kohtelu Työväen yhdyspuolueen kokouksessa Syracusessa oli vain lisännyt suosiota heidän asialleen. Sosialistien poisajamista järjestöstä muutosyillä paheksuivat monet Henry Georgen kannattajoisista; tunteet kääntyivät sosialisteille edullisiksi.

Nolattujen edustajien palatessa New Yorkiin heidät otettiin vastaan oikein uhkakomeasti. Moniaita tuhansia työmiehiä oli kokoontunut Cooperin opiston avaraan saliin kuulemaan heidän kertomustaan ja arvostelujaan tapahtumasta; yksillä istuimilla päätettiin silloin kutsua kaikki jyrkkäkantaiset työväen järjestöt neuvottelukokoukseen, jossa otettaisiin harkittavaksi, eikö Työväen yhdyspuolueen vastapainoksi olisi perustettava uusi valtiollinen puolue.

Ensimmäinen neuvottelukokous oli Syyskuun 4 p. 1887 Websterin salissa New Yorkissa. Edustettuina oli 87 järjestöä, joista 56 oli ammattiyhdistyksiä ja 31 poliittisia järjestöjä, enimmäkseen Sosialistisen työläispuolueen alaosastoja.

Kokous julistautui valtiolliseksi "Työväen edistyspuolueeksi" ja hyväksyi sille ohjelmaksi miltei sellaisenaan Työväen yhdyspuolueen alkuaan hyväksymän, mutta myöhemmin hylkäämän ohjelman; lopuksi päätettiin kutsua valtiokokous ehdokkaitten asettamista varten.

Valtiokokous pidettiin New Yorkissa Syyskuun 28 p. John Swinton pantiin Henry Georgen vastaehdokkaaksi valtiosihteerin virkaan, mutta kun hän heikon terveytensä vuoksi kieltäytyi, nimitettiin hänen sijalleen J. Edward Hall.¹⁾

Työväen edistyspuolueen vaalitouhu jokseenkin supistui New Yorkin kaupunkiin, ei kestänyt pitkään eikä ollut kovin pontevaakaan. Kaikkiaan kertyi ääniä hiukan yli 5,000. Tämä oli Sosialistisen työläispuolueen

---

1) Syntynyt v. 1851 Glen Covessa, Long Islandissa. Oli konemies ammatiltaan ja yhtä suurta huomiota herättänyt paikkakunnan sosialistisessa kuin ammatillisessakin liikkeessä. Kuoli keuhkotautiin v. 1889.

viimeinen vaalitaistelu yksissä neuvoin minkään muun poliittisen järjestön kanssa.

Vuoden 1886 innostus oli herättänyt sosialistit poliittisesta horrostilasta ja vuoden 1887 tappio oli heille todistanut liittoutumispoliitiikan joutavuuden. Tästedes sosialistit järkähtämättä pysyivät itsenäisen valtiollisen toiminnan kannalla. Sen alottivat New Yorkin sosialistit lähtemällä vuoden 1888 vaaleihin puhtaalla listalla. New Yorkin kaupungissa sattui sinä vuonna samaksi ajaksi kuvernöörin, pormestarin, kongressimiesten ja presidentin vaalit. Kuvernöörin ehdokkaaksi valittiin J. Edward Hall, pormestarin ehdokkaaksi Alexander Jonas ja täysi ehdokaslista valtioon, kaupungin ja kongressin vaaleja varten pantiin liikkeelle. Mutta presidenttiehdokkaista keskusteltaessa jouduttiin hieman hämilleen. Presidenttiehdokkaiden asettaminen edellyttää yleiskansallista vaalitaistelua, mutta puolueen poliittinen toiminta itse teossa rajottui vain New Yorkin kaupunkiin. Sitäpaitsi oli Sosialistisen työläispuolueen ohjelmassa tänä aikana pykälä, jossa vaadittiin Yhdysvaltain presidentin viran poistamista; näytti sentähden epäjohdonmukaiseltakin asettaa ehdokasta sellaiseen virkaan, jonka pysyttämistä puolue vastusti. Viimein tästä puolasta suoriuttiin sangen neuvokkaalla tavalla: puolue pani listalleen täyden määrän presidentin valitsijamiesehdokkaita, jotka velvotettiin loppuvaalissa äänestämään "Ei presidenttiä".

Tässä vaalissa sosialistien ehdokkaat eivät koko New Yorkin valtiosta saaneet täyttä kolmeatuhatta ääntä. Siitä määrästä oli yli 2,500 New Yorkin kaupungista, 232 Albanysta, 49 Syracuseesta ja 32 Uticasta. New Yorkin valtioon ulkopuolella olivat sosialistit aset-

taneet omia ehdokkaita ainoastaan kahdessa paikassa: Milwaukeeessa ja New Havenissa. Edellisessä paikassa ne saivat 586 ääntä ja jälkimmäisessä 82.

Tulokset olivat niin mieltämasentavat, että *Volkszeitung* ja sen kanssa jotkut puolueen etevimmät johtomiehet taas kehottivat pysymään poissa politiikasta.

Mutta puolueen riveissä olevat itsenäisen politiikan puolustajat eivät ollenkaan menettäneet rohkeuttaan ensimmäisen tappion takia, vaan vaativat tuloksista välittämättä edelleen otettavaksi osaa kaikkiin vaaleihin.

Seuraava edustajakokous Chicagossa v. 1889 kannatti viimeainittua menettelytapaa. V. 1890 näemme New Yorkin sosialistien taas olevan ahkerassa valtiollisessa toiminnassa. Eräät "kansallisten" johtamat jyrkästi uudistusmieliset ainekset olivat muodostuneet "Yhteishyvän puolueeksi" ja koettivat hieroa poliitista sopimusta sosialistien kanssa. Mutta heti ensi neuvottelussa kävi selville, että heidän päämääränsä ja mielihiteensä olennaisesti erosivat, joten valtiollisen yhteistoiminnan ajatuksesta luovuttiin. Yhteishyvän puolue ei kyennyt hankkimaan vaadittua määrää allekirjotuksia valtioehdokastensa esillesaamiseksi ja tyytyi sentähden nimittämään ehdokkaansa vain New Yorkin paikallisvaaleihin, joissa ei saanut täyttä 700 ääntä. Sosialistinen työläispuolue laati täyden valtiolistan, etummaisena tunnettu Brooklynin lääkäri Franz Gerau vetoamisoikeuden tuomarin ehdokkaana, ja sai koko valtiosta 13,704 ääntä.

Tämän ehdokaslistan joltiseenkin menestykseen suuresti vaikutti australialaisen salaisen äänestyksen käytäntöön tuleminen New Yorkin valtiossa. Tämän järjestelmän mukaan tulivat puolueen ehdokasten nimet

esiintymään valtion jokaisen 61 kauntin äänestyslipuissa, ja sosialistien itsensä ihmeeksi oli heidän listansa saanut joitakin ääniä joka kauntista, paitsi yhdestä (Delawaresta).

Seuraavana vuonna sai puolueen kuvernööriehdokkaas Daniel De Leon New Yorkin valtiosta 14,651 ääntä. Samaan aikaan Massachusettsin ja New Jerseyyn sosialistit ensi kerran esiintyivät poliittisella näyttämöllä, edelliset saaden 1,429 ja jälkimäiset 472 ääntä.

V. 1892 sosialistit ensimmäisen kerran asettivat Yhdysvaltain presidentin ehdokkaat. Tästä oli päätös tehty Syyskuulla puoluetoimistossa New Yorkissa pidetyssä "yleiskansallisessa" puoluekokouksessa, johon oli saapunut kahdeksan edustajaa New Yorkin, New Jerseyyn, Massachusettsin, Connecticutin ja Pennsylvanian valtioista. Presidentin ehdokkaaksi tuli valokuvauskalujen tekijä Simon Wing Bostonista, Mass., ja varapresidentin ehdokkaaksi sähkötaituri Charles H. Matchett Brooklynistä, N. Y. Puolueella oli ehdokkaat kuudessa valtiossa ja niille karttui yhteensä 21,512 ääntä. Siitä pitäen joka vuosi yhä uusia valtioita joutui sosialistisen politiikan piiriin ja äänimäärä nousi hitaasti mutta varmasti, kuten seuraavat numerot osottavat:

V. 1893	-----	25,666.
V. 1894	-----	30,120.
V. 1895	-----	34,869.

Vuoden 1896 vaaleissa sosialistien presidenttiehdokkaana oli Charles H. Matchett ja varapresidentin ehdokkaana Matthew Maguire; niille kertyi kaikkiaan 36,275 ääntä kahdestakymmenestä eri valtiosta.

Mutta seuraavana vuonna Sosialistisen työläispuolueen äänimäärä nousi 55,550:een ja v. 1898 se oli 82,204, joka on korkein äänimäärä mitä Sosialistinen työläispuolue milloinkaan on saavuttanut.¹⁾

IV. — SOSIALISTISEN TYÖLÄISPUOLUEEN SUHTEET AMMATTIYHDISTYKSIIN

1. Paikallisjärjestöt.

Sosialistisen työläispuolueen yrityksistä päästä ammattiyhdistyksien suosioon on edellä jo kerrottu. Vaikka nämä yritykset ylipäätään eivät oikein hyvin onnistuneet, eivät ne sentään olleet aivan tuloksettomia.

Monta paikallista ammattiyhdistystä oli peittelemättömän ystävällisissä väleissä Sosialistisen työläispuolueen kanssa; varsinkin oli puolueen vaikutus ilmeinen muutamissa sellaisten paikallisyhdistyksien keskusjärjestöissä. Tämänlaatuisista järjestöistä tärkein oli New Yorkin Työväen keskusliitto, jonka historia lyhimmittäin kerrottuna on seuraava:

Vuoden 1882 alussa, kun Irlannin maakysymystä maassamme kiihkeästi ajettiin, jotkut työväenjärjestöt toimeenpanivat Cooperin opiston isossa salissa yhteisen joukkokokouksen ilmaistakseen myötätuntoisuuttaan Irlannin maanvuokraajille. Kokouksessa oli useita edustuskelpoisia ammattiyhdistysten jäseniä, ja silloin tuli siellä puheeksi laittaa kaikkia New Yorkin kaupungin ammattiyhdistyksiä varten vakinainen keskuskomitea. Tuumaan tartuttiin paikalla ja Tammikuun 30 p. 1882

---

1) Nämä numerot ovat otetut Lucien Sanialin "Sosialisti-Kalenterista".

pidettiin ensimmäinen kokous. Edustettuina oli neljätoista järjestöä, enin osa saksalaisia ammattiyhdistyksiä. Työväen keskusliiton ohjelmaksi otettiin sosialistien päävaatimukset.

Sosialistisen työläispuolueen kansallissihteeri Philip Van Patten piti puheen; toinen sosialisti Matthew Maguire valittiin sihteeriksi. Kuuden kuukauden ajalla nousi edustettavain järjestöjen luku neljäänkymmeneen viiteen; sangen lyhyessä ajassa siitä tuli tärkein tekijä New Yorkin työväenliikkeessä. Työväen keskusliiton ja Sosialistisen työläispuolueen ystävälliset suhteet jatkuivat joitakin vuosia.

V. 1882 ja taas v. 1883 Työväen keskusliitto itsenäisenä järjestönä otti osaa New Yorkin kunnallisvaaleihin, päästen kummallakin kerralla hiukan yli 10,000 äänen; v. 1886 se teki alotteen kuuluisaan Henry Georgen vaalitaisteluun.

Järjestyneen työväen viimeksimainittu voimannäyte herätti ammattipolitikoitsijain huomiota; toistensa kilvalla nämä koettivat pyrkiä työväen keskusliittoon valittujen edustajien suosioon. Niinkauan kuin Georgen liikkeen innostus kesti, eivät nämä yritykset onnistuneet, mutta liikkeen rautessa sattui poliittisen turmeluksen puuska, jolloin monet työväen johtajat taipuivat kuuntelemaan vanhojen puolueitten pomojen lupauksia. "Ostamis"- ja "lahjomis"-huhut alkoivat käydä tavalliseksi, nurkkakuntia muodostui ja viimein tuli täysi ero. Helmikuulla 1889 oli myrskyinen kokous, jossa oluenpanijain pelien poikotusjutun yhteydessä summakaupalla vaihdettiin lahjanotto-syytöksiä, noin kuusikymmentä edustajaa joukolla lähti kokoussalista ja muodostivat uuden järjestön "Työväen keskusliittokunnan". Oltuaan

erillään muutamia kuukausia nämä järjestöt alkoivat neuvotella uudelleen yhtymisestä. Useampia kokouksia pidettiin, joitakin Liittokunnalle vastenmielisiä jäseniä erkani Työväen keskusliitosta ja niin nuo kaksi joukkoa muodollisesti taas yhtyivät Joulukuussa 1889.

Mutta tästä yhtymisestä ei tullut pysyväistä. Vastakkaisten aineksien välinen eripuraisuus puhkesi uudestaan esille, järjestön kokoukset käytettiin pisteliäihin väittelyihin ja keskinäisiin syyttelemisiin; Kesäkuussa 1890 taas erottiin ja Työväen keskusliittokunta herätettiin jälleen eloon.

Alkuaan kuului Työväen keskusliittokuntaan kolmekymmentä ammattiyhdistystä, mutta ennen pitkää niiden lukumäärä nousi seitsemäänkymmeneen kahteen. Näissä olivat eräät voimakkaimmat ja edistyneimmät järjestöt. Sosialistinen työläispuolue oli keskusliittokunnassa muodollisesti edustettuna ja kauan aikaa sillä oli ratkaiseva vaikutus kaikissa sen neuvotteluissa. V. 1900 molemmat järjestöt taas yhtyivät, ottaen nimekseen "Yhtynyt keskusliitto."

Työväen keskusliitto ja Työväen keskusliittokunta eivät likimainkaan olleet ainoat senlaatuiset järjestöt Yhdysvalloissa. Samanlaisia järjestöjä joko saman tahi muun nimisinä syntyi enimmissä teollisuuskaupungeissa; muutamat niistä, olletikin Brooklynin ja Hudsonin kauntien Työväen keskusliittokunnat, Rochesterin, Buffalon, Cincinnatin ja Clevelandin Työväen keskusliitot, New Havenin Ammattivaltuusto ja Chicagon Ammatti- ja sekatyöläisliitto julkisesti suosivat sosialismia.

Suurimman kannatuksensa Sosialistinen työläispuolue kuitenkin sai New Yorkin saksalaisilta ammattiyhdistyksiltä, jotka v. 1885 olivat muodostaneet eri kes-

kusjärjestön nimellä "New Yorkin kaupungin yhtyneet saksalaiset ammatit". Tämä järjestö oli etupäässä perustettu työväen sanomalehdistön tukemiseksi. Nelivuotisella oloajallaan se tuntuvasti avusti New Yorkin *Volkszeitungia*, hankkimalla sille tilaajia ja ilmoituksia sekä keräämällä varoja sen pystyssäpitämiseksi. Yhtyneitten saksalaisten ammattien aloitteesta myös v. 1886 Henry Georgen vaalitaistelua varten perustettiin englanninkielinen päivälehti *Leader*; kun tämä lehti sittemmin jäi sosialistien käsiin, avustivat saksalaisammattilaiset sitä rahallisesti ja muuten koko lehden lyhyen elinajan. Tätä saksalaisten ammatillista yhtymää perustamassa oli edustajia noin kahdestatoista ammattiyhdistyksestä, mutta kohtapuoleen siihen kuului niitä nelinkertainen määrä.

New Yorkin esimerkkiä seurasivat Brooklynin, Philadelphian, Clevelandin, Baltimoren, Buffalon ja muutamain muiden kaupunkien saksalaiset, muodostaen ammatillisia keskusjärjestöjä; v. 1887 New Yorkin järjestö herätti kysymyksen koko maan saksalaisten ammattijärjestöjen yhtymisestä. Mutta se tuuma ei toteutunut, ja pian alkoivat saksalaisten ammatilliset yhtymät olla rapistumaan päin. Niinkauan kuin nämä järjestöt pysyivät kiinni alkuperäisessä tehtävässään, työväen sanomalehdistön tukemisessa, oli niistä suurta hyötyä ja ne menestyivät, mutta kun ne vuoden 1888 tienoilla alkoivat sekaantua yleisiin ammatillisiin asioihin, joutuivat ne vanhempien ja voimakkaampien työväen keskusjärjestöjen tielle, useasti aiheuttaen pahaa hämminkiä paikallisessa liikkeessä. Monet ammattiyhdistykset eivät tätä uutta politiikkaa hyväksyneet, vaan kutsuivat edustajansa pois; Yhtyneitten saksalaisten ammattien järjestö vähitellen hajosi.

Vaikutusalaltaan ja luonteeltaan saksalaisten ammattilaisen yhtymän kaltainen oli vuoden 1888 seuduilla New Yorkissa perustettu "Yhtyneet hebrealaiset ammatit". Kahdeksankymmenluvun alkupuolella oli Venäjän juutalaisten siirtolaisuus tähän maahan noussut suunnattomiin määriin. Joka viikko saapui näitä siirtolaisia New Yorkiin tuhansittain ja enin osa heistä asettui itäpuoliselle alakaupungille. Pääasiallisesti he harjottivat räätälintyötä ja muutamissa vuosissa he itse teossa olivat vallanneet koko tämän ammattialan haltuunsa. Heidän asuma-alueellaan New Yorkissa, josta alueesta tuli tiheimpään ahdettu paikka maanpiirillä, syntyi satoja räätäliverstaita. Näitä työpajoja, jotka yleisesti tunnetaan "hikipajojen" nimellä, tavallisesti johtivat välikädet eli "urakoitsijat", ja useimmiten ne olivat heidän asuinhuoneittensa yhteydessäkin. Ne olivat aina siivottomat, likaiset ja ummehtuneet; kymmenittäin niissä työskenteli miehiä, naisia ja lapsia sikinsokin ahtaudessa, ahertaen ajottaisin 15 tuntia ja enemmänkin yhtämittaa, uskomattoman alhaisilla palkoilla.

Useampaan kertaan oli koetettu saada heitä järjestyseen, mutta siitä ei tullut mitään ennenkuin keväällä v. 1888. Siihen aikaan olivat juutalaisräätälien palkat laskeutuneet niin kovin pieniksi ja heidän työolonsa huononneet niin perin kurjiksi, että nämäkin miehet, jotka suinkaan eivät suuria vaadi, alkoivat kapinoidaan.

Panivat toimeen sarjan lakkoja. Ensimmäisinä lähtivät tuleen "polvihousujen-tekijät". Kohta seurasivat "housuntekijät, takintekijät, hameentekijät ja nutuntekijät". Muutamassa viikossa oli aina 15,000:een nouseva juutalaisräätälien armeija lakannut työstä, vaatien parempaa palkkaa ja lyhempää työpäivää.

Lakkolaiset olivat järjestymättömät ja kuriin tottumattomat, joten on hyvin epäiltävää, tokko he olisivat mitään asiallista parannusta saavuttaneet ilman sosialistien apua. Sosialistit oikeastaan ottivat koko jutun hoitaakseen. He järjestivät lakkolaiset ammattiyhdistyksiin, kokosivat heille varoja, ohjasivat heidän taisteluansa ja johtivat heidät voittoon. Heti tämän perästä ja samaten juutalais-sosialistien aloitteesta muodostettiin "Yhtyneet hebrealaiset ammatit". Luonnollisesti siis oli juutalainen ammatillinen liike aina sittemmin lujassa ystävyysliitossa sosialistisen liikkeen kanssa, enimmäkseen juutalaisten ammattiyhdistyksien järjestäjät, johtomiehet ja puhujat tulivat Sosialistisen työläispuolueen riveistä ja järjestynyt juutalaistyöväestö puolestaan mielihalulla avusti puoluetta kaikissa sen yrityksissä ja empimättä noudatti kaikkia sen kehotuksia.

New Yorkin mallin mukaan perustettiin juutalaisten ammatillisia yhtymiä myös Newarkissa, Philadelphiassa ja yhdessä tai kahdessa muussa kaupungissa.

Sosialistinen työläispuolue siten saavutti jommoisenkin vaikutusvallan useammassa tärkeissä paikallisjärjestöissä, mutta sen ponnistukset päästäkseen tunkeutumaan suuriin ammatillisiin kansallisjärjestöihin ottivat paljoa kovemmalle ja onnistuivat huonommin, kuten seuraavassa tulemme näkemään.

2. Työnritarit.

Aikoinaan mahtava Työn ritarikunta läksi vähäisestä alusta. Viime vuosisadan kuuskymmenluvulla olivat Philadelphian leikkurit perustaneet ammattiyhdistyksen, joka pian oli joutunut isäntien epäsuosioon, niin

että jäsenet myötäänsä olivat pakotetut eroamaan joko järjestöstään taikka työpaikastaan. Sellaisissa oloissa arveltiin parhaimmaksi luopua julkisesta järjestöstä; Joulukuulla 1869 seitsemän jäsentä, Uriah S. Stephens ja James L. Wright etunenässä, perustivat salaisen seuran, "Ylhäisen ja kunnianarvoisen Työn ritarikunnan".

Ensimmäiset vakinaiset virkailijat valittiin Tammi-kuussa 1870. Niiksi tulivat: kunnioitettava tietäjä, muinois-virkailija James L. Wright; toimiva suurmestari U. S. Stephens; arvoisa esimies Robert W. Keen; arvoisa tarkastaja William Cook; tuntematon ritari Josef S. Kennedy.

Alkuaan kuului seuraan yksinomaan leikkureita ja ensimmäisen toimivuotensa lopussa siinä oli ainoastaan 69 jäsentä. V. 1871 päätettiin seuran toiminta ulottaa muillekin ammattialoille, ja silloin ritarikunnan kasvunaika alkoi. Jo seuraavan vuoden kuluessa syntyi sen toimesta yhdeksäntoista uutta ammattiyhdistystä, "paikallisseuruetta", yksistään Philadelphiassa ja kohta seurasi samanlaisia järjestöjä muissa kaupungeissa ja valtioissa.

V. 1873 Philadelphian "paikallisseurueet" muodostivat ritarikunnan ensimmäisen "piirisseurueen". Muilla paikkakunnilla noudatettiin samaa järjestömuotoa, niin että v. 1877 oli enemmän kuin viisitoista piirisseuruetta Pennsylvanian, New Jersey, Etelä-Carolinan, Connecticutin, Ohion ja muissa valtioissa. Philadelphian paikallisseuruetta nro 1 pidettiin äänettömällä suostumuksella järjestön ylijohdtona.

Aina vuoteen 1878 järjestö oli ankaran salainen. Sen nimeäkään ei ilmaistu sivullisille. Kaikissa virallisissa kirjelmissä ja ilmotuksissa oli ainoastaan "Y. ja

K.-a. Pohjois-Amerikan ***** kunta”, nuo viisi tähteä “Työn ritarien” nimen sijalla.

Järjestön jäsenluvun ja voiman kasvaessa sitä ympäröivä salaisuuden verho antoi aihetta mitä hurjimpiin ja mielettömimpiin huhuihin. Kekseliäät sanomalehdet kertoivat pöyristyttäviä juttuja noitten salaperäisten tähtimerkkien takana piilevistä laajalle levinneistä kommunistisista murhapolttaja-joukkioista. Saarnastuoleista pauhattiin rajusti tätä “rikosliittoa” vastaan. Tuo tuntematon kaikkialla läsnäoleva, vaarallinen järjestö pahanpäiväisesti häiritsi kunnan kansalaisten rauhaa. Näin ollen ritariston toimiva suurmestari U. S. Stephens kii-reimmiten kutsui kokouksen “miettimään, eikö olisi tarpeellista saattaa julkisuuteen järjestön nimeä, sen puolustamiseksi sanomalehdistön, papiston ja kapitalistiyhtiöitten hurjilta hyökkäyksiltä ja parjauksilta”. Kokous pidettiin Philadelphiassa Kesäkuulla 1878; ritarikunnan nimi, tarkoitus ja periaatteellinen ohjelma julkaistiin.

Samana vuonna pidettiin Readingissä, Pennsylvaniassa, Työnritarien ensimmäinen yleinen edustajakokous, jossa asetettiin “Yleisseurueeksi” nimitetty keskustoimikunta.

Senjälkeen ritaristo levisi ennenkuulemattomalla vauhdilla. Yleisseurueen kolmannessa kokouksessa Chicagossa Syyskuulla 1879 ilmoitettiin järjestössä olevan kahdeksattasataa paikallisseuruetta, joista kuitenkin ainostaan 102 oli lähettänyt kertomuksensa. V. 1883 oli jäsenluku yli 52,000; v. 1884 se nousi 71,000:een ja v. 1885 jo 111,000:een. V. 1886 ritarikunta paisui suurimmilleen. Sen vuoden lakkokuume ja työselkkaukset ajoivat siihen uusia jäseniä ihan ryntäämällä; päivittäin otettiin tuhansia eri ammatteihin kuuluvia uusia

jäseniä. Ritarien kokonaislukumäärä tuon vuoden ajalla on arvioitu vaihtelevasti 500,000:sta aina 800,000:een.

Tätä nopean kasvun aikaa kohta seurasi taantumuskausi. Ritarien lukuisat lakkotappiot v. 1886 synnyttivät tyytymättömyyttä, ja kun niinä aikoina perustettiin Amerikan Työväen liittokunta, erosi joukottain jäseniä ritaristosta yhtyäkseen uuteen järjestöön. V. 1891 sanotaan Työnritarien jäsenmäärän olleen alle 200,000 ja sittemmin se on alenemistaan alentunut, niin että heitä ei nykyään enää ole montakaan tuhatta jälellä, hajallaan maan eri osissa.

Työn ritariston perustaja U. S. Stephens oli suurmestarina vuoteen 1879, jolloin Terence V. Powderly valittiin hänen tilalleen; hän oli siinä toimessa yhtämittä vuoteen 1893, jolloin suurmestariksi tuli J. R. Sovereign.

Ensimmäinen periaatteellinen ohjelma hyväksyttiin v. 1878. Se oli pääasiallisesti sama ohjelma minkä George E. McNeil oli laatinut Rochesterin edustajakokoukseen v. 1874.¹⁾ Ohjelman johdanto alkaa tällaisella lausunnolla:

---

1) Toinen runollisempi kertomus tämän asiakirjan synnystä on *Sozialist* lehden 4:nnen vuosikerran 10 n:ssa, nimimerkki "Loman" kirjoituksessa. Kirjottaja, joka on sosialisti ja aikanaan ollut huomattu "ritari" kertoo eräässä tilaisuudessa v. 1881 kysyneensä tätä asiaa U. S. Stephens vanhukselta ja saaneensa seuraavan vastauksen: "Kuleksiesani Euroopassa kolmisenkymmentä vuotta takaperin, tutustuin muutamaaan Eccarius nimiseen Lontoon räätäliin. Myöhemmin, hommaillessani Philadelphian Leikkurien ammattiyhdistystä, sain samaselta räätäliltä silloin tällöin pinkan kiihotuskirjallisuutta, muitten muassa tämän "Julistuksen". En ollut tuota lehtistä koskaan ennen lukenut, mutta havaitsin sen sisältävän paljo sellaista mitä itsekseni olin ajatellut, ja sitä minä koko paljon käytin valmistellessani Ritari-kunnan periaatteellista ohjelmaa." Stephensin mainitsema Eccarius oli hyvin tunnettu Kansainvälisen mies, Marxin ja Engelsin työtoveri, ja hänen lähettämänsä lehtinen oli tuo kuuluisa "Kommunistinen Julistus".

“Suurkapitalistien ja yhtiöitten pelottava kasvaminen ja hyökkäyshalu tulee auttamattomasti, ellei sitä ehkäistä, johtamaan työtätekevien joukkojen kurjistumiseen ja toivottomaan alennustilaan.

“Voidaksemme nauttia täyttä etua elämästä, on välttämätöntä estää ryhmittyneen rikkauden kohtuutonta kasaantumista ja sen pahantekovoimaa.”

Vielä selittää ritaristo yhtenä päämääränään olevan: “Hankkia työntekijöille luomansa varallisuuden täysi nautinto”, ja valtiolta he vaativat muun ohessa:

“IV. Että valtion maat, kansan perintö, on säilytettävä todellisille viljelijöille; ei eekkeriäkään enää rautateille tai keinottelijoille; kaikki keinottelijain käsiin jo joutuneet maat verotettava täyteen arvoonsa.”

“XVIII. Että hallituksen on, valtiasoikeutensa nojalla, ostamalla otettava haltuunsa kaikki sananlennätin- ja puhelinlaitokset sekä rautatiet; ettei tästedes mitään lupakirjaa tai myönnytystä saa millekään yhtiölle antaa minkäänlaisten sanomavaihto-, matkustaja- tai tavara-liikenteen välineitten rakentamiseen eikä käyttämiseen.”

Yhdeksi ritariston ensi tehtävistä mainitaan osuustoiminnallisten työpaikkojen perustaminen, “edistämään palkkatyön poistamista yhteistoiminnallisen teollistuotantojärjestelmän avulla.”

Tätä ohjelmaa ei jälkeenpäin ole muutettu eikä lievennetty asiaksi asti. Sen jyrkkä äänensävy ja etenkin yllämainitut kohdat siinä ovat monasti aiheuttaneet luulemaan Työnritareita sosialistijärjestöksi. Mutta todellisuudessa se oli kaukana siitä. Ritariston perustajilla epäilemättä oli jyrkät mielipiteet yhteiskunnallisista kysymyksistä, niinkuin U. S. Stephensin ja hänen varhaisempain kumppaniensa julkisista lausunnoista näkyy.

Tuon ohjelman periaatteet, joihin sosialistien ajatusjuoksu ilmeisesti on vaikuttanut, tietenkin ilmaisivat heidän todellisia ajatuksiansa, mutta myöhempinä vuosina, varsinkin T. V. Powderlyn valtaanpäästyä, ne jäivät kuolleeksi kirjaimeksi, eikä sosialistien tunkeutumisyrittämisistä tähän järjestöön ollut suurtakaan hyötyä.

Jo v. 1881 muutamat Sosialistisen työläispuolueen johtomiehet, niiden joukossa kansallissihteeri Philip Van Patten yhtyivät ritaristoon, ja puolueen virallinen äänenkannattaja tuon tuostakin osotti myötätuntoisuuttaan Työnritareille. Mutta molempain järjestöjen suhteet pysyivät pelkästään aatteellisina; vasta kun ritarikunta jo oli rapistumassa, yhdeksänkymmenluvun alulla, sosialistit siinä todella pääsivät vaikuttamaan. Eräs "Ylemmä-klupin" nimellä tunnettu New Yorkin kaupungin paikallisseurue oli melkein yksistään sosialisteista muodostunut ja monet muut paikallisosastot olivat sosialismille suosiollisia. V. 1893 Sosialistinen työläispuolue sai määräysvaltansa alaiseksi New Yorkin piiriseurueen, tuon aikoinaan kuuluisan Työnritarien 49:n piiriseurueen, vieläpä pääsi joitakuuta puolueen jäseniä edustajiksi Yleisseurueeseen. Näiden sosialistiedustajien ansiota suuressa määrin oli, että Powderly sinä vuonna jäi uudelleen valitsematta; heidän vaikutuksensa ritaristossa oli niin suuri, että vastavalittu suurmestari J. R. Sovereign lupasi nimittää yhden Sosialistisen työläispuolueen jäsenistä ritariston virallisen *Journal of the Knights of Labor* lehden toimittajaksi. Kun hän ei pitänyt lupaustaan, syntyi siitä tuima riita Sovereignin ja Daniel De Leonin välillä, joka viimeksimainittu oli ritaristossa olevain sosialistien johtaja sekä Sosialistisen työläispuolueen äänenkannattajan *The People* (Kansa)

lehden toimittaja. Tämän riidan johdosta vuotuinen edustajakokous Washingtonissa Joulukuulla 1895 ei hyväksynyt De Leonia "49:n piiriseurueen" edustajaksi. Enempi puoli tämän piirin jäsenistä silloin erosi ja kaikki yhteys Sosialistisen työläispuolueen ja Työnritarien välillä katkesi.

3. Amerikan Työväen liittokunta.

Työnritarien perimmäisenä tarkoituksena oli liittää kaikki Yhdysvaltain työläiset yhdeksi järjestöksi. Järjestäytyminen suoritettiin paikkakunnallisella, ei ammattillisella pohjalla. Hallinto oli tiukasti keskitetty, sillä Yleisseurueen käsissä oli kaikkien ritaristoon kuuluvien järjestöjen korkein valta, eikä ritariston keskuudessa suvaittu yleiskansallisia ammattiliittoja. Tämä järjestömuoto sekä salaisuuden verhon poistettuakin jääneet mutkalliset menot ja temput ynnä virkailijain itsevaltaisuus suuresti haittasivat järjestön soveliaisuutta käytännöllisiin työtaisteluihin. Tyytymättömyys yhä lisääntyi; v. 1881 muutamat kansallisjärjestöjen johtomiehet kutsuivat "kansainvälisten ja kansallisten liittojen, ammattivaltuustojen ja paikallisyhdistyksien" edustajia kokoukseen, jossa perustettaisiin itsenäisten työväenjärjestöjen liittouma toinen toistensa turvaamiseksi ja työväen yhteisten etujen ajamiseksi.

Kokous alkoi Pittsburgissa Marraskuun 15 p. 1881. Siinä perustettiin "Yhdysvaltain ja Kanadan Ammatti- ja sekatyöläisjärjestöjen liittokunta". Tänä aikana ei liittokuntaa käsitetty Työnritarien kilpailijaksi. Uuden järjestön muodostajista 107:stä edustajasta oli kokonaista 48 Työnritarien "paikallisseurueitten" edustajia.

Toinen Liittokunnan kokous pidettiin Clevelandissa Marraskuulla 1882. Siihen otti osaa ainoastaan seitsemäntoista edustajaa. Työnritarit eivät olleet edustettuina. Ensimmäinen vihollisuuden sävel näiden järjestöjen välillä kajahtaa Liittokunnan tarkotusperiä koskevassa päätöksessä. Siinä oli seuraava Työnritareille ajottu kohta:

“Liittokunta koettaa toteuttaa työntekijäin teollisuustuotannollisen yhteyden, ei säätämällä kaavamaista, yhdenmukaista järjestömuotoa kaikille, huolimatta heidän kokemuksistaan tahi tarpeistaan, eikä vastustamalla tai pyrkimällä hävittämään olemassaolevia järjestöjä, vaan säilyttämällä niiden eheyden ja laajentamalla niiden toimialaa, niin että jokainen niistä voi, yksilöllisyyttään kadottamatta, työskennellä kaikkia koskevissa asioissa.”

Kolmas kokous oli New Yorkissa Elokuulla 1883. Edustettuina oli 22 järjestöä, edustajia 27, joista yksi nainen, Työläisnaisten kansallisen liiton edustaja. Valitsevaa henkeä kuvaava on päätös, että vaaditaan Tasavaltalais- ja Kansanvaltapuolueita ensitulevissa yleisissä edustajakokouksissaan julkisesti selittämään kantansa kahdeksantunnin lain voimaansaattamisesta, yleiskansallisten ammattiliittojen laillistuttamisesta ja yleisen työtilastollisen toimiston perustamisesta.

Neljäs vuosikokous pidettiin Chicagossa Lokakuulla 1884; saapuvilla oli 25 edustajaa. Tehtiin lasten työsäkäyttöä paheksuva päätös ja annettiin moitelausunto New Yorkin valtion ylimmälle oikeudelle, sen johdosta että se oli julistanut perustuslain vastaiseksi asetuksen, jolla kiellettiin sikarien valmistus asuinhuoneustoissa. Kokouksen tärkein ja kauimmas tähtäävä päätös oli kuitenkin se “että Toukokuun 1 päivästä 1886 alkaen on

kahdeksan tuntia oleva laillinen työpäivä, ja että kaikkien työväen järjestöjen on siltä varalta valmistauttava“.

Viidenteen kokoukseen Washingtonissa Joulukuulla 1885 oli saapunut ainoastaan kahdeksantoista edustajaa. Edelleen suunniteltiin valmistuksia kahdeksantuntisen työpäivän taistelua varten, mutta muuten ei kokouksen toimista ole erityistä mainittavaa. Näinä aikoina oli työväenliike maassamme suunnattomasti edistynyt. Liittokunnan alkuunpanema kahdeksantunnin kiihotus sekä teollisuusosalalla vallitseva hyvinvointi synnyttivät työväen keskuudessa yleisen liikkeen työolojen parantamiseksi. Entisten ammattiyhdistyksien rivit nopeasti taajenivat ja uusia järjestöjä perustettiin.

Samaan aikaan Työnritarikunnan ja Ammatti- ja sekatyöläisjärjestöjen liittokunnan välinen kilpailu kehittyi ilmivihollisuudeksi. Liittokunta yritti muutamia kertoja esittää sovintoa ja voimien yhdistämistä, mutta ritarit aina torjuivat nämä lähentelyt, pysymällä ahtaan ja harvainvaltaisen järjestömuotonsa kannalla. Seuraus oli, että joukko mihinkään liittymättömiä ammattiyhdistyksiä, epäillen kumpasenkin noiden yleisjärjestöjen kuntoa, kutsui riippumattomain työväenjärjestöjen edustajakokouksen Joulukuun 8 päiväksi 1886 Columbukseen, Ohioon. Ammatti- ja sekatyöläisjärjestöjen liittokunta osotti terävää valtioviisauttaan kutsumalla oman edustajakokouksensa Joulukuun 7 päiväksi samaan paikkaan. Näin sinne kokoontui yhteistä tarkotusta varten edustajia viidestäkolmatta yleiskansallisesta järjestöstä, joissa oli liittouneita ja itsenäisiä ja joiden yhteinen jäsenmäärä oli 316,469. Vanha liittokunta purettiin ja sen tilalle perustettiin Amerikan Työväen liittokunta (American Federation of Labor).

Vanhan liittokunnan periaatteellinen ohjelma kokouksessa muovailtiin juurtajaksain, valittiin viisimiehinen toimeenpaneva virasto, korotettiin verotusta ja valittiin Samuel Gompers liittokunnan ensimmäiseksi esimieheksi.

Tämän uudestajärjestelyn jälkeen liittokunta edistyi pitkin harppauksin. Vuosikokoukseen 1887 otti osaa 58 edustajaa, jotka virallisten ilmotusten mukaan edustivat 618,000:een nousevaa jäsenistöä.

St. Louisissa v. 1888 pidetty edustajakokous määräsi Toukokuun 1 päivän 1890 kahdeksantuntisen työpäivän voimaanastumispäiväksi. Samanlaisen päätöksen teki vuotta myöhemmin Pariisissa ensimmäinen sosialistien kansainvälinen edustajakokous; Toukokuun 1 päivä on siitälähin ollut työväen kansainvälisenä juhlapäivänä.

Liittokunnan päätöstä osaksi toteutettiin.

V. 1900 "Kirvesmiesten ja puuseppäin yhdistynyt veljeskunta", joka oli valittu liikkeen alkajaksi, teki lakon kahdeksantuntisen työpäivän saavuttamiseksi; veljeskunta voitti 137 kaupungissa, josta oli hyötyä enemmän kuin 46,000:lle ammattilaiselle. Pariisen vuotta aikasemmin olivat sikarintekijät ja saksalaiset latojat saavuttaneet samanlaisen työpäivän lyhennyksen.

Liittokunnan kymmenennessä kokouksessa Detroitissa Joulukuulla 1890 oli 83 järjestöä edustettuna; edustajia oli 103. Esimies ilmotti kuluneen vuoden ajalla antaneensa yhtymäkirjat 282:lle järjestölle ja että kansalliset ammattiliitot samana vuonna olivat perustaneet enemmän kuin 900 osastoa; vuoden 1889 edustajakokouksen jälestä oli ollut 1,163 lakkoa, joista 989 oli onnistunut, 98 päättynyt sovitteluilla ja ainoastaan 76 oli hävitty.

Liittokunta saavutti yhä yleisempää suosiota ja täydellisesti voitti Työnritarit. Vuoden 1887 jälestä liittokunnan jäsenmäärä vaappui tuossa 300,000 tienoilla, mutta vuoden 1900 jälkeen se on joka vuosi huomattavasti kasvanut.

Amerikan Työväen liittokunnan ohjelmaperiaatteet ja tarkotusperät ovat sanamuodoltaan paljoa vanhoillisemmat kuin Työnritarien, mutta siitä huolimatta lienee Liittokuntaa pidettävä edistysmielisempänä näistä järjestöistä. Työnritarit olivat ylimyksellistä joukkoa, jota muusta mailmasta erotti salaisuuden verho sekä monimutkaisten menojen ja temppujen järjestelmä. Liittokunta taas on kaiken aikaa ollut kansanvaltainen järjestö, joka on vapaasti ja avoimesti käsitellyt kaikkia esiintyviä kysymyksiä, huolehtinut maan työväen eduista ja alinomaa ollut julkitaistelussa pääomaa vastaan.

Etupäässä näistä syistä tuli Liittokunta heti alunalkain sosialistien suosimaksi toimialueeksi. Järjestöä v. 1881 perustamassa olleista 107:stä edustajasta oli kuusi aito sosialistia; olipa Liittokunnan esimies Samuel Gompers, josta myöhemmin on kehittynyt mitä jäykin sosialismin vastustaja, siihen aikaan sangen suosiolinen sosialismille. Menivätpä jotkut sanomalehdet niin pitkälle, että lukivat hänet sosialisteihin kuuluvaksi.

Kaikissa Liittokunnan edustajakokouksissa on ollut suurempi tai pienempi määrä sosialistiedustajia, jotka ovat koettaneet käyttää tilaisuutta aatteittensa levittämiseen.

Vuoden 1885 edustajakokouksessa sosialistit ensi kerran ehdottivat tehtäväksi päätöstä, jolla työväenluokkaa kehoitettaisiin itsenäiseen valtiolliseen toimintaan. Ehdotus hyljättiin, mutta seuraavassa Liittokunnan vuo-

sikokokouksessa päätettiin suurella enemmistöllä kehottaa jäseniä "hartaasti kannattamaan työväenluokan itsenäisiä poliittisia liikkeitä".

Jokaisessa seuraavassa kokouksessa on sosialistien onnistunut saada teoriansa yleisen keskustelun alaisiksi, muodossa taikka toisessa. Vuoden 1890 edustajakokouksessa asiaa käsiteltiin perinpohjin. Edellisenä suvena oli New Yorkin Työväen keskusliittokunta pyrkinyt Amerikan Työväen liittokuntaan. Sille ei annettu yhtymiskirjaa, koska siihen kuuluvien järjestöjen luettelossa oli myös Sosialistisen työväenpuolueen "amerikkalainen osasto". Tämä oli hra Gompersin selityksen mukaan ihan vastoin Liittokunnan perussääntöjen 4:n luvun 5:ttä pykälää, jossa valtiollisiin puolueihin yhtyminen kielletään.

Työväen keskusliittokunta vetosi asian edustajakokoukseen ja lähetti "amerikkalaisen osaston" asianajajaksi Lucien Sanialin. Sosialistit väittivät, ettei heidän järjestönsä ollut valtiollinen puolue tuon sanan tavallisessa merkityksessä; että Sosialistinen työläispuolue oli yksistään työväen etuja ajava järjestö, ja että sen osanotto politiikkaan oli vain keinona sen taistelussa työväenluokan vapauttamiseksi.

Gompers ja hänen kannattajansa taas väittivät, että valtiollinen puolue on valtiollinen puolue, huolimatta siitä minkälaiset sen lopulliset tarkotusperät lienevätkin. Asiaa ei otettu ollenkaan suoranaisesti sosialismin hyväksymistä koskevana kysymyksenä. Jotkut edustajat nimenomaan selittivät, etteivät he olleet sosialismin eikä itsenäisen työväen poliittisen toiminnan vastustajia, vaan että he tulisivat äänestämään edustusosoikeuden myöntämistä vastaan Sanialille siitä syystä, koska he eivät tah-

toneet politiikkaa päästettäväksi Liittokunnan piiriin. Kuitenkin voitane loppuäänestyksen tulosta — 525 ääntä Työväen keskusliiton hyväksymisen puolesta ja 1,699 sitä vastaan¹⁾ — pitää hyvänä sosialismin senaikaisen voiman mittana Liittokunnassa.

Suoranaisemmin tuli sosialismin asia esille Liittokunnan kokouksessa Chicagossa v. 1893, kun Sosialistisen työläispuolueen jäsen Thomas J. Morgan esitti seuraavan päätösehdotuksen:

“Koska Suur-Britannian ammattijärjestöläiset, kokeumuksen ohjaamina ja edistyksen vaatimuksia noudattaen, ovat hyväksyneet itsenäisen työväen politiikan periaatteen taloudellisen toimintansa apukeinoksi; ja

“Koska tästä menettelystä on ollut mitä edullisimpia tuloksia; ja

“Koska itsenäinen työväen politiikka perustuu seuraavalle ohjelmalle, nimittäin:

“1. Opetuspakko;

“2. Välitön lainsäädäntö;

“3. Kahdeksantunnin laillinen työpäivä;

“4. Työpajat, kaivokset ja kodit terveysthoidollisen tarkastuksen alaisiksi;

“5. Isäntien vastuunalaisuus terveyden, ruumiin tai hengen vahingoittumisesta;

“6. Urakoimisjärjestelmän poistaminen kaikista yleisistä töistä;

“7. Hiutusjärjestelmän¹⁾ poistaminen;

“8. Raitiotiet kaupunkien kunnallisomaisuudeksi sekä

---

1) Liittokunnan kokouksissa on edustajilla yksi ääni joka sadalta edustettavalta jäseneltä.

1) Teollisuustöiden teettäminen kaikkien perheenjäsenten kotitöinä, perin alhaisilla palkoilla. Suoment. muist.

kaasu- ja sähkölaitokset valon, lämmön ja voiman saantia varten yleisiin tarpeisiin;

“9. Sananlennättimet, puhelimet, rautatiet ja kairokset kansallisomaisuudeksi;

“10. Kaikki tuotannon ja tavaranjaon välineet kansan yhteisomaisuudeksi;

“11. Kaikki lainsäädäntö yleisäänestyksestä riippuvaksi; sentähden

“*Päätetään*, että tämä kokous täten hyväksyy tämän brittiläisten toveriemme poliittisen toiminnan; sekä

“*Päätetään*, että tämä ohjelma ja valtiollisen työväenliikkeen perusta on tuleva ja täten tuleekin Amerikan työväenjärjestöjen harkittavaksi, pyytäen niitä evästämään ensitulevaan Amerikan Työväen liittokunnan kokoukseen lähetettävät edustajansa tämän perin tärkeän asian varalta.”

Ehdotuksesta keskusteltiin varsin vakavasti ja taitavasti molemmin puolin, mutta sosialisteilla oli eittämättä väittelyssä edullisempi asema; sen vuoden teollisuuspulan tuottama yleinen kurjuus työväen keskuudessa oli valmistanut edustajien mielet jyrkkiin yhteiskunnallisiin aatteihin taipuvaisemmiksi; se seikka että ehdotuksen lopullinen hyväksyminen oli pantu yleisäänestyksestä riippuvaksi, saattoi vastustajat sellaiseen huonoon asemaan kuin jos he tahtoisivat estää valitsijoitaan itse neuvottelemasta näin tärkeästä kysymyksestä. Ehdotus hyväksyttiin sievällä enemmistöllä; seuraavana vuotena lukuisat Liittokuntaan kuuluvat järjestöt siitä keskustelivat ja äänestivät. Sosialistit ovat aina väittäneet, että tässä yleisäänestyksessä ehdotus kokonaisuudessaan tuli musertavalla enemmistöllä hyväksytyksi; heidän ammattijärjestöissä olevat vastustajansa

sen kieltävät. Kumpaakaan väitettä ei voitu todistaa, sillä kun ehdotus Liittokunnan ensi kokouksessa Joulukuulla 1894 taas tuli esille edustajien äänestettäväksi saamiensa ohjeitten mukaan, onnistui kokouksen johtavain voimien sukkelalla tempulla sivuuttaa koko juttu. Kun 10:s pykälä, joka oli ehdotuksen varsinainen ydin, koska siinä vaadittiin kaikkien tuotanto- ja tavaranjaon välineitten yhteisomistusta, oli tulemaisillaan äänestettäväksi, esitettiin yhtäkkiä sen sijalle toinen ponsi, jossa vaadittiin valtion maat annettavaksi ainoastaan todellisten viljelijäin haltuun. Lyhyen keskustelun jälestä uusi ponsi hyväksyttiin, joten se tuli alkuperäisen tilalle.

Kolmessa seuraavassakin Amerikan Työväen liittokunnan vuosikokouksessa tuotiin sosialismin aatteita esille yhden tai toisen päätösehdotuksen muodossa; keskimäärin nuo ehdotukset saivat noin neljännän osan edustajien äänistä.

V. 1898 Kansas Cityssä pidetty Liittokunnan edustajakokous, hyljättyään Max S. Hayesin (Clevelandista) tekemän sosialistisen päätösehdotuksen, määritteli kantansa seuraavasti:

“Meidän käsittääksemme Amerikan Työväen liittokuntaan kuuluvat amerikkalaiset ammattiyhdistykset eivät kiellä eivätkä koskaan ole kieltäneet keskustelemasta taloudellisia ja poliitisia kysymyksiä yhdistystensä kokouksissa. Meidät on evästetty puoluepolitiikan, uskonnollisten erimielisyyksien tai rotu-ennakkoluulojen hyväksymistä tai esittämistä vastaan. Me pidämme ammattiyhdistysmiesten velvollisuutena tutkia ja keskustella kaikkia kysymyksiä, joilla on kantavuutta heidän elinkeinolliseen tai valtiolliseen vapauteensa nähden.”

4. Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma.

Vuodesta 1890 alkaen olivat Sosialistisen työläispuolueen yksityiset jäsenet, ilman virallisen puoluehallinnon ohjausta tai valtuutusta suorittaneet taistelunsa sosialismin puolesta Liittokunnan kokouksissa. Tunnustetut puoluejohtajat ja virallinen puoluelehdistö lakkasivat kannattamasta ja suosimasta Liittokuntaa jo Detroitin kokouksessa olleen Sanialin jutun jälestä; useat etevät puoluejäsenet, niinkuin Thomas J. Morgan Chicagosta, Max S. Hayes Clevelandista ja J. Mahlon Barnes Philadelphiasta edelleen koettivat saada sosialismin periaatteita istutetuksi Liittokuntaan, mutta puolueen toimihenkilöt, Daniel De Leon etunenässä, puuhasivat Työnritariston vallottamista edelläkerrotuilla tuloksilla.

Kun Sosialistinen työläispuolue Marraskuussa 1895 lopullisesti riitaantui Ritarien kanssa, huomasi puolue ensi kerran koko olinajallaan olevansa julkisessa vastarinnassa molempiin yleiskansallisiin ammatillisiin järjestöihin.

Se kokemus, minkä *The Peoples* toimittaja toverineen oli saavuttanut lyhyellä mutta myrskyisellä vierailullaan niin Amerikan Työväen liittokunnassa kuin Työnritaristossakin, oli heiltä vienyt kaiken jatkamishalun. He menettivät viimeisenkin toivonsa noitten "turmeltuneiden" järjestöjen voittamisesta sosialismin puolelle. Tästä oli seurauksena kilpailevan järjestön "Sosialistisen ammatti- ja sekatyöläisliittouman" perustaminen.

Kun Sosialistisen työläispuolueen johtajat ensin laativat suunnitelmansa Työnritariston valtaamiseksi, he taivuttivat useita heille ystävällisiä New Yorkin ammatti-

yhdistyksiä, etupäässä saksalaisen ja juutalaisen työväestön muodostamia, liittymään ritareihin. Nuo yhdistykset pysyivät Sosialistiselle työläispuolueelle uskollisina vielä senkin jälkeen kun puolueen ja ritarien välit lopullisesti särkyivät; Joulukuulla 1895 kun De Leon julkisesti ilmotti luopuvansa ritareista ja kehotti näitä yhdistyksiäkin heistä erkanemaan, suuri enemmistö noudatti kehotusta.

Nämä Työnritareista eronneet olivat Sosialistisen ammatti- ja sekatyöläisliittouman kantajoukkona; heihin sitte yhtyi toisia sosialismia suosivia työväenyhdistyksiä.

Kahden tai kolmen ensivuotensa ajalla Liittoumaan yhtyi kolmattasataa eri työväenjärjestöä, joista tärkeimmät olivat New Yorkin Työväen keskusliittokunnan 27 ammattiosastoa, New Yorkin Yhtyneitten hebrealaisten ammattien 25 osastoa, Brooklynin Sosialistisen työväen liittokunnan 12, Newarkin Sosialistisen työväen liittokunnan 7 ja erään Chicagon keskusjärjestön 8 osastoa.

Liittoumaan kuului sitäpaitsi monta paikallisjärjestöä New Yorkin, New Jerseyyn, Massachusettsin, Rhode Islandin, Pennsylvanian, Ohion, Illinoisin ja muissa valtioissa; kukoistuksensa aikana sen jäsenmäärän sanotaan olleen enemmän kuin 20,000.

Vaikka Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma oli ammattiyhdistyksistä muodostettu järjestö, oli sen oltava jonkunlaisena Sosialistisen työläispuolueen apujoukkona.

Aivan vastoin Liittokunnan ja Työnritarien käsityskantaa, piti Liittouma työväenluokan valtiollista toimintaa tärkeämpänä kuin taloudellista taistelua; se pyysi puolueen eri "osastoja" lähettämään edustajia paikal-

lisiin neuvostoihinsa; tarjosi puolueelle kokonaisuudessaan edustusoikeutta yleisiin kokouksiinsa sekä vaati jokaiselta paikallis- ja kansallisvirkaileijalta sitoumuksen "että he eivät yhdy mihinkään kapitalistipuolueeseen eivätkä kannata mitään muuta kuin Sosialistisen työläispuolueen poliittista toimintaa."

Järjestömuodoltaan Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma oli jotenkin tarkka jäljennös Työnritaristosta. Eri järjestöt olivat nimeltään "paikallisliittoumia", ja järjestön ylin valta oli "yleistoimikunnalla".

Liittouma oli alunpitäin epäonnistunut. Sen hajanaiset ja epäselvätkin tarkotukset sekä kovin keskitetty ja vanhettunut järjestömuoto haittasivat sen tehokkuutta käytännöllisissä työtaisteluissa; johtajien itsevaltainen menettely tuntui vastenmieliseltä useista tärkeimmistä siihen yhtyneistä järjestöistä. Ensiksi erosivat Liittoumasta Brooklynin ja Newarkin Panimomiesten ammattiosastot, joita yleistoimikunta oli vaatinut luopumaan kansallisesta ammattijärjestöstään. Panimomiesten esimerkkiä pian seurasi toisia ammattiosastoja. Niistä 228:sta järjestöstä, joille oli annettu Liittouman yhtymiskirjat Joulukuusta 1895 alkaen Heinäkuun 4 päivään 1898, oli Heinäkuulla 1898 Buffalossa pidettyä vuosikokousta alettaessa jäljellä ainoastaan 114, joista niistäkin vain 54 suorittivat Liittoumalle tulevat maksut.¹⁾ Kohta Buffalon kokouksen jälkeen erosi New Yorkin Työväen yhtynyt keskusliitto, joka oli Liittouman kaikkein vankin järjestö, niin ettei Liittoumaan jäänyt kuin kourallinen miehiä.

---

1) "The Attitude of the Socialists toward the Trade Unions" (Sosialistien suhde ammattiyhdistyksiin). kirj. N. I. Stone. New York, 1900.

Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma pysyi nimellisesti eleillä, kunnes Mailman teollisuustyöläisten (joista puhumme tuonnempana) järjestö perustettiin; siihen sen jäännökset sulautuivat.

NELJÄS LUKU

Sosialistipuolue

I. — Viimeaikaisia Sosialismin edellytyksiä.

Kansamme teollistuotannollisessa ja poliitisessa elämässä tapahtui viime vuosisadan viimeisellä kymmenluvulla paljon sellaista mikä oli omansa levittämään sosialistista ajatustapaa maassamme. Teollisuuden keskittymishalu ei ollut milloinkaan ennen ollut niin huomattava. "Kokonaista 500 miljoonaa dollaria on kivihiiliyhtymässä", kertoi Lloyd v. 1894, "öljy-yhtymässä on lähes, jos ei ihan täyteen, 200 miljoonaa dollaria ja sen jäsenten johtamalla muilla yhtymillä on myös satoihin miljooniin nouseva pääoma. Satoja miljoonia dollareita on Pohjoislännen rautateissä ja viljasäiliöissä yhtyneinä nisunviljelijöitä vastaan. Karjanosto- ja liha- liikkeessä on aina 100 miljoonaa dollaria; viinassa 35 miljoonaa ja oluessa vielä hyvän joukon enemmän; sokerissa 75 miljoonaa; nahkaliikkeessä enemmän kuin 100 miljoonaa; kaasussa satoja miljoonia. . . Yhdysvaltain rautateissä on pyörein luvuin 10,000 miljoonaa dollaria vaatimassa voitto-osinkoja ja korkoja. Joka vuosi ne yhtyvät yhä lujemmin."¹⁾

Nuo suunnattomat pääoman yhtymät saattoivat myös laajoja työläisarmeijoja kullakin näillä elinkeinoaloilla yhdistymään. Jättiläistrustit synnyttivät peljättäviä ammattiliittoja. Luokkarajat selvenivät, luokkataistelu kiih-

---

1) "Wealth against Commonwealth" (Rikkaus yhteis-
hyvän vihollisena), kirj. Henry D. Lloyd.

tyi ja laajeni. Tuskin meni vuotta, ettei olisi ollut yksi tai useampia tanakoita taisteluita pääoman ja työn välillä.

Erittäinkin oli tämän merkillisen vuosikymmenen alkupuoli näitä taisteluita täynnä; yrittämättäkään niitä tässä tarkemmasti selostaa, mainitsemme muutamia tuon ajan huomattavimpia lakkoja.

Ensimmäinen yleistä huomiota herättävä tässä lakkojen sarjassa oli Carnegie ja kumppanien rauta- ja terästehtaissa Homesteadissa Pennsylvaniassa Heinäkuulla 1892 syntynyt lakko.

Homestead oli noin 12,000 asukkaan kaupunki, Andrew Carnegien ja hänen yhtiötoveriensa perustama; väestö oli enimmäkseen terästehtaitten työntekijöitä. He kuuluivat Liittoutuneiden rauta- ja terästyöläisten yhdistykseen; tapana oli ollut määrätä työpalkat isäntien kanssa tehdyillä ajottaisilla sopimuksilla. Viimeinen sopimus päättyi Kesäkuun 30 p. 1892. Määräpäivän lähetessä tehtaitten omistajat ilmottivat alentavansa palkkoja sekä vaativansa uuden sopimuksen loppumisaikaksi Tammikuun eikä Kesäkuuta. Työntekijät hylkäsivät tarjotut ehdot, etupäässä siitä syystä etteivät he arvelleet voivansa kestää työnseisautusta sydäntalvella eikä siis vastustaa enempiä palkan alennuksia, jos niitä uuden sopimuksen päättyessä taas yritettäisiin. Seurauksena oli työnsulku, ja taistelu alkoi.

Isännät eivät suinkaan olleet valmistumattomat tappelun varalta. Viikkoja aikasemmin oli yhtiön toimitusjohtaja H. C. Frick rakennuttanut tehtaitten ympärille kolme mailia pitkän, viittätoista jalkaa korkean, piikkilangalla päällystetyn aidan. Tuon varustuksen työmiehet ristivät "Frickin linnaksi."

Isäntien seuraava toimenpide oli kolmensadan Pinkertonin poliisin tuottaminen; hampaihin saakka asetettuina ne saapuivat vesitse varhain aamulla Heinäkuun 6 päivänä. Noiden miesten tulo aiheutti kiihtymyksen ja verinäytelmän, jollaista tuskin oli ennen ollut maamme työtaisteluitten aikakirjoissa. Heti kun lakkovahdit olivat huomanneet pinkertonilaisia kulettavan aluksen, he nostivat hälytyksen. Lakkolaiset heräsivät unesta ja muutamassa minuutissa oli jokitörmä täynnä takittomia ja hatuttomia, mutta haulikoilla ja luodikoilla varustettuja miehiä, jotka olivat varmasti päättäneet estää pinkertonilaisten maallenousun. Mutta viimeainitut eivät näy oivaltaneen aseman vakavuutta. Koettivat pelotella lakkolaisia ottamalla uhkaavan asennon ja tähtäämällä kiiltävät revolverinpiippunsa heitä kohden. Silmänräpäys jännitettyä odotusta. Aluksesta ammutaan laukaus, yksi lakkolaisista kaatuu, kuolettavasti haavotettuna. Raivon ulvahdus ja yhteislaukaus oli lakkolaisten vastauksena; hurja kuulatuisku alettiin molemmin puolin. Turhaan koettivat lakon johtajat rauhottaa miehiä ja lopettaa teurastusta — lakkolaisia ei voitu hillitä. Taistelua kesti moniaita tunteja, kunnes pinkertonilaiset peräytyivät jokirannalta ja vetäytyivät aluksensa kajuuttaan. Siellä he viruivat Heinäkuun auringon hiostavassa kuumuudessa, tukehduttavassa ahtauudessa ja ilman puutteessa, hurjistuneitten miesten rannalta yhtämittaa ampuessa, niin että heidän vihdoin täytyi antautua. Lakkolaiset pitivät heitä vankina eräässä urheilurakennuksessa ja iltasella lähettivät pois kaupungista junassa. Kuolleita oli molemmilla puolin yhteensä kaksitoista ja vaikeasti haavotettuja kolmattakymmentä. Tämän tapauksen jälestä Homestead julistettiin sotalain

alaiseksi, valtion sotaväki majaili kaupungissa useampia viikkoja, kohdellen lakkolaisia varsin ankarasti. Ottelu päättyi lakkolaisten häviöllä.

Homesteadin lakko oli vielä kesken, kun kaukana Pohjoislännellä, Cœur d'Alenen piirissä Idahon valtiossa puhkesi melkein yhtä tuima taistelu. Tuon piirin rikkaita hopea- ja lyijykaivoksia olivat kaivosmiehet itse pitäneet käynnissä pitkät ajat, joko yksittäin tai pieninä ryhminä. Mutta viljelyksen edistyessä nämä kaivokset joutuivat yritteliästen kapitalistien huomioon. Ne ostettiin sitä varten muodostetuille renkaille; entiset itsenäiset kaivosmiehet muuttuivat palkkatyöläisiksi, joiden palkat myötänään alenivat. Kaivosmiehet järjestyivät ja kun heidän palkanylennysvaatimustaan ei hyväksytty, tekivät lakon. Heidän sijaansa pian hankittiin miehet; lakkolaisten ja lakonrikkurien välillä syntyi aseellinen tappelu, jossa useita miehiä kummaltakin puolen sai surmansa ja haavotettiin. Lakkolaiset jäivät aseman vallitsijoiksi, ajettuaan heidän tilalleen tulleet pois kaivoksista. Heitä oli 1,200 hyvillä aseilla varustettua miestä, kun sitävastoin koko valtion sotaväki nimellisesti nousi 196 mieheen. Tässä hädässä valtion kuvernööri pyysi Yhdysvaltain vakinaista väkeä ja sitä lähetettiin viipymättä ja tinkimättä. Lakko nujerrettiin, johtajat vangittiin ja heitettiin tyrmään; oikeusjuttu nostettiin kaivosmiesliiton hajottamiseksi laittomana yhdistyksenä.

Vajaan kuukauden kuluessa ylläkerrotuista tapah-
tumista sattui kaksi uutta laaja-alaista lakkoa yhtäaikaan eri osissa maata — Buffalossa ja Tennesseeessä.

Buffalon lakko. — V. 1892 oli New Yorkin valtion lainlaatijakunta säätänyt asetuksen, jolla rautatieläisten

työaika rajotettiin kymmeneksi tunniksi päivässä. Tämän asetuksen puolesta oli tehty innokasta kiihotustyötä, koska se helpottaisi rautatieläisten liikarazitusta sekä samalla lisäisi matkustavan yleisön turvallisuutta. Mutta kun se vihdoin oli saatu valmiiksi, huomattiin siinä "lisäke", jonka mukaan rautatieläisiltä sai vaatia ylityötä eri korvausta vastaan. Tämä säädös teki koko asetuksen ihan arvottomaksi. Yhtiöt alensivat väkensä palkkoja enemmän kuin tarpeeksi tuon ylityöstä maksettavan korvauksen varalta; tuloksena oli, että rautatieläisten palkat jonkun verran alenivat ja työaika pysyi entisellään.

Enemmän tästä asiaintilasta joutuivat kärsimään vaihdemiehet, joita monasti pidettiin työssä 36 tuntia yhteen jaksoon, edes ruokailulomaa myöntämättä. Buffalossa oli eri ratojen vaihdemiehiä viidettäsataa; Elokuun 13 p. 1892 he tekivät lakon, vaatien päivän lyhennystä ja palkkojen korottamista. Yhtiöitten ei onnistunut saada miehiä heidän sijaansa, lakko laajeni ja rautatieliikenne Buffalon tienoilla pysähtyi. Väestö oli vaihdemiehille myötätuntoinen ja paikallinen sotaväki, jota oli tilattu jo riidan alkuaikana, näytti haluttomalta häiritsemään heidän "lakkovahtejaan". Lakkolaisilla oli hyvät voiton toiveet, kun rautatieyhtiöitten virkailijat uhkauksilla ja mairitteluilla saivat vähä vastahakoisen sheriffin pyytämään kuvernööriltä sotaväkeä. Neljäkymmenen kahdeksan tunnin kuluessa melkein koko valtion sotavoima — noin 8,000 miestä neljäsataa lakkolaista vastaan — oli taistelupaikalla, ja asema muuttui heti toiseksi. Sotaväen turvin saivat yhtiöt hankituksi miehiä lakkolaisten tilalle; vahdinpitoa ja muita lakkolaisten tavallisia taisteluokeinoja ei suvaittu, joten

lakolta selkä taittui; lakko julistettiin päättyneeksi Elokuun 24 p.

Täydelleen toisenlaiset olosuhteet jokseenkin samaan aikaan johtivat työrettelöihin Tennesseeen kivihiliseuduilla. Siellä riita syntyi vankityön käyttämisestä kaivoksissa. Valtion vankilajärjestelmän nojalla olivat viranomaiset useita vuosia pitäneet tapoinaan vuokrata vankeja, pääasiallisesti mustarotuisia, kaivosten omistajille vuosikaupalla; säännöllisesti käytettiin vankityötä ja vapaata työtä yksissä kaivoksissa. Alituisen olivat kaivosmiehet tehneet valituksia tällaisesta kilpailusta ja alentavasta seurasta; useamman kerran olivat jäykät Tennesseeen miehet kapinoineet ja asevoimalla ajaneet vangit pois kaivoksista.

Vuoden 1892 rettelöt olivat tuollaisten tapauksien uusimista, paitsi että niitä nyt harjoitettiin suuremmassa mitassa. Ensimmäinen kahakka sattui Tracy Cityssä, jossa vapaat kaivosmiehet ottivat valtaansa 300 vankityömiestä, ajoivat heidät vapauteen ja polttivat heidän kasarminsa. Kahta päivää myöhemmin uudistui sama temppu Inmanin rautakaivoksissa sekä Elokuun 17 päivänä Coal Creekin kivihilikaivoksissa.

Muutamia valtion kuvernöörin lähettämiä sotilasosastoja vangittiin matkalla, riisuttiin aseettomiksi ja lähetettiin takaisin; sananlennätinjohtoja katkottiin ja rautatieratoja rikottiin. Kaivosmiehet olivat yksinvaltiaina taistelukentällä, kunnes valtion koko sotavoima oli saatu kootuksi kivihiliseudulle. Silloin lakkolaiset voitettiin ja heitä rangaistiin armahtamatta. Kaikkia liikkeen johtajia vastaan oli annettu vangitsemiskäskyt. Muutamissa päivissä vangittiin kokonaista 500, kirkot ja kouluhuoneet muutettiin vankiloiksi, kymmenittäin heitä pantiin

syytteen murhasta, kapinannostosta, rikosliitosta jne. Kapina oli kukistettu ja rauha palautettu Tennesseeessä.

Laajakantoisin ja huomiota herättävin tämän aikaisista lakoista oli kuitenkin Pullmanin eli Chicagon lakko v. 1894. Chicagon läheisyydessä olevan Pullmanin kauppalan oli v. 1880 perustanut kuuluisa palatsivaunujen rakennuttaja George M. Pullman. Tässä tehdaskauppalassa on "malli"-vuokrataloja, kouluhuoneraennuksia, kirkkoja, kauppoja ja kirjasto, joiden kaikkien omistajana on Pullmanin Palatsivaunu-yhtiö. Se ei ollut mikään semmoinen hyväntekeväisyyskoe kuin Owenin mainio New Lanark, vaan puhdas liikeyritys, vieläpä erinomaisen tuottava. Yhtiö antoi vuokralaisille sekä asunnon että kaasun, veden ynnä kaikki muut tarpeet ja mukavuudet — korkeista maksuista. Samalla olivat työntekijäin palkat kovin alhaiset, niin että koko kauppa aina oli pahasti velassa yhtiölle. Keväällä v. 1894 olivat työntekijät yhtiölle yksistään vuokravelkaa 80,000 dollaria; usein tapahtui että kun työläisiltä palkan maksussa kannettiin vuokrat, heille ei jäänyt mitään elantotarpeihin.

Tällaisissa oloissa Pullmanin Palatsivaunu-yhtiö ilmoitti vielä kerran alentavansa palkkoja, keskimäärin noin 25 prosenttia. Työntekijät kieltäytyivät suostumasta tähän alennukseen ja heidät suljettiin työstä. Moneen kertaan koetettiin Pullmanin yhtiötä saada taiputetuksi lykkäämään riitakysymys sovinto-oikeuteen, mutta kaikkiin sellaisiin kehotuksiin saatiin aina sama järkähtämätön vastaus: "Meillä ei ole mitään sovittelavaa."

Tälläan oli asema ollut monta viikkoa, kun Amerikan Rautatieliitto, joka äskettäin oli järjestänyt Pullmanin työmiehet, otti asian haltuunsa.

Amerikan Rautatieliitto oli Eugene V. Debsin väsymättömään ponnistuksen johdosta saatu perustetuksi Kesäkuulla 1893. Se oli erilaatuisten rautatieläisjärjestöjen yhtymä; v. 1894 siihen sanottiin kuuluneen 150,000 jäsentä. Kun liitolla oli vuosikokous Chicagossa Kesäkuulla 1894, valittiin siinä komitea vielä pyytämään Pullmanin yhtiötä antamaan työmiestensä valitukset sovinto-oikeuden ratkaistaviksi. Komitean anomusta yhtiö ei ollenkaan ottanut huomionsa; silloin kokous, innostushuutojen raikuessa, päätti ryhtyä poikottamaan Pullmanin vaunuja kieltämällä työskentelemästä ainoassakaan junassa, joissa näitä vaunuja nähtäisiin.

Taistelu muodostui nyt yleiseksi. Työntekijäin puolelta johti taistelua Eugene V. Debs sangen kyvykkäästi ja rohkeasti; rautatieyhtiöitten taholla taas oli taistelun johdossa "Yleis-isännöitsijäin yhdistys", jonka etevimmät rautatieyhtiöt olivat perustaneet suureksi osaksi palkkojen alentamista varten koko maan rautatiepalveluksessa. Tunti tunnilta lakko laajeni ja jännittyi. Muutamissa päivissä oli Chicagon, Cincinnatin, Clevelandin, Omahan, San Franciscon ja monen muun keski- ja länsivaltioitten tärkeän paikkakunnan koko rautatiliikenne pysähdyksissä. Lihatarvaran ja maanviljelystuotteitten kuljetus kärsi suurta haittaa, monet teollisuusalat kaikkialla maassa herpaantuivat. Amerikan Rautatieliiton voitto näytti varmalta, kun Yhdysvaltain oikeuslaitokset astuivat väliin, estämällä uhkakielto (injunksiooni)-tuomioilla lakkolaiset jatkamasta Pullmanin vaunujen poikotusta. Chicagon tuomarit Wood ja Grosscup antoivat ensimmäiset uhkakieltotuomiot, ja muissa valtioissa tuomarit seurasivat heidän esimerkkiään.

Asema oli nyt varsin kireä, mutta yhä kireämmäksi se tuli, kun Yhdysvaltain presidentti, kuvernööri Altgel-din vastalauseesta välittämättä, lähetti liittovaltain sota-väkeä Illinoisiin sekä antoi julistuksia Chicagon, Pohjois-Dakotan, Montanan, Idahon, Wyomingin, Washingtonin, Coloradon, Californian, Uuden Meksikon ja Utahin uskollisille kansalaisille säilyttää rauha ja pysyä kodeis-sansa. Nuo julistukset sekä liittovaltain joukkojen ja valtion sotaväen läsnäolo saattoivat laajan alueen maata suorastaan sotalain alaiseksi. Mutta näistä näin innok-kaista toimenpiteistä huolimatta, tahi kenties juuri niit-ten johdosta, monella paikkakunnalla sattui vakavia selkkauksia ja väkivaltaisuuksia.

Tällä välin oli Chicagon oikeuspiirin yleinen syyt-täjä, Yhdysvaltain ylimmän lainvalvojan Olneyn mää-räyksestä, hankkinut ylimääräisen valamiesoikeuston, joka velvotti Debsin ja muut lakonjohtajat pantaviksi syytteeseen rikollisesta salaliittoutumisesta. Syytteen-alaiset miehet vangittiin ja vain suurta takausta vas-taan päästettiin vapaalle jalalle. Vapaaksi päästyä hei-dät heti paikalla vangittiin uudestaan, syytettyinä tuo-mioistuimen halveksimisesta. Tällöin Debs ja hänen toverinsa kieltäysivät hankkimasta takausta ja heidät lähetettiin Cookin kauntin vankilaan odottamaan oikeu-denkäyntiä. Lakko oli murrettu. "Ei ne rautatiet eikä kaivosyhtiöt meitä voittaneet, vaan Yhdysvaltain tuo-mioistuinten valta", lausui Debs myöhemmin ollessaan todistajana tätä kuuluisata työtaistelua tutkimaan ase-tetun Yhdysvaltain Lakkovaliokunnan istunnossa.

Lakossa sai 12 henkilöä surmansa, valtioitten po-liisit vangitsivat 515 ja Yhdysvaltain oikeuslaitokset 190 henkeä. Asiantuntijat arvioivat lakon tuottaneen maalle kaikkiaan noin 80 miljoonan dollarin vahingon.

Saman vuoden Syyskuussa Debs oli oikeudessa tuomioistuimen halveksimisesta, havaittiin syylliseksi ja tuomittiin kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen Woodstockin vankilaan.

Tässä lyhimmittäin kerrotut lakot eivät olleet likimainkaan ainoat yhdeksännentoista vuosisadan loppuvuosina sattuneet rajut pääoman ja työn väliset taistelut. Samanlaisia lakkoja oli tuon tuostakin maan eri osissa ja enimmissä niissä esiintyivät oleellisesti samat pääpiirteet. Taistelu suoritettiin laajalla alalla ja monasti se järkytti maan teollistuotannon perustuksia. Enimmäkseen ne olivat yhtä lyhyet kestävyydeltään kuin kiihkeät luonteeltaan ja useimmissa tapauksissa ne kukistettiin joko paikallisen poliisivoiman, valtioitten sotaväen tahi liittovaltain joukkojen avulla. Uhkakieltotuomio, joka ensin Chicagon lakossa oli osottanut erinomaista tehokkuuttaan, pääsi pian suosituksi työriitojen ratkaisukeinoksi; se tuli olemaan säännöllisenä ilmiönä jokaisessa suuremmassa lakossa. "Uhkakielloilla hallitseminen" — tuo sanantapa, joka sittemmin on poliitisessa historiasamme tullut hyvinkin kuuluisaksi, on peräsin tältä ajalta.

Harvoja poikkeuksia lukuunottamatta lakot päättyivät työntekijäin tappiolla.

Nämä tapahtumat synnyttivät laajoissa työväen piireissä eräänlaista tyytymättömyyttä oleviin oloihin, joten sosialismin opetukset heihin paremmin menivät. Eipä yhteiskunnallinen tyytymättömyys edes täysin rajoittunut kaupunkilaistyöväen keskuuteen. Maamme maalaisväestöllä oli myös omat valituksensa. Maanviljelystyöväen, palkkaväen, lukumäärä oli hyvin suuresti kasvanut ja heidän olonsa olivat useasti huonommat kuin teolli-

suustyöläisten. "Itsenäisenkin" maatilallisen olemisen-taistelu oli käynyt yhä ankarammaksi. Viime vuosi-sadan loppukymmenellä oli maatilallisen taloudellinen asema isosti muuttunut. Suurten rautatieratojen kehityminen ja kuljetusvälineiden ihmeteltävät parannukset olivat tämän maan maanviljelystuotteille muodostaneet yleiskansalliset markkinat; maamies joutui teollisuus-tuotannollisen kilpailun pyörteeseen yhtä pääsemättömästi kuin kaupungin käsityöläinenkin.

"Nykyhetken maatilallinen", lausui A. M. Simons v. 1902, "tuottaa jotakuta erikoista tavaralajia, ei itse sitä käyttääkseen, vaan toivoen voivansa myydä sen yleisillä markkinoilla ja siten saadaksesen näillä markkinoilla rahaa ostaaksensa niitä tavaroita, joita hän todella haluaa käyttää, taaskin noilta samaisilta henkilöttömiltä, tuntemattomilta markkinoilta. Hän on erityis-laadun tuottaja myyntiä varten eikä enää varallisuuden luoja omiksi tarpeikseen. Hänen ostajanansa ei ole joku yksilö, joka erityisesti haluaa juuri tuon tavarantuottamista, vaan suuret, henkilöttömät, kilpailevat maailman markkinat."¹⁾

Tämä muutos merkitsi täydellistä vallankumousta maatiloilla. Suurempaan erikoisviljelykseen ryhtyminen vaati tehokkaampia, täydellisempiä ja kallishintaisempia viljelyskaluja ja koneita; se lisäsi maatilallisen ja kuluttajan välimatkaa, saattaen maamiehen rautateitten, välikauppiaitten ja rahamiesten vallanalaisuuteen.

Vuodesta vuoteen huomasivat maatilalliset tulonsa yhä huonommasti riittävän menoihin; pelottavan yleiseksi alkoi tulla tilojen kiinnittäminen velasta. V.

---

1) "The American Farmer" (Amerikan maatilallinen), kirj. A. M. Simons, Chicago.

1890 nousi Yhdysvaltain maatilallisten kiinnitysvelka niin suureen summaan kuin 1,085,995,960 dollariin ja tuo velka kasvoi yli seitsemän prosentin korkoa. Ainoastaan 47 prosenttia maatilallisista omisti kiinnitysettömän tilan. Jällellä olevista 53:sta prosentista 34 prosenttia ei ollut viljelemänsä tilan omistajia ja 19 prosentin tilukset olivat velan panttina. Vuokrat ja korot nielivät maanviljelijän niukan tulon perin vähiin; hyvillä perusteilla on laskettu amerikkalaisen maatilallisen puhtaaksi tuloksi jääneen keskimäärin 200 dollaria vuodessa tahi ei sitäkään.¹⁾

Näiden teollistuotannollisten olosuhteiden ja liikkeiden ohessa, epäilemättä osaksi niiden johdostakin, oli maan yhteiskunnallisessa ja poliitisessa elämässä nopeasti nousemassa uusi jyrkkä suunta. Se ilmeni monellakin eri tavalla, mutta selvimmän muotonsa se sai Kansallisten ja Kansanpuolueen liikkeinä.

Kansallisen liikkeen perustana oli Bellamyn kuuluisa utoopinen kertoelma "Silmäys jällellepäin". Edward Bellamy oli syntynyt v. 1850 Chicopee Fallsissa, Massachusettsissa; oli papin poika. Opiskellut lakia, mutta kohta vaihtanut tuon ammatin häntä paremmin miellyttävään kirjailijauraan; kirjottanut muutamia kertoelmia, onnistuen keskinkertaisesti. V. 1887 ilmestyi häneltä "Silmäys jällellepäin". Alkuaan ei kertomuksen suunnitelmaan sanota kuuluneen koko yhteiskunnallisten tai teollisuuspulien käsittelemisen. Tekijä oli aikonut kirjottaa vain leikillisen sadun yleismailmallisesta sopusoinnusta ja onnellisuudesta. Mutta työn edistyessä aihe muodostui määrättyyn tarkotukseen pyrkiväksi ja tosioloihin tähtäävämmäksi. Yhteiskuntauudistaja vähi-

---

1) Äskenmainittu teos.

tellen pääsi voitolle sadunkertojasta; mielikuvituksen luomaksi aiotusta teoksesta tulikin yhteiskunnallinen ja poliittinen kyhäelmä.

Tätä teosta kirjottaessaan Bellamy ei ollut perehtynyt uudenaikaiseen sosialistiseen filosofiaan. Hänen aatteensa ja teoriansa olivat hänen omien havaintojensa ja mietiskelyjensä tuloksia; niinkuin kaikki toisetkin utopistit, hän kehitti täydellisen yhteiskuntasuunnitelman varsinaisesti yhden päähänpiston varaan. Hänellä sellaisena aatteena oli "teollisuusarmeija yhdyskunnan *ylläpitoa* varten, ihan samaten kuin sen *puolustaminen* on uskottu sotilasarmeijalle". "Mikäpä oletus voisi olla parempi ja vastaansanomattomampi", hän kysyy, "kuin että sama suunnitelma, joka on osottautunut niin mainion tehokkaaksi hävitystarkoituksissa, yhtä edullisesti soveltuisi tuotantotarkotukseen, jolla alalla nyt niin kauhea sekasorto vallitsee?"

Yhteiskunnan historiallisella kehityksellä ja luokkataistelun teoriolla, jotka ovat sangen suuriarvoiset uudenaikaisen sosialismin filosofialle, ei ollenkaan ole sijaa Bellamyn järjestelmässä. Hänellä tarkotuksenmukaisuus on kaiken määrääjänä; hän ei ole yhteiskunnallisen kehityksen lakien selostelija, vaan yhteiskunnallinen keksijä.

Mutta tämä seikka, joka tieteellisessä teoksessa olisi luettu heikkoudeksi, ei vähääkään haitannut kertoelman menestystä. "Silmäys jällellepäin" oli kirjoitettu keveään ja miellyttävään tapaan; siinä oli alkuperäisyyden viehätys ja se kosketteli herkkää jännettä kansan sydämessä. Kirjasta tuli kerrassaan päivän merkillisyys. Muutamissa vuosissa sitä yksistään tässä maassa myy-

tiin enemmän kuin puoli miljoonaa kappaletta ja se käännettiin melkein kaikille sivistyskielille.¹⁾

Kohta kirjan ilmestyttyä perustettiin Bostonissa "Bellamyklupi", jonka nimi v. 1888 muutettiin "Kansallisklupiksi". Tämä oli Kansallisten liikkeen alku. Bostonilaisen mallin mukaisia klupeja perustettiin kaikkialla maassa. V. 1891 ilmotettiin olleen aina 162 klupia. "Kansallisten" nimen tarkotusta selittää Bellamy seuraavasti:

"... Tätä sanotaan kansallis-aatteeksi, sentähden että sen pyrkimyksenä on elinkeinojen ottaminen koko kansan asiaksi, siihen sisältyen myös saman periaatteen sovelluttaminen ahtaammassa piirissä, nimittäin paikallisten liikkeitten ottaminen kuntien ja valtioitten haltuun. Sosialismi vaatii teollisuustuotannon ottamista yhteiskunnan huostaan — joko kansallisen elimistön pohjalla tai jollakin muulla ja tuottaen taloudellisen tasa-arvon tai ollen tuottamatta. Sosialismiin verrattuna kansallis-aate on asian tarkempi määrittely, ei vastustamisen eikä erottautumisen mielessä, vaan täsmällisyyden vuoksi, joka on tarpeen sentähden että sosialismi-sanaan historiallisesti liittyy eksyttävän epämääräisiä ja riidanalaisia käsitteitä."

Kansallisklupit olivat etupäässä aatteenlevittämistä järjestöjä. Poliittikkaan ne eivät suuresti ottaneet osaa; jolloinkin asettivat omia ehdokkaitaan, mutta tavallsemmin olivat yhteistoiminnassa Kansanpuolueen kanssa.

Kansanpuolue (Populisti)-liike alkoi Kansasin valtiosta, jossa Huhtikuulla 1890 kutsuttiin kaikkia uudistusmielisiä aineksia uuden valtiollisen puolueen perus-

1) Suomennettu nimellä "Vuonna 2000".

Suoment. muist.

tamiskokoukseen. Kokous pidettiin saman vuoden Kesäkuussa ja oli siihen saapunut yhdeksänkymmentä edustajaa Maatilallisten yhdistyksestä, Työritaristosta, Yksveroklupeista ja muista uudistusjärjestöistä. Perustettiin "Kansasin Kansanpuolue", joka seuraavissa valtion vaaleissa sai valituksi enemmistön valtion lainlaatijakunnan alahuoneen jäseniä. Liike leveni nopeasti kaikkiin länsi-, keski- ja muutamisiin etelävaltioihin. V. 1891 pidettiin Cincinnatiassa yleinen puoluekokous. Siinä oli kokonaista 1,418 edustajaa, enimmäkseen kuitenkin vain Kansasin, Ohion, Indianan, Illinoisin, Missourin ja Nebraskan valtioista.

Puolueen seuraava kokous, joka pidettiin Omahassa, Nebraskassa, v. 1892, oli yleiskansallisempi luonteeltaan. Edustajia oli maan kaikista osista. Laadittiin itsenäinen presidenttiehdokaslista ja hyväksyttiin puolueohjelma.

Kansanpuolue oli pääasiallisesti pientilallisten järjestö ja heitä varten perustettu, joten se parhaiten menestyi lännen ja keskilännen maanviljelysalueilla. Mutta samalla kun liikkeen johtajat ja levittäjät käsittivät puolueensa tämän ominaisuuden sekä kaikissa ohjelmissaan ja julkaisuissaan erityisesti painostivat maanviljelysväestön etuja, he oivalsivat yleiskansallisen politiikkansa jäävän merkityksettömäksi, jos eivät saisi avukseen idän teollisuustyöväkeä, ja sentähden he aina koettivat saavuttaa näiden kannatusta.

"Varallisuus kuuluu sen tuottajille", sanotaan Omahan ohjelmassa; "joka dollari mikä työltä riistetään ilman vastaavaa korvausta, on rosvottua... Maalais- ja kaupunkilaistyöväen edut ovat samat, heidän vihollisensa yhteiset."

Vuoden 1892 presidentinvaalissa Kansanpuolue sai presidenttiehdokkaansa kenraali Weaverin hyväksi kokoon alun toista miljoonaa ääntä; v. 1894 puolueen äänimäärä oli 1,564,318. Mutta v. 1896 kun Kansanvalta-
puolue oli asettanut ehdokkaakseen William J. Bryanin, ohjelmana hopean vapaa rahaksilyönti, ei Kansanpuolue tahtonut asettaa kilpailijaa hänelle, vaan kannatti Bryanin ehdokkuutta. Se itse teossa oli Kansanpuolueen surma; jälellä on vain nopean hajoamisen historia. Vuoden 1896 yhtymisen perästä suuri osa puoluetta jäikin Kansanvalta-
puolueen lisäkkeeksi, kun taas jyrkemmät ainekset, "Keskitiesien kansanpuoluelaiten" nimellä tunnetut, erosivat pääjärjestöstä ja muodostivat oman puolueensa. Vuoden 1900 vaaleissa heidän ehdokkaansa hra Barker sai hiukan yli 50,000 ääntä Yhdysvaltain presidentiksi.

Edellä kerrottujen uudistusliikkeitten yhteydessä ovat vielä mainittavat Kristillisen sosialismin ja Fabianilaissosialismin oppisuunnat. Molemmat nämä koulukunnat esiintyivät Yhdysvalloissa nyt puheenaolevana aikana ja vaikka ne eivät kansamme yhteiskunnallisiin ja valtiollisiin mielipiteihin vaikuttaneetkaan siinä määrässä kuin Kansallisten tai Kansanpuolueen liikkeet, ne kuitenkin jonkun verran edistivät uudenaikaisen sosialismin muodostumista tässä maassa.

European maissa oli kristillissosialismia ollut jo enemmän kuin puolen vuosisataa, esiintyen monessa eri asussa ja muodossa. Yhdysvalloissa liike varsinaisesti alkoi v. 1889, jolloin Bostonissa perustettiin Kristillissosialistien seura; ennenpitkää se haarausi useampiin muihin kaupunkeihin, enimmäkseen idässä.

Tämän aikakauden kristillissosialistien opit sisältyvät seuraaviin lauselmiin, jotka ovat lainatut heidän seuransa periaatteellisesta ohjelmasta:

“I. Meidän mielestämme Jumala on kaiken inhimillisen edistyksen alku ja ohjaaja sekä uskomme, että kaikki yhteiskunnalliset, valtiolliset ja teollistuotannolliset suhteet tulee perustaa Jumalan isällisyyteen ja ihmisten veljeyteen, Jesuksen Kristuksen hengen ja opetuksien mukaisesti.

“II. Meidän mielestämme nykyinen teollistuotannon ja kaupan järjestelmä ei ole siten perustettu, vaan enemmän nojaa taloudelliseen yksilöllisyyteen”, jne.

Seuran tarkoituksina sanotaan olevan:

“(1.) Osottaa että sosialismin päämäärä sisältyy kristillisyyden tarkotusperään.

“(2.) Herättää kristillisten kirkkokuntain jäsenet tajuamaan sen tosiasian, että Jesuksen Kristuksen opetukset suoraan johtavat johonkin erityiseen sosialismin muotoon tai muotoihin; että kirkolla sentähden on määrätty tehtävänsä tässä asiassa, ja että sen, ainoastaan ollakseen kuuliainen Kristukselle, täytyy ryhtyä toteuttamaan kristinopin yhteiskunnallisia periaatteita.”

Seura ei saavuttanut suurta vaikutusta, vaan muutamia vuosia kamppailtuaan hajosi. Liikkeen huomatuimmat henkilöt maassamme olivat: pastori William D. P. Bliss, professorit George D. Herron ja R. T. Ely. Hra Bliss oli Kristillissosialistien seuran perustajia ja uutterimpia toimimiehiä. Joitakin vuosia hän julkasi *The Dawn* (Koitto) nimistä kuukauslehteä, jossa ajoi sosialismiohjelman tavallisia valtiollisia vaatimuksia rinnan kristillissosialismin yleisten periaatteiden kanssa. Herron oli kristinopin soveltamisen professorina Iowan

yliopistossa; hän esitti mielipiteitään lukuisissa kirjoissa ja lentokirjasissa, julkisissa esitelmissä ja virallisissa luennoissaan. Peittelemättä hän paljasteli nykyistä asiaintilaa, kuitenkaan esittämättä mitään varsinaista parannusohjelmaa. Hänen sosialisminsa oli enemmän siveysopillista kuin poliitista laatua. Myöhemmin professori Herron selitti täydelleen yhtyvänsä valtiolliseen sosialismiin ja on nyt Sosialistipuolueen jäsen.

Kesällä v. 1894 professorit Ely ja Herron perustivat Chautauquassa, New Yorkin valtiossa, Amerikan Kristillis-yhteiskuntatieteellisen opiston, jonka tarkoituksena oli toimittaa kirkollista ja opintokirjallisuutta kristillissosialistisen liikkeen tarpeiksi. Professori Ely oli esimiehenä, professori Herron opetuksen johtajana ja professori J. R. Commons sihteerinä. Opistolla oli vähin vaikutusta, mutta lopulta yritys meni myttyyn, sentakia että papisto ja yliopistojen opettajat nousivat vastustamaan professori Herronin jyrkkiä mielipiteitä. Chicagon Kristillissosialistinen liitto, jonka perustaja oli Edwin D. Wheelock, myös aikoinaan jossain määrin vaikutti paikkakunnallaan. Mutta kokonaisuudessaan liike ei saavuttanut suurta kantavuutta ja sammui muutamain vuosien kuluttua.

Yhdysvaltain Fabiolaissosialistista liikettä voi tuskin pitää muuna kuin Englannin Fabiolaisseuran toiminnan onnistumattomana matkimisyriksenä. Viimeksimainitun seuran olivat Lontoossa v. 1883 perustaneet jotkut tunnetut sosialistit erityisesti edistääkseen sosialistisen liikkeen valistustarkoituksia. Sen jäsenet pitivät ahkeraan luentoja klupien ja seurojen kokouksissa, julkasivat ja levittivät tutkielmia ja lentokirjasia, joista kuuluisimmaksi tuli sarja "Fabiolaismietteitä sosialis-

mista”, sekä saivat toimeen eräitä tärkeitä kunnallisia uudistuksia Lontoossa ja muissakin valtakunnan kaupungeissa.

Amerikan Fabiolaisseura perustettiin v. 1895. Sillä oli osastoja New Yorkissa, Bostonissa, Philadelphiassa, San Franciscossa ja muutamissa muissa kaupungeissa. Seura painatti joitakuuta kirjotelmia sekä julkasi vähän aikaa *The American Fabian* nimistä kuukauslehteä. Liikkeen johtohenkilöinä olivat W. D. P. Bliss ja Laurence Grönlund.

Nämä ja kaikki muut senaikaiset uudistusliikkeet olivat lyhytikäiset ja ohimenevät, mutta niistä jäi jälkiä kansamme poliitiseen elämään.

Kaikkialla Yhdysvalloissa ne kiinnittivät tuhansien amerikkalaisten huomiota yhteiskunnallisiin päivän kysymyksiin. Useat kansalaiset hylkäsivät perinnäiset käsitystapansa ja luopuivat vanhoista puolueista; kun nuo uudistusliikkeet toinen toisensa jälestä raukesivat, kääntyivät monet niiden entisistä kannattajista sosialismiin.

II. — Sosialistisen Työläispuolueen Hajaantuminen

Sosialistisen työläispuolueen perustamisaikoina oli sosialismi maassamme pikemmin akademia-aatetta kuin kansanomaista liikettä. Sosialistit olivat vähälukuiset ja useimmat heistä olivat muodostaneet yhteiskunnalliset mielipiteensä ja filosofiansa Europan maissa, etenkin Saksassa. He eivät suuresti olleet tekemisissä amerikkalaisen väestön kanssa, vaan miltei yksinomaan liikkuvat omassa rajotetussa piirissään. Liikkeen luonne kuvastui heidän järjestössään: Sosialistisen työläispuolueen hallintomuoto ja menettelytavat olivat paremmin-

kin uskonnolliselle lahkolle kuin valtiolliselle joukkopuolueelle soveltuvia.

Tämä järjestö oli varsin riittävä parinkymmenen vuoden ajan. Sinä aikana liike ei paljon voittanut alaa maassasyntyneen väestön keskuudessa, puolue kasvoi hitaasti ja mitä uusia jäseniä yhtyi, ne vähitellen sulautuivat entisiin.

Mutta edellisessä luvussa kerrotut tapaukset suuresti muuttivat Amerikan sosialistiliikkeen luonnetta. Liike murtautui ulos niistä ahtaista rajoista, joihin se siihen asti oli ollut suljettuna, ja Sosialistinen työläispuolue alkoi pian osottautua uusiin vaatimuksiin riittämättömäksi. Sen kovin keskitetty järjestömuoto ei soveltunut maan poliitisiin laitoksiin eikä perinnäistapoihin; sen kiinteä pysyminen kaikissa sosialismin oppikappaleissa ja tiukka puoluekuri eivät olleet omiaan miellyttämään äskenkääntyneitä sosialistisia joukkoja. Perinpohjainen muutos oli tarpeen, jos mieli puolueen säilyttää johtoasemansa sosialistiliikkeessä. Mutta Sosialistisen työläispuolueen onnettomuudeksi sen johtajat eivät asemaa oivaltaneet. Pitkällinen työskentely omassa itsekkäässä piirissään oli saattanut miehet äärimmäisen ahdaskäsitteisiksi. He olivat tottuneet katsomaan puolueensa jäsenyyttä vain harvojen valittujen etuoikeudeksi eivätkä halunneet siihen päästää joukkoja. Uusia tulokkaita he katselivat peittelemättömän epäluuloisesti, ja puoluevaatimusten ankaruudesta he eivät ensinkään helpottaneet.

Maan ammatillisen liikkeen suhteen he eivät olleet yhtään sovinnollisemmalla kannalla. Kun Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma odottamatta syntyi vuoden 1896 edustajakokouksessa, oli useilla edustajilla

paljon epäilyksiä tuohon uudistukseen ryhtymisestä. Lausuttiin olevan pelättävä, että tuo järjestö vain ärsyttäisi entisiä ammattiyhdistyksiä, tuottamatta suurtakaan hyötyä, ja että se lopuksi vierottaisi puolueen maanmuusta työväenliikkeestä.

Mutta Liittouman puolustajat saivat nämä epäilykset vaiennetuiksi yhä uudestaan vakuuttamalla, ettei Liittoumalla aijottu häiritä entisiä järjestöjä, vaan tulisi sen toiminta rajottumaan ainoastaan järjestymättömien järjestämiseen.

Heti edustajakokouksen jälestä nämä lupaukset kuitenkin unhotettiin. Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma tuskin toimitti mitään järjestymättömän työväen järjestämiseksi; mitä sillä koskaan voimaa oli, sen se otti entisistä ammattijärjestöistä. Liittouma sitaipaitsi ei aina oikein harkinnut keinojaan; onpa sitä syytetty rikkuriliittojen järjestämisestä useammassa työntekijäin lakossa. Tällainen tietysti herätti ammattijärjestöjen vihamielisyyttä Liittoumaa vastaan, ja vihamielisyys kohdistui Sosialistiseen työläispuolueeseen, jota pidettiin asiallisesti samana järjestönä. Siten Sosialistisen työläispuolueen hallinto muutamissa vuosissa saattoi puolueen viholliskannalle sekä ammatillisia järjestöjä vastaan että kaikkia puoluejärjestöön kuulumattomia sosialistisia ja puolsosialistisia aineksia vastaan.

Jäsenistö tätä politiikkaa ei suinkaan aina hyväksynyt, vaan vastalauseita kuului tuontuostakin. Mutta vastustus ei muuta vaikuttanut kuin jäykensi puolueen johtomiesten taipumattomuutta. Alettiin armahtamaton taistelu kaikkea vastaan niin puolueessa kuin sen ulkopuolella, mikä ei tarkoin vastannut heidän käsitystään oikeaoppisen sosialismin periaatteista ja menettelyta-

voista. Puolueen virallisen äänenkannattajan, Daniel De Leonin toimittaman *The Peoples*, ja Hugo Vogtin toimittaman *Vorwärtsin* palstat olivat viikosta viikkoon täynnä vihanpurkauksia "noita turmeltuneita pelkästään ja paljaastaan ammatillisia yhdistyksiä" sekä niiden "tietämättömiä ja epärehellisiä johtajia" vastaan, samaten kuin Kansanpuoluetta, Kansallisia ja muita uudistus-"velhoja" vastaan.

Samalla kun tätä sotaa käytiin puolueen ulkopuolella olevia "velhoja" vastaan, alettiin myös puolueen omaa jäsenistöä "puhdistamaan". Joshan puolueen viranomaiset ennenkin olivat pitäneet tiukkaa kuria, niin nyt heistä tuli aivan suvaitsemattomia kiihkoilijoita. Kaikkea heidän politiikkansa arvostelemista he pitivät kavalluksena, jokainen poikkeus heidän mielipiteistään leimattiin vääräoppisuudeksi ja syyllisiä kohdeltiin säälimättömästi. Tottelemattomia jäseniä erotettiin kymmenittäin ja niskottelevia osastoja hajotettiin vähillä puheilla. Tätä "naurettavaa hirmuhallitusta", joksi Lucien Sanial sen myöhemmin leimasi, kesti useita vuosia ja v. 1899 meni niin kireälle, että jäsenet vihdoinkin nousivat vastarintaan.

Kiista aiheutui *New Yorker Volkszeitungin* riidasta virallisia puoluelehtiä vastaan. Välittömänä väittelyn aiheena oli se, että *Volkszeitung* moitti puolueen suhtautumista ammattiyhdistyksiin; mutta riidan jatkuessa se ulottui puoluejohdon koko politiikan ja menettelytapojen alalle. Väittely kiihtyi lehtien joka numerolta. Jäsenet asettuivat toisen taikka toisen riitapuolen puolelle. New Yorkissa, missä puoluehallinto sijaitsi ja *The People* sekä *Volkszeitung* ilmestyivät, sosialistit jakaantuivat kahteen vihollisleiriin, "hallinnon ryhmään" ja "vastarinnan ryhmään".

Tällaisissa oloissa tultiin vuoden 1899 Heinäkuuhun, jolloin oli valittava uudet edustajat "New Yorkin osaston" yleisvaliokuntaan. Tällä vaalilla oli laajempi kuin paikallinen merkitys. Vuoden 1896 edustajakokous oli New Yorkin kaupungille luovuttanut vallan valita ja erottaa kansallissihteerin ja kansallistoimikunnan, joka viimeksimainittu taas valitsi puoluelehtien toimittajat. Siten New Yorkin sosialisteilla oli koko aseman ratkaisu vallassaan. Vaalin tuli osottaa kummankin puolue ryhmän voimakkuus.

Taistelu oli kiihkeä pitkin linjaa ja jännityksellä odotettiin sen tuloksia. Kun uusi yleisvaliokunta koontui Heinäkuun 8 p., nähtiin heti että vastustuspuolue oli voitolla. Valiokunta ei päässyt pitkälle. Väliaikaisen puheenjohtajan vaali jo synnytti vimmatun kinastuksen vihamielisten leirien kesken ja kokous hajosi epäjärjestyksessä.

Samana iltana vastustuspuolueen edustajat päättivät kutsua valiokunnan ylimääräisen kokouksen. Se oli Heinäkuun 10 p. ja oli siihen saapunut ainoastaan vastustuspuolueen edustajia; puoluehallinnon suhteen siinä meneteltiin summakaupalla. Kansallissihteerin ynnä kansallistoimikunnan jäsenten sekä *The People* lehden toimittajan paikat julistettiin avonaisiksi ja uudet valittiin hetimitä heidän sijaansa. Henry L. Slobodin, joka oli ollut kiivaimpia entisen hallinnon kukistajia, valittiin kansallissihteeriksi ja ohjasi puolueen seuraavia kovin rauhattomia vaiheita suurella taidolla ja varovaisuudella.

Sosialistisen työläispuolueen keskuudessa vallitsi nyt tosisota. Erotetut puoluehallinnon miehet eivät tunnustaneet yleiskomitean toimenpiteitten pätevyyttä, vaan

pysyivät viroissaan. Yleiskomitean valitsemat toimihenkilöt puolestaan väittivät vaalinsa olevan laillisen ja ryhtyivät hekin hoitamaan tehtäviään. Kumpikin puoli nimitti itseään Sosialistiseksi työläispuolueeksi, molemmilla oli kansallistoimikuntansa, puoluesihteerinsä ja päämajansa, ja kumpikin julkaisi *The People* nimistä lehteä.

Asema oli jotenkin samanlainen kuin kymmenen vuotta aikasemmin Rosenbergin ja hänen toveriensa viraltapanon johdosta, sillä erotuksella vain että taistelu nyt oli paljoka tuimempi.

Alussa oli hallintopuolue selvästi voitolla. Kapina itse teossa supistui vain itään sekä hyvin harvoihin lännen ja keskilännen kaupunkeihin, kun taas useimmat maaseutu-osastot eivät tarkemmin tunteneet koko riitaa ja monet yleisperiaatteellisista syistä pitivät entisten puoluetoimitsijain puolta. Vanhoilla johtomiehillä kuitenkin ei ollut riittävästi hienotuntoisuutta eikä taitoa säilyttääkseen edullista asemaansa. Heidän itsevaltaisen menettelynsä omia kannattajiaan kohtaan ja vastustajiensa sättiminen karkottivat kahden vaiheella olevat osastot, ja toinen toisensa jälestä ne yhtyivät vastapuolueeseen.

Näin olivat asiat kun vuoden 1899 yleiset vaalit lähenivät. Kumpikin puoli oli laatinut oman listansa ja kumpikin väitti listansa edustavan Sosialistisen työläispuolueen laillisia ehdokkaita. New Yorkin valtiossa riita joutui tuomioistuinten ratkaistavaksi ja päättyi niissä vanhain puoluejohtajien kannattajaryhmän eduksi.

Tämä tuomio oli ankara isku vastapuolueelle. Epäilemättä heillä oli sinä aikana jäsenten suuren enemmistön kannatus; muutamat etevimmät puoluemiehet ja

melkein koko puolueen sanomalehdistö olivat heidän puolellaan. Heidän järjestönsä kasvoi kasvamistaan ja eräillä tahoilla työväenliikkeessä pian voitti takasin sen suosion, jonka puolue entisten viranomaistensa nurinkurisella ammattiyhdistyspolitiikalla oli menettänyt. Mutta kaikesta tästä huolimatta oli heidän laillinen pohjansa ja olemassaolonsa aina ollut varsin epäiltävä ja kun nyt tuomioistuimet riistivät heiltä oikeuden käyttää puolueen nimeä, joutui heidän järjestönsä sanomattoman sekasorron valtaan. Sekaannuksen lopettamiseksi kansallistoimikunta kutsui kaikkien sitä kannattavain osastojen edustajakokouksen. Se pidettiin Rochesterin kaupungissa; kokouksen luonne ja sen ponteva toiminta voitti asian alkuunpanijain kaikki toiveet. Edustajia oli läsnä 59 ja kokousta kesti yhtämittaa viisi päivää. Kaikki periaate-, järjestö- ja politiikkakysymykset otettiin mitä huolellisimman käsittelyn alaisiksi. Puolueen toiminta- ja menettelytavat tarkistettiin ja puolue järjestettiin liikkeen uudenaikaisia vaatimuksia vastaavammalle kannalle.

Rochesterin kokouksen melkein ensimmäisiä tehtäviä oli Sosialistisen ammatti- ja sekatyöläisliittouman lakkauttaminen sekä myötätuntoisuuden lausuminen kaikkien ammattiyhdistyksien taisteluille, huolimatta siitä mihin yleiskansallisiin liittoihin ne kuuluivat. Kokous myös hyväksyi uuden ohjelman ja laati uudet ohjesäännöt puolueen asiain hoitamiseksi. Rochesterin kokouksen tärkein teko oli seuraava päätös, jolla valmistettiin puolueen yhtymistä Sosialidemokraatiseen puolueeseen (katso seuraavaa lukua):

“Yhdysvaltain Sosialistinen työläispuolue, kokoontuneena yleiskansalliseen edustajakokoukseensa, lähettää

veljellisen tervehdyksensä Yhdysvaltain Sosialidemokraattiselle puolueelle.

“Koska muutamien viimeisten vuosien kuluessa Yhdysvaltain sosialistisen liikkeen kehitys on poistanut kaikki periaatteiden ja mielipiteiden eroavaisuudet Sosialistisen työläispuolueen ja Sosialidemokraattisen puolueen väliltä, joten molemmat puolueet nyt ovat jotenkin samantyyppiset ohjelmansa, menettely- ja toimintatapojensa puolesta;

“Koska kaikkien Yhdysvaltain sosialististen aineksien sopusointuinen ja yksimielinen toiminta on välttämätön voidaksemme menestyksellä taistella kapitalismin yhtyneitä voimia vastaan;

“Päätetään tämän kokouksen ajatuksena lausua, että sosialismille olisi edullisinta, jos Sosialistinen työläispuolue ja Sosialidemokraattinen puolue pikimmiten yhtyisivät yhdeksi voimakkaaksi, sopusointuiseksi ja yhtenäiseksi puolueeksi;

“Päätetään kehottaa kummankin puolueen riveissä olevia maamme vakaita ja järkeviä sosialisteja jättämään kaikki joutavat pikkumaisuudet ja henkilökohtaiset etuluulot tämän suuren tarkoituksen vuoksi sekä ryhtymään neuvotteluihin molempain puolueitten yhdistymisestä, ei kahtena vihollisleirinä, jotka kumpasetkin kokisivat hankkia itselleen mitä edullisemmat rauhanehdot, vaan yhtäläisinä puolueina, jotka tähän saakka ovat erikseen työskennelleet yhteisen asian hyväksi, mutta nyt vilpittömästi haluavat sopivalla pohjalla tehtyä kunniallista ja kestävästä liittoa tuon asian edistämiseksi.

“Päätetään, näiden kahden puolueen liittymistä varten ylläviitatulla pohjalla, tässä kokouksessa valita yhdeksänmiehinen komitea toimimaan pysyvänä Sosialistien

liittokomiteana siihen asti, että tämä kysymys on saatettu lopulliseen ratkaisuun;

“*Päätetään* valtuuttaa mainittu komitea lähettämään yhden tahi useamman edustajansa ensitulevaan Sosialidemokraattisen puolueen yleiskansalliseen kokoukseen, viemään sanotulle puolueelle tiedon tästä päätöksestä ja kehottamaan mainittua puoluetta valitsemaan samanlaisen komitean; ja

“*Päätetään*, että kaikki yhteiskomitean laatimat liittosopimukset, jotka koskevat puolueen nimeä, ohjelmaa ja perussääntöjä, ovat asetettavat molempain puolueitten yleisäänestykselle.”

Tämä päätös hyväksyttiin viidelläkymmenellä-viidelä äänellä yhtä vastaan ja siinä edellytetty yhdeksänmiehinen komitea valittiin. Ennen hajoamistaan kokous asetti ehdokkaat seuraavaa presidentinvaalia varten. Yhdysvaltain presidentin ehdokkaaksi nimitettiin Job Harriman, Californiasta, loistava ja mukaansatempaava puhuja sekä etevä järjestäjä, joka toiminnastaan Tyynenmeren rannikolla oli tullut sosialistipiireissä laajalti tunnetuksi; varapresidentin ehdokkaaksi nimitettiin Max Hayes, Ohiota, yhtä tunnettu sosialistisessa kuin ammatillisessakin liikkeessä.

Sosialidemokraattisen puolueen kanssa vireillepantujen yhtymisneuvottelujen takia näitä ehdokkaita ei kuitenkaan pidetty lopullisina, vaan valtuutettiin liittokomitea niiden suhteen tekemään asianhaarain vaatimia muutoksia.

III. — Sosialistipuolue

Edellisessä luvussa kerrottu Sosialistisen työläispuolueen politiikka yhtäällä karkotti monta liikkeen vanhaa

työskentelijää, jotka joukottain erosivat, ja toisaalla saattoi järjestön huonoon valoon enimpien vasta sosialisteiksi tulleitten silmissä.

Niinpä viime vuosisadan yhdekskymmenluvun keski-
paikoilla vähitellen syntyi uusi sosialistinen liike ulkopuo-
lella Sosialistisen työläispuolueen rivien. Sitä oli siro-
teltu kaikkialla maassa ja se ilmeni monella eri tavalla.
Ryhmityttiin tukemaan yrityksiä sellaisia kuin J. A. Way-
landin viikkolehtiä *The Coming Nation* (Tuleva kansa-
kunta) ja sen seuraajaa *The Appeal to Reason* (Vetoomus
järkeen), jotka molemmat saavuttivat verrattomasti suu-
remman menekin kuin mikään tämän maan entisistä so-
sialistilehdistä oli saavuttanut; syntyi sosialistisiirtoloita,
niinkuin Ruskinin Osuustoiminnallinen siirtola Tennes-
seessä, sekä perustettiin monilukuisia itsenäisiä sosialis-
tisia ja puolsosialistisia klupeja ja seuroja.

Mutta liikkeeltä puuttui selvyyttä ja kokonaisuutta;
kipeästi se kaipasi tarmokasta ja suosittua johtajaa koko-
maan hajanaiset ainekset ja takomaan ne yhdeksi jär-
jestöksi. Sen tehtävän suorittajaksi vihdoinkin ryhtyi Eugene
V. Debs.

Debs oli yhteiskunnallisissa kysymyksissä aina ollut
jyrkällä kannalla; hänen Chicagon suuren lakon aikaiset
kokemuksensa vain kiihottivat tätä jyrkkyyttä. Pakollista
joutenoloaan Woodstockin vankilassa hän käytti uudenai-
kaisen sosialismin filosofian tutkimiseen, ja tuloksena oli
että hän vankilasta lähteissään selvästi kallistui tähän
aatteeseen.

Vuoden 1896 vaalitaistelussa hän vielä kannatti
Bryanin ehdokkuutta, mutta Tammikuussa 1897 hän jul-
kisesti ilmotti kääntyneensä sosialismiin.

Amerikan Rautatieliitto oli tänä aikana itse asiassa lakannut olemasta; ainoastaan pieni ryhmä miehiä oli pysynyt Debsille uskollisina. Tämä ennen niin mahtavan järjestön jäännös muodostui poliitiseksi järjestöksi ja päätti yhtyä Osuustoiminnallisen yhteishyvän veljeskuntaan, joka utopissuuntainen sosialistijärjestö vähä aikaisemmin oli syntynyt *The Coming Nation* lehden toimesta.

Nämä molemmat järjestöt pitivät yhteisen edustajakokouksen Chicagossa Kesäkuun 18 p. 1897, jossa perustettiin uusi puolue, "Amerikan Sosialidemokraatit".

Puolueen tarkoitusperät ja mielipiteet olivat alkuaan jotenkin kypsymättömät ja epämääräiset. Sen periaatteellinen ohjelma oli sisällykseltään sosialistinen, mutta sen toiminnan pääpyrkimyksenä oli haaveellinen siirtola-suunnitelma. Aikomus oli uudisasuttaa joku lännen valtioista, vallata tuon valtion hallitus ja sitte tämän yhden valtion piirissä toteuttaa sosialistinen järjestelmä. Valittiin siirtolakomitea, johon tulivat eversti R. J. Hinton Washingtonin piirikunnasta, W. P. Borland Michiganista ja C. F. Willard Massachusettsista. Varoja kerättiin siirtola-alueen ostoja varten, ja Toukokuussa 1898 komitea ilmotti tehneensä sopimuksen, jonka nojalla puolue tuli saamaan haltuunsa noin 560 eekkeriä maata Cripple Creekin tienoilta Coloradossa 200,000 dollarin hinnasta, josta käteismaksua vaadittiin ainoastaan 5,000 dollaria.

Tämä Sosialidemokraattien siirtolahomma avasi puolueen ovet kaikenlaatuisille yhteiskuntauudistajille; liitettiin järjestöön useita eteviä anarkistejakin, toivoen voidensa käyttää sitä teoriainsa levittämistarkoituksiin.

Mutta vähitellen käytännöllisten sosialistiaineksien lukumäärä ja vaikutus puolueessa kasvoi. Useita Sosialistisen työläispuolueen entisiä jäseniä ja muutamia sen

osastojakin yhtyi uuteen järjestöön; nämä yhdessä joidenkin Sosialidemokraattien eteväin johtomiesten kanssa, etunenässä Victor L. Berger Milwaukeesta Wisconsinista, ryhtyivät puolueen siirtolasuunnitelmien tilalle puuhaamaan vasituista sosialistista aatteenlevitystä ja politiikkaa.

Asiain tällä kannalla ollessa pidettiin Sosialidemokraattien ensimmäinen puoluekokous Chicagossa Kesäkuun 7 p. 1898. Kokoukseen oli saapunut seitsemänkymmentä edustajaa yhdeksästäkymmenestä-neljästä puolueosastosta; heti alussa oli selvää että kysymys politiikasta siirtolahomman sijaan oli aiheuttava ankaran taistelun.

Keskustelu lähti ohjelmavaliokunnan mietinnöstä. Valiokunta esitti kaksi eri mietintöä: enemmistön lausunnossa ehdotettiin siirtolapuuhan hylkäämistä ja tavallisten sosialististen aatteenlevitystapojen käytäntöönottamista; vähemmistön lausunnossa taas puollettiin siirtolasuunnitelman pitämistä edelleen puolueen tärkeimpänä toimialana. Väittelyä kesti kello puolikolmeen asti aamuun, jolloin asiasta äänestettiin; äänestyksen tuloksena oli 53 ääntä valiokunnan vähemmistön ja 37 ääntä valiokunnan enemmistön ehdotuksen puolesta. Heti äänestyksen jälkeen tappiolle joutunut vähemmistö ennakolta tehdyn sopimuksen mukaan joukolla lähti kokoussalista, jättäen kentän vapaaksi siirtolahankkeen puoltajille. Nämä hyväksyivät ohjelmansa, valitsivat virkailijansa ja lopettivat kokouksen. Tuo järjestö sittemmin pani toimeen kaksi vähäpätöistä kommunistisiirtolaa Washingtonin valtiossa ja hiljaa katosi olemattomiin.

Tällävälän yllämainitut kolmekymmentäseitsemän poistunutta edustajaa pitivät oman kokouksensa ja perustivat uuden puolueen nimellä "Amerikan Sosialidemokraattinen puolue". Päästyään noista haitallisista siirto-

lan harrastajista he pian saivat uuden puolueen ohjelmasta pyyhityksi kaikki utopiset kohdat. Järjestyttiin sosialistiseksi valtiolliseksi puolueeksi ja sille valittiin kansallistoimikunta, johon tulivat kuulumaan: Eugene V. Debs, Victor L. Berger, Jesse Cox, Seymour Stedman ja Frederic Heath.

Seuraavat kaksi vuotta osottivat nopeaa kasvua. Puolue asetti ehdokkaansa valtio- ja paikallisvaaleihin Massachusettsin, New Hampshiren, New Yorkin, Connecticutin, Marylandin, Illinoisin, Wisconsinin, Missourin ja Californian valtioissa. Vuoden 1899 syysvaaleissa se sai valituksi Massachusettsin valtion lainlaatijakunnan ensimmäiset sosialistiedustajat, jotka olivat James F. Carey ja Lewis M. Scates; saman vuoden Joulukuulla Sosialidemokraattien ehdokas John C. Chase tuli valituksi Haverhillin, Mass., pormestariksi ja heidän ehdokkaansa C. H. Coulter valittiin Brocktonin, Mass., pormestariksi. Eräissä Massachusettsin ja Wisconsinin kaupungeissa onnistui puolueen valita useita valtuus- ja neuvosmiehiä sekä kouluneuvoston jäseniä. Ensimmäisessä yleiskansallisessa edustajakokouksessa Indianapolissa Maaliskuun 6 p. 1900 ilmoitettiin puolueen kirjoissa olleen noin 5,000 jäsentä.

Puolueen käyttämä edustusjärjestelmä oli jotenkin uudenlaatuinen poliittisissa kokouksissa. Kullakin puolueen jäsenellä oli oikeus liittää nimikirjotuksensa haluamansa edustajan tai asiamiehen valtakirjaan; kullakin edustajalla oli kokouksessa niin monta ääntä kuin hänellä oli nimikirjotuksia valtakirjassaan.

Kokouksessa oli läsnä 67 edustajaa, joiden valtakirjoissa oli kaikkiaan 2,136 yksityisten jäsenien nimikirjotusta.

Kokouksen kaiken huomion kiinnittävänä asiana oli kysymys sulautumisesta Sosialistisen työläispuolueen

Rochesterin ryhmään. Toisena kokouspäivänä viimemainittujen edustajat Max Hayes Ohiota, Job Harriman Californiasta ja Morris Hillquit New Yorkista muodollisesti alottivat neuvottelut. Heidän harras pyyntönsä sosialistien voimain yhdistämisestä keskeytettiin tuontuostakin suosionosotuksilla. Edustajien suuri enemmistö oli tullut kokoukseen vakaassa aikomuksessa suostua ehdotukseen. Heille ei tarvinnut mitään todisteluja tai kehotusta; he olivat innokkaasti liittymisasian puolella ja vaativat viipymättä ryhdyttäväksi toimenpiteisiin sen toteuttamiseksi.

Tämä pidättelemätön ja varokeinoja vaatimaton yhtymishalu kuitenkin rajottui edustajien suureen joukkoon. Puoluejohtajat olivat asian suhteen varovaisempia. Sosialistisen työläispuolueen nimellä oli heidän korvaansa vastenmielinen kaiku; he vähin epäilivät uusien liittolaisten vaikuttimia ja rehellisyyttä sekä koettivat turvata yhtymisneuvottelut kaikilla mahdollisilla varokeinoilla. He suostuivat asettamaan yhdeksmiehisen komitean yhdessä Sosialistisen työläispuolueen valitseman samanlaisen komitean kanssa laatimaan Rochesterin päätöksessä tarkotettua liittymissopimusta; mutta he vaativat yhteiskomitean päätöksistä toimitettavaksi yleisäänestyksen kummankin puolueen keskuudessa erikseen, niin että jos jompikumpi puolue ei hyväksyisi suunnitelmaa kokonaisuudessaan, se voisi sen hyljätä ja siten tehdä tyhjäksi aiotun yhtymisen. Vielä he vaativat uuden järjestön nimenä säilytettäväksi "Sosialidemokraattisen puolueen" nimeä.

Näistä vaatimuksista syntyi pitkä ja kiivas keskustelu, jonka jälestä ne 1,366:lla äänellä hyljättiin 770:tä ääntä vastaan. Sitte valittiin yhdekshenkinen komitea, jolle annettiin täysi valta sopia liittymisehdoista Roches-

terin ryhmän asettaman komitean kanssa. Rauhanteon vahvikkeeksi laadittiin tulevaa presidentinvaalia varten lista, jossa Sosialidemokraatisen puolueen mies Eugene V. Debs oli presidentin ehdokkaana ja hänelle pariksi asetettiin Sosialistiseen työläispuolueeseen kuuluva Job Harriman, siinä mielessä että tämä lista oli tuleva Rochesterissa laaditun ehdokaslistan sijalle.

Yhdistetty liittokomitea kokoontui New Yorkissa Maaliskuun 25 p. 1900, ja molempain järjestöjen yhtenäistämistyö alkoi todenteolla.

Sosialidemokraatista puoluetta edustivat: John C. Chase, James F. Carey, Margareta Haile, Frederic Heath, C. A. Hoehn, Seymour Stedman, William Butscher ja W. P. Lonergan. Komitean jäsen Victor L. Berger ei ollut saapunut.

Sosialistista työläispuoluetta edustivat: Max Hayes, Job Harriman, Morris Hillquit, F. J. Sieverman, J. Mahlon Barnes, G. B. Benham, C. E. Fenner, W. E. White ja N. I. Stone.

Neuvottelut kestivät kokonaista kaksi päivää. Kysymykset puolueen nimestä, perussäännöistä, ehdokkaista ja ohjelmasta tulivat seikkaperäisesti käsiteltyä. Kahdesta viimeisestä asiasta ei oikeastaan syntynyt väittelyäkään. Indianapolin ehdokaslista vahvistettiin ja Rochesterin ohjelma hyväksyttiin uuden puolueen periaatteelliseksi ohjelmaksi, johon liitteenä otettiin Sosialidemokraatisen puolueen sommittelemat "vaatimukset".

Mutta kysymykset puolueen nimestä ja hallinnon asemapaikasta aiheuttivat pitkiä ja väliin kiihkeitäkin oteluita. Sosialidemokraatisen puolueen edustajat vaativat puolueensa nimen edelleen pidettäväksi sekä tunne- että edullisuussyistä; toiset taas arvelivat "Yhtyneen sosialisti-

puolueen” nimen paremmin vastaavan uuden järjestön luonnetta. Lopulta päästiin sellaiseen sovittelupäätökseen, että kumpikin nimi alistetaan molempain järjestöjen yhteiseen yleisäänestykseen.

Puoluehallinnon asemapaikaksi valittiin Springfield, Massachusettsissa, ja perustettiin kymmenhenkinen väliaikainen kansallistoimikunta, jonka jäsenet oli valittava kahtia kummankin puolueen keskuudesta. Ylipäätään oli komitean työ sopusointuista ja neuvottelukokouksen päättyessä katsottiin puolueitten yhtyminen muuten valmiiksi, paitsi että neuvottelujen tulokset muodollisesti oli alistettava jäsenien yleisäänestyksellä vahvistettaviksi. Mutta odottamaton seikka piti taasen tapahtua. Tuskin oli viikko kulunut siitä kun yhteiskomitean jäsenet olivat suorittaneet työnsä, näköjään kaikkien asianosaisten tyytymykseksi, niin Sosialidemokraatisen puolueen kansallistoimikunta antaa julistuksen, jossa syytetään Sosialistisen työläispuolueen edustajia sanansyöjiksi ja kehoitetaan Sosialidemokraatisen puolueen jäseniä hylkäämään liittymissopimuksen.

Tuo julistus synnytti vastalausemyrskyn molempain puolueitten riveistä; alkoi pitkällinen ja katkera taistelu kansallistoimikunnan kannattajien ja liittymisen puoltajain välillä. Kun julistuksen johdosta toimeenpannun äänestyksen tulos oli lopullisesti tarkastettu, ilmottivat Sosialidemokraatisen puolueen virkailijat, että heidän puolueensa jäsenet olivat 1,213:lla äänellä 939:ää vastaan hyljänneet liittymisen, joten puolue tulee pysymään erillään niinkuin ennenkin.

Mutta tällä ilmotuksella ei suinkaan riita loppunut. Sosialidemokraatisen puolueen riveissä olevat yhtymisen harrastajat, joihin myös puolueen liittokomitean enemmis-

tö kuului, väittivät kansallistoimikunnan menettelyä lait-
tomaksi ja kieltäytyivät tunnustamasta toimikunnalle enää
puolueen edustamisoikeutta. He jatkoivat äänestystä yh-
teisen liittokomitean sopimusehdotuksesta. Kun sopimus
oli saanut sekä Sosialistisen työläispuolueen Rochesterin
ryhmän että Sosialidemokraatisen puolueen liittymistä
suosivan ryhmän vahvistuksen, ryhdyttiin sen määräyk-
siä toimeenpanemaan.

Joko riistääkseen aseet liittymistä vastustavilta ainek-
silta tahi jostain muusta syystä tuli "Sosialidemokraatisen
puolueen" nimi yleisäänestyksessä hyväksytyksi, sitä kun
kannattivat ei ainoastaan sen puolueen liittymismieliset
jäsenet vaan myös suuri enemmistö Sosialistisen työläis-
puolueen äänestäjiä; uusi puolue siis otti tuon nimen.
Sekaannus maamme sosialistiliikkeessä oli nyt täydellinen.
Niin Sosialistinen työläispuolue kuin Sosialidemokraati-
nen puolue olivat kahtena. Edellisen puolueen molem-
mat päämajat olivat New Yorkissa, jälkimäisellä oli ase-
mapaikkana sekä Chicago että Springfield; kummankin
puolueen molemmilla ryhmillä oli omat kansallisviraston-
sa ja itsekukin oli sotajalalla toista vastaan. Ikäänkuin
aseaman mielettömyyden painostamiseksi oli presidentin-
vaali lähenemässä ja sosialistien erilaiset ehdokaslistat
selviämättömästi sekaisin. Sosialistisen työläispuolueen
hallintoryhmäkin oli asettanut omat ehdokkaansa: Joseph
F. Malloney Massachusettsista presidentiksi ja Val. Rem-
mel Pennsylvaniasta varapresidentiksi.

Saman puolueen Rochesterin ryhmä oli alkuaan ni-
mittänyt Harrimanin ja Hayesin ehdokkaikseen, mutta
kuten edellä on kerrottu, vaihdettiin sijalle Debs ja Har-
riman. Tämä lista kuitenkin oli laadittu siinä luulossa,
että Rochesterin ryhmän ja Sosialidemokraatisen puolueen

täydellinen yhtyminen oli varma asia. Mutta nyt liitto-neuvottelujen rauettua näki liittymisvastainen eli Chicagon ryhmä omalla listallaan olevan Job Harrimanin, joka oli kilpailevan järjestön jäsen; liittymismielisellä eli Springfieldin ryhmällä oli sama juttu presidenttiehdokkaansa Eugene V. Debsin suhteen. Sosialidemokraattisen puolueen taistelevat ryhmät päättivät tehdä sen mikä näin ollen oli ainoa mahdollinen — pysyä yhteisessä listassa ja pitää äänetön välirauha vaalitaistelun ajan. Näin huonoenteisesta asemasta huolimatta kummallakin siivellä suoritettiin tarmokas ja innokas vaalitaistelu, niin että Sosialidemokraattisen puolueen yhteislista sen ensimmäisessä yleiskansallisessa vaalissa sai 97,730 ääntä eli enemmän kuin Sosialistinen työläispuolue parhaimpinaan päivinänsä oli saanut ehdokkailleen.

Tämä Sosialidemokraattisen puolueen molempain ryhmien sopuisa työskentely yhteisten ehdokasten hyväksi tuon lyhyen vaalitaistelun ajalla vaikutti enemmän niiden todelliseksi yhteenliittämiseksi kuin kaikki entiset pitkäaikaiset neuvottelut. Jäsenet olivat lähempää tulleet tuntemaan toisensa ja molemmanpuolisen epäluuloisuuden hämärä oli haihtunut. Vaalin jälestä ei enää ollut syytä eikä puolta kummallakaan ryhmällä jatkaa erilläänoloaan. Chicagon toimikunta kutsui kaikki sosialistijärjestöt yhteiseen kokoukseen yhden yhtenäisen puolueen perustamista varten. Kehotusta noudattivat Springfieldin ryhmä, useat itsenäiset paikallis- ja valtiojärjestöt eli itse asiassa kaikki muut sosialistiset järjestöt paitsi Sosialistisen työläispuolueen hallintoryhmä New Yorkissa. Kokouksen alkaessa Indianapolissa Heinäkuun 29 p. 1901 havaittiin siihen osaaottavain järjestöjen jäsenmäärän nousevan aina 10,000:een. Edustusjärjestelmä oli sama kuin edelli-

sessäkin Indianapolin kokouksessa. Noilla 124:llä edustajalla oli yhteensä 6,683 yksityisjäsenten valtuutusta. Springfieldin ryhmällä oli 68 edustajaa, joilla oli 4,798 valtuutusta; Chicagon ryhmällä 48 edustajaa ja 1,396 valtuutusta; kolme itsenäistä valtiojärjestöä, joissa yhteensä oli 352 jäsentä, oli lähettänyt 8 edustajaa.

Muistaen entisen yhdistetyn liittokomitean töitten tuloksien raukeamisen, kokous päätti olla enää jättämättä mitään sattuman varaan, vaan niillä istuimilla suorittaa kaikki toimenpiteet edustettavain järjestöjen lopulliseksi sulattamiseksi.

Tätä silmälläpitäen hyväksyttiin uusi ohjelma ja uudet perussäännöt. Päämaja muutettiin entisistä riitapeleistä St. Louisiin ja kansallissihteeriksi valittiin eräs Leon Greenbaum, joka ei ollut erittäin huomattavasti esiintynyt edellisissä rettelöissä.

Kokous oli suurin ja edustuskelpoisin yleiskansallinen sosialistien yhtymä mitä tässä maassa siihen asti koskaan oli ollut. Edustajissa oli miehiä, jotka olivat toimineet sosialistisen liikkeen kaikissa eri vaiheissa, ja heidän rinnallansa äskettäin liikkeesen yhtyneitä eteviä miehiä. Porto Ricon sosialistijärjestö oli lähettänyt omantakeisen edustajistonsa; noiden kolmen neekerin läsnäolo, jotka eivät suinkaan olleet kokouksen vähimmän järkevät ja hartaat osanottajat, todisti sosialismin alkaneen juurtua mustankin rodun keskuudessa.

Kokouksen jäsenistö oli omansa osottamaan, kuinka suuresti sosialistisen liikkeen luonne muutamain viimeisten vuosien kuluessa oli muuttunut. Nykyisistä 124:stä edustajasta ainoastaan 25 eli noin kaksikymmentä prosenttia oli vierassyntyisiä; muut kaikki olivat synnynnäisiä amerikkalaisia. Sosialismi ei enää ollut ulkomainen kasvi tässä maassa.

Kokousta alettaissa se oli useampain itsenäisten ja jossain määrin vastakkaistenkin joukkojen yhtymä; se loppui eheänä ja sopusointuisena puolueena.

Näin syntyneen puolueen nimeksi otettiin *Sosialistipuolue* (Socialist Party.)

Kolmen ensimmäisen elinvuotensa ajalla Sosialistipuolueen jäsenluku kasvoi enemmän kuin kaksinkertaiseksi. Vuoden 1904 alussa kuului puolueeseen yli 1,200 paikallisjärjestöä kaikkialla Yhdysvalloissa. Mainittuna vuonna puolue piti ensimmäisen yleiskansallisen kokouksensa, jota kesti kuusi päivää, Toukokuun 1:stä —6:een päivään, ja jossa oli 184 edustajaa 36:sta eri valtiosta ja maakunnasta. Ohjelma ja perussäännöt korjailtiin perinpohjin ja uudelleen vakuutettiin puolueen kaikkisyhteisyys maan ammatillisen liikkeen kanssa. Kokouksen laatu, sen toimintatapa ja asiainkäsittely selvästi ilmaisivat, että puolue oli nopeaan kehittymässä poliitiseksi voimaksi tässä maassa.

Muodollinen puoluejärjestö kuvasti kuitenkin ainoastaan yhtä edistymisen puolta. Sosialistipuolueen varhaisempaa kasvua todistivat paljoa ilmeisemmin sen poliittiset saavutukset, sen paisuva vaikutus maan työväenliikkeen ja sen sanomalehdistö.

Kuten jo on mainittu, esiintyi puolue ensimmäisen kerran yleiskansallisen politiikan näyttämöllä lähes sadallatuhannella äänellä, jotka annettiin Debsille ja Harri-manille v. 1900. Seuraavan vuoden kevät- ja syysvaaleissa oli tämä äänimäärä tuntuvasti lisääntynyt, vaikka noiden vaalien paikallisen luonteen vuoksi ei äänien kokonaisluvusta ole saatu täyttä selkoa.

Mutta vuoden 1902 kongressivaaleissa äänimäärä kaikkien hämmästykseksi nousi hyvin lähelle neljännesmiljoonaa.

Osaksi on tämä odottamaton menestys myönnettävä johtuneen siitä yleisestä mieltenkuohusta, jonka Pennsylvanian hiilenkaivajain pitkälinen ja laajalle levinnyt lakko sen kesän ja syksyn kuluessa oli aiheuttanut. Mutta olisi erehdyttävää tämän tosiasian takia pitää sosialistien suurta äänimäärää vain tilapäisenä. Lisäys oli yhtä huomattava seuduilla, joihin niiden maantieteellisen aseman vuoksi hiililakko ei juuri ensinkään vaikuttanut, kuin itse tämän suuren työtaistelun tapahtumapaikalla.

Vielä on varteenotettava, että vuoden 1903 paikkakunnallisiin kevätvaaleihin mennessä oli lakkokiihtymys täydelleen asettunut, mutta sosialistien äänimäärä ei ollut alennut, vaan päinvastoin sangen tuntuvasti kasvanut.

Seuraavan vuoden yleisissä vaaleissa eli vuoden 1904 presidentin vaaliottelussa olivat maamme poliittiset suhteet erinomaisen suotuisat sosialismille. Molemmat suuret valtiolliset puolueet olivat asettaneet "varmat" ja vanhoilliset ehdokkaat (Tasavaltalaisilla Theodor Roosevelt ja Kansanvaltapuolueella New Yorkin vetoomisoikeuden päätuomari Alton B. Parker), kun taas Kansanpuolue oli menettänyt luottonsa taannoisella liittoutumisellaan Kansanvaltalaisten kanssa, sen järjestö särkynyt ja rivit hajoamassa. Sosialistipuolue sentähden todellisuudessa oli ainoana jyrkän uudistuspolitiikan edustajana, joten sillä oli tilaisuus tuoda esille kaikki sille oikeutta myöten kuuluvat voimat. Puolue oli täysin selvillä tarjona olevan tilaisuuden eduista ja alotti vaalitaistelun niin tuiman, laajaperäisen ja tehokkaan, että se voitti kaikki sosialistisen liikkeen entiset ponnistukset tässä maassa. Kaikissa osissa maata puhuivat suurille kokouksille puolueen presidenttiehdokas Eugene V. Debs ja varapresidentin ehdokas Benjamin Hanford, kaunopuheinen kirjapainaja New

Yorkista; tuhansia muita aatteenlevittäjiä kilvan julisti sosialismin sanomaa monilukuisissa huonekokouksissa ja lukemattomissa katukokouksissa; kirjelmiä ja lentolehtiä painettiin ja levitettiin miljoonittain. Debs sai tässä vaalissa 402,321 ääntä, samalla kun Kansanpuolueen äänimäärä oli ainoastaan 113,259.

Melkein yhtä huomattava kuin puolueen vaalimenestys oli sen edistymisen ammatillisen liikkeen keskuudessa. Ammattiyhdistyksien kasvava suosiollisuus Sosialistipuoluetta kohtaan ilmeni monellakin eri tavalla, mutta missään tilaisuudessa se ei tullut niin selvään esille kuin maan suurimpain työläisjärjestöjen v. 1902 pitämässä kahdessa yleiskansallisessa edustajakokouksessa.

Mainitun vuoden Kesäkuussa oli vuosikokoukseensa Denveriin kokoontunut Lännän työläisliitto, johon kuuluivat useimmat Kalliovuoriston valtioitten ja maakuntain ammattiyhdistykset ja jonka jäsenluku nousi noin 150,000:een. Kaksi tuon liiton voimakkainta järjestöä: Lännän kaivosmiesliitto sekä Hotelli- ja ravintolapalvelijain yhteisyhdistys myös pitivät vuosikokoustaan samana aikana samassa kaupungissa. Kaikkien kolmen kokouksen tärkeimpänä asiana oli niissä edustettujen järjestöjen suhtautuminen Sosialistipuolueeseen. Keskustelujen tuloksena oli että kaikki kolme kokousta lausuiivat kannattavansa itsenäistä valtiollista toimintaa, jonka alalla Sosialistipuolue tunnustettiin työväenluokan edustajaksi, sekä hyväksyivät tämän puolueen ohjelman.

Samassa kokouksessa Lännän työläisliitto hylkäsi Amerikan Työväen liittokunnan kosiskelut näiden kahden järjestön yhteensulattamiseksi Liittokunnan vanhoillisen kannan vuoksi sekä muutti oman nimensä "Amerikan Työläisliitoksi", ilmaisten sillä aikovansa ulottaa toimin-

tapiiriänsä muuallekin kuin lännelle. Tämä järjestö toimi lähes yhtä innokkaasti sosialistisen kuin ammatillisenkin liikkeen hyväksi; sen virallinen äänenkannattaja *The American Labor Union Journal* (Amerikan Työläisliiton lehti) ajoi kummankin liikkeen asiaa.

Saman vuoden Marraskuulla pidettiin New Orleansissa Amerikan Työväen liittokunnan vuosikokous. Niinkuin kaikissa edellisissäkin Liittokunnan kokouksissa, esitivät sosialistiedustajat taas sosialismia puoltavan päätösehdotuksen, joka tällä kertaa oli seuraavan sisältöinen:

“Päätetään, että tämä Amerikan Työväen liittokunnan kahdeskolmatta vuosikokous kehottaa työväkeä järjestämään taloudellisen ja poliittisen voimansa, hankkiakseen työntekijälle työnsä täyden arvon ja poistaakseen palkkajärjestelmän.”

Ehdotuksesta syntyi pitkä ja kiivas väittely, ja vihdoin se hyljättiin 3,744:llä äänellä 3,334:ää vastaan. Ehdotuksella ei ollut mitään käytännöllisiä toimenpiteitä tarkotettukaan, joten sen hyväksyminen taikka hylkääminen ei kumminkaan puolin ollut käytännöllisesti tärkeitä. Mutta jossain määrin sillä saatiin tunnusteltua, kuinka voimakas jo sosialistinen ajatustapa oli Amerikan Työväen liittokunnan riveissä; se seikka että lähes puolet kokouksen käytettävissä olevasta äänimäärästä kannatti ehdotusta, tavallaan todisti sosialismin edistyneen järjestön piirissä.

Edelleen on sosialistisen ajatussuunnan levenemistä tänä aikana todistamassa puoluelehdistön kehitys. Edellisinä vuosina oli Sosialistisen työläispuolueen käynyt vaikeaksi, välistä miltei mahdottomaksi pitää pystyssä yhtä ainoaa englanninkielistä viikkolehteä. V. 1904 edusti Sosialistipuoluetta seitsemän englanninkielistä kuukau-

tisjulkasua ja kahdeksantoista viikkolehteä, jotka ilmestyivät New Yorkin, Pennsylvanian, Illinoisin, Wisconsinin, Minnesotan, Wyomingin, Iowan, Kansasin, Montanan, Utahin, Coloradon, Washingtonin ja Californian valtioissa sekä Oklahoman maakunnassa. Saksalaisista puoluelehdistä kolme oli jokapäiväisiä ja seitsemän viikkolehtiä. Puoluetta edustamassa oli myös ranskalaisilla, italialaisilla, juutalaisilla, böömiläisillä, norjalaisilla, puolalaisilla ja slaavilaisilla lehtensä, yksi kullakin kielellä.

Sosialistipuolueen kasvaessa Sosialistinen työläispuolue vastaavassa määrässä väheni. Vuoden 1899 hajaannuksen seurauksista viimeainittu puolue ei enää toipunut. Vaikka "hallintoryhmä" oli lain edessä saanut voiton "vastustusryhmästä" puolueen nimen käyttämisoikeudesta kärjötäessä, ei sillä tästä voitostaan ollut suurta hyötyä. Sekä järjestyneitten että järjestymättömäin sosialistien suuri enemmistö oli menettänyt luottamuksensa sen johtoon, kääntyen Sosialistipuolueen suosijoiksi ja kannattajiksi. Sosialistisen työläispuolueen myöhemmät toimenpiteet ja politiikka eivät ollenkaan tarkoittaneet menetetyn luottamuksen palauttamista.

Sen vihamielisyys ammattiyhdistyksille ja sen kiihkotiukka puoluekuri, jotka seikat olivat sen riveissä julkijahajaannuksen aiheuttaneet, jäivät nyt puolueen olemassaolon ainoaksi selitykseksi ja niitä kiristettiin naurettaviin asti.

Kesäkuussa 1900 puolue piti New Yorkissa edustajakokouksen, joka kesti kokonaisen viikon. Kokouksen toimia kuvaavinta oli puolueesta eronneiden sekä kaikkien "paljasten ja pelkkäin" ammattiyhdistyksien melkein lapsekas parjaaminen; huippuunsa kohonneena ilmeni viha viimeainittuja vastaan seuraavassa jotenkin yksimielisesti tehdyssä päätöksessä:

“Jos joku Sosialistisen työläispuolueen jäsen ottaa vastaan toimen paljaastaan ja pelkäästään ammatillisessa työläisjärjestössä, on hänet katsottava Sosialistisen työläispuolueen vastustajaksi ja sellaisena erotettava. Jos joku paljaastaan ja pelkäästään ammatillisen työläisjärjestön toimihenkilö pyrkii Sosialistisen työläispuolueen jäseneksi, on hänet hyljättävä.”

Vuoden 1898 yleisvaaleissa oli puolue saavuttanut 82,204 ääntä, josta vuoden 1900 presidentinvaalissa pudottiin 34,191:een. Vuoden 1902 kongressivaaleissa, joissa Sosialistipuolueen äänimäärä paisui lähes kolmenkertaiseksi entisestään, kohosi Sosialistisen työläispuolueenkin ääniluku noin 50,000:een, mutta siitä se vuoden 1904 presidentinvaalissa taas laski 33,536:een.

Kaiken tämän ohessa oli puolueen “puhdistusta” jatkunut yhä kiihtyvällä vauhdilla. Valtiojärjestöjä, osastoja ja yksityisiä jäseniä oli karkotettu monenmoisista kerrettiläisyys-syistä. Kun uusien jäsenien tulo oli hidasta, harvenivat puolueen rivit yhtäpäättä. V. 1904 arvioitiin Sosialistisen työläispuolueen jäsenmäärän olleen kolmen tuhannan vaiheilla.

Puolue on julkaissut yhtä englanninkielistä päivälehteä (*The People*) New Yorkissa ja eräitä muunkielisiä viikkolehtiä.

VIIDES LUKU
Nykyinen sosialismi

I. — Levottomuutta ja uudistushankkeita

Yhdysvallat ovat vakaasti lähenemässä kapitalistisen kehityksen huippua — teollistuotannon trustiutumista. Tämän tapahtumista ei mitata miespolvin, vaan vuosin. Vuoden 1900 väenlaskun jälkeisinä kuutena vuotena kapitalistinen tuotanto sekä kokonaismäärältään että suhteellisesti edistyi enemmän kuin niinä kymmenenä vuotena, jotka mainittuna vuonna olivat kuluneet edellisestä väenlaskuvuodesta.

Vuodesta 1900 vuoteen 1905 kasvoi suurteollisuuteen sijoitettu pääoma noin 9,000 miljoonasta dollarista noin 12,700 milj. dol., pyörein luvuin, mutta suurten teollisuuslaitoksien lukumäärä pysyi miltei muuttumattomana. Tähän luokkaan sisältyväin laitoksien vuotuisen tuotannon arvo nousi samassa ajassa 11,500 miljoonasta dollarista lähes 15,000 miljoonaan dollariin; niissä työskenteleväin palkkatyöläisten lukumäärä lisääntyi 4,715,000:sta hengestä 5,470,000:een.

Kauppa- ja työministeriön v. 1906 julkasemasta teollisuustilastosta käy selville se hämmästyttävä tosiasia, että v. 1904 toimineista teollisuuslaitoksista hiukan yli 11:n prosentin käytettävänä oli 81 ja puoli prosenttia koko Yhdysvaltain teollisuuteen kiinnitetystä pääomasta ja että ne valmistivat lähes 80 prosenttia kaikista tuotteista. Kokonaistuotannosta oli 38 prosenttia valmistettu noin

1900:ssa laitoksessa, joka ei ole täyteen 1 prosenttia teollisuuslaitoksien koko luvusta.

Rautateiden kehitys suurkapitalistiseen suuntaan helposti piti puolensa teollisuuden trustiutumiselle, mutta molemmat jäivät jällelle rahamailman toiminnasta ja keinotteluista. Muutamina viime vuosina on enemmän kuin ikinä ennen nähty suurenmoisia omaisuuksia kasvavan ja suunnattomia liikeyhtymiä muodostettavan.

Kapitalistisen edistyksen kulku turmeltui mielettömän raivoisaksi rikkauden kilpajuoksuksi, johon tuhannet ottivat osaa ja jossa miljoonat tallattiin jalkoihin. Suuret renkaat, trustit ja yhtymät tulivat päiväjärjestyseen. Niitä välttämättä seurasi osakkeiden vertyminen¹⁾ ja yhtiöiden arvopapereilla keinottelu. Tällaisten paperien nimellisarvon lasketaan v. 1907 nousseen aina 40,000 miljoonaan dollariin eli lähes kolmanteen-osaan maan koko varallisuudesta! Eikä maan raha-, pankki- ja luotolaitokset kuhnustelleet takapajulla teollistuotannon painunnasta. Vuosien 1898 ja 1907 välisenä aikana Yhdysvaltain kullantuotanto oli 3,200 miljoonaa dollaria eli noin puoli siitä mitä oli saatu koko vuosien 1700 ja 1850 välisellä puolentoista vuosisadan aikakaudella. Maassa oli v. 1907 kokonaista 14,000 pankkia ja niillä talletuksia yhteensä noin 18,000 miljoonaa dollaria, jotka suurimmaksi osaksi oli annettu tai olivat tarjona lainaksi teollistuotannon aloille. Kaivokset, teollisuuslaitokset, tehtaat ja muut työpaikat kävivät täyttä puhkua, kaikissa ammateissa oli työntekijöitä tarvis, joten palkat nousivat. Kun kaikki tavalliset teollisuusalat jo olivat ylentäydet ja lii-

---

1) Osakkeissa sanotaan silloin olevan "vettä", kun yhtiöt keinottelutarkoituksissa myyvät osakkeita suuremmasta arvosta kuin mitä yhtiöitten todellinen omaisuus vastaa.

Suoment. muist.

katuotannon vallassa, etsivät meidän yritteliäät kapitalistit uusia aloja, myötäensä rynnäten hurjanrohkeihin seikkailusuunnitelmiin ja vieden mukanaan joukottain herkkäuskoisia pikkusäästäjiä. Kaikissa isommissa kaupungeissa lyötiin pystyyn tuhansittain rakennuksia vain keinotekolukotuksia varten; joutomaat uudemmissa kaupunginosissa nousivat kaksin- ja kolminkertaisiin hintoihin, vanhemmissa osissa korotettiin vuokrat ihan järjettömiin; elintarpeitten hinnat yleensä kohosivat aivan ennenkuulumattomiin. Kymmenvuotiskautena vv. 1896—1906 yksistään ruokatavarain hinta nousi keskimäärin enemmällä kuin 20 prosentilla ja muut tarpeet noin 30 prosentilla.

Rahaa oli maassa viljalti, suuria omaisuuksia ansaittiin yhdessä yössä; keinottelu ja peluu tulivat teollisuuden ja kaupan tilalle. Kun tuota huimaa kilpaa oli kestänyt täysi kiertonsa, seurasi pakosta raukeneminen, äkkiä ja musertavana. Alkuvuodesta 1907 saatiin selville, että suuri osa vastaista myyntiä varten valmistetuista varastoista sai jäädä paikoilleen; vähittäismyyjillä oli tavaraa liiaksikin. Tehtailijat jotka suuressa määrin velalla olivat käyttäneet liikettään, eivät kyenneet suoriutumaan sitoumuksistaan; epävarmuus ja luottamuksen puute turmeli markkinat; luottoa supistettiin yhtäkkiä; se korttihuone, jota sanotaan meidän "finanssi- (rahaolojen) järjestelmäksi", luhistui kasaan ensimmäisessä tuulenpuuskassa.

Vuoden 1907 Loka- ja Marraskuulla hyökkäsi pelästyneitä tallettajia joukottain äkkiarvaamatta useitten suurien New Yorkin rahalaitosten kimppuun, muiden muassa Knickerbockerin Luottoyhtiön. Muutamat pankit sulki-
vat ovensa ja siten saattoivat monta niistä riippuvaa pankkilaitosta lakkauttamaan liikkeensä. Osakemarkkinoilla, jotka aina ovat herkkätuntoiset rahamailman virtauksille, alenivat arvopaperit huimaa vauhtia.

Erehtymättömän selvästi siis esiintyivät lähenevän teollisuusahdingon ensi oireet; yhtään välittämättä kaikista päinvastaista vakuuttavista virallisista julistuksista ja selonteoista, pula tuli. Vuoden 1907 lopussa nähtiin sinä vuonna tehdyn 10,265 vararikkoa, joissa velat nousivat yhteensä 383 miljoonaan dollariin, kun v. 1906 oli tapahtunut 9,385 vararikkoa, joiden velkasumma oli noussut ainoastaan 127 miljoonaan dollariin. Enimmät aletuista tai aiotuista rautateiden laajennus- ja korjaustöistä jätettiin sikseen. Yksistään tämän työnheiton vaikutukset työoloihin voi helposti arvata siitä, että jo New Yorkissa ja sen ympäristössä oli sellaisten töiden kustannusarvio noussut noin 500 miljoonaan dollariin. Samalla vähennettiin kaikilla rautatieradoilla tavara- ja matkustajajunia tuntuvasti ja kautta maan tuhansia rautatieläisiä erotettiin tai toistaiseksi "laskettiin lomalle". Yhdysvaltain Teräsrenkas supisti työnsä ja vähensi työläisensä noin puolella; tupakkatrusti tykkänään sulki useita tehtaitaan; Chicagon teurastuslaitokset, rauta- ja lasitehtaat sekä muut Amerikan tärkeimmät teollisuusalat alkoivat käydä osa-aikaa tahi vähennetyllä työvoimalla; rakennustöissä ja rakennustarvetehtaissa työnteko oli poikkeusta, jouten-olo sääntönä.

Vuoden 1907 lopussa arvioitiin Yhdysvaltain työttömien armeijan lisääntyneen noin puolellatoista miljoonalla; v. 1908 laskettiin työttömiä työläisiä olleen kaikkiaan noin kolme tai neljä miljoonaa. Meni kaksi vuotta, ennenkuin maassa alkoi tuntua mitään helpotusta tästä yleisestä lamaannuksesta.

Tällä nopean teollistuotannollisen nousun ja laskun sekä kilpailujännityksen ajalla taistelevain rahamiesryhmien poliittiset ja liikeriidat toisinaan menivät niin pitkäl-

le, että herättivät suuren yleisön huomiota. Kesällä v. 1904 eräs Bostonin rahamies Thomas Lawson, joka oli riitaantunut Amerikan Standard öljy-yhtiön voimakkaan rahakuningasryhmän kanssa, julkasi kirjotussarjan, paljastaen tuon trustin menettelytapoja; maa oli kauhuissaan, kun näki mitä kaikkia kavaluuden, halpamaisuuden ja lahjomisen lukinverkkoja niin mainiot kansalaiset olivat käyttäneet asioimisissaan toistensa ja yleisön kanssa.

Tätä korkean rahamailman liikekoneiston paljastusta täydensi New Yorkin valtion lainlaatijakunnan määräyksestä v. 1905 toimitettu henkivakuutusyhtiöitten virallinen tarkastus.

Henkivakuutusliike Yhdysvalloissa on hyvin laajalle levinnyt. Yhteiskunnan kaikkiin luokkiin kuuluvat henkilöt ovat siihen sijoittaneet satoja miljoonia dollareita. Usein nämä rahat ovat monilukuisten vakuutuksenottajain leskien ja orpojen ainoana turvana. Lainlaatijakunnan tutkimuksessa paljastui mitä häikäilemättömin luottamuksen väärinkäyttö. Ne "ylevämieliset" rahamiehet ja etevät kansalaiset, joita näiden uskottujen varojen hoitajina säännöllisesti oli, eivät ensinkään arkailleet tuhlatessaan niitä ylettömiin palkkoihin ja lahjapalkkioihin itsellensä, pistellä niitä omiin rahakeinotteluihinsa ja vapaasti käyttää niitä vallitsevan poliittisen puolueen kannatukseen, vieläpä valtion lainlaatijakuntien lahjomiseen tukkukaupalla.

Tuskin oli rahamailman häväistysjuttujen kaiku vaimennut, kun sosialistinen kirjailija Upton Sinclair lennätti teollisuuskapitalistien leiriin pommin julkasemalla kuuluisan novellinsa "The Jungle" (Viidakko).¹⁾ Tämä ker-

1) Ilmestynyt suomeksi nimellä "Chicago".

toelma, jossa oli perin todenmukainen kuvaus etevimmissä teurastuslaitoksissamme vallitsevista ilettävistä olosuhteista, vaikutti siksi syvästi yleiseen mielipiteeseen, että presidentti Rooseveltin täytyi sen johdosta panna toimeen virallinen tutkimus, jossa kirjailijan syytökset täysin todennettiin ja jonka perusteella kongressissa säädettiin joitakin asetuksia asian auttamiseksi.

Samaan aikaan milloin mistäkin syystä tuli päivänvaloon muutamien suurimpain kaupunkiemme hallinnon pohjaton turmelus. New York, Chicago, Philadelphia, Minneapolis, Pittsburg, Milwaukee ja St. Louis todistettiin kukin vuorollaan olevan saaliinhimoisten politikoitijarenkaiden kynsissä; niiden ujostelematon kaupankäynti kaupunkien omaisuudella, etuoikeuksilla ja viroilla saattoi maamme poliittiset menettelytavat ilkeään valaistukseen. Lyhyesti sanoen, keskittyneen kapitalismin hedelmät tulivat surkean selviksi kansan laajoille kerroksille.

Väestön yleinen tyytymättömyys oleviin oloihin leveni laajemmalle ja syöpyi syvemmälle kuin milloinkaan ennen sekä purkasi ilmi kaikilla julkisen elämämme aloilla, etenkin kirjallisuudessamme ja politiikassamme.

Jos maan kirjallisuudessa kansan henkinen olemus kuvastunee, silloin täytyy sanoa amerikkalaisten viimeaikoina vallan varmasti nousseen kapinoimaan nykyisiä poliittisia ja taloudellisia epäkohtia vastaan sekä jyrkästi vaativan uudistusta. Olemassaolevain laitoksien arvostelu sekä yhteiskunnallisten parannusehdotuksien pohtiminen on uuden vuosisadan alusta saakka ollut sanomalehdistömme ja kirjallisuutemme pohjasävelenä.

Kaunokirjallisuuden alalla on uudistusmielinen ja vielä suuremmassa määrässä sosialistinen novelli ollut tärkeimpänä ja suosituimpana. Ei sillä hyvä että Jack

London ja Upton Sinclair, molemmat sosialisteja ja Sosialistipuolueen jäseniä, ovat olleet ensin luettuina kirjailijoinamme, mutta onpa käynyt melkein mahdottomaksi minkään uuden novelliteoksen saavuttaa laajempaa huomiota ja yleisempää suosiota, ellei siinä ole käsitelty jostain yhteiskunnallista tai sosialistista aihetta. Yleensä on sosialismi ollut tärkeimpänä ja elinvoimaisimpana keskusteluaineena kirjoissa, aikakausvihkoissa ja sanomalehdissä.

Ajan henkeä todisti myös "paljastuskirjallisuus", jonka palvelukseen antausivat lahjakkaimmat nuoremmit sanomalehtimiehistä ja kynäilijöistä. Tämä amerikkalaisen kirjallisuuden uusaikainen suunta paljon vaikutti monessa poliitisessa ja teollistuotannollisessa laitoksessa valtaanpäässeeseen turmeluksen ilmituomiseksi; se saavutti niin suuren laajuuden ja vaikuttavaisuuden, että sille vetää vertoja ainoastaan Venäjän vanhempi orjainvapautusliikkeen yhteyteen kuuluva paljastuskirjallisuus.

Lopuksi emme voi jättää mainitsematta valesosialistista päivälehdistöä, joka on tehnyt rahaa kansan tyytymättömyydellä, saavuttaen suunnattoman menekkinsä teeskentelemällä ylellistä jyrkkyyttä kaikissa yleistä mielipidettä kiihottavissa kysymyksissä. Tämän nykyaikaisen sanomalehtilajin isä on William Randolph Hearst, joka on laittanut ketjun tällä tavaraleimalla kulkevia lehtiä Yhdysvaltain tärkeimpiin kaupunkeihin; jolloinkin on arvioitu niitä leviävän parin miljoonan painoksena päivässä.

Jos yleinen tyytymättömyys ja "yhteiskunnallinen levottomuus" ovat olleet uusimman kirjallisuutemme pohjäsävelenä, ovat ne vielä suuremmassa määrin olleet uusimman politiikkamme johtotähtenä. Tuskin missään mailman maassa valtiollisilta puolueilta niin tuiki tarkoin puut-

tuu varmoja puolueperiaatteita kuin Yhdysvalloissa, ja tuskin missään ne ovat niin herkät ajanhengen vaihteluille. Äskeisinä vuosina ovat vallitsevat poliittiset puolueemme suorastaan kilpailleet keskenään uudistusjyrkkyydessä. Tasavaltalaispuolue alotti hyökkäyshaluisella presidentillään järjestelmällisen sodankäynnin "trustien ja yksinoikeuksien väärinkäytöksiä" vastaan; kongressissa säädettiin asetuksia ankarammasta ravintoaineiden valmistuksen valtioneuvoston tarkastuksesta, rautatiemaksujen järjestelystä ja lasten työn rajottamisesta; Yhdysvaltain oikeuslaitokset osottivat hetken aikaa tavatonta intoa trustivastaisten lakien käytössä ja niiden kapitalistirikkojain rankaisussa. Toisaalta taas Kansanvaltapuolue koetti monilukuisissa paikallisissa ja valtioitten vaalijulistuksissaan räivätä noita trustiriiviöitä ja yksinoikeuksia vielä vimmatummin sekä vaati eräitten teollistuotannollisten alojen ottamista kaupunkikuntien ja valtioitten omiksi ja käytettäväksi. Samaan aikaan ja samoihin ilmiöihin kuuluvina syntyi maan eri osissa uusia uudistusliikkeitä ja puolueita.

Amerikan Työväen liittokunta, suurin amerikkalainen työväen järjestö, ensi kertaa neljännesvuosisadan mittaisella olinajallaan rikkoi poliittisen puolueettomuuslupauksensa sekaantumalla vuoden 1906 kongressivaaleihin.

Eri osissa maata, varsinkin Californiassa paikalliset ammattiyhdistykset järjestäytyivät itsenäisiksi poliittisiksi puolueiksi Californian Ammattilaisten puolueen nimellä. Amerikan lännen pääkaupungissa San Franciscossa puolueen onnistui voittaa kolmet kunnallisvaalit.

Paljoa suurisuuntaisemmat kuin nämä työläispuolueet ovat kuitenkin olleet Amerikan viimeaikaisimmassa politiikassa esiintyneet lukuisat keskiluokan uudistusliikkeet.

Vuosi 1905 oli noiden liikkeitten riemuvuosi: silloin

valittiin Chicagon pormestariksi tuomari Edward F. Dunne, ohjelmana katuraitioteiden ja muiden kunnallisten yksinoikeuksien ottaminen kaupungin haltuun; Missourin kuvernööriksi Joseph W. Folk, joka oli saavuttanut ennätysten St. Louisin kaupungin rikoksellisten viranomaisten ja politikoitsija-pomojen ahdistamisessa; Wisconsinin kuvernööriksi ja sittemmin Yhdysvaltain senaattoriksi Robert M. La Follette, tunnettu jyrkkä uudistuspolitikoitsija, sekä lopuksi William R. Hearstin loistava tempaus New Yorkin kaupungissa.

Hra Hearst, joka siihen saakka oli näytellyt vähemmän huomattua osaa Kansanvaltapuolueen politiikassa, oli vuoden 1905 New Yorkin kaupunkivaalien varalta lehdisään herättänyt kysymyksen kunnallisomistuksesta, ja kunnaltapuolueet eivät suostuneet ottamaan asiaa ohjelmaansa, pannut alulle oman liikkeensä. Tämä liike kiteytyi Kunnallisomistusliitoksi, jonka ehdokkaana New Yorkin pormestarin toimeen oli hra Hearst itse.

Tuo järjestö oli vaalitaistelun kiireessä muodostettu eikä sillä koskaan ollut juuri muuta olemista kuin nimi; sen vaatimuksina oli kunnallinen omistus ja koko joukko muita jotenkin sekavia, jyrkiltä kuulostavia vaatimuksia, mutta ennenkaikkea se edusti kapinoimishenkeä olevia oloja vastaan. Aluksi New Yorkin vanhat politikoitsijat eivät ottaneet liikettä vakavalta kannalta, vaan vaalien lähestyessä se paisui odottamattoman voimakkaaksi ja laajaksi. Vaalipäivänä hra Hearst virallisten laskelmien mukaan sai 222,929 ääntä, kun hänen voitokas vastustajansa Kansanvaltapuolueen listalla George B. McClellan oli saanut 228,397 ääntä.

Odottamattoman vaalimenestyksensä rohkaisemina Hearstin joukot lähtivät vuoden 1906 valtioitten vaalei-

hin suuremmassa mittakaavassa. New Yorkin valtiossa hra Hearst uudisti puolueensa "Riippumattomuusliiton" (Independence Leage) nimellä ja rupesi sen kuvernööriehdokkaaksi vähän epämääräisellä mutta ylipäätään jyrkällä ohjelmalla. Otti myös vastaan Kansanvaltapuolueen ehdokkuuden varsin määrätyllä ja julkitaantumuksellisella ohjelmalla; sai 691,105 ääntä, Tasavaltalaisen voittajan saadessa 749,002. Toiset Hearstin sekalistalla olleet ehdokkaat tulivat valituiksi virkoihin. Myös Massachusettsin vaaleissa oli Hearstin liike huomattavan voimakas, saaden ehdokkaalleen hra Moranille 192,295 ääntä kaikkiaan annetuista hiukan yli 400,000:sta äänestä; Californiassa Hearstin kuvernööriehtokas hra Langdon sai 45,008 ääntä yhteensä annetuista noin 300,000:sta.

Vuoden 1906 vaalit tulivat liikkeen käännekohtaksi. Hra Hearstin liittoutumiset milloin Tasavaltalaisten, milloin Kansanvaltapuolueen kanssa, joita kumpaakin hän ennen oli sanoja säästämättä parjannut lehdissään, ja hänen virkoihin ratsastelunsa millä ohjelmalla hyvänsä pian riistivät hänen touhuiltaan kansanomaisen uudistusliikkeen luonteen. Se ei milloinkaan perustunut määrätulle ja yhtenäiselle valtiolliselle tai yhteiskunnalliselle uudistusohjelmalle; sen parhaana koossapitäjänä oli perustajansa yksityinen varallisuus ja hänen sanomalehtiketjunsa vaikutus. Hra Hearstin poliitisten ohjelmien ja liittosopimuksien vaihdellessa kuin kaleidoskoopin (korutähystimen) kuvat, kävi selville ettei "Hearstin liikkeesä" ollut mitään muuta varmaa eikä pysyväistä kuin hra Hearstin henkilö. Vuoden 1908 presidentinvaalien varalta järjestö ristittiin "Riippumattomuuspuolueeksi" ja piti yleiskansallisen edustajakokouksen, jossa varakas Massachusettsin liikemies Thomas L. Hisgen nimitettiin presi-

denttiehdokkaaksi. Mutta vaalit vain todistivat, kuinka heikko tämä liike oli perustajastaan erotettuna. Hisgen sai ainoastaan 83,628 ääntä koko maasta, joka oli noin kolmas-osa siitä mitä Hearst v. 1905 oli saanut yksistään New Yorkin kaupungissa ja vähemmän kuin viidesosa Sosialistipuolueen äänimäärästä.

V. 1909 Hearst jälleen rupesi New Yorkin pormestarin ehdokkaaksi. Tällä kertaa ei hänellä ollut edes mitään varsinaista uudistusasiaa ajettavana. Sai kumminkin yli 150,000 ääntä.

II. — Ammatillisen liikkeen nykyinen asema

Ammatilliselle liikkeelle ovat viime vuodet olleet hyvin vaiherikkaita. Amerikan Työväen liittokunnalle ne ovat olleet hitaan mutta tasaisen kasvamisen ja ankaran taistelun aikaa. Viisvuotiskaudella 1904—1908 Liittokunta antoi noin 1,650 uutta yhtymiskirjaa yleiskansallisille, kansainvälisille ja paikallisille yhdistyksille. Saman ajan kuluessa siihen kuuluvain järjestöjen maksavain jäsenten lukumäärä lisääntyi yhteensä enemmällä kuin sadallatuhannella. Marraskuussa 1908 pidetylle Liittokunnan vuosikokoukselle antoi esimies Samuel Gompers seuraavat tiedot Liittokuntaan kuuluvista järjestöistä: kansainvälisiä liittoja 116; valtioliittokuntia 38; työväen keskusjärjestöjä 606; paikallisia ammatti- ja yhtyneitä työväenliittoja 583; teollistuotannollisia osastoja 2. Yksistään kansainvälisiin liittoihin kuului jo 28,700 paikallisjärjestöä itsekunkin ammattinsa alalla. Liittokunnalla oli samana vuonna täysin maksaneita jäseniä 1,586,885, mutta todellinen jäsenmäärä laskettiin noin kahdeksi miljoonaksi,

Amerikan Työväen liittokunta on kyllä paljoa suurempi kuin mitkään muut Yhdysvaltain työväenjärjestöt, mutta maan kaikkia ammattiyhdistyksiä se ei sisällä. Noin puoli tai kokonainenkin miljoona työläisiä arvioidaan olevan pienemmissä liittokunnissa sekä itsenäisissä yleiskansallisissa tai paikallisissa yhdistyksissä. Nämäkin järjestöt ovat viime vuosina tuntuvasti kasvaneet. Teollisuuslomaannuksen pahimmallaan ollessa v. 1908 työväenliikekin hieman väsähti, mutta pääasiassa ovat ammattijärjestöt kyenneet säilyttämään jäsenlukunsa, vieläpä menestyksellä vastustamaan pulan aikana yritettyä palkkojen tukkualennusta.

Ammatillisen liikkeen virkeä kasvaminen tietysti säikäytti työntekijäluokkia ja saattoi heidät kokoamaan voimansa järjestyneen työn edistyksen pysäyttämiseksi. Huomattavin sensuuntainen homma on niinsanottu "avoin työpaikka"-liike. Sille antoi erityistä yltyä Yhdysvaltain presidentin määräys, että hallituksen kirjapaino oli pidettävä "avoimena työpaikkana", eli ettei mitään eroa saa tehdä ammattiyhdistykseen kuuluvain kirjaltajain eduksi järjestymättömien rinnalla. Tämä isku oli tähdätty ammatillisen liikkeen ydin-aatteeseen — että kaikki työntekijät, joiden ammateissa järjestöjä löytyy, ovat saatavat järjestöjensä valtapiiriin. Maan työntekijät heti tarttuivat tähän tunnussanaan ja ryhtyivät ammattiyhdistyksiä kukistamaan "avoimen työpaikan" nimessä. Tämän liikkeen tärkein asianajaja oli Porvarien elinkeinoliitto, joka perustettiin Chicagossa v. 1903. Järjestöllä oli periaatteellinen ohjelmansa, jossa lausultiin sen vastustavan "yhteisiä sopimuksia, hallituksen välitystä työriidoissa ja kaikkia sellaisia työselkkausten sovittelusuunnitelmia, joiden mukaan joka mies ei saisi työskennellä missä, mil-

loin ja mistä maksusta haluaa eikä työnteettäjä saisi ottaa työhönsä ketä haluaa ja millä palkalla haluaa”.

Marraskuulla 1904 järjestö piti New Yorkissa yleiskansallisen kokouksen, jossa oli neljäsataa edustajaa kaikkialta maasta. Seuraavana vuotena liiton sihteeri Edward H. Davis ilmotti järjestöön kuuluvan jäseninä muutamia satojatuhansia “Yhdysvaltain teollisuudenharjottajia ja liikemiehiä”.

Porvarien elinkeinoliitto oli läheisessä yhteydessä v. 1895 muodostetun Yleisen teollisuudenharjottajain yhdistyksen kanssa. Tämä yhdistys oli alkuperäisesti julistanut tarkoituksensa olevan “liikkeen, kaupan ja markkinain edistämisen sekä rajoitusten ja esteitten poistamisen”, mutta viime vuosina ja varsinkin neljän viimeisen presidenttinsä, herrojen Parryn, Postin, Van Cleaven ja Kirbyn hallintoajalla se on kohdistanut toimintansa etupäässä ammatillisen liikkeen vastustamiseen. Vuosien 1906 ja 1907 vaiheilla sanotaan yhdistyksen keränneen jäseniltään puolentoista miljoonan dollarin sotarahaston käytettäväksi taistelussa työväenjärjestöjä vastaan. Se palkkasi kokonaista 12,000 miestä, joiden oli tunkeuttava työväenjärjestöihin ilmiantaakseen työnteettäjille niiden aikeet sekä turmellakseen ja hajottaakseen ammattiyhdistykset. Yleisen teollisuudenharjottajain yhdistys kehuu jäsenlukunsa koko maassa nousevan neljännellettuhannelle. Se on järjestänyt ison joukon työnsulkuja, aiheuttanut monta lakkoa ja nostanut muutamia oikeusjuttuja työväenjärjestöjä vastaan, mutta vaikka se onkin oikeuksissa saanut joitakuita huomattavia voittoja, ovat sen yritykset työväenliikkeen heikontamiseksi pääasiassa menneet hukkaan.

Toinen, taitavampi työnteettäjäluokan yritys työväenliikkeen taltuttamiseksi on Yleisen kaupunkilaisliittokun-

nan (National Civic Federation) perustaminen. Tämä ovelan senaattori Hanna vainajan suunnittelema järjestö on sekalainen kokoelma miljoonamiehiä, työväenjohtajia ja "eteviä kansalaisia". Sen ilmotettuna tarkoituksena on "työnteettäjien ja työntekijäin vapaaehtoinen sovittaminen ilman sovinto-oikeutta", mutta todellisuudessa sen tehtävänä on lieventää työväenjärjestöjen taisteluhaluja ilman mitään myönnytyksiä järjestyneen pääoman taholta. Kun tämä järjestö Toukokuun 7 p. 1904 piti kokousta New Yorkissa, sanottiin sen edustavan satojen miljoonain dollarien pääomaa ja enemmän kuin puoltakolmatta miljoonaa palkkatyöläistä. Viimemainitulla väitteellä epäilemättä tarkotettiin sitä, että kokouksessa oli saapuvilla Amerikan Työväen liittokunnan esimies ja muutamia muita virkailijoita, jotka valitettavasti ovat antaneet viekotella itsensä tuohon liikkeeseen, vaikka Kaupunkilaisliittokunnalla ei koskaan ole ollut mitään vaikutusta ammatillisen liikkeen syviin riveihin.

Tärkeä tapaus Amerikan ammatillisen liikkeen viimeaikaisessa historiassa on Työväenliittokunnan poliittinen toiminta.

Liittokunta oli monet vuodet pitänyt periaatteenaan pysyä erillään järjestyneen työväenluokan politiikasta, hakien valtioitten lainlaatijakuntien ja Yhdysvaltain kongressin suosiota "eteisessä vehkeilemällä". Tulokset siitä puuhasta olivat totisesti perin laihat. Muutamissa valtioissa säädettiin asetuksia, joilla naisten ja lasten sekä erityisen vaarallisissa tai epäterveellisissä tehtävissä työskenteleväin miesten työpäivän pituutta rajotettiin; toisissa lailla määrättiin eräitten valtion tai kuntain töissä olevain työmiesten alin palkka, ja kongressin edustajahuone hyväksyi kahdeksantunnin lain kaikissa Yhdysvaltain halli-

tuksen töissä. Mutta näistä asetuksista havaittiin olevan varsin vähän todellista hyötyä työväenluokalle.

Meidän tuomioistuimilla kun on erityinen valta "tulkitsemalla" muuttaa lakeja tahi selittämällä ne perustuslain-vastaisiksi tyyten kumota ne, saatiin työväenlait yksi toisensa perästä kitketyiksi pois valtioitten asetuskokelmista. Vuosina 1905—1908 riehui oikein sellaisten lakien tappamiskuume.

Samalla osottivat Yhdysvaltain hallituksen ministeriöt suurta haluttomuutta kahdeksantunnin lain toimeenpanossa; Amerikan Työväen liittokunnan puuhaamat monet lainsäädännölliset anomukset — tehokkaampi kahdeksantunnin laki, asetus halvan vankilatyön estämiseksi, säädös oikeuslaitoksen sekaantumista vastaan työriitoihin ylimalkaisilla "uhkakielto"-tuomioillaan ja kaikki tämänlaatuiset työväen lainsäädäntöesitykset — kongressi säännöllisesti joko jätti kokonaan huomioonottamatta tahi äänestyksellä hylkäsi.

Liittokunnan toimihenkilöt vihdoin kyllästyivät ja neuvoteltuaan sadan-seitsemäntoista yleiskansallisen ammattiliiton esimiehen kanssa laativat "Työn valituskirjelmän" nimellä tunnetun asiakirjan, jossa luetellaan Amerikan Työväen liittokunnan hellittämättömät yritykset saadakseen kongressilta tasapuolista lainsäädäntöä ja hallitukselta olemassaolevain työväenlakien rehellistä toimeenpanoa sekä valitetaan ainaista epäonnistumista kummassakin suhteessa. Kirjelmän lopussa vaaditaan näiden epäkohtien korjaamista.

Tämä asiakirja, joka annettiin Yhdysvaltain presidentille, Yhdysvaltain senaatin senkertaiselle esimiehelle ja edustajahuoneen puheenjohtajalle, päättyi seuraavalla huomattavalla lausunnolla:

“Esitämme nämä valituksemme teidän huomioonne, koska me olemme kauan ja kärsivällisesti mutta turhaan odottaneet korjausta. Emme ole valittaneet mistään asiasta, johon emme rehellisellä ja laillisella tavalla olisi ehdottaneet parannuskeinoja. Työväen esittämät näiden epäkohtien parannuskeinot ovat perustuslakimme mukaiset sekä soveltuvat muuttuneiden teollistuotannollisten olojen aiheuttaman edistyksen ja kehityksen vaatimukseen.

“Työväki sulkee valituksensa teidän huomioonne, sentähden että te edustajat olette vastuunalaiset lainsäädännöstä ja lainsäädännön puutteesta. Työnraatajat lähestyvät teitä kansalaistoverianne, jotka elinasemansa vuoksi harrastavat maamme menestystä ei ainoastaan yhtä paljon kuin kaikki muut kansalaiset, vaan joilla sen lisäksi on kuormankantajien, Amerikan palkkatyöläisten menestys valvottavana. Työn edustajina me pyydämme teidän korjaamaan nämä epäkohdat, sillä teidän vallassanne on se tehdä.

“Työ nyt vetoaa teihin ja me luotamme siihen, ettemme tee sitä turhaan. Mutta jos kuitenkin te ette ottaisi meitä kuullaksenne, tulemme vetoamaan kansalaistoveriemme omaantuntoon ja kannatukseen”.

Presidentti sekä senaatin ja edustajahuoneen puheenjohtajat eivät pitäneet tästä valituskirjelmästä suurtakaan lukua, jonkatähden Amerikan Työväen liittokunta uhkuksensa mukaisesti sekaantui seuraavaan vaalitaisteluun, vuoden 1906 syysvaaleihin, kun uudet edustajahuoneen jäsenet valittiin. Onnettomuudeksi Liittokunnan virkailijat johtivat vaalitaistelua samalla lyhytnäköisyydellä ja puolinaisuudella, joka aina on painostanut heidän poliittisia mielipiteitään ja tekojaan. He eivät jaksaneet nousta itsenäisen työväenluokan politiikan kannalle; eivät

asettaneet omia ehdokkaitaan, eivätkä kannattaneet Sosialistipuolueen ehdokkaita. Oikeastaan ei heillä ensinkään ole selvillä, mikä erotus on Sosialistipuolueella työväen puolueena, ja molemmilla vanhoilla puolueilla omistaja- ja työnteettäjäloukkien puolueina. Liittokunta rajotti poliittisen toimintansa muutamien Tasavaltalais- tai Kansanvaltapuolueen ehdokasten vastustamiseen ja toisten kannattamiseen, yksistään sen nojalla kuinka suureksi järjestyneen työväen viholliseksi taikka ystäväksi kutakin miestä miehekseen arveltiin.

Tällaisella "ystävien palkitsemisen ja vihamiesten rankaisemisen" ohjelmalla suoritettu vaalitaistelu ei vaikuttanut kerrassaan mitään maan politiikkaan; tuskinpa olisi Liittokunta ollenkaan ryhtynyt koko puuhaan, jos ei sille niinä aikoina olisi sattunut erityisempi kolaus.

Liittokunnalla oli tapana virallisen *American Federationist* lehtensä palstoilla julkasta niiden työnteettäjain nimet, joita vastaan työläisjärjestöillä oli erikoista valittamista. Nämä nimet julkastiin otsakkeella: "Me emme suosittale"; tätä sanottiin Liittokunnan "Emme-suositteleluetteloksi".

Jonakin aikana v. 1907 oli Buckin Lämmitys- ja keittouuni-yhtiö St. Louisissa koettanut jatkaa päivää työnteekijöilleen, jotka olivat Kansainvälisen valimotyöläisten veljeskunnan jäseniä. Veljeskunta ryhtyi yritystä vastustamaan. Lakko seurasi; yhtiön esimies J. W. Van Cleave, joka myös oli Yleisen teollisuudenharjottajain yhdistyksen puheenjohtajana sekä tunnettu vihamielisyydestään työväenjärjestöjä vastaan, itsepintaisesti kieltäytyi kaikista Veljeskunnan ja Liittokunnan sovittelutarjouksista. Silloin Buckin Lämmitys- ja keittouuni-yhtiön nimi pantiin *American Federationistin* "Emme-suositteleluette-

loon”, mutta yhtiöpä hankki Columbian piirikunnan ylimmän oikeuden tuomarilta Claboughilta määräyksen, että on todennettava syyt, minkä nojalla Liittokuntaa ja sen virkailijoita ei olisi estettävä edelleen julkasemasta tätä nimeä tuolla listalla. Juttu tuntui siinä määrin henkilölistä ja painovapautta loukkaavalta sekä vakaantunutta käytäntöä vastaan sotivalta, että Liittokunnan virkailijat eivät sitä ottaneet oikein todesta.

Mutta Joulukuun 18 p. 1907 tuomari Gould antoi jutussa uhkakieltotuomion, vieläpä ankarimman mitä Yhdysvaltain oikeuksista koskaan oli annettu. Tällä uhkatuomiolla kiellettiin Amerikan Työväen liittokunnan ja kaikkien siihen kuuluvain järjestöjen virkailijat ja jäsenet, asioitsijat, ystävät, suosijat ja neuvonantajat niin virkatoimissaan kuin yksityishenkilöinäkin millään tavoin viittailemasta Buckin Lämmitys- ja keittouuni-yhtiön ja sen työntekijäin väliseen ristiriitaan painetulla, kirjoitetulla tai puhutulla sanalla sekä erityisesti virkkamasta mitään sellaista että järjestynyt työväki poikottaisi mainittua yhtiötä. Liittokunta hetipaikalla lakkautti “Emme-suositteletuettelon” julkasemisen, mutta jutun käsittelystä ja uhkakieltotuomion vaikutuksesta kirjoitettiin vapaasti *American Federationistin* toimitusosastossa ja Liittokunnan virkailijat arvostelivat asiaa julkisissa puheissaan. Näiden kirjoitusten ja puheitten johdosta Amerikan Työväenliittokunnan esimies Samuel Gompers, varaesimies John Mitchell ja sihteeri Frank Morrison Heinäkuussa 1908 haastettiin oikeuteen todentamaan syyt, minkä nojalla heitä ei olisi rangaistava tuomioistuimen halveksimisesta, koska eivät olleet totelleet tuomari Gouldin uhkakieltomääräystä. Asiaa käsiteltiin ylen perinpohjaisesti. Kaikki Buckin yhtiön uhkakieltoa koskevat vastaajain lausunnot ja teot tut-

kittiin ja reposteltiin tarkasti; Gompersin poliittiset puheet,, yksinpä itse uhkakieltotuomion julkaseminen *American Federationist* lehdessä otettiin lisäsyytteiden perusteeksi. Oikeudenkäyntiä kesti muutamia kuukausia; vasta vuoden 1908 yleisten vaalien jälkeen tuomari Wright julisti päätöksen, jossa Amerikan Työväen liittokuntaa pahanpäiväisesti sätittiin ja sen päävirkailijat Gompers, Mitchell ja Morrison saivat vankeutta vuodesta kuuteen kuukauteen.¹⁾

Liittokunta oli aina pitänyt uhkakieltoa työväenliikkeen mitä pahimpana vitsauksena ja oli vuosikausia tarkokkaasti taistellut tämän ylimääräisen valtuuden käyttöä vastaan työriidoissa. Ja nyt kun tuo ruoska oli niin raskaasti sattunut heidän omaan selkäänsä, Liittokunnan virkailijat ryhtyivät koko järjestönsä painolla vastustamaan uhkakieltojen antamista. Yhdysvaltain kongressille esitettiin lakiehdotus uhkakieltojen käyttämisen lopettamiseksi työriidoissa, mutta kaikista Amerikan Työväen liittokunnan ponnistuksista ja kiihotuksesta huolimatta ehdotus hautautui valiokuntaan eikä enää tullut edes keskusteltavaksi edustajahuoneessa.

Liittokunnan toimikunta senjälkeen kutsui kaikkien alaistensa kansainvälisten ammattiliittojen päävirkailijat ylimääräiseen neuvottelukokoukseen, johon myös otti osaa Liittokuntaan kuulumattomien Rautatieläis-veljeskuntien ja eräitten maamiesjärjestöjen edustajia. Kokous pidettiin Washingtonissa, Columbian piirikunnassa, Maaliskuun 18 p. 1908 ja laadittiin siinä vastalause kongressille sekä kirjelmä työväestölle. Edellisessä asiakirjassa työväen joh-

1) Keväällä v. 1911 Yhdysvaltain ylin oikeus muotosyistä kumosi tuomion, mutta viranomaisten taholta pantanee juttu uudestaan vireille. Suoment. muist.

tajat vaativat kongressin kiireimmiten lainsäädännön avulla oikasemaan ne vääryydet, mitä työväenjärjestöjä vastaan viimeaikoina on harjotettu oikeuslaitosten päätöksillä ja muilla toimenpiteillä, olletikin Danburyn Hautuntekijäin jutun päätöksellä, jossa ammattiyhdistykset leimattiin trusteiksi ja laittomiksi liittoumiksi, sekä uhkakieltotuomioitten häikäilemättömällä käyttämisellä työnteittäjien ja -tekijäin välisissä riitaisuuksissa. Työväestölle osotetussa kirjelmässä kehoitettiin kaikkia ammattiyhdistyksiä kautta maan pitämään yleisiä kokouksia, joissa vaadittaisiin kongressin säätämään yllämainittuun suuntaan tähtääviä lakeja. Kokoukset pidettiin ja päätökset tehtiin, mutta Gompersin sanojen mukaan "kongressin keskeyttäessä istuntonsa enemmistöpuolue kerskuen vakuutti välinpitämättömyyttään työväen anomuksista ja sen oikeudenvaatimuksista". Parahiksi oli vuoden 1908 presidentinvaali tulossa ja kaikki valtiolliset puolueet olivat pitämäisillään yleisiä ehdokkaitten nimittämiskokouksiaan. Amerikan Työväen liittokunnan toimik. laitto lähetytöt kummankin pääpuolueen, Tasavaltalais- ja Kansanvalta- puolueen, edustajakokoukseen vaatimaan näiltä puolueilta sitoumusta uhkakieltotuomioitten lakkauttamiseksi Liittokunnan ajamassa suhteessa. Tasavaltalaiset tunsivat olevansa kyllin voimakkaat suoriutumaan vaaleista ilman Työväen liittokunnan vähän epäiltävää apua ja kuivasti kieltäytyivät suostumasta sen vaatimukseen. Mutta Kansanvalta- puolue, joka oli heikompi kuin Tasavaltalaiset ja vetosi yhteiskunnan jyrkempiin aineksiin, kärkkäästi tarttui tähän järjestyneen työväen kannatuksen saavuttamistilaisuuteen ja ilomielin hyväksyi Liittokunnan vaatimukset. Tämä ratkaisi Amerikan Työväen liittokunnan virkailijain poliittisen toiminnan suunnan vuoden 1908 vaali-

taistelussa. Tässä vaalissa palkittavia "ystäviä" olivat Kansanvaltapuolueen kaikki ehdokkaat maassa ja rangaitavia "vihamiehiä" taas olivat kaikki Tasavaltalaiset. Hra Gompers ja muut Liittokunnan etevät virkailijat avoimesti ja johdonmukaisesti työskentelivät Kansanvaltapuolueen ehdokasten puolesta; levittivät miljoonittain lehtisiä ja julistuksia Kansanvaltalaisten vaalitaistelun avustamiseksi sekä kehottivat alaisiaan ammattiyhdistyksiä luovuttamaan varoja tuon puolueen sota-arkkuun. Amerikan Työväen liittokunta miltei aavistamattaan näki joutuneensa vaalitaistelun pyörteisiin, mutta ei itsenäisenä poliitisena tekijänä niinkuin sen edustajakokouksissa tuontuostakin oli päätetty, vaan vanhan kapitalistipuolueen leijanhäntänä.

Gompersin Kansanvaltapuoluetta kannattava politiikka ei näytä herättäneen suurta innostusta Amerikan Työväen liittokunnan riveissä. Luvattu työväen äänimäärä, jos se lie tuntunut missään, ei ollut kovin suuri; ei ainakaan riittänyt pelastamaan tappiolle joutumasta kansanvaltalaisten presidenttiehdokasta Bryania eikä estämään valituksi tulemasta ketään tasavaltalaisten kongressiehdokkainsa olleita kuuluisimpia työväen vihollisia. Amerikan Työväen liittokunnalta oli taas luiskahtanut mainio tilaisuus osoittaa voimaansa työväenluokan puolueena; Amerikan suurin työväenjärjestö kaksine miljoonine jäsenineen ja suunnattomine vaikutusvaltoinensa työläismailmassa oli poliitisessa ensi-esiintymisessään onnistunut surkean huonosti.

III. — Mailman teollisuustyöläisten järjestö

Amerikan Työväen liittokunnan viimeisissä vuosikokouksissa on ollut huomattavissa kaksi erikoispiirrettä:

keskustelut itsenäisestä työväenluokan politiikasta ovat vähenneet, mutta kiistelyt eri ammattiliittojen valtapiiristä ovat lisääntyneet.

Takavuosina Amerikan Työväen liittokunnan vuosikokouksiin lähetetyt sosialistiedustajat ponnistivat kaiken kykynsä ja sitkeytensä saadakseen Liittokuntaa järjestönä ryhtymään politiikkaan jyrkällä työväenluokan ohjelmalla; niinkuin olemme nähneet, he eräissä tapauksissa vähin onnistuivatkin.

Nämä sosialistien yritykset olivat aivan luonnolliset aikana sellaisena, kun sosialismilla ei Yhdysvalloissa ollut valtiollista järjestöä muuta kuin nimeksi ja kun ammatillinen liike itse teossa edusti järjestyneen työväen koko voimaa. Mutta nyt kun Sosialistipuolue oli alkanut osoittaa kykenevänsä poliitisesti järjestämään maan työväenluokan eheän kansainvälisen sosialismin pohjalla, ruvettiin vakavasti arvelemaan, oliko viisasta koettaa väkisin synnyttää toista, luonteeltaan ehkä vähemmän tyydyttävää, valtiollista työväenpuoluetta. Amerikan Työväen liittokunnassa olevat sosialistit ovat sentähden jättäneet sikseen Liittokunnan "valtaamisen" kokonaisenaan ja sensijaan tähänneet ponnistuksensa yksityisten ammattiyhdistysmiesten valistamiseen, koettaen paikallisissa, valtioiden ja yleisissä edustajakokouksissa saada heitä oikein käsittämään sosialistista filosofiaa.

Aina kun sosialismi on ollut Liittokunnan edustajakokouksissa keskusteltavana, ovat Samuel Gompers ynnä muut tämän järjestön virkailijat ja johtajat järkähtämättä asettuneet vanhentuneelle "paljaan ja pelkän" ammatillisuuden kannalleen, ovatpa joskus osottaneet varsin selvää vihamielisyyttäkin sosialistiselle liikkeelle. Tämä johtajien edistymättömyyskanta alkoi eräissä työväenjär-

jestöissä herättää tyytymättömyyttä, joka levisi yhä laajemmalle alituisten valtapiirijupakoitten johdosta Liittokuntaan kuuluvain ammattiliittojen kesken.

Amerikan Työväen liittokunta on perustettu tarkan ammatillisen itsehallinnon periaatteelle; harvoja poikkeuksia lukuunottamatta on jokaisella Liittokuntaan kuuluvalla yleiskansallisella ammattiliitolla yksinomainen päätösvalta oman ammattinsa piirissä. Jos nyt useampiin ammatteihin lukeutuvia työntekijöitä on samalla työnteettäjällä tahti yhteen yritykseen kuuluvissa töissä, he usein jakaantuvat moneen erillensä-olevaan järjestöön, jotka saattavat noudattaa erilaista ja ristiriitaistakin menettelytapaa suhteissaan yhteiseen työnteettäjään. Semmoisisissa tapauksissa saattaa monasti sattua, että milloin yhtenäinen esiintyminen työnteettäjätä vastaan olisi tarpeen, kuten esimerkiksi lakoissa, työntekijät joutuvat tappiolle yksimielisyyden ja keskinäisen kannatuksen puutteessa. Muutamissa ammateissa, erinomattain rakennusalalla, tämä haitta jo aikasin poistettiin muodostamalla yhteisiä paikallisjohtokuntia, joiden huoleksi annettiin kaiken yhteistä työnteettäjää vastaan kohdistuvan toiminnan ohjaaminen, mutta toisissa ammateissa, kuten esimerkiksi rautatie- ja panimotyöläisten keskuudessa, on samassa työssä olleitten eri ammattikuntain ristiriitainen ja joskus vastakkainen menettely jolloinkin aiheuttanut tuhoisia otteluita ja kiivaita kiistoja Amerikan Työväen liittokunnan edustajain kokouksissa.

Tämä ilmiö sekä Liittokunnan johtomiesten vanhoillisuus ne johtivat perustamaan kilpailevan ammattijärjestön nimellä "Mailman teollisuustyöläiset" (Industrial Workers of the World). Se on mieltäkiinnittävimpiä työväen järjestämiskokeita viime aikoina.

Asia pantiin alulle eräessä salaisessa kokouksessa Chicagossa vuoden 1905 Tammikuun alkupuolella. Kokouksessa oli noin 25 henkilöä, joista useimmat olivat Amerikan Työväen liittokuntaan kuulumattomien ammattiliittojen virkailijoita; saapuvilla oli myös muutamia ammattijärjestöjen ulkopuolella olevia tunnetuita sosialisteja.

Kokouksen neuvottelujen tuloksena oli Amerikan työväenluokalle laadittu julistus, jota voinee pitää uuden liikkeen periaatteellisena ohjelmana. Tämän huomattavan asiakirjan ajatusjuoksu näkyy paraiten seuraavista siitä otetuista poiminnoista:

“Yhteiskunnalliset suhteet ja ryhmittymät ovat vain koneidenkäyttö- ja teollisuusolojen heijastusta. Nykyajan teollisuuden suur-ilmioinä ovat inhimillisen taitavuuden syrjäyttäminen koneilla sekä varallisuuden tuottamiseen ja jakoon tarvittavain välineitten omistuksen keskittämisestä johtuva kapitalistisen vallan kasvu.

“Näiden tosiasiain vuoksi ovat sekä ammattierotukset työntekijäin keskuudessa että kilpailu kapitalistien kesken yhtärintaa häviämässä. Luokkarajat käyvät yhä selvemmiksi ja luokkavastakkaisuudet terävämmiksi. Ammattirajat ovat vaihtuneet kaikkien työläisten yhteiseen orjuuteen koneitten ääressä ...

“Työntekijöitä ei enää luokitella erilaisen ammattitaitonsa nojalla, vaan työnteettäjä erottelee heidät niiden koneiden mukaan, joihin kuuluvat. Tätä jaottelua, joka ei ollenkaan perustu työläisten taidon tai etujen erilaisuuteen, työnteettäjät käyttävät ärsyttääkseen työntekijöitä toisiaan vastaan, kiihottaakseen heitä suurempaan ponnistukseen työssä ja näillä keinotekoisilla erotteluilla heikontaakseen kaikkia kapitalistisen sarron vastustus-yrityksiä.

“Samalla kun kapitalistit pitävät auki umpeenkasvaneita rajoja työntekijäin kesken, he itse huolellisesti soveltautuvat uusiin oloihin. He ovat poistaneet kaikki erotukset omasta keskuudestaan ja esiintyvät yhtenä rintamana taistelussa työväkeä vastaan ...

“Työnteettäjien sotarinta ja taistelutavat vastaavat koneidenkäytön ja teollistuotannon kaikkisyhteisyyttä, kun taas työntekijät yhä vielä rakentelevat taistelujärjestönsä ammonaikaisten ammattijakojen varaan ...

“Ammattijako estää työväen pääsemistä luokkatietoiseksi, kasvattamalla aatetta työnteettäjä-riistäjän ja työntekijä-orjan etujen sopusoinnusta. Sen nojalla saattavat työväen harhaanjohtajat istua kapitalistien rinnalla Kaupunkilaisliittokunnissa, joissa mietitään suunnitelmia kapitalismin ikuistamiseksi ja työntekijäin orjuuttamiseksi ikiajoiksi palkkajärjestelmän avulla ...

“Työväen luokkaa rasittavat yleismaailmalliset epäkohdat voidaan poistaa ainoastaan yleismaailmallisella työväenliikkeellä. Mutta sellainen työväenluokan liike on mahdoton, niinkauan kuin erilaisia ammatti- ja palkkasopimuksia laaditaan työnteettäjän turvaamiseksi toisia samalla alalla työskenteleviä ammattilaisia vastaan, ja niinkauan kuin voimat tuhlataan turhanpäiväisiin valtapiirirettelöihin, joilla edistetään ainoastaan ammattiliittojen virkailijain henkilöllistä suurenteluhaluja.

“Nykyisiä olosuhteita vastaava liike on oleva kaikki teollisuustuotannolliset alat käsittävä suuri teollisuusliitto, joka takaa ammatillisen itsehallinnon kullakin paikkakunnalla, teollistuotannollisen itsehallinnon kussakin maassa ja työväenluokan yhtyyden kaikkialla.

“Sen tulee olla perustettu luokkataistelulle, ja sen yleistä hallintoa on johdettava sillä tiedolla että kapitalis-

tiluokan ja työväenluokan välinen taistelu on leppymätön ...

“Paikallinen, kansallinen ja yleinen hallinto, johon sisältyvät liittoleimat, napit, tunnusmerkit, pääsymaksut ja henkilökohtaiset verot, pitäisi olla kaikkialla yhtäläiset ...

“Jäsenten tulisi saada esteettömästi siirtyä paikallisesta yleiskansallisesta tai kansainvälisestä liitosta toiseen.

“Työmiehet, joilla on ulkomaalaisten teollisuusliittojen jäsenkortit, olisi vapaasti otettava järjestöön ...

“Keskuspuolustusrahasto, johon kaikki jäsenet maksavat saman verran, olisi perustettava ja voimassapidettävä”.

Lopuksi kutsuttiin kokous näille periaatteille suunnitellun uuden järjestön muodostamista varten; julistuksen olivat allekirjottaneet salaisen kokouksen jäsenet sekä muutamat muut maamme jyrkässä työväenliikkeessä hyvin tunnetut henkilöt, niiden joukossa Sosialistipuolueen entinen presidenttiehdokas Eugene V. Debs.

Julistuksen aiheuttama kokous alkoi Chicagossa Kesäkuun 27 p. 1905; se ei oikein vastannut liikkeen alkunpanijain toiveita. Oli odotettu useitten kansallisten ammattiliittojen erkanevan tuosta vanhoillisesta Amerikan Työväen liittokunnasta, mutta se ei toteutunut. Kokoukseen osaaottavista 212:sta edustajasta viisi edusti Lännen kaivosmiesliittoa, jonka jäsenmäärä oli 27,000, seitsemän edusti Amerikan Työläisliittoa, jossa oli kaikkiaan 16,780 jäsentä, ja kaksi edusti Yhtyneitten metallityöntekijäin kansainvälistä liittoa, jossa oli 3,000 jäsentä. Mikään näistä järjestöistä ei ollut Amerikan Työväen liittokuntaan kuuluva. Muut edustajat enimmäkseen olivat pienistä paikallisyhdistyksistä; noin kuudellakymmenellä ei ollut mitään järjestöä edustettavana.

Mutta jos kokoukselta puuttui väkilukua, niin sitä enemmän oli innostusta. Istuntoja kesti 11 päivää; entisten ammattiyhdistyksien toimintatavat arvosteltiin pata-luhaksi, julistuksen kaikki kohdat ja ponnet vahvistettiin; otettiin "Mailman teollisuustyöläisten" ylpeä nimi; valittiin virkailijat ja hyväksyttiin perussääntö.

Järjestömuoto suunniteltiin julistuksessa lausuttujen näkökohtien mukaan. Liikkeen alkuunpanijain sanoen, järjestö oli "muovailtava sosialistiyhteiskunnan rakenteen kaltaiseksi, niin että se sisältää työväenluokan likimain samoissa ryhmissä ja teollistuotannollisissa osastoissa kuin missä työntekijät tulevat olemaan työväenluokan hallitsemassa osuustoiminnallisen yhteishyvän valtakunnassa".

Järjestö on jaettu kolmeentoista teollisuusosastoon, niinkuin kaivos-, liikenne-, ruokatavaraosastot jne., joiden yhteisesti oletettiin käsittävän koko nykyaikaisen teollisuusmailman alueen. Osaston muodostavat "lähisukuis-ten" työalojen liitot. Kunkin teollisuusosaston hallintona ovat omat johtokuntansa, kuitenkin Yleistoimikunnan määräys- ja tarkastusvallan alaisina; yleistoimikuntaan kuuluu jäsen kustakin kolmestatoista osastosta. Järjestön toimeenpanevana päämiehenä on Yleis-esimies, jonka käsissä on sen kaikkien asiain ylin valvonta. Kaikki paikallisyhdistysten jäsenet suorittavat yhtäsuuren henkilöveron, 25 senttiä kuussa, josta kaksi kolmasosaa menee asianomaiselle teollisuusosastolle ja yksi kolmasosa yleisjärjestölle. Yleisjärjestön vero-osingosta sitte määrätty osa käytetään keskuspuolustusrahaston kartuttamiseen.

Ensi vuotenaan Mailman teollisuustyöläiset edistyivät hitaasti, mutta varmasti; toisessa vuosikokouksessa, Syyskuulla 1906, yleisesimies Charles O. Sherman saattoi

ilmottaa jäsenluvun tuntuvasti kasvaneen. Mutta sisäiset selkkaukset äkkiä keskeyttivät nuoren liikkeen edistymisen.

Mailman teollisuustyöläisten järjestöä synnyttämässä olleitten avustajien joukossa olivat myös "Sosialistisen ammatti- ja työläisliittouman" jäännökset — tuon Sosialistisen työläispuolueen hännänkantajan, jonka jäsenmäärä oli alennut 1,400:ksi sen edustajien väitteen mukaan, mutta vastustajien vakuutuksen mukaan noin 600:ksi. Sosialistinen ammatti- ja työläisliittouma voi kehua saaneensa toimeen enemmän riitoja ja hajaannusta Amerikan sosialistisessa työväenliikkeessä viime aikoina kuin mikään muu yksityinen tekijä, ja sen yhtyminen oli tällekin uudelle liikkeelle turmioksi. Kuukausia ennen tuota toista vuosikokousta Liittouma, Sosialistisen työläispuolueen johtajan Daniel De Leonin ohjeitten mukaan, valmisti suunnitelmia Mailman teollisuustyöläisten hallinnon valtaamiseksi, ja taitavasti edustajia käsittelemällä heidän onnistuikin hankkia enemmistö kokouksessa. Sosialistisen ammatti- ja työläisliittouman edustajat ynnä heidän kannattajansa isännöivät kokouksessa täydellisesti. Järjestön perussäännön he muodostivat miltei ihan uudestaan, lakkauttivat yleisesimiehen toimen ja valitsivat uuden toimikunnan omista hengenheimolaisistaan. Mutta Liittouman voitto ei ollut pitkäikäinen.

Entisen hallinnon kannattajat väittivät, etteivät kokouksen toimet ole päteviä eikä äskenvalitut virkailijat saa kajota järjestön johtoon, ennenkuin Mailman teollisuustyöläisten jäsenistö on yleisäänestyksellä vahvistanut kokouksen päätökset. Siihen Liittouman puolue kieltäytyi alistumasta, jolloin vanhat virkailijat muitta mutkitta julistivat kaikki kokouksen teot laittomiksi ja mitättömiksi.

Hajaannus oli valmis. Molemmilla ryhmillä oli omat virkakuntansa, ja riita vedottiin tuomioistuinten ratkaistavaksi. Tällä välin Lännen kaivosmiesliitto erosi järjestöstä. Ainoan tärkeämmän työväenjärjestön erkaneminen ja jälleljääneitten kesken vallitseva hajaannus saattoivat Teollisuustyöläisten järjestön heikkouden tilaan, josta se ei enää ole täysin vironnut. Charles O. Shermanin johtama siipi ei hajaannuksen jälkeen pysynyt kauan pystyssä; toinen siipi, jonka johtajana on tunnettu Lännen kaivosmiesliiton entinen jäsen Vincent St. John, on nyt koko kentän valtiaana. Vuosina 1907 ja 1908 tällä järjestöllä oli täysinmaksaneita jäseniä ainoastaan hiukan kuudettatuhatta, mutta vuotta myöhemmin oli jäsenluku lisääntynyt enemmän kuin kaksinkertaiseksi. Mailman teollisuustyöläisillä oli silloin 106 paikallisliittoa, yksi yleiskansallinen teollisuusliitto, nimittäin Kutomotyöläisten, ja neljä "aatteenlevitysliittoa". Jäsenistö on etupäässä kutomo-, puutavarankäsittely- ja rautatierakennustyöläisiä, kivihiilen kaivajia ja tarjoilijoita.

Mailman teollisuustyöläisten menestys ei siis ylipääntään ole vastannut kummiensa rohkeita toiveita, ei ainakaan vielä tätä kirjoitettaessa. Mutta vaikka Teollisuustyöläisten järjestö ei ole ottanut onnistuakseen, on sitävastoin teollisuusaloittain järjestymisen aate laajalle levinnyt Amerikan työväenliikkeen keskuudessa. Yhä yleisemmin tunnustetaan ammattiliittojen piirissä välttämättömäksi järjestää sukulaisammatteihin lukeutuvat työläiset kiinteämmin ja sopusointuisemmin; aivan viime vuosina ovat useat tärkeät Amerikan Työväen liittokuntaan kuuluvat järjestöt muodostaneet teollisuusliittoumia. Huomatavimmat niistä ovat Rautatie-osasto, Liittoutuneiden kirjapaino-ammattien valtuusto, Rakennusammattien osasto ja Metalliammattien osasto.

IV. — Moyer-Haywoodin juttu

Merkillisimpiä ja mieltäkiinnittävimpiä välikohtauksia Yhdysvaltain työväenjärjestöjen ja sosialismin viimeaikaisessa historiassa on Coloradon työtaistelun näytelmä, jonka loppukohtauksena oli Lännän kaivosmiehiliiton johtajien Moyerin, Haywoodin ja Pettibonen kaappaus ja vankilassapito murhasta syytettyinä.

Coloradon tärkeimpänä elinkeinona on kaivostyö, joten suurin osa tämän valtion työväkeä on kaivosmiehiä. Ennen vuotta 1893 heitä oli surkeasti riistetty, ylenmäärin rasitettu, nälkäpalkoilla pidetty ja huonosti kohdeltu, kunnes mainittuna vuonna he ja muutamain lähivaltioitten kaivostyöläiset yhtyivät "Lännän kaivosmiehiliitoksi". Liitto kasvoi nopeasti ja oli Coloradossa v. 1899 jo saavuttanut niin suuren voiman ja vaikutusvallan, että sai lainlaatijakunnassa säädetyksi kahdeksantunnin lain kaikille kaivostyöläisille.

Niinkuin tavallista, selitti ylin oikeus heti ensimmäisessä koejutussa lain perustuslakivastaiseksi, mutta siitä säikähtämättä Coloradon työväestö alotti taistelun uudelleen ja v. 1902 heidän onnistui saada sellainen lisämääräys perustuslakiin, että seuraavan lainlaatijakunnan oli säädettävä kahdeksantunnin laki kaivostöitä varten.

Mutta lainlaatijakunta, jonka kaivosten omistajat olivat saaneet joko lahjotuksi tai pelotelluksi, ei välittänyt tästä perustuslain määräyksestä, vaan lopetti istuntonsa säätämättä vaadittua lakia.

Silloin Coloradon järjestyneet työmiehet, joita työntettäjiensä valtiolliset edustajat näin olivat kahdesti pettäneet ja joita herkeämättä vainottiin järjestöön kuulumis-

sensa vuoksi, päättivät ottaa taistelun omiin käsiinsä; tekivät lakon vaatien kahdeksantunnin päivää ja ihmisellisempää kohtelua kaivoksissa.

Lakko oli hyvinjärjestetty ja tehokas; lakkolaiset siivoja ja päättäväisiä; he nauttivat väestön täydellistä suosiota, ja heidän voittonsa näytti varmalta.

Coloradon kaivosisännät olivat ihan hädissään. He päättivät musertaa työntekijäin lakon ja järjestön kaikilla keinoilla, hyvillä taikka huonoilla, ja tätä päätöstään he ryhtyivät toteuttamaan häikäilemättömällä raakuudella. He häätivät työmiehet asunnoistaan ja, mikäli mahdollista, estivät heiltä ruokavarain saannin; palkkasivat roistoja pieksämään lakkolaisia; kiusasivat, pahoinpitelivät ja vainosivat heidän vaimojaan ja lapsiaan. Mutta lakkolaiset eivät näyttäneet aikovankaan antautua armoille. He majailivat yleisillä valtateilla, kärsivät vilua, sairautta ja nälkää, mutta sittenkään heidän rivinsä eivät horjuneet; he pysyivät lujina aikeessaan taistella loppuun asti tämän ottelun, johon työnteettäjänsä heidät olivat pakottaneet.

Tällä asteella oltaessa Coloradon valtuuskat kääntyivät pyytämään apua valtion kuvernööriltä James A. Peabodyltä. Ja kuvernööri oli hetimitä valmis rientämään avuksi. Noiden rauhallisten kaivosseutujen vit-saukseksi lähetettiin lauma siveetöntä sotaväkeä petomaisten päällikköjen johdolla. Lakkoalueet julistettiin sotalain alaisiksi; kaikki lainturva ja itse perustuslaki pyyhkästiin olemattomiin. Yhdellä iskulla saatettiin Coloradon valtio Venäjän olojen tasalle, kuvernööri Peabody ja kenraaliluutnantti Sherman Bell täydellisinä itsevaltiaina.

Lännen kaivosmiehiliittoon kuuluvia työmiehiä ja heidän suosijoikseen epäiltyjä porvareita kohdeltiin lakiheit-

toina pahantekijöinä; heitä vangittiin sadottain ilman vangitsemiskäskyä, sullottiin luonnottomiin "härkäaitauksiin" ja tutkinnotta, tuomiotta kuljetettiin pois valtiosta. Coloradon kaivosisäntien toimeenpanema hirmuvalta ei vääjännyt mitään; kansan säännöllisesti valitsevat julkiset virkamiehet ajettiin pois viroistaan, jos näyttivät vastahakoisilta yhtymään tähän laittomuuden rehkinaan; niiltä kaivosisänniltä, jotka antoivat järjestyneiden miesten työskennellä kaivoksissaan, suljettiin kaivokset väkivallalla; oikeuslaitos, kirkko ja sanomalehdistö ostettiin tai uhkauksilla pakotettiin puolustamaan tätä hävyttömyyden reuñuuta, habeas-corpus (henkilöllisen lainsuojan) sääntö lakkautettiin; valtion siviiliviranomaisista ei pidetty mitään lukua; "parempain luokkien" taholta harjotettiin vapaasti varkautta, murhapolttoa, ihmisräökkäystä ja murhia.

Lakko ei särkynyt, se kirjaimelleen murskattiin ruumiillisella väkivallalla. Ja kun Coloradon kaivosalueitten hävitys oli täydellinen, vetäysi sotaväki pois sotilaallisella prameudella.

Mutta Coloradon valtaluoikat eivät siihen tyytyneet. Heidän voittonsa ei vielä ollut täydellinen. Sillä vaikka lakko olikin muserrettu, oli suurempi paha, työntekijäin järjestö, tuo "laiton ja rikoksellinen" Lännän kaivosmiehiliitto vielä eleillä. Coloradon työläisten kokemukset noiden lain ja oikeuden raastajain jaloissa olivat vain lujittaneet niitä siteitä, jotka heitä yhdistivät toisiinsa — yhteisten kärsimysten ja yhteisten taistelujen siteitä. Heidän järjestönsä pian tointui saamastaan ankarasta iskusta ja näytti taas vaurastuvan pontevain ja luotettujen virkailijainsa Chas. H. Moyerin, William D. Haywoodin ja muiden johdolla Näitä johtomiehiä ei voitu lahjoa eikä

ostaa, sentähden heidät täytyi saada pois tieltä jollain muulla tavalla — tavalla sellaisella joka veisi heidät ja heidän toverinsa ikuiseen häpeään ja joka tuhoaisi työväenliikkeen moniksi vuosiksi eteenpäin.

Tämä oli lännen kaivosisäntien ainaisena päämääränä, ja sen tarkoituksensa saavuttamiseksi he palkkasivat palvelukseensa suuren joukon yksityissalapoliiseja. Heillä oli hallituksen koneisto käytettävänä ja oikeuden pyörät voideltuina; he odottivat ainoastaan tekosyytä.

Ja tekosyy ilmestyi. Joulukuun 30 p. 1905 Idahon entinen kuvernööri Frank Steunenberg sai surmansa kotiportilleen asetetusta helvetinkoneesta. Steunenberg oli virka-aikanaan ollut Idaholle samasta merkityksestä kuin Peabody Coloradolle, joten luonnollisesti pääteltiin, että hänen salamurhansa oli kostajan työtä. Mutta kuka oli tämän säälimättömän teon tekijä? Viikkokausia arveltiin sinne tänne. Yhtäkkiä hämmästytti järjestynyttä työväkeä uutinen, että Moyer, Haywood ja Pettibone, kaikki Lännen kaivosmiesliiton johtajia, olivat vangitut syytetyinä osallisuudesta tuohon katalaan rikokseen.

Syytös näytti jo kaukaa kömpelöltä tekopeliltä. Moyer ja toiset vangitut olivat edistyneitä ja valistuneita miehiä sekä Sosialistipuolueen jäseniä. He olivat työläispiireissä hyvin tunnetut kaikkien väkivaltaisuuksien vastustajiksi. Coloradon vainojen katkerimmallaan ollessa he olivat järkähtämättä kehottaneet lakkolaisia pysymään rauhallisina ja varottaneet heitä antamasta sotaväen laittomien tekojen ärsyttää itseään samanlaisiin.

Toisaalta olivat kaivosisännät entisissä taisteluissaan kaivostyöläisten kanssa myötäänsä yrittäneet saattaa lakonjohtajia syyhyn kaikenlaisista rikoksista; olivatpa menneet niinkin pitkälle, että olivat panneet toimeen sel-

laisia ilkitöitä kuin junien suistamisia kiskoilta ja rautatieasemien räjäytyksiä kiihottaakseen yleisen mielipiteen lakkolaisia vastaan ja saadakseen vaikutusvaltaiset lakonjohtajat poistetuksi.

Edelleen, Steunenberg oli monta vuotta ennen kuolemaansa vetäytynyt syrjään julkisesta elämästä ja lakanut olemasta poliitisena tekijänä. Sentähden Lännän kaivosmiesliitolla ei ollut mitään aihetta tuota rikosta tehdä, jos sillä olisikin ollut siihen tarvittava siveellinen halpuus. Ja lopuksi, koko syyte perustui itse asiassa siihen, mitä erään alhaisinta lajia olevan rappiolle joutuneen rikoksenteelijän Harry Orchardin väitettiin tunnustaneen, jonka tunnustuksen eräs kaivosisäntien palkkaama yksityis-etsivä oli hankkinut.

Mutta vielä omituisemman valon antoi asialle se tapa, jolla syytetyt vangittiin. Vangitut olivat Coloradossa asuvia ja sen valtion kansalaisia; rikos oli tapahtunut Idahon valtiossa. Yhdysvaltain perustuslain määräyksien mukaan on kullakin valtiolla yksinomainen tuomiovalta omalla alueellaan tapahtuneiden rikosten suhteen, mutta jos joku rikoksesta syytetty henkilö "pakoilee oikeutta ja tavataan toisessa valtiossa", saattaa sen valtion kuvernööri säädetyssä muodossa tehdystä vaatimuksesta luovuttaa pakolaisen sen valtion kuvernöörille, missä rikos oli tehty.

Moyer, Haywood ja Pettibone eivät olleet Idahossa Steunenbergin murhan aikana eikä useampaan vuoteen sitä ennen, joten Coloradon kuvernöörillä ei ollut valtaa heitä vangita tai luovuttaa Idahon viranomaisille. Tämän esteen poistamiseksi Idahon ja Coloradon kuvernöörit tekivät oikean salaliiton kaapatakseen nuo Lännän kaivosmiesliiton virkailijat ja kiidättääkseen heidät valtiorajan

yli, antamatta heille tilaisuutta vedota valtionsa tuomioistuimiin tahi turvautua perustuslaillisiin oikeuksiinsa. Ja tuo salajuoni toteutettiin yksityiskohtia myöten. Torstaina Helmikuun 15 p. 1906 eräs Idahon valtion asiamies saapui Denveriin vaatien Moyerin, Haywoodin ja Pettibonen vangitsemista, mutta Coloradon valtion viranomaisten kanssa sovittiin, että vangitseminen lykätään tuonnemmaksi. Seuraavana lauantai-iltana, kun oikeudet ja lakitoimistot olivat suljettuina, syytetyt äkkiä vangittiin ja pistettiin kauntin tyrmään. Heidät estettiin antamasta tietoja ystävilleen ja lakimiehilleen; varhain seuraavana aamuna heidät vahvan aseistetun vartiojoukon saattamina väkisin ja kiireesti vietiin erikoisjunalla Idahoon.

Vangitut Kaivosmiesliiton virkailijat sitte tekivät valituksen Yhdysvaltain oikeuksiin päästäksensä laittomasta vankeudesta, mutta oikeudet kieltäytyivät asiaan ryhtymästä. Tehdessään loppupäätöstä tässä jutussa Yhdysvaltain ylin oikeus laati mitä kummallisimman lausunnon, jonka sisältönä oli, että vaikka valittajien vangitseminen oli laitton ja vaikka se olisikin toimeenpantu petoksella ja noitten kahden valtion kuvernöörien yksissä tuumin tekemällä rikoksella, niin olivat syytetyt nyt joutuneet Idahon valtion haltuun, joten heillä ei enää ollut puolta laissa eikä turvaa Yhdysvaltain perustuslaissa. Tuomari Mc Kenna, joka oli toista mieltä kuin hänen virkaveljensä ylimmän oikeuden istunnossa, leimasi noitten kahden kuvernöörin teon rikolliseksi salaliitoksi sekä Moyerin, Haywoodin ja Pettibonen ylläkerrotulla tavalla toimitetun vangitsemisen ihmisryöstöksi ja syytettyjen miesten perustuslaillisten oikeuksien julkeaksi polkemiseksi.

Kaivosmiesliiton syytteenalaisia virkailijoita säilytettiin vankilassa, takuu-etua myöntämättä, lähes puolitoista

vuotta odottamassa oikeuden tutkintoa. Sillä välin kapi-
taalin voimat tekivät ahkerasti työtä valmistellessaan hei-
dän tuomiotaan. Idahon valtion kuvernööri piti suurta
ääntä vastaajien syyllisyydestä eikä ollenkaan peitellet,
kuinka halusta hän näkisi heidät hirressä. Valtion lain-
laatijakunta myönsi jutun ajamista varten erityiset mää-
rärahat ja palkkasi syyttäjille maankuulun asianajajan;
taantumuksellinen sanomalehdistö maan kaikilla äärillä
tarjoskeli vähäväliä lukijoilleen pöyristyttäviä kertomuk-
sia Lännen kaivosmiehien mukamas rikoksellisesta toi-
minnasta, väsymättä myrkyttäen yleistä mielipidettä van-
gittaita vastaan; vihdoin Yhdysvaltain presidentti voitti
kaikki muut kiihottajat, julkisesti leimaamalla syytetyt
kaivosmiehet "vastenmielisiksi kansalaisiksi" ennen oikeu-
den tutkintoa.

Oikeudenkäynti viimein alkoi Toukokuun 9 p. 1907
ja kesti, aniharvoilla ja lyhyillä keskeytyksillä, 84 päivää.
Monessa suhteessa tämä oikeudenkäynti on ainoa laatu-
aan Yhdysvaltain rikoslain käytön historiassa. Asianaja-
jien tekemän sopimuksen mukaan oli kunkin vastaajan
juttu käsiteltävä erikseen, ja koska kantajapuoli luuli
asiansa Lännen kaivosmiehien sihteeri-rahastonhoitajaa
William D. Haywoodia vastaan selvimmäksi, otettiin hä-
nen juttunsa ensimmäiseksi esille. Muodollisesti vastaaja
Haywoodia syytettiin entisen kuvernööri Steunenbergin
taposta, mutta todellisuudessa oikeuden tutkittavaksi ve-
dettiin kaikki tapahtumat, mitä vuosien mittaan oli sattu-
nut lännen kaivosisäntien vimmatussa taistelussa työnte-
kijöitänsä vastaan. Sen oletuksen nojalla, että Steunen-
bergin salamurha oli vain yksi hedelmä kaivosmiehien jär-
jestön johtajain rikosliitosta vihollistensa poistamiseksi ja
tuhoamiseksi, annettiin kantajapuolen ottaa esille kaikki

rikokset, joita oli tapahtunut Idahon ja Coloradon kaivoslakkojen pitkän sarjan yhteydessä. Jokainen tappelu, murha, ilkityö ja väkivalta, mitä tällä taistelualueella viimeisten kymmenen vuoden kuluessa oli sattunut, koettiin ajaa Lännän kaivosmiehiliiton päähän; tuon järjestön johtomiehet esitettiin paholaisiksi, jotka ammatikseen järjestelmällisesti harjottivat salamurhia tavallisina virka-tehtävinään. Perustuksena kaikkiin näihin vangittuja työväen johtajia vastaan tehtyihin kamaloihin syytöksiin oli kantajien päätodistaja Harry Orchard, jonka todistus oli yhtä eriskummainen kuin koko oikeudenkäyntikin. Todistajapaikalla ollessaan hän rauhallisesti tunnusti eri aikoina tehneensä parikymmentä murhaa kaikkien muiden rikoslaissa lueteltujen pahantekojen ohessa, varkaudesta ja uhkapelistä alkaen kaksin-naimiseen ja murhapolttoon asti. Orchard todisti olevansa mitä luonnottomin ja hirvein rikoksellinen ihmispeto, jonka tervejärkisyyttä saattoi vahvasti epäillä. Mutta tällä kertaa häntä voitiin käyttää noita Coloradon vaarallisia sosialisteja ja työväen johtomiehiä vastaan; niin uskomattomalta kuin se kuuluneekin, tuli tästä illettävästä otuksesta kapitalistien siveysapostolien suosikki. Vankilassa hänelle laitettiin mahdollisimman mukavat olot; valtion kuvernööri ja muut korkeat viranomaiset seurustelivat hänen kanssaan veljinä. Ilmotettiin hänen kääntyneen uskovaiseksi ja tulleen katumukseen; etevät papit antoivat hänestä kiittävän todistuksen; eräs kuuluisa Harvardin yliopiston professori julisti erehtymättömän varmoilla tieteellisillä menetelmillä päässeensä vakaumukseen hänen uskottavuudesta ja vilpittömyydestään; sanomalehdet pitkin ja poikin maata veisasivat hänelle ylistysvirsiä, muuan "arvokas" aikakauslehti julkasi hänen omatekoisen elä-

mäkertansa — sanalla sanoen, Orchard oli meidän kunnianarvoisten luokkiemme sankari, melkeinpä pyhimys.

Orchardin tahraista todistusta vastaan, jolle tuskin saatiin minkäänäköistä vahviketta, vastaajapuolelta esitettiin kokonaista 87 todistajaa, Liiton esimies Charles H. Moyer ja Haywood itse niihin luettuina, jotka todistivat kantajien syytteet vääriksi. Noiden vierasmiesten, joissa oli kaikkensaätyisiä eri aloilla työskenteleviä miehiä ja naisia, todistukset pian paljastivat tämän mitä merkillisimmän jutun tosipohjat; vaikka päivälehtiemme vaikutusvaltaisoin osa huolellisesti salasi tai vääristeli näitä pahoja tosiasioita, senverran kuitenkin pääsi julkisuuteen, että nähtiin todellinen rikosliitto tässä jutussa olevan, ei kaivosmiehillä isäntiä vastaan, vaan päinvastoin: että kaivosisännät vuosikausia olivat työväen ammattiyhdistyksissä pitäneet palkattuita urkkijoitaan, joiden tehtäväksi oli annettu järjestön hajottaminen ja jäsenten yllyttäminen vallattomuuksiin; sangen luultavaksi osottautui, että Orchard juuri oli noita palkattuja urkkijoita. Useihin niihin rikoksiin, joista Kaivosmiesliittoa syytettiin, havaittiin syypäiksi tuollaiset kätyrit tahi suoranaisesti kaivosisännät; isäntien petomainen menettely lakkolaisia kohtaan tuli myös täydellisesti paljastetuksi kaikessa räikeudessaan. Tutkintoa johtava tuomari tosin myöhemmin pyyhki pöytäkirjoista kaikki kaivosmiehiä vastaan tähdättyä isäntien salaliittoa koskevat todistukset, mutta niiden lautakuntaan tekemää vaikutusta hänen ei onnistunut poistaa. Juttua käsittelevästä 12 miehisestä lautakunnasta olivat kaikki muut paitsi yksi maatilallisia, jotka eivät ole työtaistelujen ymmärtäjiä eikä suosijoita. He olivat joka mies, muutamat läheisestikin, tunteneet murhatun, oman valtion entisen kuvernöörin; kaikki he olivat lukeneet vi-

hamielisten sanomalehtien selostuksia jutusta ja suoraan sanoivat lautakunnan aitioon astuessaan, että heillä oli ennakkomieli syytettyjä vastaan. Mutta kantajapuolen asia oli niin heikko ja vastaajapuolen todistukset niin vakuuttavat, että heidän neuvottelunsa ja päätöksentekonsa ei ottanut pitkältä aikaa.

Asia jätettiin heidän ratkaistavakseen puolenpäivän aikana Heinäkuun 27 p. ja seuraavana aamuna he julistivat päätöksensä — "Syytön".

Pettibone, jonka juttu käsiteltiin muutamia kuukausia myöhemmin, samaten vapautettiin ja Moyer päästettiin vapaaksi ilman oikeudenkäyntiä.

Niin päättyi yksi rohkeimmista ja kiukkuisimmista kapitaalihin hyökkäyksistä järjestynyttä työtä vastaan, mitä Yhdysvalloissa viime vuosina on ollut.

Kasvavan työväenliikkeen nujertamista oikeusmurhan avulla oli kyllä ennenkin nähty tämän maan historiassa. Niistä, jotka tunsivat vuoden 1886—87 Chicagon näytelmän yksityiskohdat, sen alun, kehityksen ja siinä käytetyn menettelyn, näyttivät Coloradon ja Idahon tapaukset epäilyttävän tarkalta jäljennökseltä.

Mutta Chicagon anarkistien telotuksesta Haywoodin juttuun oli kulunut ummelleen 20 vuotta ja olot olivat sen ajan kuluessa paljon muuttuneet. Noiden kahdenkymmenen vuoden aikana oli työväenliike muodostunut mitä tärkeimmäksi yhteiskunnalliseksi tekijäksi Yhdysvalloissa, ja sosialistinen liike oli kehittynyt voimakkaaksi ja valppaaksi kaikkia työväenluokkaa uhkaavia vaaroja vastaan.

Heti Moyerin, Haywoodin ja Pettibonen vangittua mahtava paheksumisen ja suuttumuksen laine tuota aiottua yhteiskunnallista rikosta vastaan tempasi mukaansa

työläisväestön toisesta maanäärestä toiseen. Amerikan Työväen liittokunnan vuosikokous Minneapolissa Marraskuulla 1906 julkisesti leimasi jutun ilkiteoksi ja oikeuden pilkaksi. Lukuisat kansallis- ja paikallisjärjestöt keräsivät suuria rahamääriä syytettyjen kaivosmiesten puolustamista varten ja hyväksyivät päätöslauselmia, joissa moitittiin Idahon ja Coloradon viranomaisten laitonta menettelyä; työväen sanomalehdet uhrasivat paljon tilaa asian käsittelyyn; miljoonittain lentolehtisiä jaettiin ja tuhansittain julkisia kokouksia pidettiin kaikkialla maassa, ennen oikeudenkäynnin alkamista, jotta kansa heräisi käsittämään kuinka suunnaton rikos järjestynyttä työväkeä vastaan oikeastaan oli tekeillä; siitä kehittyi sellainen kiihotus, että muutamain vaikutusvaltaisten päivälehtienkin täytyi poiketa sanomalehdistön yleisestä politiikasta ja yhdessä järjestyneen työväen kanssa paheksia näiden Coloradon kaivosmiesten vangitsemisessa ja oikeudenkäynnissä tapahtuneita laittomuuksia.

Kun vielä presidentti Roosevelt varomattomuuden hetkellä niin peittelemättä liittyi syytettyjen kaivosmiesten vihollisiin, kohosi Yhdysvaltain järjestyneen työväen suuttumus korkeimmilleen; sadat ammattiyhdistykset laativat ja julkasivat vastalauseita ja Washingtoniin lähetettiin työväen lähetystöjä nuhtelemaan kansakunnan päävirkaileijaa anteeksiantamattoman tökeröstä lausunnostaan.

Koko Moyer, Haywood ja Pettibonen puolesta toimeenpannun kiihotuksen alkuunpanijoina ja älyllisinä johtajina olivat sosialistit. Joka valtiossa ja kaupungissa he olivat tämän liikkeen väsymättömimpinä ja vaikuttavimpina työskentelijöinä; tämä seikka suuresti edisti heidän ja ammattiliittojen välisen kaikkisyhteisyyden siteitten lujittumista.

V. — *Sosialismin viimeaikainen edistys*

Edellisissä luvuissa kerrotut tapahtumat olivat omiaan lisäämään yleistä levottomuuden ja tyytymättömyyden tunnelmaa sekä muokkaamaan jyrkille valtiollisille ja teollistuotannollisille liikkeille suotuisaa maaperää. Mutta itse Sosialistipuolueen poliitiseen menestykseen niillä oli jonkun verran ehkäisevä vaikutus.

Nuo monilukuiset uudistusliikkeet kun hätäisille joukoille tarjosivat pienen mutta pikaisen avun harhatoivoa, usein saivat heidän huomionsa kääntymään pois Sosialistipuolueen perinpohjaisemmista vaan hitaammin vaikuttavista parannuskeinoista.

Heti seuraava teollisuuslamaanus synnytti sosialistiselle politiikalle yhtä epäedullisen poliitisen arkamaisuuden ja vanhoillisuuden mielialan.

Vuoden 1906 vaaleissa, jolloin uudistuspuolueet olivat parhaassa voimassa, Sosialistipuolueen äänimäärä alettiin 330,158:aan (yhteenlaskien kussakin valtiossa saadun korkeimman ääniluvun) ja Sosialistinen työläispuolue sai kokoon ainoastaan 24,880 ääntä. Vuoden 1907 paikallisvaaleissa ei sosialistien äänimäärä tästä huomattavasti muuttunut.

Mutta tämä pienonen taka-askel ei lannistanut Amerikan järjestyneiden sosialistien rohkeutta. Vuoden 1908 presidentinvaaliin he valmistautuivat suuremmalla reippaudella kuin milloinkaan ennen. Samana vuonna Sosialistipuolue piti kolmannen yleiskansallisen edustajakokouksensa, joka alkoi Chicagossa Toukokuun 10 p. Edustus-oikeus riippui kirjoissaolevain maksavain jäsenten lukumäärästä, niin että jokaiselta kahdeltasadalta jäseneltä oli

yksi edustaja. Tällä perusteella valittuja edustajia oli saapuvilla 219. Kokous, jota kesti kahdeksan päivää, asetti uudelleen Eugene V. Debsin Yhdysvaltain presidentin ehdokkaaksi ja Benjamin Hanfordin varapresidentin ehdokkaaksi sekä laati tarkat suunnitelmat tulevaa vaalitaistelua varten.

Poliittinen asema oli mitä epäsuotuisin Sosialistipuolueelle. Vuoden 1904 presidentinvaali oli suoritettu yleisen vanhoillisuuden pohjalla, joten Sosialistipuolue oli oikeastaan ollut ainoa uudistuksien lipunkantaja. Sen johdosta se sai esille ei ainoastaan koko oman voimansa, vaan vielä lisäksi paljon ääniä vanhoihin puolueihin kuuluvilta loukkaantuneilta jyrkiltä. Vuoden 1908 vaaleissa sensijaan kaikki poliittiset puolueet kilpailivat toistensa kanssa jyrkkyydessä. Tasavaltalaiset vakuuttivat jatkavansa presidentti Rooseveltin "jyrkkää politiikkaa", jonka ohjelmaan kuului "rikasten pahantekijäin rankaiseminen", trustien ja suurten liittoumain järjestely, työnteittäjien vastuunalaisuuden ulottaminen myös liittohallituksen työpaikkoihin, ynnä eräitä muita kansanmieleisiä parannustoimia. Kansanvaltapuolue taas, jota vielä kirveltivät vanhoillisella ohjelmallaan viime vaaleissa kärsimänsä ankaran tappion seuraukset, viritti uudelleen kaikki muinoisen keskiluokka-jyrkkyyden sotasävelet ja otti taas puoluejohtajakseen sellaisen jyrkkyyden profeetan Wm. J. Bryanin. Mutta Kansanvaltapuolueettakin paljoa "jyrkempänä" esiintyi hra Hearstin Riippumattomuuspuolue, ja tämän vielä voitti Kansanpuolueen jyrkkyys. Näissä oloissa oli alunalkain selvä, että Sosialistipuolue ei tulisi saamaan ääniä muilta kuin täysverisiltä sosialisteilta.

Toisten puolueitten jyrkkyys ei ollut ainoa sosialistien onnistumiselle haitallinen seikka näissä vaaleissa. Pääosa

sosialistien äänistä on aina työväenluokan antamia. Silloin pahimmoillaan oleva teollisuusahdinko oli pakottanut suuret joukot työläisiä muuttelemaan asuinpaikkaa työetsinnässä, joten he eivät tulleet vakinaisesti asuneiksi säädettyä aikaa vaalipiirissään ja sentähden menettivät äänioikeutensa. Ja viimeisenä vaikkei vähimpänä haittana sosialistien vaalitaistelussa oli Amerikan Työväenliittokunnan virkailijain suoranainen ja julkinen liittoutuminen Kansanvaltapuolueen kanssa, he kun nyt kehottivat järjestyneitä työläisiä tehokkaasti toimimaan tuon puolueen ehdokkaitten hyväksi.

Sosialistit oivalsivat näistä seikoista johtuvat vaikeudet ja kokivat niiden voittamiseksi työskennellä kaksinkertaisella innolla. Maaliskuun 17 päivästä, jolloin puoluekokous päättyi, aina vaalipäivään, Marraskuun 8 päivään, asti sosialistinen vaalikiihotus oli täydessä vauhdissa. Tuhansissa kokoussaleissa ja kadunkulmissa miltei kaikissa Yhdysvaltain kaupungeissa ja kauppaloissa sosialistiset aatteenlevittäjät uupumatta pitivät puheita äänestäjille ja sosialistista kirjallisuutta levitettiin suunnattomat määrät. Sosialistipuolueen Kansallistoimisto yksin painatti neljättä miljoonaa vaalilehtisiä; eri valtioitten ja paikkakuntien puoluejärjestöt jakelivat vähintään kolme tai neljä kertaa sen määrän.

Erikoisilmiönä tässä vaalitaistelussa oli Eugene V. Debsin huomiotaherättävä puhujamatka. Toimittaakseen tälle Sosialistipuolueen kaunopuheiselle ehdokkaalle tilaisuuden puhua maan kaikissa osissa, puolueen neuvokassihtööri J. Mahlon Barnes ehdotti vuokrattavaksi erityisen "vaalijunan". Junaan piti tulla kolme vaunua, yksi Debsin ja hänen toveriensa, puhujien, sanomalehtimiesten ja matkan järjestäjien käytettäväksi; toinen vaalikirjallisuus-

den kuljettamista varten, ja kolmas sellaisia henkilöitä varten jotka halusivat olla mukana jonkun osan matkasta. Tällä junalla piti Debsin seuralaisineen kulkea maa ristiin rastiin, pysähtyen muutamia kertoja joka päivä pienempiin paikkoihin, puhuakseen kokoontuneille väkijoukoille junan takasillalta ja jakaakseen kuulijakunnille sosialistista kirjallisuutta. Aina illaksi oli junan jäätävä johonkin matkan varrella olevaan tärkeämpään paikkaan, missä voitiin suuria kokouksia ennakolta järjestää; yötä myöten oli taas jatkettava matkaa, että aikasin aamulla jo oltaisiin taas seuraavassa määräpaikassa. Suunnitelma näytti hyvin lupaavalta, mutta sen toteuttamiseen tarvittiin iso joukko rahaa, ja Sosialistipuolueen rahasto oli tyhjä.

Tämä este ei kuitenkaan pidättänyt pelottomia sosialisteja. Puolueen toimimiehet, luottaen sosialistien pettämättömään innostukseen ja alttiuteen, vuokrasivat junan, jonka nimittivät "Punaiseksi erikoisjunaksi", ja kehittivät jäseniä toimeenpanemaan vapaaehtoisia keräyksiä kustannusten suorittamiseksi. Kehotus julkastiin Heinäkuun 18 p. ja seuraavina kolmena kuukautena virtasi lahjotuksia Kansallistoimistoon. Yritykseen ei tarvittu varsin täyttä 35,000 dollaria, mutta rahoja kertyi yli 40,000. Näitä varoja lahjottivat yksityiset sosialistit sekä sosialistiset ja jyrkät työläisjärjestöt. Summat vaihtelivat muutamista senteistä muutamiin dollareihin. Yksityislahjottajien lukumäärä nousi ehkä 15,000:een. Sosialistisen aatteenlevityksen kannalta katsoen "Punainen erikoisjuna" oli mainio keksintö. Lähtöpäivästä Elokuun 30:stä Marraskuun 2 päivään, jolloin kiertomatka päättyi, Eugene V. Debs ja hänen toverinsa puhuivat useammassa kuin kolmessasadassa kaupungissa ja kauppalassa 33:ssa eri valtiossa. Kaikkialla ratavarsilla hartaat väkijoukot heitä

hurraa-huudoilla tervehtivät. "Punainen erikoisjuna", kirjotti Debs jo alkumatkalla, "on epämättömästi osotautunut voimakkaaksi aatteenlevityskoneeksi. Lähtöhetkestä alkaen on se satakertaisesti korvannut joka tuuman matkastaan, ja olenpa varma ettei ainoakaan toveri, joka on junan nähnyt työssään, kadu avustaneensa sen toimeenpanoa. Sen kaikkialla herättämä innostus minua ihmetyttää. Yksin sillä se jo kymmenkertaisesti palkitsisi kustannuksensa asiallemme." Stephan M. Reynolds, joka oli Debsin mukana koko matkan, arvioi sosialistien presidenttiehdokkaan ja toisten junassa olleitten puhujain saaneen puhua yhteensä yli 800,000:lle hengelle.

Vaalitoiminta oli niin pontevaa ja innokasta, että sosialistit varmuudella odottivat äänimääränsä vahvasti lisääntyvän; maan porvarillisetkin lehdet empimättä ennustelivat Eugene V. Debsin tulevan saamaan noin miljoonan ääniä. Mutta hänelle tässä vaalissa annettu äänimäärä nousi todellisuudessa ainoastaan 421,520:een eli pikkusen enempään kuin v. 1904 saavutettu siihenastinen puolueen paras ennätys.

Sosialistipuolueella ei ole yhtään edustajaa Yhdysvaltain kongressissa,¹⁾ mutta muutamissa osissa maata on useita sen jäseniä saatu valituksi valtioitten ja paikallisiin virkoihin. Puolueen poliittisena linnotuksena on Wisconsinin valtio ja nimenomaan sen valtion tärkein kaupunki Milwaukee, jossa se on alinomaan ja nopeasti kasvanut, kunnes on voimissa vastannut ja toisinaan voittanutkin molemmat vanhat puolueet yhtyneinä. Vuoden 1909 kunnallisvaaleissa Milwaukeeen sosialistit saivat haltuunsa kaupungin hallinnon valitsemalla tärkeimmän kun-

---

1) Vasta vuoden 1911 kongressiin tuli ensimmäinen sosialisti, Victor L. Berger, Milwaukeeesta. Suoment. muist.

nallisvirkaileijan, yleisen neuvosmiehen. Wisconsinin valtiossa on luottamustoimiin valittuja sosialisteja toistasaata, niissä yksi valtion senaattori ja kolme lainlaatijakunnan jäsentä. Manitowocin kauppalassa on sosialisti pormestarina; Milwaukeessa on kymmenen kolmestakymmenestä-viidestä kaupunginvaltuusmiehestä sosialistien valitsema. Eri aikoina muutamain viime vuosien kuluessa on Sosialistipuolue saanut ehdokkaitaan valituksi valtion tai kunnan virkoihin Massachusettsin, Montanan, Ohion, Illinoisin, Coloradon ja Pennsylvanian valtioissa.¹⁾

Mutta, niinkuin jo edellä olemme viitanneet, ei sosialistisen liikkeen edistystä Yhdysvalloissa suinkaan ole mitattava yksistään sen poliittisten voimien ja saavutusten mukaan. Vuoden 1904 lopulla oli Sosialistipuolueella noin 1,500 alajaostoa, joihin kuului noin 25,000 kirjoihin vietyä maksavaa jäsentä. Seuraavain viiden vuoden ajalla paikallisjärjestöjen luku nousi yli 3,200:n ja niiden yhteenlaskettu jäsenmäärä noin 50,000:een.

Liikkeen voimistumista Yhdysvalloissa todistaa myös sosialistisen sanomalehdistön kasvaminen. V. 1904 oli Sosialistipuolueen kannattajina nelisenkymmentä erikielistä lehteä. Viime vuosina on aitososialististen lehtien luku noussut lähes kuuteenkymmeneen. Niistä noin puo-

---

1) Vuoden 1910 kongressivaaleissa sosialistien äänimäärä nousi tuntuvasti yli puolen miljoonan. Keväällä 1911 suoritetuissa kunnallisvaaleissa tuli sosialistinen pormestari valituksi lähes kahteenkymmeneen kaupunkiin eri seuduilla Yhdysvalloissa; lisäksi valittiin lukuisasti sosialisteja kaupunkien valtuusmiehiksi ja muihin luottamusvirkoihin. Useampain kaupunkien kunnallishallinto joutui kokonaan sosialistien käsiin; niistä mainittakoon Coeur d' Alene Idahossa, Butte Montanassa, Greenville Michiganissa ym. Monessa paikassa sosialistit hävisivät ainoastaan muutamilla äänillä.

Suomennosta viimeisteltäessä on puolueen kirjoissa oleva jäsenmäärä yli sadantuhannen. Suoment. muist.

let ovat englanninkielisiä, joista neljä jokapäiväistä, kahdeksan kuukauslehteä ja loput viikkolehtiä. Vieraskielisiä sosialistilehtiä ilmestyy kolmekymmentä, joista kuusi saksalaista (niistä kaksi päivälehteä); suomalaisia¹⁾ slaavilaisia ja juutalaisia kolme kutakin; puolalaisia, böömiläisiä ja lättiläisiä kaksi kutakin, sekä yksi ranskalainen, italialainen, tanskalainen, unkarilainen, liettualainen, venäläinen, ruotsalainen, norjalainen ja kroatilainen lehti. Sosialistipuolueen ensimmäinen tärkeä päivälehti perustettiin Chicagossa syksyllä v. 1906 nimellä *Chicago Daily Socialist* (Jokapäiväinen sosialisti); Toukokuulla 1908 alkoi New Yorkissa ilmestyä *New York Daily Call* (Jokapäiväinen herätysshuuto). Molempiin noin suuriin yrityksiin ryhdyttiin pilan pienillä varoilla; ensiaikoinaan olikin lehdillä sääliittävä ja toivottomalta näyttävä elämisen taistelu päästäkseen päivästä toiseen. Mutta lehtihommiin uskottujen miesten rohkeus ja uhrautuvaisuus sekä sosialistien ainainen innostus, joka on ilmennyt runsaina rahalahjoina ja ilmaiseksi tehtynä työnä, on tähän asti kestänyt noissa miltei voittamattomissa vaikeuksissa. Nyt Chicagon lehti jo on melkein kannattavalla pohjalla ja New Yorkin *Call* näyttää piakkoin pääsevän yhtä pitkälle. Viikkolehteä *Appeal to Reason* ja kuukauslehteä *Wilshire's Magazine* leviää noin neljäsosa miljoonaa kumpaakin;²⁾ juutalaisten päivälehteä sanotaan myytävän lähes sadantuhannen painos joka päivä. Sosialistisista kuukauslehdistä *The Progressive Woman* (Edistyvä nainen) työskentelee etupäässä sosialismin tekemiseksi naisille tunnetuksi; *The Progressive Journal of Education* (Edis-

1) Niistä v. 1911 kaksi päivälehteä.

2) V. 1911 on *Appeal to Reason*'in painos jo ollut hyvästi yli puolen miljoonan.

Suoment. muist.

Suoment. muist.

tysmielinen kasvattajalehti) ja *The Little Socialist* (Pikku sosialisti) tarkottavat nuorison kasvattamista sosialismin filosofiaan.

Yhdysvaltain sosialistinen liike on siis viime aikoina tuntuvasti edistynyt maan järjestyneen työväen keskuudessa. Amerikan Työväen liittokunnan vuosikokouksissa ovat sosialistiedustajat tosin jättäneet sosialismista keskustelemisen vähemmäksi, koska se ei ole näyttänyt vastaavan tarkotustaan eikä tuottavan hedelmiä, mutta Liittokuntaan kuuluvissa yksityisissä järjestöissä on tämä asia herättänyt vilkkaampaa harrastusta kuin milloinkaan ennen; monissa tilaisuuksissa nämä järjestöt ovat julistaneet täydellisesti kannattavansa sosialismin ohjelmaa tahi ainakin sen oleellisimpia kohtia ja pykälää. V. 1907 oli jo kuusitoista yleiskansallista työväenjärjestöä, jotka yhteensä edustivat 330,800 jäsentä, sillä tavoin hyväksynyt sosialistiohjelman.¹⁾ ja v. 1909 Amerikan Yhtyneet kaivos-työläiset, joiden järjestö on Amerikan Työväenliittokunnan vankimpia, yleiskansallisessa edustajakokouksessaan lausui kannattavansa sosialismin varsinaista tarkotuspäätä, kaikkien tuotantovälineitten ottamista yhteiskunnan haltuun. Mutta vielä suurempi kuin yleiskansallisten työväenjärjestöjen keskuudessa, on edistys ollut paikallisissa ammattiyhdistyksissä; nykyään on maassa aniharvoja minkään arvoisia työläisjärjestöjä, joiden jäsenistä ei suurempi tai pienempi joukko olisi sosialisteja.

Vuoden 1908 alussa koetti Sosialistipuolue hankkia tilastoa kirjoissaan olevien jäsenien yhteiskunnallisesta asemasta, kansallisuuksista, ammattijärjestöihin kuulumisesta jne. Valitettavasti tuli tilastosta kuitenkin kovin

---

1) John Curtis Kennedyn tiedonantojen mukaan "International Socialist Review" lehden Joulukuun n:ossa v. 1907.

vaillinainen, sillä ainoastaan 6,310 eli vähemmän kuin kuudesosa koko jäsenluvusta lähetti tietoja. Mutta koska nämä jäsenet, joilta tietoja saatiin, edustivat koko 37:ää eri valtiota, voipi otaksua heidän olosuhteittensa varsin hyvin soveltuvan mittakaavaksi Sosialistipuolueen jäsenistölle kokonaisuudessaan. Niin saadun tilaston mukaan olisi 66 prosenttia puolueen jäsenmäärästä eli noin 33,000 jäsentä työmiehiä, joko ammattilaisia tai sekatyöntekijöitä. Näistä 62 prosenttia eli noin 21,000 miestä olisi eri ammattiyhdistyksien jäseniä. Sosialistipuolueen kirjoissa olevain jäsenien suhde sosialistisiin äänestäjiin tässä maassa on noin yksi jäsen kymmentä äänestäjää kohden, josta voimme päättää että kolmattasataatuhatta ammattijärjestöläistä äänestää sosialistien ehdokkaita. Kun järjestyneitten työläisten lukumäärästä vähennämme naiset, alaikäiset, muukalaiset ja muut äänestämättömät, voimme järjestyneen työväen äänivaltaisten luvun laskea lähes miljoonaksi, josta siis yli 20 prosenttia on sosialisteja. Tämä ei suinkaan näytä erittäin komealta, vaan siinäkin on jo huomattava edistys taannoisista vuosista.

Eikä teollisuustyöväki ole ainoa luokka, jonka keskuuteen sosialismi nykyisin on levinnyt. Liike on iskenyt syvälle myös Amerikan maatilallisten pariin. Vuoden 1904 yleiseen sosialistikokoukseen ensi kerran ilmestyi viisi maatilallisten edustajaa; vuoden 1908 puoluekokouksessa sangen huomattava osa edustajista oli oikeita maatilallisen perikuvia. Äskenmainittuun Sosialistipuolueen tilastoon oli noin 17 prosenttia jäsenistä ilmottanut olevansa ammatiltaan "maatilallisia"; viime presidentinvaalissa joistakin puhtaasti maanviljelysvaltioista karttui enemmän ääniä sosialisteille kuin muutamista tehdasvaltioista.

Ovatpa amerikkalaisen yhteiskunnan niinsanotut älyluokatkin, virka-ammattilaiset ja keskiluokan liikemiehet vähitellen alkaneet joutua sosialistisen liikkeen yhä laajenevaan piiriin. Kouluhimme ja opistoihimme, sanomalehdistöömme ja kirkkoihimme on pesiytynyt sosialisteja tai sosialismin suosijoita. Syksyllä v. 1905 eräät tunnetut jyrkät, niiden joukossa Oscar Lovell Triggs, Thomas Wentworth Higginson, Clarence S. Darrow ja Jack London, julkasivat kehotuksen että muodostettaisiin yhdistys "järkiperäisen harrastuksen herättämiseksi sosialismiin opistolaisten, miesten ja naisten, oppiarvon saaneiden ja tutkintoja suorittamattomien keskuudessa, perustamalla opiskeluklupeja opistoihin ja yliopistoihin sekä edistämällä kaikkia oikeutettuja yrityksiä maan sivistyneiden miesten ja naisten saattamiseksi sosialismia harrastamaan". Syyskuun 12 p. 1905 kokoontui joukko henkilöitä tämän kehotuksen johdosta New Yorkiin ja perustivat "Opistojen välisen sosialistiseuran". Lyhyellä vaikutusajallaan seura levitti suuren määrän sosialistista kirjallisuutta opistojen sekä oppilaitten että opettajien keskuuteen ja sen jäsenet pitivät opistonuorisolle useita luentoja sosialismista. Tätä kirjottaessa on Opistojen välisen sosialistiseuran puuhaamia sosialistisia "oppikursseja" järjestetty viidessätoista yliopistossa ja lukiossa, muiden muassa Harvardin, Princetonin, Columbian, Cornellin ja Pennsylvanian yliopistoissa.

Kesällä v. 1905 tunnetun sosialistikirjailijan ja aatteenlevittäjän George D. Herronin anoppi rouva Carrie Rand jätti jälkeensä noin 200,000 dollarin omaisuuden, josta saatavilla tuloilla hän oli määrännyt perustettavaksi opiston sosialismin ja yhteiskuntatieteiden opetusta varten. Tämän jälkisaädöksen mukaisesti perustettiin New

Yorkiin Randin Yhteiskuntatieteellinen koulu, missä lukuisat opinhaluiset saavat järjestelmällistä opetusta opettajistolta, johon kuuluu eräitä tunnettuja yliopistoprofessoreita ja yhtä tunnettua sosialistikirjailijoita ja luennoitsijoita.

Toisena huomattavana ilmiönä sosialismin leviämisestä sivistyneihin piireihin oli Kristillissosialistisen toverikunnan perustaminen Kesäkuussa 1906. Toverikunnan edustama liike oleellisesti eroaa varhaisemmasta Amerikan kristillissosialismista tarkotusperiensä ja luonteensa puolesta. Viime vuosisadan yhdekskymmenluvun kristillissosialismi perustui omalle ohjelmalleen, erilaiselle kuin mitä järjestyneillä valtiollisilla sosialistipuolueilla oli, ja liikkui miltei yksinomaan siveysopillisten käsitteiden piirissä, mutta tämä myöhempi Kristillissosialistinen toverikunta hyväksyi Sosialistipuolueen ohjelman ja menettelytavat kokonaisuudessaan ja oli perustettu tehokkaalle yhteistoiminnalle puolueen kanssa. Toverikunnan päätehtävänä oli Sosialistipuolueen sosialismin levittäminen kirkkojen ja kirkossakävijäin keskuuteen. V. 1909 Toverikunta uudestajärjestettiin "Amerikan Kristillissosialistisen liiton" nimiseksi. Liiton jäseninä sanotaan nykyään olevan joitakin satoja eri lahkokuntiin kuuluvia pappeja useissa valtioissa ja suuri joukko maallikoita. Se julkasee kahta lehteä: *Christian Socialist* (Kristillissosialisti) ja *Christian Bugle* (Kristillinen pasuuna) sekä kuukausvihkosta *The Beacon* (Johtovalo) ja tekee pontevaa järjestelmällistä työtä sosialismin aatteen levittämiseksi. Liiton tehtävä on määritelty seuraavasti: "Saattaa kirkkoihin ja muihin uskonnollisiin järjestöihin sosialismin sanomaa; osottaa sosialismin välttämättömyys, jos mieli Jeesuksen opetuksia täydellisesti toteuttaa; lopettaa luokka-

taistelu toimeenpanemalla teollistuotannollinen ja valtiollinen kansanvalta, sekä jouduttaa oikeuden ja veljeyden valtaanpääsemistä maanpäällä”.

Viimeisinä vuosina sosialistinen liike on täysin kotiutunut Amerikan maaperällä. Sosialistipuolueen edellään mainittuun tilastoon nojautuen voipi arvioida yli 71 prosenttia sen jäsenistä olevan maassasyntyneitä Yhdysvaltain kansalaisia. Yleensä saattaa huoleti sanoa, että sosialistinen liike nykyään on yhtä ”amerikkalainen” kuin mikä hyvänsä muu yhteiskunnallinen ja uudistusliike tässä maassa.

VI. — Sosialismin vaikeudet ja tulevaisuudentoiveet Amerikassa

Olemme nähneet sosialistisen liikkeen huomattavasti voittaneen alaa tässä maassa viime vuosikymmenellä. Se on alkanut tunkeutua Amerikan työväestön laajoihin kerroksiin, on saanut kannattajikseen useita henkilöitä muistakin yhteiskuntaluokista ja on levinnyt maan kaikkiin osiin. Mutta tästä kaikesta huolimatta on sosialismin edistys Yhdysvalloissa tänäkin aikajaksona ollut hitaampi kuin tuskin missään muussa sivistysmaassa. Amerikan sosialistien tiellä olevat vastukset ovat monet ja monenlaiset. Muutamia niihin on edellä jo ohimennen viitattu.

Vaikka uudenaikainen ”kapitalistinen” tuotantojärjestelmä nykyään on Yhdysvalloissa kenties pitemmälle kehittynyt kuin missään muussa maassa, on tuo kehitys kuitenkin verraten äskeinen. Vielä tämän-edellisen miespolven aikana oli maanviljelys maamme pääelinkeinona; teollisuutta harjoitettiin suhteellisesti pienessä määrässä. Tämä seikka yhdessä maan jommoisenkin yleisen varallisuuden kanssa hidastutti vakinaisen palkkatyöläisluokan

muodostumista, jonka luokan olemassaolo on välttämätön uudenaikaisen sosialistisen liikkeen edellytys.

Kun sitte vakinainen teollisuustyöväen luokka kehittyi, synnytti se voimakkaan ammatillisen liikkeen; tuon liikkeen aikasempi synty ja suurempi voima ovat vaikuttaneet sen, että Yhdysvaltain järjestynyt työväki on vanhoillisempaa kuin Euroopan maitten työväestö.

Toisena esteenä on ollut maan valtiollinen järjestelmä. Niin oudolta kuin se kuuluneekin, juuri meidän kansanvalta on ehkäissyt sosialismin nopeaa edistymistä. Vaalinalaisten virkojen ääretön paljous sekä niihin liittyvä suuri valta ja isännöimistöisuus on maamme politiikasta tehnyt tavattoman tärkeän asian. Yhdysvaltain vaalitaistelut ovat kiihkeämmät ja suurenmoisemmat kuin minkään muun maan. Poliitikka on meillä tullut elinkeinoksi, samaten kuin rautatieliike tai teollisuus. Ammattimiehet harjoittavat sitä yksityisvoitokseen, laajassa mitassa ja suuria pääomia käytellen. Poliittiset vaalimme ovat useammasti yksityishenkilöitten tappelua virkapaikasta kuin joukkojen ottelua periaatteista. Tuskinpa missään mailmassa on vähemmän poliittista aatteellisuutta ja enemmän poliittista mätää.

Tällaiset olot ovat synnyttäneet tavallisen amerikkalaisen, niinpä myös amerikkalaisen työmiehen mielessä syvälle juurtuneen välinpitämättömyyden, vieläpä ylenkatseenkin koko politiikkaa kohtaan, joka seikka on kaikkea muuta vaan ei edullinen jyrkälle poliittiselle uudistusliikkeelle.

Lisähaittana kaikilla sellaisilla uudistusliikkeillä on vielä Amerikan politiikassa vakaantunut niinsanottu "kahden puolueen" järjestelmä. Aina tasavallan perustamisesta asti on poliittisesta vallasta otellut kaksi, ainoastaan

kaksi valtapuoluetta. Uusia valtiollisia puolueita, niinsanottuja "kolmansia puolueita", on silloin tällöin ilmestynyt näyttämölle, mutta ainoakaan niistä ei ole päässyt huomioonotettavassa määrässä voimakkaaksi eikä vakiintuneeksi. Enemmän taikka vähemmän myrskyisen olin-aikansa jälkeen ne säännöllisesti ovat sulautuneet vanhoihin puolueihin. Perinnäistavan näin pyhittämä "kahden puolueen" järjestelmä jatkuu nykyään suureksi osaksi tarkotuksella. Vallitsevat poliittiset puolueet, Tasavaltalais- ja Kansanvaltapuolueet, ovat poliitisten trustien kaltaiset. Yhteisesti ovat niiden käsissä maan kaikki virat ja "isännys" sekä melkein koko sanomalehdistö ja muut julkisen mielenilmaisun välineet. Niillä on tukeaan suuret teollistuotannolliset ja rahalliset etuharrastukset ja kannattajinaan lukuisat armeijat kullakin erikoisalalla harjaantuneita politikoitsijoita. Kaiken poliittisen "saaliin" ne jakavat keskenään, enimmäkseen taistelun ja voiton perusteella, mutta toisinaan sovinnollisesti osittelemalla. Senpätähden on uuden puolueen heti alunpitäen kovin vaikea tunkea kumpakaan niistä pois tieltään tahi saavuttaa pysyvää ja minkään arvoista asemaa niiden rinnalla.

Sitä vielä vaikeuttaa vaaleissa käytetty "puoluelista"-järjestelmä. Enimmissä muissa maissa on yleisillä vaaleilla valittavana ainoastaan paikallisten lainlaatijakuntien tai eduskunnan jäsenet. Vaalit tapahtuvat piirittäin ja kullakin puolueella on säännöllisesti vain yksi ehdokas itsekussakin piirissä. Vaalitaistelu siis suoritetaan kunkin piirin omien olojen pohjalla eikä ole missään suhteessa riippuvainen toisten piirien olosuhteista. Jos siis jossakussa vaalipiirissä on jyrkkiä enemmältä, voivat nämä voiton toivossa ryhtyä taisteluun, välittämättä siitä

kuinka vanhoillisia toiset vaalipiirit ja maan valitsijat yleensä ovat. Mutta Yhdysvaltain kaikissa yleisissä vaaleissa on täytettävänä monilukuisia ja monenlaatuisia virkoja, jotka kuitenkin ovat vaalilistalla niin visusti kytkeytyt toisiinsa, että ne tavallisesta äänestäjästä näyttävät erottamattomalta ryhmältä, jota täytyy kokonaisuudessaan äänestää myöten taikka vastaan. Paikalliset, valtioitten ja yleiskansalliset vaalit useimmiten toimitetaan yhdessä; äänestäjälle annettu vaalilippu joskus sisältää ei ainoastaan valtion lainlaatijakunnan tahi kongressiehdokasten nimet, vaan myös kaikkien paikallisten ja valtion virkailijain, vieläpä Yhdysvaltain presidenttiehdokkaiden nimet. Koska uudella puolueella harvoin näyttää olevan mahdollisuutta tai toivoa saada valituksi ehdokastaan valtion kuvernööriksi tahi maan presidentiksi, äänestäjä piankin jo ennakolta rupeaa pitämään koko sen muutakin ehdokaslistaa toivottomana. Siten on "äänien hukkaan heiton" pelko amerikkalaiselle politiikalle ominainen ilmiö; sen voittamiseksi äänestäjältä vaaditaan harvinaisen lujaa vakaumusta.

Lähes yhtä suurena esteenä poliittisen sosialismin edistymiselle Yhdysvalloissa on valtioitten itsehallintojärjestelmä. Sosialistiohjelman päävaatimus, samoinkuin sosialistien ajettavina olevat tärkeimmät pikaiset uudistukset, voidaan toteuttaa ainoastaan yleiskansallisella pohjalla. Jokaisessa muussa maassa on aina joku tosioloihin perustuva maan lainlaatijakunnalle eli eduskunnalle tehty vaatimus yhdistämässä väestön suuret joukot vankaksi uudistus- tai vallankumousliikkeeksi. Mutta Yhdysvalloissa on yleiskansallisen eli liittohallituksen valta ja vaikutuspiiri perin rajoitettu; maan tärkeimmät taloudelliset ja yhteiskunnalliset elinkysymykset on jätetty noiden 46:n¹⁾

1) Nyt jo 48.

toisistaan riippumattoman eri valtiomme lainlaatijakuntien ratkaistaviksi, joten yleisillä yhteiskuntaudistusliikkeillä on yhä hankalammat matkat kuljettavana.

Maan kansallisuussuhteet eivät myöskään ole oikein suotuisat sosialismin levenemiselle. Viime väenlaskutlaston mukaan on Yhdysvalloissa toistakymmentä miljoonaa vierassyntyistä henkilöä, edustaen jotenkin kaikkia mailman kansallisuuksia ja rotuja, mitä erilaisimpia kielteiltään, tavoiltaan ja sivistyskannaltaan. Verrattomasti suurin osa heistä on työväkeä, jonkatähden he välttämättömyyden pakosta ovat sosialistiliikkeelle tärkeämmästä merkityksestä kuin mitä he olisivat millekään keskiluokkien uudistusliikkeelle. Yhdysvaltain Sosialistipuolueen täytyy maan työväestölle puhuessaan käyttää kolmattakymmentä eri kieltä sekä sovittaa järjestönsä ja aattelevitysmenettelyänsä enemmän kuin kahdenkymmenen kansanrodun elinehtoja ja tapoja vastaaviksi. Se seikka että maassa sitäpaitsi on noin yhdeksän miljoonaa neekerä, enimmäkseen työläisiä, erikoisessa rotu- ja yhteiskunta-asemassaan, on myös sangen pulmallinen juttu tämän maan sosialistiselle liikkeelle. Nämä asianhaarat ovat ehkä tärkeimmät, mutta ei ainoat Amerikan sosialismin omituisten vaikeuksien aiheuttajat. Tulevatko nämä vastukset osottautumaan voittamattomiksi?

Koko sosialismin historia sotisi sellaista oletusta vastaan. Sosialistinen liike ei ole erityisesti amerikkalainen koe. Se on nykyajan yleismaailmallisen yhteiskuntakehityksen tuote, aikakautemme sivistyselämään kuuluva tekijä. Se liike on juurtunut kaikkiin edistyneihin maihin maanpiirillä. Tähän saakka se on voittanut mitä erilaisimmat esteet ja menestynyt mitä vaihtelevimmissa valtiollisissa, yhteiskunnallisissa ja kansallisuus-oloissa.

Se on kasvanut mahtavaksi venäläisen itsevaltiuden, preussilaisen virkavallan, brittiläisen kansanvallan ja ranskalaisen tasavallan puitteissa. Saksassa sen kasvua vilkastuttivat työväen varhaisemmat taistelut yleisen ääni-oikeuden ja suuremman valtiollisen vapauden saavuttamiseksi; Englannissa sitä joudutti kuuluisa Taff-Valen jutun päätös; Venäjällä hallituksen vaino on sen hetkeksi lan- nistanut; Itävallassa rotuero on sitä hidastuttanut; joka maassa sillä on ollut vastassaan erilaiset olosuhteiden ryhmitykset ja sen kehityskulku ollut erilaista. Sen edis- tyminen on ollut nopeaa taikka hidasta, tasaista taikka epäsäännöllistä kunkin maan oimtuisten olojen mukaan, mutta edistynyt se on joka maassa ja oikein varmasti edistynyt ajan pitkään. Sillä sosialismi on ensikädessä ja pääasiallisesti uudenaikaisten teollisuusolojen tuote. Se ilmestyi näitten olojen muodostuessa ja edistyy nii- den kehittyessä. Nykyaikainen eli "kapitalistinen" tuo- tantotapa välttämättä synnyttää vakinaisen, laajan ja aina kasvavan palkkatyöläisluokan, jonka olemisentaistelu käy yhä ankarammaksi ja jonka täytyy joko itsetietoisesti tahi vaistomaisesti järjestäytyä työnteittäjaluokkia vastusta- maan. Tämä vastarinta aina esiintyy työväenluokan ta- loudellisena ja poliittisena taisteluna, ensin vähäpätöisten etujen, sitte jyrkempäin uudistuksien saavuttamiseksi ja vihdoim koko tämän sortovaltaisen teollistuotantojärjestel- män poistamiseksi. Tällainen on kaiken sodan johtoate ja sellainen on myös ollut syvien rivien kaikkien taiste- lujen historia.

Vastustamattomammin kuin missään muualla valmis- taa teollistuotannollinen kehitys Yhdysvalloissa alaa laa- jalle ja voimakkaalle sosialistiselle liikkeelle. Maan te- ollistuotanto nopeasti keskittyy yhä harvempien mahtavain

rahamiesyhtiöitten käsiin. Trustit, yksinoikeudet ja suunnattoman suuret teollistuotannolliset liittoumat tulevat vallitseviksi tekijöiksi kansakunnan elämässä, niin taloudellisessa kuin valtiollisessa ja henkisessäkin; kansan pohjakerrokset vajoavat yhä enemmän riippuvaisuuden tilaan. Omistamattomien palkkatyöläisten luku yhä lisääntyy; heidän aineellinen toimeentulonsa käy yhä epävakaisemmaksi; tyytymättömyyden ja kapinan henki kasvaa heidän keskuudessaan. Tuottavain luokkien ja työntekijäluokkien välillä ilmenee kiivasta, vaikka ei aina itse-tietoista luokkavihollisuutta ja julkisia luokkataisteluita. Viime vuosina ovat Yhdysvaltain järjestyneen työväen kimppuun tavattoman ankarasti hyökänneet järjestyneet kapitalistit, hallitus, valtioitten ja yleiskansalliset lainlaattajakunnat sekä olletikin maan oikeuslaitokset. Noiden yksituummaisten hyökkäyksien johdosta ovat useat työntekijät tulleet näkemään, että amerikkalaisten ammattiliittojen järjestömuoto on vanhentunut eikä kyllin tehokas. Ammattiliitot alkavat parannella taistelutapojaan. Ihan viimeisinä vuosina ne ovat huomattavasti alkaneet pyrkiä elimellisemmäksi ja kiinteämmäksi teollisuusjärjestöksi sekä luokkana esiintyneet poliittillisellakin taistelukentällä. Tosin niiden askeleet kummallakin taholla ovat olleet epävarmoja, hapuilevia, vieläpä erheellisiäkin, mutta ne on kuitenkin astuttu oikeaan suuntaan. Vielä joitakuuta tappioita työtaisteluissa, vielä muutamia kuristustuomioita oikeuslaitoksilta, vielä eräitä poliittisia pettymyksiä, niin Yhdysvaltain järjestynyt työväestö pakotetaan eheäksi taloudelliseksi ja valtiolliseksi luokkajärjestöksi, joka tulee olemaan läheisessä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sosialistisen liikkeen kanssa.

Yhtä hyviä toiveita sosialismin edistymisestä herättää järjestymättömän työväen ja yleensä maan väestön suurten joukkojen mieliala. Hajanaisten uudistusliikkeiden aikavälistä osottama hämmästyttävä poliittinen voima selvästi kuvastaa kansan kesken vallitsevaa tyytymättömyyttä oleviin oloihin. Nuo liikkeet ovat säännöllisesti olleet sängen epämääräisiä tarkoituksiltaan ja niiden ohjelmat pintapuolisia. Ne ovat miellyttäneet joukkoja yleisellä jyrkkyydellään ja lupaamalla pikku parannuksia hetimitä. Jo luonteensakin vuoksi on noiden liikkeiden täytynyt jäädä vaikutuksettomiksi ja lyhyt-aikaisiksi, mutta niiden pettyneistä kannattajista on tullut ihmeen herkkiä sosialismin kuuntelijoita.

Näin ollen ovat voimakkaan sosialistisen liikkeen edellytykset tässä maassa nopeasti kypsymässä; sen kasvamisnopeus tulee suuresti riippumaan siitä, kuinka hyvin sosialistit pystyvät käyttämään hyväkseen näitä edellytyksiä ja saavuttamaan tyytymättömien joukkojen, erittäinkin järjestyneen työväestön luottamuksen.

Jos järjestyneet sosialistit malttavat säveästi mutta tarmokkaasti työskennellä ylläviitattuun suuntaan, niin se luultavasti suuresti jouduttaisi liikkeen edistymistä; harkitsematon menettely tahii taas toiminnan puute sitä ehkä jonkun verran hidastuttaisivat. Amerikkalainen sosialismi ei vielä ole saanut kehittäneeksi varmaa ja vakaantunutta politiikkaa ja menettelytapaa. Liike on suuressa määrin keskentekoinen, mutta sen viimeaikaisempi kehitys näyttää viittaavan siihen, että se alkaa kyetä ratkemaan ongelmansa ja voittamaan vastuksensa. Niin hidasta kuin poliittisen sosialismin edistys maassamme on ollutkin, on se kuitenkin viimeisten kymmenen vuoden kuluessa voittanut enemmän alaa kuin koko sen-edellise-

nä kolmen- tai neljäkymmenen vuoden aikana. Sosialistipuolueen äänimäärä, samaten kuin sen kirjoissa olevain jäsenten luku, on kasvanut lähes viidenkertaiseksi; muutamissa osissa maata sosialistit ovat saavuttaneet tärkeän poliittisen aseman. Sitäpaitsi on täysi syy otaksua, että sosialismin käyttämätön poliittinen voima on paljoa suurempi kuin mitä sosialistien äänimäärästä päättäen voisi luulla. Huomattavan suuri joukko amerikkalaisia äänestäjiä varmaan kannattaisi sosialistien ehdokkaita, jos uskoisivat niiden voivan tulla valituksi. Missä Sosialistipuolue vain on kerrankin todistanut kykenevänsä voittamaan vaaleissa, niinkuin esimerkiksi Wisconsinissa, siellä se tavallisesti on säilyttänyt asemansa ja sitä yhä lujittanut. Nykyisen yhteiskunnallisen ja teollistuotannollisen kuohunnan vallitessa saattaa joku tärkeämpi maan valtiollisessa elämässä tai työväenliikkeessä sattuva tapaus antaa Sosialistipuolueelle ensimmäisen todellisen tilaisuuden koetella voimiaan vaaliurnalla ja siten vakaannuttaa sen tärkeäksi tekijäksi Amerikan politiikassa.

Mutta poliittiset saavutukset eivät ole ainoana, eikä edes tärkeimpänä, todisteena sosialismin levenemisestä. Nykyisellä vaiheellaan tämän maan sosialismi on etupäässä valistusliike, ja sellaisena se on viime vuosina suurimmat voittonsa saavuttanut. Sen on onnistunut poistaa useita kansan typerimpiä ennakkoluuloja sosialismia vastaan ja muuttaa mieliala valistuneemmaksi, suvaitsevammaksi ja myötätuntoisemmaksi sen yleisille pyrintöperille ja menetelmille. Monta sellaista teollistuotannollisella, yhteiskunnallisella ja valtiollisella alalla vaadittua uudistushanketta, jotka alkuaan olivat yksinomaan sosialistien ajettavina, täytyy toisten puolueitten ja järjestöjen vähitellen ottaa ohjelmiinsa. Sosialistiohjelma on tullut suo-

situksi keskusteluaineeksi kirjoissa, aikakauskirjallisuudessa ja julkisilla puhujalavoillamme. Sosialismi alkaa viimeinkin saada äänensä kansan kuuluville, ja Yhdysvaltain kansa liikkuu nopeaan, kun se kerran liikkeelle lähtee.

LIITE

SOSIALISTIPUOLUEEN OHJELMA

*Hyväksytty puoluekokouksessa Chicagossa, Toukokuulla
1908, jäsenten yleisäänestyksellä Elokuun 8 p. 1908
ja korjattu yleisäänestyksellä Syyskuun 7 p. 1909*

PERIAATTEET

Ihmiselämä riippuu ravinnosta, vaatetuksesta ja asuinsuojasta. Ainoastaan silloin kun nämä ovat taatut, ovat vapaus, sivistys ja korkeampi inhimillinen kehitys mahdolliset. Ravinnon, vaatetuksen ja asunnon tuottamiseen tarvitaan maata ja koneistoa. Maa ei itsestään tyydytä inhimillisiä tarpeita. Ihmistyö luo koneiston ja käyttää sitä maan muokkaamiseen tuottaakseen raaka-aineita ja ravintoa. Se, joka hallitsee maata ja koneistoa, hallitsee ihmistyötä ja sen mukana ihmiselämää ja vapautta.

Nykyään omistaa koneiston ja teollisuustarkotuksiin käytetyn maan nopeasti hupeneva vähemmistö. Niin kauan kuin koneisto on yksinkertainen ja yhden miehen helposti hoidettavissa, ei sen omistaja voi hallita muiden elinehtoja. Mutta kun koneisto tulee yhä monimutkaisemmaksi ja kalliimmaksi ja vaatii tehokkaasti työskenneläkseen useiden työläisten järjestelmällistä ponnistusta, ulottuu sen vaikutus laajoille elämän aloille. Sellaisen koneiston omistajista tulee hallitseva luokka.

Samassa suhteessa kuin sellaisten koneenomistajien lukumäärä kaikkiin toisiin luokkiin verrattuna vähenee, kasvaa heidän valtansa kansakunnassa ja mailmassa. He saattavat yhä suuremmat joukot työläisiä valtansa alaisiksi, alentaen heidät sellaiseen tilaan, missä lihakset ja aivot ovat heidän ainoana tuottavana omaisuutenaan. Miljoonat ennen itsenäisesti työskennelleet työntekijät tulevat siten teollisuusherrojen avuttomiksi palkkaorjiksi.

Hallitsevan luokan taloudellisen vallan kasvaessa vähenee sen hyödyllisyys kansakunnan elämälle. Kaikki kansakunnan hyödyllinen työ jää joko sen luokan hartioille, jonka ainoana omaisuutena on ruumiillinen tai henkinen työvoimansa — palkkatyöläisten — tai sen luokan, jolla työvoimansa ohella on ainoastaan vähän maata ja vähän vaikuttavaa koneistoa — pikkukauppiaiden ja pienviljelijäin. Hallitseva vähemmistö käy yhä enemmän hyödyttömäksi ja loiseläjämäiseksi.

Katkeru taistelu työn tulosten jaosta on käymässä riistävien omistavain luokkain välillä toiselta puolen ja riistetyn omaisuudettoman luokan välillä toiselta puolen. Tässä taistelussa ei palkkatyöväen luokka voi odottaa riittävää apua mistään hallitsevan luokan taholta lähteneestä nykyisen järjestelmän uudistuksesta.

Senvuoksi ovat palkkatyöläiset hallitsevan luokan jyrkimpiä ja leppymättömiä vastustajia. He kärsivät eniten luokkahallinnon kirouksesta. Se tosiseikka, että pieni kapitalistijoukko saa hallita kaikkia maan teollisuuslähteitä ja yhteiskunnallisia työvälineitä oman yksilöllisen liikevoittonsa hyväksi ja tehdä elintarpeiden tuottamisen yksityisten kilpailevien liikeyritystensä ja keinottelunsa esineeksi, on kaikkien meidän aikamme yhteiskunnallisten epäkohtien perussyynä.

Huolimatta trustien, renkaiden ja liittoutumien järjestämisestä, ovat kapitalistit voimattomia järjestämään tuotannon yhteiskunnallisia tarpeita vastaavaksi. Teollisuutta johdetaan yleensä suunnitelmattomasti. Ajottain tapahtuvan kuumeentapaisen toiminnan aikana kulutetaan työläisten voimaa ja terveyttä säälimättömällä tavalla ja pakollisen joutilaisuuden aikana syöstään työläiset usein nälkäkuoleman partaalle. Tämän tuotantojärjestelmän äärimmäisenä seurauksena ovat säännöllisesti uudistuvat teollisuuden lamautumiset ja liikepulat, jotka herpauttavat kansan joka viidentoista ja kahdenkymmenen vuoden päästä.

Hurjassa kilpailussa liikevoiton saamiseksi on kapitalistiluokan pakko riistää työläisiä niin paljon kuin ne suinkin sietävät ja uhrata heidän ruumiillinen, siveellinen ja henkinen hyvinvointinsa täytymättömälle voitonhimolle. Kapitalismi pitää työläisjoukot köyhyydessä, kurjuudessa, ruumiillisessa uupumuksessa ja tietämättömyydessä. Se raastaa heidän vaimonsa kodeista työpajoihin ja tehtaisiin. Se tempaa heidän lapsensa leikkikentiltä ja kouluista ja jauhaa niiden hennot ruumiit ja kehittymättömät henkiset lahjat kylmiksi dollareiksi. Se tekee raajarikoiksi, silpoo ja surmaa satojatuhansia työläisiä vuosittain kaivannoissa, rautateillä ja tehtaissa. Se ajaa miljoonia työläisiä työttömäin armeijaan ja pakottaa heistä suuret joukot kerjäläisiksi ja irtolaisuuteen sekä kaikenlaisiin rikoksiin ja paheisiin.

Säilyttääkseen valtansa kanssaihmistensä suhteen, kapitalistien täytyy pitää palkkapalveluksessaan kaikki yleisten laitosten, yleisen mielipiteen ja oikeudentunnon ilmaisuvälineet. He vallitsevat hallitsevia puolueita ja niiden avulla myös valittuja yleisiä virkailijoita. He va-

likoivat toimeenpanevat virkailijat, lahjovat lainlaatijakunnat ja ostavat oikeuslaitokset. He omistavat ja sensuroivat sanomalehdistön. He hallitsevat opetuslaitoksia. He omistavat kansan poliittisesti ja älyllisesti samaten kuin he omistavat sen taloudellisesti.

Taistelu palkkatyöläisten ja kapitalistien välillä käy yhä kiihkeämmäksi, ja on nyt muodostunut ainoaksi elinkysymykseksi Amerikan kansalle. Palkkatyöläisluokan suoranaisin etu siis vaatii kapitalistisen järjestelmän poistamista. Mutta poistamalla nykyisen järjestelmän työläiset eivät ainoastaan vapauta omaa luokkaansa, vaan myös kaikki toiset nykyisen yhteiskunnan luokat: pienviljelijän, jota suurkapitaali nykyään riistää, tosin välillisemmin mutta silti yhtä tuntuvasti kuin palkkatyöläistäkin; pikku-teollisuuden harjottajan ja pikkukauppiaan, joka on epätoivoisessa ja häviöön johtavassa taistelussa taloudellisen itsenäisyytensä puolesta kaikkivaltaavaa kehittyneen pääoman voimaa vastaan; ja vieläpä itse kapitalistinkin, joka on pikemmin rikkautensa orja kuin sen herra. Työväenluokan taistelu kapitalistiluokkaa vastaan, samalla kun se on luokkataistelua, on myös taistelua kaikkien luokkien ja luokkaetuoikeuksien poistamiseksi.

Riistämiseen käytettyjen tuotantovälineiden ja maan yksityisomistus on se kallio, jolle luokkahallinto on rakennettu; poliittinen hallitus on sen välttämätön välikappale. Palkkatyöväestöä ei voida vapauttaa riistämisen alaisuudesta vallottamatta valtiollista valtaa ja asettamatta yhteisomistusoikeutta riistännän palveluksessa käytetyn maan ja tuotantovälineiden yksityisomistusoikeuden tilalle.

Sellaiselle muutokselle kehittyi nopeasti maaperä nykyisen kapitalistisen yhteiskunnan piirissä. Tehdasteollisuusjärjestelmä, mahtavine koneistoineen ja tarkan

työjakonsa avulla hävittää nopeasti kaiken yksilöllisen teollistuotannon tähteetkin. Nykyaikana tuotanto on jo suuressa määrässä kollektiivista ja yhteiskunnallista toimintaa. Suuret trustit ja yksinoikeudet, jotka ovat muodostuneet viime vuosien kuluessa, ovat järjestäneet tärkeimpien teollisuushaarojen työskentelyn ja hallinnon koko kansan käsittäväksi, ja soveltaneet ne kollektiivista käytäntöä ja työskentelyä varten.

Kellään yksityisellä ei saata olla ehdotonta omistusoikeutta maahan. Kaikki yksityiset omistuskirjat, niin sanotut "ehdottomat" kuin muutkin, on alistettava yleisen omistusoikeuden alle. Sosialistipuolue tahtoo estää maata joutumasta riistämisen ja keinottelun välikappaleeksi. Se vaatii yhteisomistus- ja hallinto- eli käyttöoikeutta maahan, kunnes sillä riistäminen ja keinottelemine loppuu. Sosialistipuolue ei vastusta yksilöllistä maanomistusoikeutta silloin kun maata käytetään hyödyllisiin tarkoituksiin ilman riistämisen edellytyksiä.

Sosialistipuolue on pohjaltaan taloudellinen ja valtiollinen liike. Se ei kajoa uskonnollisia käsityksiä koskeviin kysymyksiin.

Taistelussa vapauden puolesta ovat kaikkien nykyajan työläisten edut yhteiset. Taistelu ei ole ainoastaan kansallinen, vaan se on kansainvälinen. Se käsittää koko mailman, ja mailman yhtyneet työläiset saattavat sen lopulliseen voittoon. Sosialistipuolueen tehtävänä on yhdistää kansakunnan työläiset sekä heidän liittolaisensa ja heille myötätuntoiset ainekset muista luokista tämän päämäärän saavuttamiseksi. Tässä vapautustaistelussa Sosialistipuolue ei pyri asettamaan työväenluokan luokkahallintoa kapitalistisen luokkahallinnon tilalle, vaan työväenluokan voiton avulla vapauttamaan koko ihmiskunnan

luokkahallinnosta ja toteuttamaan ihmiskunnan kansainvälisen veljeyden.

VUODEN 1908 OHJELMA

Sosialistipuolue, yleiskansalliseen edustajakokoukseen saapuneena, jälleen julistaa olevansa työväenluokan puolue ja vetoaa kaikkien Yhdysvaltain työläisten kannatukseen sekä kaikkien niiden kansalaisten, jotka ovat myötätuntoisia työväen suurelle ja oikealle asialle.

Tällä hetkellä olemme joutuneet yhteen noita teollisuuspuolia, jotka ajottaisin lamauttavat kansakuntamme elämän. Kovasti kehuttua kansallisen hyvinvointimme aikajaksoa on seurannut yleisen kurjuuden aika. Tehtaat, teollisuuslaitokset ja kaivokset ovat sulettuina. Miljoonittain miehiä, jotka olisivat valmiit, haluaisivat ja kykenisivät hankkimaan kansakunnalle kaikki elämäntarpeet ja mukavuudet, ovat pakosta jouten ja näkevät nälkää.

Viime vuosien kuluessa ovat trustit ja yksinoikeudet saavuttaneet suunnattoman ja uhkaavan kehityksen. Ne ovat hankkineet itselleen vallan määrittellä, millä ehdoilla meidän annetaan pysyä hengissä. Trustit määräävät hinnan leivästämmme, lihasta ja sokerista, kivihiilestämme, öljystä ja vaatteista, raaka-aineistamme ja koneista, kaikista elintarpeista.

Työntekijäin nykyistä epätoivon tilaa on käytetty yhä rajumpiin hyökkäyksiin järjestynyttä työväkeä vastaan. Maamme korkeimmat tuomioistuimet ovat näinä vuosina julistaneet päätöksen toisensa perästä, jolla työntekijöiltä riistetään miespolvien taisteluilla voitettut oikeudet.

Yritys Lännen kaivosmiehliiton tuhoamiseksi, vaikka tuo yritys järjestyneen työväen ja sosialistisen liikkeen kaikkiihteisyydellä torjuttiinkin, paljasti olevan olemassa laajaperäisen ja häikäilemättömän valtuokkien salaliiton työväenjärjestöjä vastaan.

Koettaessaan saada päiviltä pois kaivosmiesten johtajia nuo salaliittolaiset rikkoivat valtion lakeja ja Yhdysvaltain perustuslakia sellaisella tavalla, jolle harvoin on nähty vertaa tässäkin liikevoittoa tavoittelevan luokan niin täydellisesti hallitsemassa maassa.

Yhdysvaltain kongressi on osottanut halveksivansa työväen etuja yhtä erehtymättömän selvästi kuin muutkin hallinnon haarat. Niitä lakeja, joita työväenjärjestöt alinomaan ovat anoneet, ei ole säädetty. Lait, jotka näköjään on laadittu työväen hyväksi, on väännelty työväkeä vastaan.

Nykyiseltä valtuokalta eli vallitsevilta puolueilta Yhdysvaltain työväenluokka ei voi odottaa mitään parannusta kärsimilleen vääryyksille. Niinkauan kuin harvalukuisten yksilöjen annetaan pitää hallussaan kansakunnan varallisuuden lähteet ja käyttää niitä yksityiseksi voitokseen keskinäisessä kilpailussa ja kanssaihmistensä riistämiseksi, niinkauan tulee teollisuuspuolia esiintymään varmojen väliaikojen kuluttua. Mitkään rahamuutokset tahi muut kapitalististen uudistusmiesten ehdottamat lainsäädännölliset toimenpiteet eivät pysty estämään näitä tuotannossa vallitsevan ilmeisen anarkismin surkeita seurauksia.

Yksilöllinen kilpailu johtaa välttämättä liittoutumisiin ja trusteihin. Mikään hallituksen järjestely, mikään julkisuus tai ehkäisevä lainsäädäntö ei voi pidättää uuden aikaisen teollistuotannollisen kehityksen kulkua.

Niinkauan kuin oikeuslaitoksemme, lainlaatijakuntamme ja hallintovirastomme ovat valtaloukkien ja heidän asiamiestensä käsissä, tullaan hallitusta käyttämään noiden luokkien hyödyksi työntekijöitä vastaan.

Valtiolliset puolueet ovat vain taloudellisten luokkaharrastuksien ilmaisumuotona. Hallitsevan luokan eri ryhmien edustajat tukevat rahallisesti, johtavat ja vallitsevat Tasavaltalais- ja Kansanvaltapuoluetta, samoin kuin niinsanottua "Riippumattomuus"-puoluetta ja kaikkia muita paitsi Sosialistipuoluetta.

Luokkahallituksen harjottamiseen ovat sekä Kansanvalta- että Tasavaltalaispuolue olleet yhtä syyllisiä. Kansallista hallitusta on vallinnut Tasavaltalaispuolue ja on suoranaisesti ja tehokkaasti ollut vikapää sen tekemiin vääryyksiin. Kansanvaltapuolue, jonka valtiollinen voimattomuutensa on pelastanut välittömästä vastuunalaisuudesta, on osottautunut yhtä nöyräksi kapitalistiluokan pyyteiden palvelijaksi, milloin ja missä se vain on valtaan päässyt. Etelän vanha kahleorjain omistajien ylimystö, joka oli Kansanvaltapuolueen selkärankana, on muodostunut lapsiorjuutta käyttäväksi pohattaluokaksi. Maamme suurkaupungeissa Kansanvaltapuolueella on liittolaisenaan kurjalaiskujien rikollinen aines, samaten kuin Tasavaltalaispuolueen liittolaisena omistajaluokan etujen ylläpitämisessä ovat palatsien saaliinhimoiset pahan tekijät.

Mitä "uudistus"-liikkeitä ja -puolueita nykyvuosina on esiintynyt, ovat ne olleet vain kömpelöitä kansan laajalle levinneen tyytymättömyyden ilmauksia. Ne eivät ole perustuneet historiallisen sivistyskehityksen järkiperäiselle ymmärtämykselle eikä aikamme poliittisille tarpeille. Ne ovat häviöön tuomitut, niinkuin entisetkin keskiluokan uudistusliikkeet ovat rauenneet.

KÄYTÄNNÖLLINEN OHJELMA

Toimenpiteinä, joiden tarkoituksena on voimistuttaa työväenluokkaa sen taistelussa lopullisen päämääränsä toteuttamiseksi ja lisätä sen vastustusvoimaa kapitalistista sortoa vastaan, me kannatamme ja sitoudumme sekä velvoitamme valitut virkailijamme noudattamaan seuraavaa ohjelmaa:

Yleiset vaatimukset

1. Pikaista hallituksen avustusta työttömille työläisille, rakennuttamalla kouluja, uudelleen istuttamalla metsää hakatuille ja autioille maille, saattamalla arosetuja viljelyskelpoisiksi, rakennuttamalla kanavia ja laajentamalla kaikkia muita hyödyllisiä yleisiä töitä. Kaikki tällaisissa töissä työskentelevät henkilöt olkoot suoraan hallituksen palkkaamia ja heidän työpäivänsä kahdeksantuntinen sekä palkkansa samat kuin vallitsevat ammattiyhdistysten palkat. Hallitus myös lainatkoon rahoja ilman korkoa valtioille ja kunnille yleisten töiden teettämistä varten. Sen tulee luovuttaa varoja työväenjärjestöjen rahastoihin, siten avustaakseen niiden työttömiä jäseniä ja tulee sen ryhtyä muihin sellaisiin valtaansa sisältäviin toimiin, jotka vähentävät kapitalistisen luokan nurjan hallinnon aikaansaamaa laajalle levinnyttä kurjuutta työläisten keskuudessa.

2. Rautateiden, sähkölennätin- ja puhelinlaitosten, höyrylaivalinjojen ja kaikkien muiden yhteiskunnallisten kulku- ja sanomanvaihtoneuvojen yhteisomistus.

3. Kaikkien koko kansan käsittäviksi järjestettyjen teollistuotantoalojen, joiden piirissä kilpailu on todellisesti lakannut olemasta, yhteisomistus.

4. Kansan määräämisvallan ulottaminen siten, että siihen sisältyvät kaivokset, kivilouhimot, öljylähteet, metsät ja vesivoima.

5. Tukkimetsämaiden järkipерäinen viljelys ja suomaiden kuivaus. Siten uudelleen metsittynyt tai viljelyskelpoiseksi saatettu maa on pysyvästi pidettävä valtiomaana.

6. Ehdoton paino-, puhe- ja kokoontumisvapaus.

Teollisuusoloja koskevat vaatimukset

7. Työläisten teollisuusolojen parantaminen:

(a) Lyhentämällä työpäivää suhteellisesti koneiden tuotantokyvyn lisääntymisen kanssa;

(b) Hankkimalla jokaiselle työläiselle lepoaikaa vähintään puolitoista päivää viikossa;

(c) Vaatimalla tehokkaampaa työpajojen ja tehtaiden tarkastusta;

(d) Kieltämällä alle kuudentoista vuoden ikäisten lasten työhön ottamisen;

(e) Kieltämällä lasten, vankien ja tarkastuksettomien tehtaiden työtuotteita kuljettamasta toiseen valtioon;

(f) Lakkauttamalla viralliset armeliaisuuslaitokset ja asettamalla niiden tilalle pakollisen työttömyys-, sairaus-, tapaturma-, työhönkykenemättömyys-, vanhuus-, ja kuolemanvakuutuksen.

Valtiolliset vaatimukset

8. Perintöverojen suhteellinen lisääminen perityn omaisuuden suuruuden ja sukulaisuuden läheisyyden mukaisesti.

9. Asteettain kohoava tuloverotus.
10. Rajottamaton ja yhtäläinen äänioikeus miehille ja naisille, ja me sitoudumme ryhtymään tehokkaaseen taisteluun sen saavuttamiseksi.
11. Äänestäjien aloteoikeus ja kansan äänestys, suhteellinen edustus ja valitun virkailijan erottamisoikeus.
12. Senaatin poistaminen.
13. Sen Yhdysvaltain ylioikeuden anastaman vallan lakkauttaminen, jonka nojalla se tarkastaa kongressin laa-
timien lakien perustuslainmukaisuutta. Kansalliset lait
peruutettavaksi tai kumottavaksi ainoastaan kongressin
päätöksillä tai koko kansan yleisäänestyksellä.
14. Perustuslain muuttaminen enemmistö-äänestyk-
sellä.
15. Lainsäädäntöä uusien toimenpiteiden aikaansaa-
miseksi yleistä opetusta ja terveyden suojelusta varten.
Nykyisen opetustoimiston muuttaminen erityiseksi minis-
teriöksi. Yleisen terveystoimiston perustaminen.
16. Nykyisen työtoimiston erottaminen kauppa- ja
työministeriöstä ja erityisen työministeriön perustaminen.
17. Kaikki tuomarit valittavaksi kansan äänestyk-
sellä lyhyiksi virka-ajoiksi; uhkakieltotuomioitten antamis-
valtaa supistettava pikaisella lainlaadinnalla.
18. Vapaa oikeudenkäyttö.
Sellaiset lievennykset, joita me mahdollisesti kyke-
nemme puristamaan kapitalismilta, ovat ainoastaan työ-
läisten valmistautumista valtaamaan koko hallitusvallan,
saadakseen haltuunsa koko teollisuusjärjestelmän ja siten
päästäkseen perintöoikeuttansa nauttimaan.

HAKEMISTO

A

Aika ennen sisällissotaa, 176, 179,—193
"Alarm, The", 274, 275, 280
Allen, John, 108
Allen, William, 122, 125
Alphadelphian falanki, 134
Altgeld, J. P., 285, 357
Altpeter, 295
Amanan yhdyskunta, 43—46
"American Fabian, The", 367
American Federation of Labor, katso: Amerikan Työväen liittokunta
"American Federationist, The", 411, 412, 413
Amerikan Kristillis-yhteiskuntatieteellinen opisto, 366
"American Labor Union Journal, The", 389
Amerikan Rautatieliitto, 355, 356, 377
Amerikan Sosialidemokraattinen puolue, 280, 291, 373—375, 377—385
Amerikan Sosialidemokraatit, 377
Amerikan Työläisliitto, 388—389, 420
Amerikan Työväen liittokunta, 220, 243, 292, 307, 330, 333—341, 342, 343, 388, 399, 402, 405, 408—417, 423, 434, 437, 442
Amerikan Yhtyneet kaivostyöläiset, 442
Anarkismi Yhdysvalloissa, 264—269
Anarkismin ja sosialismin vastakkaisuudet, 260—263
2) Anarkismin määrittely, 246, 259—261
1) Anarkismin aatteenlevitystavat, 262—263
Anarkistinen käsitys yhteiskunnasta, 260—261
Anarkistit Chicagossa, 274—285
"Appeal to Reason, The", 376, 441
"Arbeiter von Ohio, Der", 254
"Arbeiterstimme, Die", 238, 254
"Arbeiter Union, Die", 213, 214, 215

"Arbeiter-Zeitung, Die", Kansainvälisen virallinen äänenkannattaja Yhdysvalloissa, 227, 231, 232
"Arbeiter-Zeitung, Die", Milwaukeeen 306
Arkwright, Sir Richard, 61
Artley, S., 295
Auroran yhdyskunta, 47—49
Aveling, Edward, 286
Avelin, Eleanor Marx, 286
Avoin-työpaikka liike, 406

B

Bäckmann, M., 265
Bakunin, Mikael, 204, 205, 264
Barlow, F. C., 123, 124
Barnes, J. M., 342, 381, 437
"Beacon, The", 445
Beesly, professori, 199
Belding, toht. L. S., 131
Bellamy, E., 360—361, 362
Benham, G. B., 381
Benjamin, P., 103
Bentham, J., 63
Berger, V. L., 378, 379, 381, 439
Bertrand, 236
Bethelin yhdyskunta, 47—49
Beust, toht., 193
Bimeler, Levi, 43
Bishop, O. A., 299
Black, kapteeni, 284
Bliss, W. D. P., 365, 367
Bloomfieldin yhdyskunta, 132
Borland, W. P., 377
Braun, Charles, 237
Brisbane, A., 92, 101—105, 107, 109, 110, 111, 115, 116, 124, 131
Brook Farm, 113, 118, 120—126
Brownson, toht. O. A., 71
Bryan, W. J., 364, 376, 415, 436
Buckin Lämmitys- ja kelttouni-yhtiön juttu, 411—413
Buffalon lakko, 352—354
"Bulletin of the Socialist Labor Party", 269
Butler, kenraali B. F., 217, 302, 306
Butscher, W., 381
Byllesby, L. 70
Bäumeler, J., 40—42, 165

C

"Cabaliste", Fourierin filosofiassa, 92
 Cabet, E., 30, 139—144, 147, 150—151, 184
 Californian ammattilaisten puolue, 402
 Californian Työväenpuolue, 296—298, 299
 "Call, The New York Daily", 441
 Cameron, A. C., 216
 Carey, J. F., 379, 381
 Carl, C., 221, 231
 Carnegie, A., 350
 Cerescon falanki, 113, 127—129
 Chambers, B. J., 301
 Channing, Wm. Ellery, 120, 124
 Channing, Wm. Henry, 107, 116, 120, 124
 Chase, J. C., 379, 381
 Chase, Warren, 127
 Cheltenhamin yhdyskunta, 151—153
 Chicagon anarkistit, 274—285
 Chicagon Työväen yhdyspuolue, 307
 "Chicago Arbeiter-Zeitung, Die", sosialistisena, 254, 256; anarkistisena 268, 274, 277; poliisivalvonnan alaisena, 279
 "Chicago Daily Socialist, The", 441
 "Chicago Sozialist, Der", 254
 "Chicago Volkszeitung, Die", 254
 "Christian Bugle, The", 445
 "Christian Socialist, The", 445
 "Chronicle, The", 107
 Claflin, T. 224
 Clarksonin falanki, 132
 Clermontin falanki, 134
 Codman, toht., J. T., 124
 Coer d' Alenen lakko, 352
 Colden, C., 82
 Coloradon kaivoslakko, 425—426
 Columbian falanki, 134
 "Coming Nation, The", 376, 377
 "Commons, J. R., 366
 Communia, Weitlingin yhdyskunta, 187
 "Communist, The", 169
 Conzett, C., 237, 238
 Cook, W. 328
 Cooper, P., 301, 313
 Cory, S. F., 301
 Coulter, C. H., 379
 Cox, J., 379
 Cocksackien yhdyskunta, 84
 Curtis, G. W., 123
 Curtis, J. B., 123

D

"Daily Sentinel, The", 69
 Dale, D., 61
 Dana, C. A., 106, 107, 108, 109, 115, 125
 Darrow, C. S., 444
 D'Arusmont, Ph., 73
 Davis, John, 236
 "Dawn, The", 365
 Debs, E. V., 356, 357, 358, 376, 379, 381, 383, 386, 387, 388, 420, 436, 437—439
 De Leon, D., 321, 332, 333, 342, 343, 370, 422
 De Leon, "Kreivi Maxmillian", 38, 39, 47
 "Delnicke Listy", 255
 "Democrat, The", fourieriläislehti, 107
 "Dial, The", 121
 Dietzgen, J., 274
 Douai, toht., A., 214—215, 238, 257, 303
 Doucet, toht. J. H., 169
 Drinkwater, 59, 60
 Dunne, tuomari E. F., 403
 Dwight, J. S., 106, 116, 120, 122, 125

E

Ebenezerin yhdyskunta, 44
 "Echo, The", 254
 Economyn yhdyskunta, 37
 "Edistys ja köyhyys", kirj. H. George, 309
 Edustajakokoukset:
 "Kansainvälisen", 203, 208, 216, 230
 Kansallisen työläisliiton, 206—211, 215, 216, 217, 236—237
 Sosialidemokraattisen puolueen, 378, 379—381, 384—386
 Sosialidemokraattisen työväenpuolueen, 230—231
 Sosialistisen työläispuolueen, 238, 255, 257, 259, 271, 274, 286, 287—289, 290, 291, 292, 293, 294, 298—300, 320, 321, 373—375, 390—391
 Vihreäselkän puolueen, 300, 301, 302—304
 Ehrhardt, C., 295
 Ellenberg, E. 221
 Ely, prof. R. T., 163, 190, 192, 287, 365, 366
 "Emancipator, The", 254
 Emerson, R. W., 120
 Emrich, H., 271
 Engel, G., 279, 281, 283, 284
 Engels, Fredrik, 180, 181, 200

Epäonnistumisen syyt, uskonnot-
tomain kommunistikokeiden,
161—162
Erkanijat, 37
Esteitä sosialismin levenemiselle
Yhdysvalloissa, 174—176, 446—
450
Evans, F. W., 69, 70
Evans, G. A., 69
"Evening Telegram, The", 273

F

Fabiolaissosialismi, 366—367
"Fackel, Die", 274
Falangit Yhdysvalloissa, niiden
yleinen luonne, 110—114
Falanki, fourierilaisjärjestelmäs-
sä, 29, 94—98
Fay, lakimies, 83
Feiba Peven, owenilais-yhdys-
kunta, 77
Fenner, C. E., 381
Fielden, S., 276, 277, 278, 279,
281, 283, 284, 285
Fisher, A., 279, 281, 283, 284, 285
Flower, G., 82
Folk, J. W., 403
Fourier, Charles, 25, 89—101, 110
Fourierilais-yhdyskunnat, niiden
luonne, 29; historia, 110—135
Free Enquirer, The", 68, 83
Free-Soil (Vapaa mantu) liike,
180, 186, 190, 207
"Freiheit, Die", 267, 268, 269, 275
"Freiheitsbanner", 254
Frick, H. C., 350
Fritsche, F. W., 258
Frotageot, M. D., 73
Fuller, Margareta, 107, 120, 124
"Future, The", 107

G

Gabriel, A., 237
Gary, tuomari J. E., 282, 283,
285
George, Henry, 308—313, 315,
316, 317
Georgen vaalitaistelu New Yor-
kissa, 312—313
Gerau, F., 320
Germania, saksalaisten valtiol-
listen pakolaisten seura New
Yorkissa, 180
"Gleaner, The", 107
Godwin, Parke, 105, 107, 109, 116
Gompers, S., 336, 337, 338, 405,
412—413, 414, 415, 416
Grant, E. P., 133
Greeley, Horace, 103, 105, 107,
108, 109, 112, 114, 115, 116,
119, 124, 129, 159

Greenback, katso: Vihreäselkän
puolue
Greenbaum, L., 385
Grottkau, Paul, 265, 272, 306,
307
Grottkau-Mostin väittely, 272
Grönlund, L., 316, 367

H

Haile, M., 381
Hall, J. E., 318, 319
Hanford, B., 387, 436
Hannon, J., 84
Hansen, 236
"Harbinger, The", 50, 106, 107,
125, 126, 135
Harmonyn yhdyskunta, 37, 72
Harriman, Job, 375, 380, 381,
383, 386
Harrison, C. H., 277, 278
Haskell, B. G., 287, 288
Hasselmänn, V., 265
Haverstrawin yhdyskunta, 83—84
Hawthorne, N., 120, 122
Hayes, M. S., 341, 342, 375, 380,
381, 383
Haywood, W. D., 424, 426, 427,
429, 430, 432
Hearst, W. R., 401, 403, 404, 405,
436
Heath, F., 379, 381
Heinätorin (Haymarket) kokous,
277—278
Herron, prof. G. D., 365, 366,
444
Hesse, 236
Hewitt, A. S., 313
Heynemann, Barbara, 44, 46
Higginson, T. W., 107, 444
Hillquit, M., 380, 381
Hinds, W. A., 27, 163
Hinton, R. J., 316, 377
Hisgen, T. L., 404—405
Hoehn, G. A., 381
Homesteadin lakko, 350—352
Hotelli- ja ravintolapalvelijain
yhteisyhdistys, 388

I

Ibsen, C., 290
Icaria Speranza, 157
"Ihmisen yhteiskunnallinen tar-
kotusperä", kirj. A. Brisbane,
92, 102, 103
Ikarialais-yhdyskunnat, niiden
luonne, 30; historia, 139—158
Illinoisin työväenpuolue, 229, 230,
237, 238
Indianapolin Sosialidemokratinen
puoluekokous, 379—381

Indianapolin yhtymiskokous, 384—386
 Industrial Workers of the World, 417—423
 Injunktioonituomiot lakkojen estämiseksi, 356, 358, 412—414
 Integralin falanki, 134
 Internationaali, **katso** Kansainvälinen työväenyhdistys (europalainen).
 Intohimot, Fourierin filosofiassa, 92
 Iowan yhdyskunta, 153—158

J

Jacobi, F., 193
 James, H., 107
 Jennings, R., 82
 Jessup, 210, 216
 "Jeune Icarie, La", 169
 Jonas, A., 253, 257, 271, 273, 319
 "Journal of the Knights of Labor, The", 332
 Julistus, Kommunistinen, 180, 330
 Julistus, Mailman teollisuustyöläisten, 418—420
 Julistus, Pittsburgin, 268, 270
 Juutalaisten ammatillinen yhtymä, 326—327, 343
 "Jungle, The" (Vildakko), kirj. U. Sinclair, 399—400
 Järjen kirkko (Haverstrawin yhdyskunnassa,) 83

K.

Kahdeksantunnin liitto, 218—219
 Kaikkien luokien ja kansakuntien yhdistys, 68
 Kamp, A., 221
 "Kansainvälinen" ja politiikka, 229—231
 Kansainvälinen sosialidemokraattinen liitto (anarkistinen), 204
 Kansainvälinen työkansan yhdistys (anarkistinen), 268, 270, 274
 Kansainvälinen työväenyhdistys (amerikkalainen), 286, 287, 288
 Kansainvälinen työväenyhdistys (europalainen), sen historia, 197—205; ohjelma, 200—202; edustajakokoukset, 203, 208, 216, 230; asema v. 1875, 232; muodollinen hajotus, 233—234
 "Kansainvälinen" Yhdysvalloissa, 187, 221—234
 Kansainvälinen työläisliitto, sen historia, 205—217, 236; edustajakokoukset, 206—211, 215, 216, 217
 Kansallinen uudistuspuolue, sen historia, 211—212, 217

Kansallisten liike, 320, 360, 362
 Kansan puolue, 360, 362—364, 387, 388, 436
 "Kansanvalta, rakentava ja rauhallinen", kirj. P. Godwin, 105
 Kearney, D., 296—208
 Keen, R. W., 328
 Kell, toht., 47—49
 Keltalähteitten yhdyskunta, 79—81
 Kendalin yhdyskunta, 84—85
 Kennedy, J. C., 442
 Kennedy, J. S., 328
 Kent, A., 27
 Keskinäinen arvostelu, täyspuhtailijoilla, 53, 54
 Keskusliittokunta, 323
 Knights of Labor, **katso**: Työnritarit
 Kommunistiklubi, 180, 191
 Kommunistinen Julistus, 180, 330
 Kommunistisia kokeita Yhdysvalloissa, 25—28
 Krahlinger, F., 221
 Krapotkin, ruhtinas, 264
 Kristillinen sosialismi, 364—366
 Kristillissosialistinen liitto, 445
 Kronberg, D., 236
 Kunnallisomistusliitto, 403
 "Köyhän syntisen evankeliumi", kirj. V. Weitling, 182

L

"Labor Enquirer, The", 287, 288
 "Labor Stantard, The", 238, 254
 Lafayette, kenraali, 82
 La Follette, R. M., 403
 Lahkolais-yhdyskunnat, 28, 33—55
 Lassalle, Ferdinand, 198
 "Leader, The", 313, 325
 Lee, Anna, 33
 Lehr, G., 271
 Leib, 236
 Leraysvillen falanki, 129, 131
 Lesneur, C. A., 73
 Liebknecht, Vilhelm, 286
 Liikepula, v. 1907—8, 397—398
 Lingg, L., 279, 281, 283, 284
 "Little Socialist, The", 442
 Lloyd, H. D., 349
 London, Jack, 401, 444
 Lonergan, W. P., 381
 Longley, A., 169
 Lorenz, 295
 Lowell, J. R., 107
 Luther, S., 71
 Lännen Kaivosmiesliitto, 388, 420, 423, 424, 426, 427, 428, 430, 431
 Lännen työläisliitto, 388

M

“Maa- ja työväenpolitiikkamme”, kirj. H. George, 309
 Maatillalliset, heidän asemansa, 358—360; Sosialistipuolueessa, 443
 Macdaniel, O., 106
 Maclure, W., 72, 73, 82
 Macluria, owenilais-yhdyskunta, 77
 Maguire, M., 321, 323
 “Mallma sellaisena kuin se on, ja sellaisena kuin sen pitäisi olla”, kirj. V. Weitling, 181
 Mailman teollisuustyöläiset, 345, 417—423
 Malloney, J. F., 383
 Marchand, 157
 Marx, Karl, 20, 180, 181, 189, 200, 203, 205, 268
 Matchett, C. H., 321
 Mazzini, 198, 200
 McClellan, G. B., 403
 McDonald, A. J., 78, 134, 160
 McDonnell, J. O., 236, 238
 McGlynn, F., 316, 317
 McGregor, H., 236
 McGuire, P. J., 235, 237, 254, 257, 299, 303
 McMackin, J., 317
 McNeil, G. E., 220—221, 330
 Meacham, J., 33
 Meier, C., 295
 Meilbeck, L., 295
 Menestys, lahkolais-yhdyskuntien, syyt siihen, 158—160
 Metz, Kristian, 44
 Mitchell, J., 412—413
 Molkenbuhr, H., 271
 Morgan, T. J., 303, 304, 339, 342
 Morrison, F., 412—413
 Most, John, 263, 264, 266—267, 268
 Most-Grottkau väittäely, 272
 Moyer, C. H., 424, 426, 427, 429, 432, 433
 Moyer-Haywoodin juttu, 427—433

N

Nashoban yhdyskunta, 81—82
 “National Socialist, The”, 256
 Nauvoon yhdyskunta, 148—151
 Neebe, O. W., 279, 281—282, 283, 284, 285
 Neef, Prof., 73
 “Neljän liikunnan ja yleistien tar-
 kotusperien teoria”, kirj. C. Fourier, 90
 “Neue Zeit, Die”, sosialistinen päivälehti Louisvillessä, 254

“New Harmony Gazette”, 78, 83
 New Harmonyn yhdyskunta, 72—79
 New Lanark, 61—64
 New Yorker Volkszeitung, Die”, 215, 257, 273, 289, 305, 315, 320, 325, 370
 New Yorkin ja ympäristön yhteiskunnallinen puolue, 221
 New Yorkin Työväen yhdyspuolue, 308, 315—317
 Nordhoff, C., hänen havaintonsa, 26, 159, 163, 164, 165
 Noyes, J. H., 26, 49, 50, 54, 55, 159, 165
 “Nye Tid, Den”, 255
 Nykyinen sosialismi, 176, 435—446

O

Odger, suutari, 199 .....
 “Ohio Volkszeitung, Die”, 254
 Ohion falanki, 133—134
 Ohjelmat:
 “Kansainvälisen”, 200—202
 New Yorkin Työväen yhdyspuolueen, 315
 Sosialidemokraattisen työväenpuolueen, 234—235
 Sosialistipuolueen, 459—469
 Sosialistisen työläispuolueen, 255, 293—294, 391
 Työnritarien, 331—332
 Vihreäselkän puolueen, 301, 304
 “Oneida Circular, The”, 52, 53
 Oneidan yhdyskunta, 49—55
 Ontarion liitto, 132
 Opetus, kommunistella, 166
 Opistojen välinen sosialistiseura, 444
 Orchard, H., 428, 431—432
 Orjuuden-estämisliike, 180, 186, 190, 207
 Orvis, J., 108, 125
 Osuustoiminnallisen yhteishyväveljeskunta, 377
 Otto-Walster, A., 232
 Owenilais-yhdyskuntia, niiden luonne, 29; historia, 72—85
 Owen, Robert, 25, 38, 59—68, 72—76, 78, 79, 82, 140, 143
 Owen, R. Dale, 68, 69, 82
 Owen, W., 78

P

Paljastuskirjallisuus, 399—401
 “Papillone”, Fourierin filosofiasa, 92—93
 Parker, A. B., 387
 Parker, T., 107, 124

- Parsons, A. R., 235, 253, 254, 265, 267, 274, 276, 277, 279, 280, 283, 284, 299, 303
 Parsons, rouva L., 303
 Parton, J., 104
 Peabody, Elizabeth, P., 120, 124
 "People, The", 332, 342, 370, 371, 372, 391
 Perfektsionisni, 50, 51, 52
 Petersen, C. A., 221
 Pettibone, G., 424, 427, 429, 433
 "Phalanx, The" 106, 110, 135
 Philadelphia Tageblatt, Das", 254, 257, 273
 Phillips, W., 109, 217
 Pienokaisparvet, Fourierin filosofiassa, 97
 Pink, C., 296, 299
 Pitkä-ikäisyys, kommunistinen, 165
 Pittsburgin julistus, 268, 270
 Pittsburgin lakko, 250—251
 Pohjois-Amerikan falanki, 113, 116—120
 Pohjois-Amerikan Sosialidemokraattinen työväenpuolue, 230, 234—238
 Pohjois-Amerikan yhtyneet voimisteluseurat, 190
 Poliittikka, sosialistinen, 175, 229—231, 244—245, 293—322, 386—387, 391, 435—440
 Populistiliike, sen kehitys, 360, 362—364, 387, 388, 436
 Porvarien elinkeinoliitto, 406—407
 Powderly, T. V., 330, 332
 Praast, R., 290
 "Present, The", 107
 "Progressive Journal of Education, The", 441
 "Progressive Woman, The", 441
 Proudhon, P. J., 263, 268
 Pullman, G. M., 355
 Pullmanin lakko, 355—358
 Punainen erikoisjuna, 437—439
 Purolan yhdyskunta, 113, 118, 120—126
 Pääomien kasaantuminen, 395—396
- R**
- Randin yhteiskuntatieteellinen koulu, 444—445
 Rapp, G., 37, 165
 Rauhanliiton siirtola, 129, 130
 Rautateiden kehitys Yhdysvalloissa, 249
 Rautatielakot v. 1877, 249—252
 Raymond, H. J., 105
 Rehellisyys, kommunistien, 165
 Reichert, F., 37
 Reimer, O., 273, 290
 Remmel, V., 383
 "Republik der Arbeiter, Die", 184
 "Revolution, The", 189
 "Revue Icarienne, La", 169
 Reynolds, S. M., 439
 Richardson, J., 82
 Ripley, G., 106, 109, 115, 116, 118, 120, 121, 122, 125
 Ripley, Sofia, 120, 122
 Rochesterin (Sosialistisen työläispuolueen) kokous, 373—375
 Roe, D., 79
 Roosevelt, T., 313, 387, 400, 430, 434, 436
 Rosa, R., 193
 Rosenberg, W. L., 290
 Ruskinin siirtola, 376
 Ryhmät ja Sarjat, Fourierin järjestelmässä, 93—94
- S**
- Saint-Simon, Henri, 25, 101
 Saksalaissiirtolaiset yhdeksänentoista vuosisadan alkupuoliskolla, 179—181
 Saksalaisten ammatillinen yhdistelmä, 213, 325, 343
 Sanial, L., 291, 338, 370
 Sargant, W. L., 76
 Sauva, A., 153, 236
 Savary, 254
 Say, T., 73
 Scates, L. M., 379
 Schetterly, toht., 134
 Schewitsch, S. E., 257, 290, 316
 Schilling, G. A., 235, 253, 275
 Schlegel, E., 206—207
 Schluter, H., 257
 Schmidt, toht. E., 295—296
 Schnaubelt, R., 278, 279
 Schneider, 270
 Schwab, Justus, 265
 Schwab, Michael, 276, 278, 279, 280, 283, 284, 285
 Seka-avioliitot, Oneidan yhdyskunnassa 52, 55
 Seliger, W., 279, 283
 Separatistit, 37
 Seubert, F., 273
 Shakers, tavat ja yhdyskunnat, 33—36
 Shaw, A., 27, 145
 Shaw, F. G., 107
 Sherman, C. O., 421, 423
 Sieverman, F. J., 381
 "Silmäys jällellepäin", kirj. E. Bellamy, 360—362
 Simons, A. M., 359
 Simpson, S., 71
 Sinclair, Upton, 399, 401
 Single-tax. katso: Yks-vero

- Skidmore, T., 70
 Slobodin, H. L., 371
 Smolnikar, A. B., 130
 "Social Democrat, The", 254
 "Social Republic, The", 188, 189
 "Socialist, The", Sosialidemokraattisen työväenpuolueen äänenkannattaja, 236, 238
 "Socialist, The", sosialistinen viikkolehti Detroitissa, 254
 Socialist Labor Party, katso: Sosialistinen työläispuolue
 Socialist Party, katso: Sosialistipuolue
 Sodus Bayn falanki, 132
 Solntulan yhdyskunta, 37, 72
 "Sopusoinnun ja vapauden taakkeet", kirj. V. Weitling, 182
 Sopusoinnun yhdyskunta, 37—40
 Sorge, F. A., 188, 190, 193, 222, 223, 226, 231, 233, 236, 237
S o s i a l i s m i:
   fabiolainen, 366
   kristillinen, 365
   tieteellinen, 20, 361
   utopinen, 19, 361
 Sosialismin alkuperä, 18
 Sosialismin ja anarkismin vastakkaisuudet, 260—263
 Sosialismi ja Yks-vero teorian eroavaisuudet, 314—315
 Sosialisteja sisällissodassa, 192—193
 Sosialisteja valittu virkoihin, 440
 Sosialistien politiikkaa, 175, 229—231, 244—245, 293—322, 386—387, 391, 435—440
 Sosialistinen ammatti- ja sekatyöläisliittouma, 292, 342—345, 368—369, 373, 422
 Sosialistinen käsitys yhteiskunnasta, 260
 Sosialidemokraattinen puolue, Yhdysvaltain, 280, 291, 373—375, 377—385
 Sosialidemokraattinen työväenpuolue, Pohjois-Amerikan, 230, 234, 238
 Sosialistinen työläispuolue, yleiskatsaus, 241—247; historia, 248—345, 367—375; edustajakokoukset, 238, 255, 257, 259, 271, 274, 286, 287—289, 290, 291, 292, 293—294, 298—300, 320, 321, 373—375, 390—391; varhaisemmat vaiheet, 253—255; politiikka, 293—322, 435
 Sosialistipuolue, 386—391, 435—443; sen ohjelma, 459—469
 Sosialistisia aattelevitystapoja, 261—262
 Sosialistisia voimisteluseuroja, 190
 Sotheran, 254
 Sovereign, J. R., 330, 332
 "Sozial Demokrat, Der", Sosialidemokraattisen työväenpuolueen äänenkannattaja, 238
 "Sozialist, Der", 273, 289, 330
 Speyer, C., 233
 Speyer, J. G., 236
 Spies, A. 265, 267, 271, 276, 277, 279, 280, 283, 284
 "Standard, The", 315
 "Star, The", 254
 St. John, Vincent, 423
 Stedman, S., 379, 381
 Stephens, U. S., 328, 329, 330, 331
 Stewart, Ira, 218—220
 Stone, N. I., 344, 381
 Strasser, A., 235, 236, 237, 257
 Straubert, F. 295
 Struve, G., 188
 Swinton, J., 253, 318
 Sylvania yhdistys, 129, 130
 Sylvis, William, H., 208—213, 215—216
- T.**
- Taistelut anarkismia vastaan, 259—263, 272—274
 Talouden yhdyskunta, 37
 Tasapuoliset työnvaihtopankit (Owenin), 67—68
 Teksasin siirtola, 144—148
 Tennesseeen lakko, 354—355
 Teollisuuden kehitys Yhdysvalloissa, 172—174
 Teollisuuden keskittyminen, 349
 Teollisuuspuola v. 1873, 227—229, 248—249
 Thoreau, H. D., 120
 Tillbach, A., 193
 "Times, The", 254
 "Tocsin, The", 134
 Tolain, H. L., 199
 Tompkinin torin mielenosotus, 228
 "Tribune, The", 103—105, 108, 114, 115
 Triggs, O. L., 444
 Troost, toht. G., 73
 Trumbullin falanki, 132—133
 "Truth, The San Francisco", 273, 287
 Tulevaisuudentolueet, Amerikan sosialismin, 451—455
 Turnaajat, 189—190, 192
 Työnritarit, 243, 292, 306, 307, 327—333, 335, 337, 342, 343
 "Työn valituskirjelmä", 409—410
 Työteliäisyys, kommunistien, 163
 Työväen edistyspuolue, 318
 Työväen keskusliitto, 307, 308, 322—324, 338, 339
 Työväen keskusliittokunta, 323—324, 343

Työnvaihtopankit (Weitlingin),
184, 185, 186, 187
Tärisijät, tavat ja yhdyskunnat,
33—36
Täyspuhtaus, 50, 51, 52

U

Uhkakieltotuomiot lakkojen eh-
käisykeinona, 356, 358, 412, 414
Uskonnolliset yhdyskunnat, 28, 33
—55, 159—160
Utopinen sosialismi, 19, 25, 361;
sen vaikutus uudenaikaisen so-
sialismin levenemiseen, 169—
170
Uudenaikainen sosialismi, sen ke-
hitys Yhdysvalloissa, 169—176
"Uusi teollisuusmailma", kirj. C.
Fourier, 90
Uussointulan yhdyskunta, 72—79

V

Vaihtelu kommunistisessa elan-
nossa, 164
"Vallankumouksellinen sotatiede",
kirj. J. Most, 275
Vallankumouksellis- sosialistinen
työläispuolue, 265
Van Amringe, R. R., 133
Van Patten, Philip, 253, 255, 256,
265, 269—270, 298, 303, 323, 332
Vapaamielinen puolue, 299
Varhaisempi sosialismi, 25
Viereck, L., 258
Vihreäselkään puolue, 294, 296,
299, 300—304, 307; sen ohjel-
ma, 301, 304
Vogt, H., 270, 316, 370
"Voice of the People, The", 273
Voimisteluseurat, 189—190
"Volksstimme des Westens, Die",
254
"Vorbote, Der", sosialistisena,
238, 254, 256; anarkistisena,
269, 274
"Vorwärts", sosialistinen päivä-
lehti Newarkissa, 254
"Vorwärts", sosialistinen viikko-
lehti Milwaukeessa, 255
"Vorwärts", Sosialistisen työläis-
puolueen äänenkannattaja, 370
Vrooman, W., 316
"Väärä työntekotapa", kirj. C.
Fourier, 90

W

Waltershausen, S. von, 190
Walther, H., 273
Walther, Otto, 253
Ward, O., 296, 299

Wayland, J. A., 376
Weaver, J. B., 301, 264
Wells, G. D., 124
Weitling, V., 181—187, 188
Weitlingin kommunismi, 182—183
Weydemeyer, J., 189, 192
Weydemeyer, O., 237
Wheelock, E. D., 366
Whitaker, J., 33
Whitby, R., 82
Whitcomb, S., 71
White, W. E., 381
Whitley, T. W., 108, 129
Willard, C. F., 377
Williams, E., 71
Willich, A., 192
"Wilshire's Magazine", 441
Wing, S., 321
Wisconsinin falanki, 113, 127—129
Woodhull, Victoria, 224, 225
"Woodhull & Claflin's Weekly",
224
"Working Man's Advocate", 69
"Working-Men's Ballot, The", 254
"Workmen's Advocate, The", 289
"Wright, Camilla, 82
Wright, Frances, 68, 73, 81—83
Wright, J. L., 328
Wright, Lucy, 33

Y

Yellow Springsin yhdyskunta, 79
—81
Yhdysvaltain ja Kanadan Am-
matti- ja sekatyöläisjärjestöjen
liittokunta, 243, 275, 333—335
Yhdysvaltain Työväenpuolue, 237
—238, 293, 294
Yhteishyvän puolue, 320
Yhteiskunnallisen liikkeen heräys
Europassa, 198—199
Yhteiskunta-uudistuksen liitto,
129, 130 131
Yks-vero teoria, 310—311, 314
Yks-vero teorian ja sosialismin
eroavaisuudet, 314—315
Yleinen kaupungilaisliittokunta,
407—408
Yleinen saksalainen työväenyhdis-
tys, 215, 222
Yleinen teollisuudenharjottajain
yhdistys, 407
Yleinen työväenliitto, Weitlingin,
169, 186—189
"Yleismaailmallisen sopusoinnun
teoria", Fourierin, 90, 102
Yliaistillisklubi, 121
"Young America", 69

Z

Zoarin yhdyskunta, 40—43

OIKASUJA

- Sivu 33, rivi 11 ylh. on: Whittaker lue: Whitaker
Sivu 35, rivi 6 alh. on: Shakers lue: Quakers
Sivu 68, rivi 5 alh. on: maasa lue: maassa
Sivu 73, rivi 2 alh. on: yhdyskunta lue: yhdyskunnat
Sivu 73, rivi 2 alh. on: Browing lue: Browning
Sivu 91, rivi 12 alh. on: suunnitelman lue: suunnitelman
Sivu 92, rivi 12 ylh. on: yhteyteen lue: yhtyyteen
Sivu 98, rivi 12 ylh. on: osakeita lue: osakkeita
Sivu 98, rivi 5 alh. on: asiantilan lue: asiointilan
Sivu 99, rivi 6 alh. on: lunnonsuhteet lue: luonnonsuhteet
Sivu 112, rivi 7 alh. on: Yhdyskuntaa lue: yhdyskuntaa
Sivu 124, rivi 5 ylh. on: Purolassa lue: Purolasta
Sivu 133, rivi 7-8 ylh. Sanat: mahdollisimman mitättömiä huoneustoja poistettava
Sivu 134 rivi 1 alh. on: sosialismin lue: sosialismien
Sivu 139, rivi 12 alh. on: kotikaupungeissaan lue: kotikaupungissaan
Sivu 201, rivi 8 alh. on: atteellisesta lue: aatteellisesta
Sivu 247, rivi 1 alh. on: työväenpuolueen lue: työläispuolueen
Sivu 262, rivi 1 alh. on: vielä lue: väliä
Sivu 276, rivi 16 alh. on: joukkokousta lue: joukkokokousta
Sivu 277, rivi 9 ylh. on: jouk- lue: joukko-
Sivu 298, rivi 2 alh. on: "tutkittiin" lue: "tulkittiin"
Sivu 298, rivi 9 alh. on: määrätulle lue: määrätulle
Sivu 300, rivi 12 alh. on: annetuilta lue: annetulta
Sivu 301, rivi 14 ylh. on: Caryn lue: Coryn
Sivu 303, rivi 5 ylh. on: McCuire lue: McGuire
Sivu 304, rivi 7 ylh. on: saatava lue: taattava
Sivu 305, rivi 10 ylh. on: poliitista lue: poliitista
Sivu 332, rivi 1 ylh. on: sosialistien lue: sosialistinen
Sivu 414, rivi 14 alh. on: toimik. lue: toimikunta
Sivu 415, rivi 10 alh. on: ehdokkainsa lue: ehdokkaina